

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 81

(2005–2006)

Lov om målenheter, måling og normaltids

Innhold

1	Hovedinnhold i og bakgrunn for proposisjonen	7	5.1	Justervesenets forslag	24
1.1	Innledning	7	5.1.1	Materielt virkeområde	24
1.2	Behov for ny lov	7	5.1.2	Geografisk virkeområde	24
1.3	Høringen	8	5.2	Høringsinstansenes syn	24
			5.3	Departementets vurdering	25
2	Generelt om lovforslaget	9	6	Måleredskap	26
2.1	Hvorfor ny lov?	9	6.1	Justervesenets forslag	26
2.2	Tilsyn etter dagens lov	9	6.2	Høringsinstansenes syn	26
2.3	Tilsyn etter ny lov	9	6.3	Departementets vurdering	26
2.4	Måleteknisk infrastruktur	10	7	Grunnleggende måleteknisk infrastruktur	27
2.5	Oppsummering	10	7.1	Justervesenets forslag	27
2.6	Høringsinstansenes generelle merknader	10	7.1.1	Målenheter	27
2.7	Departementets vurdering	11	7.1.2	Realisering av målenheter	27
			7.1.3	Norsk normaltids	31
3	Gjeldende rett i Norge og tilsvarende lovgivning i nordiske land	12	7.2	Høringsinstansenes syn	31
3.1	Gjeldende rett i Norge	12	7.3	Departementets vurdering	31
3.1.1	Målenheter	12	8	Generelle bestemmelser	33
3.1.2	Regulering av måleredskaper	12	8.1	Justervesenets forslag	33
3.1.3	Myndighet og kontrollaktiviteter	13	8.1.1	Generelle krav til måleredskaper som selges	33
3.1.4	Reaksjoner ved regelbrudd	14	8.1.2	Generelle krav til måleresultatet og bruk av måleredskaper	33
3.2	Dansk rett	14	8.1.3	Krav til merking av måleredskaper ..	34
3.2.1	Målenheter og realisering av målenheter (målenormaler)	14	8.2	Høringsinstansenes syn	34
3.2.2	Regulering av måleredskaper mv.	14	8.3	Departementets vurdering	35
3.2.3	Myndighet og kontrollaktiviteter	15	9	Krav ved salg mv. av måleredskaper	36
3.2.4	Reaksjoner på regelbrudd	15	9.1	Justervesenets forslag	36
3.3	Svensk rett	15	9.1.1	Behov for å stille krav ved salg mv. ..	36
3.3.1	Målenheter og realisering av målenheter (målenormaler)	15	9.1.2	Når skal det stilles nærmere krav	36
3.3.2	Regulering av måleredskaper mv. ...	15	9.1.3	Fastsettelse av krav	37
3.3.3	Myndighet og kontrollaktiviteter	16	9.1.4	Krav om samsvarsvurdering	37
3.3.4	Reaksjoner på regelbrudd	16	9.1.5	Bortfall av gyldig samsvarsvurdering ..	38
4	Formål og interesser	17	9.2	Høringsinstansenes syn	39
4.1	Justervesenets forslag	17	9.3	Departementets vurdering	39
4.1.1	Måleteknisk infrastruktur	17	10	Krav ved bruk av måleredskaper	40
4.1.2	Forholdet til internasjonale forpliktelses	18	10.1	Justervesenets forslag	40
4.1.3	Europeisk regelverk	18	10.1.1	Når nærmere krav under bruk bør gjelde	40
4.1.4	Interesser som bør ivaretas i ny lov .	18	10.1.2	Nærmere om når det kan fastsettes krav	40
4.1.5	Utforming av den foreslåtte formålsbestemmelsen	20	10.1.3	Krav til måleredskaper pga. plassering ..	41
4.2	Høringsinstansenes syn	21	10.1.4	Krav til måleredskapers egenskaper ..	41
4.3	Departementets vurdering	22	10.1.5	Måleredskapers bruksområde	42
5	Lovens materielle og geografiske virkeområde	24	10.1.6	Krav ved bruk av måleredskaper	43

10.2	Høringsinstansenes syn	43	14	Reaksjoner ved regelbrudd	61
10.3	Departementets vurdering	44	14.1	Justervesenets forslag	61
11	Angivelse av måleverdier	45	14.1.1	Reaksjonsmidler i ny lov - Forvaltningstiltak	61
11.1	Justervesenets forslag	45	14.1.2	Reaksjonsmidler i ny lov- sanksjoner	64
11.1.1	Krav til det angitte måleresultatet	45	14.2	Høringsinstansenes syn	67
11.1.2	Angivelse av og krav til produkters kvantitative innhold	46	14.3	Departementets vurdering	67
11.1.3	Krav om obligatoriske kvantums- størrelser og angivelse av kvantitativt innhold på produkter	46	15	Utfyllende bestemmelser	69
11.1.4	Nærmere krav når kvantitativt innhold er angitt	47	15.1	Justervesenets forslag	69
11.2	Høringsinstansenes syn	48	15.1.1	Ansvarlige etter loven	69
11.3	Departementets vurdering	48	15.1.2	Myndighet	69
12	Særlige plikter	49	15.1.3	Myndighetsoppgaver etter loven	69
12.1	Justervesenets forslag	49	15.1.4	Myndighetsfordelingen i ny lov	70
12.1.1	Plikt til å sikre egen etterlevelse av regelverket	49	15.1.5	Krav til den måletekniske myndigheten	70
12.1.2	Plikt til å sørge for at det er praktisk mulig å gjennomføre tilsyn og kontroll	49	15.2	Høringsinstansenes syn	72
12.1.3	Særlige plikter for selger	50	15.3	Departementets vurdering	72
12.1.4	Plikter for andre som har oppgaver i forbindelse med måleredskaper og målinger	50	16	Forholdet til annet regelverk	74
12.2	Høringsinstansenes syn	50	16.1	Justervesenets forslag	74
12.3	Departementets vurdering	51	16.1.1	Lov om normaltid	74
13	Tilsyn	53	16.1.2	Svalbardloven	74
13.1	Justervesenets forslag	53	16.1.3	Forvaltningsloven mv.	75
13.1.1	Tilsynsobjektets ansvar	53	16.1.4	Kjøpsrettslige regler ved salg av måleredskaper	75
13.1.2	Myndighetenes tilsyn	54	16.1.5	Regelverk om angivelse av mål og vekt	76
13.1.3	Nærmere om innholdet i tilsynet	54	16.1.6	Næringsmidler	76
13.1.3.1	Innledning.....	54	16.1.7	Salg av varer til forbruker	76
13.1.3.2	Tilsynsmetode	55	16.1.8	Andre generelle bestemmelser	77
13.1.3.3	Frekvens (hvor ofte tilsyn skal gjennomføres)	55	16.1.9	Lov om edelmetaller	77
13.1.3.4	Tilsynets omfang	56	16.2	Høringsinstansenes syn	78
13.1.3.5	Oppsummering	56	16.3	Departementets vurdering	78
13.1.4	Gjennomføring av tilsynet	56	17	Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser	80
13.1.5	Uhindret adgang for myndigheten for måleteknikk	56	17.1	Justervesenets forslag	80
13.1.6	Myndigheten for måleteknikk rett til opplysninger	57	17.1.1	Ikrafttredelse	80
13.1.7	Plikt til å bistå og legge til rette for tilsynsarbeidet	58	17.1.2	Overgangsbestemmelser	80
13.1.8	Opplysninger for å vurdere behovet for nye regler og virkemidler	58	17.2	Høringsinstansenes syn	81
13.1.9	Myndigheten for måleteknikk kontroll av måleredskaper på anmodning	58	17.3	Departementets vurdering	81
13.2	Høringsinstansenes syn	59	18	Økonomiske og administrative konsekvenser	82
13.3	Departementets syn	60	18.1	Innledning	82
			18.2	Konsekvenser av de enkelte endringsforslag	82
			18.2.1	Justervesenet som ansvarlig for realisering av målenheter	82
			18.2.2	Nærmere krav til målinger	82
			18.2.3	Økt ansvarliggjøring av bruker/eier .	83
			18.2.4	Krav til bruk av måleredskapet og angivelse av måleresultatet	83

18.2.5	Krav til justering og tilhørende gyldighetsperiode opphører som hovedregel	84	19.3	Krav ved salg mv. av måleredskaper	89
18.2.6	Tilpassede tilsynsordninger	84	19.4	Krav ved bruk av måleredskaper (målinger)	91
18.2.7	Krav til måleredskaper pga. plassering bortfaller som hovedregel	84	19.5	Krav ved angivelse av måleverdier ...	93
18.3	Oppsummering	84	19.6	Særlige plikter og krav	95
18.3.1	Økonomiske konsekvenser	84	19.7	Tilsyn	96
18.3.2	Administrative konsekvenser	85	19.8	Reaksjoner ved brudd på regelverket	99
19	Spesialmerknader	86	19.9	Utfyllende bestemmelser	101
19.1	Innledning	86	19.10	Avsluttende bestemmelser	102
19.2	Grunnleggende måleteknisk infrastruktur	88		Forslag til lov om målenheter, måling og normalt tid	104

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 81

(2005–2006)

Lov om målenheter, måling og normaltids

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 2. juni 2006,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Hovedinnhold i og bakgrunn for proposisjonen

1.1 Innledning

Nærings- og handelsdepartementet fremmer i proposisjonen forslag til ny lov om målenheter, måling og normaltids til erstatning for lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt.

Det foreslås en modernisering av loven der det er lagt vekt på å sikre en måleteknisk infrastruktur som nyter tillit både i Norge og internasjonalt, og et tilsyn med målinger som legger til rette for effektiv bruk av samfunnets ressurser. Målinger berører mange ulike samfunnsområder, og loven skal kunne dekke samfunnets behov for tilfredsstillende målinger uavhengig av samfunnssektor.

Nærings- og handelsdepartementet har lagt vekt på at den nye loven skal legge til rette for et moderne og fleksibelt tilsyn. Med den nye loven vil det bare føres tilsyn hvis det innebærer en mer effektiv bruk av samfunnets ressurser, eller hvis det er nødvendig for å ivareta beskyttelsesverdige interesser.

Det er Justervesenet som forvalter dagens lov om mål og vekt, og som har det faglige ansvaret for måleteknikk. Nærings- og handelsdepartementet ga derfor etaten 27. oktober 2001 i oppdrag å utrede forslag til ny lovgivning på måleteknikkområdet. Utredningen er utarbeidet av en prosjektgruppe i Justervesenet, og ble overlevert til Nærings- og handelsdepartementet i mars 2004.

Justervesenets utredning «Ny lov om måling. Hvor mye veier en kilo» følger som uttrykt vedlegg til proposisjonen.

1.2 Behov for ny lov

Dagens lov på måleteknikkområdet, lov om mål og vekt, er fra 1946 og er dermed en av de eldre gjeldende lover i Norge. Det har vært gjort noen få endringer i loven etter 1946, blant annet som følge av EØS-avtalen, men hovedstrukturen i loven er fortsatt slik den opprinnelig var.

Det har etter hvert opparbeidet seg et behov for en lovgivning som er mer i overensstemmelse med dagens forhold og behov på området. Det har vist seg at det er nødvendig med et mer fleksibelt, enklere og bedre strukturert regelverk. Den nåværende lovens bestemmelser og oppbygging fremstår til dels som uhensiktsmessige, upraktiske og vanskelige å forstå.

Det er også nødvendig å fastsette et lovverk som er mer tilpasset, og gjør det enklere å foreta framtidige tilpasninger til, de internasjonale forpliktelsene Norge har. Tekniske krav til måleredskaper og andre forhold knyttet til målinger er i stor grad regulert gjennom frivillige internasjonale rekommandasjoner og gjennom EØS-regelverk som Norge er forpliktet til å implementere.

Lov om mål og vekt er videre lite fleksibel med hensyn til hvem som skal utføre oppgaver i medhold av loven. Loven legger klare føringer på Justervesenets oppbygging og gir Justervesenet enerett og plikt til å utføre kontrolloppgavene. Noe av bakgrunnen for en ny lov ligger i behovet for å åpne muligheten for en endret organisering knyttet til utførelsen av tilsynsoppgavene. Dette ble varslet i St.prp. nr. 1 for 2000-2001.

I tillegg til de behov for materielle endringer som foreligger, tilsier det generelle statlige målet om et enklere og mer tilgjengelig regelverk at det utarbeides en ny lov.

1.3 Høringen

Nærings- og handelsdepartementet sendte 22. april 2004 et høringsnotat med forslag om ny lov på høring til følgende instanser:

- Bensinforhandlerne bransjeforening
- Bergvesenet
- Departementene
- Det norske Veritas
- Energibedriftenes landsforening (EBL)
- Fiskeridirektoratet
- Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening
- Flyselskapenes landsforening
- Folkehelseinstituttet
- Forbrukerrådet
- Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon (HSH)
- Helse Midt-Norge
- Helse Nord
- Helse Sør
- Helse Vest
- Helse Øst
- Kjøttindustriens landsforening
- Konkurransetilsynet
- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- Luftfartstilsynet
- Mattilsynet
- Nemko
- Norges Ingeniørorganisasjon (NITO)
- Norges kystfiskarlag
- Norges kyst- og fjordfiskarlag
- Norges lastebileierforbund
- Norges råfisklag
- Norges Standardiseringsforbund
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
- Norsk Akkreditering
- Norske varmemeforhandlere
- Norsk petroleumsinstitutt
- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- Næringsmiddelbedriftenes landsforening

- Oljedirektoratet
- Oljeindustriens landsforening
- Politidirektoratet
- Post- og teletilsynet
- Prosessindustriens landsforening (PIL)
- Pukk- og grusleverandørenes landsforening
- Sjøfartsdirektoratet
- Sosial- og helsedirektoratet
- Statens forurensningstilsyn
- Statens helsetilsyn
- Statens jernbanetilsyn
- Statens kartverk
- Statens landbruksforvaltning
- Statens legemiddelverk
- Statens rettsstoksikologiske institutt
- Statens strålevern
- Statens vegvesen
- Teknisk-naturvitenskapelig forening (Tekna)
- Teknologibedriftenes landsforening (TBL)
- Teknologisk institutt
- Toll- og avgiftsdirektoratet
- Transportbedriftenes landsforening

Høringsfristen ble satt til 10. august 2004. Følgende instanser har avgitt realitetsuttalelse:

Barne- og familiedepartementet, Bergindustriens fellesekretariat, EBL, Fiskeridirektoratet, Forsvarsdepartementet, HSH, Justis- og politidepartementet, Luftfartstilsynet, NHO, NTNU, Olje- og energidepartementet, Oljedirektoratet, Posten Norge, Standard Norge og Statens strålevern.

Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader til høringsnotatet:

Bergvesenet, Fiskeridepartementet, Forbrukerrådet, Helsedepartementet, Helsetilsynet, Konkurransetilsynet, Landbruksdepartementet, LO, Miljøverndepartementet, NVE, Norsk Petroleumsinstitutt, Politidirektoratet, Samferdselsdepartementet, Sosial- og helsedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Utenriksdepartementet.

Innholdet i høringsuttalelsene blir i all hovedsak behandlet i tilknytning til de punktene i lovforslaget som uttalelsene tar opp.

Høringsinstansene er i hovedsak enige om at det er positivt med en modernisering av lovverket på området. Det er også generell oppslutning om at loven skal legge til rette for et fleksibelt tilsyn. Enkelte av høringsinstansene er imidlertid betenkte vedrørende de vide fullmaktene det legges opp til i lovutkastet. Det er også innkommet andre forslag til forbedringer av utkastet. Disse drøftes nærmere i de etterfølgende kapitler.

2 Generelt om lovforslaget

Måleteknikk og måling er forholdsvis tekniske områder som rommer kompliserte problemstillinger. Selv om det er lagt stor vekt på å utarbeide et mest mulig tilgjengelig regelverk på området, kan forslaget til ny lov virke vanskelig tilgjengelig uten forkunnskaper. I dette kapitlet gis det derfor en overordnet fremstilling av forslaget til ny lov, og det pekes på problemstillinger knyttet til lovens virkemåte.

2.1 Hvorfor ny lov?

Dagens lov om mål og vekt ble vedtatt i 1946. Det er behov for å modernisere loven av flere grunner, blant annet for å tilpasse lovverket til gjeldende internasjonale avtaler og tekniske krav til måleredskaper. I tillegg inneholder loven en rekke utdaterte bestemmelser (for eksempel refererer loven til «torgtider», og at måleinstrumenter som ikke oppfyller kravene kan «senkes på dypt vann»).

Det vurderes som nødvendig å endre dagens lov for å kunne drive et mer effektivt og omstillingsdyktig tilsyn. Dagens lov er lite fleksibel i dette henseende og har blant annet sterke føringer og bestemmelser for Justervesenets oppbygning og virksomhet. En ny lov er derfor nødvendig for å kunne tilpasse organiseringen av kontroller og tilsynsoppgaver i forhold til skiftende behov.

For å beskrive hva som er forskjellen på dagens lov og forslag til ny lov er det nærliggende å fokusere på to hovedelementer:

- 1) kriterier for hva det skal føres tilsyn med, og
- 2) hvordan tilsynet skal utføres.

2.2 Tilsyn etter dagens lov

Ad 1: Dagens lov er bygd opp slik at det i utgangspunktet skal føres tilsyn med alle måleinstrumenter som brukes i kjøp og salg. At det skal føres tilsyn med et måleinstrument kalles etter dagens lov «justerplikt». Selv om denne justerplikten i utgangspunktet gjelder for alle måleredskaper som brukes i handel og vandel, kan det gjøres unntak. Unntakene er listet opp i forskrift om justering. Loven sier ingenting om kriteriene som skal leg-

ges til grunn for å bestemme hva det skal gis unntak for og det er heller ingen kriterier eller bestemmelser i dagens lovverk som gir retningslinjer eller rammer for tilsynsvirksomheten. At det i dag er justerplikt for butikkvekter og bensinpumper, men ikke for taksametre eller måleapparater for gass, er resultat av en historisk utvikling uten overordnede prinsipper. I praksis er det i dag få måleinstrumenter det er justerplikt for (butikkvekter, bensinpumper og ikke-automatiske vekter), mens det er svært mange unntak.

Ad 2: Hvordan tilsynet skal utføres er i dag forholdsvis detaljert regulert i loven. Det følger av loven at «justerplikt» innebærer at ansatte i Justervesenet reiser rundt og kontrollerer alle måleinstrumentene og stempler dem med godkjentmerke. Loven åpner i utgangspunktet ikke for andre tilsynsmetoder: det er enten et omfattende, oppsøkende tilsyn som beskrevet i loven, eller ingenting.

2.3 Tilsyn etter ny lov

Ad 1: Den nye lovens formål er å sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt og bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser. Loven skal også bidra til at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige ut fra hensynet til effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser. Loven gir således et godt grunnlag for å vurdere når det skal stilles krav og føres målinger og måleresultater. Utgangspunktet for loven er at det kun stilles krav til målinger og måleresultater når dette er særlig bestemt i eller i medhold av loven.

Ad 2: Den nye loven åpner også for en vesentlig grad av fleksibilitet hva gjelder bruk av ulike tilsynsmetoder. Dette innebærer at man kan tilpasse tilsynsmetoden etter de behov som avdekkes gjennom utredninger. Dette kan variere fra stikkprøver, krav om egenkontroll og internrevisjon til pålegg om bruk av godkjente servicefirmaer til oppsøkende tilsynsvirksomhet osv. Man vil også kunne tilpasse tilsynsmetodene underveis i forhold til endringer i behovet for kontrollvirksomhet.

2.4 Måleteknisk infrastruktur

Forslaget til ny lov skal sikre at vi har en måleteknisk infrastruktur i Norge som har tillit både nasjonalt og internasjonalt. Dette slås fast i formålsparafrasen. Helt grunnleggende må vi ha bestemmelser om hvilke måleenheter som skal gjelde i Norge, og om at det må finnes teknisk og vitenskapelig kompetanse som dekker Norges behov på dette området. De fleste land har nasjonale laboratorier som har høy kompetanse i vitenskapelig måleteknikk. I Norge har Justervesenet et slikt laboratorium som forvalter det høyeste nøyaktighetsnivået for målinger i Norge på en rekke områder (dette kan for eksempel være lengde, vekt, tid, lysstyrke osv). Hit henvender næringsliv, offentlige myndigheter og forskningsinstitusjoner seg for å kalibrere sine egne måleinstrumenter. Nøyaktige målinger innen for eksempel produksjon, kjøp og salg, forskning og forvaltning er en forutsetning for tillit.

2.5 Oppsummering

Den nye lovens formål er å sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt, samt å bidra til en effektiv bruk av samfunnets ressurser. Loven gir et godt grunnlag for å vurdere når det etter loven skal stilles krav og føres målinger og måleresultater. Utgangspunktet for loven er at det kun stilles krav til målinger og måleresultater når dette er særlig bestemt i eller i medhold av loven.

2.6 Høringsinstansenes generelle merknader

Høringsinstansene er samstemte i sin vurdering av behovet for å modernisere dagens lovgivning på området. Høringsinstansene er generelt positive til at lovforslaget legger til rette for et målrettet og fleksibelt tilsyn. Enkelte av høringsinstansene stiller imidlertid spørsmål ved behovet for så vidt vide forskriftshjemler som er foreslått av Justervesenet.

Bergverksindustriens fellesekretariat uttaler at de generelt er meget positive til den nye loven. Organisasjonen merker seg at man har tatt sikte på å modernisere lovverket både i forhold til innhold og formål, i tillegg til måleteknisk infrastruktur og tilsynsregime. De er også positive til at det nye lovforslaget understreker instrumenteiers plikter og ansvar.

Energibedriftenes landsforening (EBL) mener det er positivt at dagens lov revideres. EBL er også positive til den forenklingen den nye loven innebærer.

Norsk Petroleumsinstitutt er positive til at lov om mål og vekt oppdateres og gjøres mer fleksibel.

Post- og Teletilsynet er positive til nye loven.

Standard Norge gir sin tilslutning til det fremlagte forslaget til ny lov.

Oljedirektoratet uttaler at det er gjort et grundig og omfattende arbeid i forbindelse med lovforslaget. Direktoratet uttaler videre at den nye loven ser ut til å være et viktig virkemiddel for å sikre at Norge har en måleteknisk standard og et måleteknisk kontrollapparat som har tillit både nasjonalt og internasjonalt.

Posten Norge er positive til den modernisering av lovverket det legges opp til. Spesielt pekes det på forslaget om «instrumenteiers plikt til aktiv og planmessig egenkontroll, og et mer fleksibelt tilsynsregime».

Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon (HSH) stiller seg kritiske til at det er den enkelte instrumenteier som plikter å sørge for at måleredskapet er tilstrekkelig nøyaktig. HSH mener at «utgiftene forbundet med dette, for den enkelte instrumenteier vil utgjøre et høyere beløp enn det beløp som etter gjeldende regninger innbetales i avgift til Justervesenet.» Spesielt gjelder dette for mindre virksomheter med begrensede ressurser, skriver HSH i sin høringsuttalelse.

Justisdepartementet kommenterer generelt til lovutkastet at mange av forskriftshjemlene er meget vide og går ut over det som vil være aktuelt å forskriftsregulere. Justisdepartementet ber Nærings- og handelsdepartementet vurdere om forskriftshjemlene kan snevres inn for å skape bedre samsvar mellom hjemmel og faktisk behov.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) er generelt opptatt av at lovforslag som berører næringslivet, utformes etter konsultasjon med berørte interesser. NHO mener, basert på beskrivelsen av prosessen i selve utredningen, at Justervesenet i sitt utredningsarbeid ikke i tilstrekkelig grad har hatt slik kontakt. NHO stiller spørsmål ved om den manglende involveringen av næringslivet kan innebære et brudd på utredningsinstruksen. NHO stiller også spørsmål ved om det var riktig å la Justervesenet selv utrede forslag til ny lov. Videre mener NHO at det gjennomgående er gitt for vide forskriftshjemler, og at departementet bør begrense bruken av forskriftshjemler. NHO uttaler at den manglende kontakten med næringslivet i utredningsprosessen til en viss grad kan oppveies

ved at det legges opp til åpenhet og konsultasjon i forbindelse med utformingen av forskrifter.

2.7 Departementets vurdering

Loven er innrettet slik at det bare skal føres tilsyn når det innebærer en mer effektiv bruk av samfunnets ressurser. Dette fordrer at tilsynsmyndigheten stadig må gjøre vurderinger av hva som er den mest effektive bruken av samfunnets ressurser i forhold til eksisterende virksomhet, så vel som å vurdere nye områder. For å unngå at man må foreta lovendringer hver gang disse vurderingene tilsier en endring i innrettingen av tilsynet, er det nødvendig med en viss mengde forskriftshjemler.

I Justervesenets forslag til ny lov var det lagt opp til forholdsvis utstrakt forskriftskompetanse, uten at det i alle tilfeller var godt nok beskrevet hvordan det var tenkt at forskriftshjemplene skulle benyttes. Flere av høringsinstansene har reagert på dette. Departementet deler på generelt grunnlag høringsinstansenes syn på at det i selve lovteksten skal gå frem hvordan loven virker og at man generelt skal være forsiktig med å delegere forskriftskompetanse i utide.

Departementet har langt på vei søkt å imøtekomme høringsinstansenes syn i dette spørsmålet, ved å nøye vurdere behovet for forskriftshjemler i de ulike bestemmelsene. Departementet har også sett behov for å omformulere en rekke av bestemmelsene slik at det i større grad synliggjøres hvordan loven virker, og slik at forskriftshjemplene begrenses og ikke gir mer enn det høyst nødvendige handlingsrom. Flere av forskriftshjemplene er også strøket.

Departementet vil videre understreke betydningen av lovens formål i denne sammenhengen. Slik formålsbestemmelsen er utformet er det ikke anledning til å utforme forskrifter som ikke bidrar

til mest mulig effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser, eller ivaretar beskyttelsesverdige interesser. Slik loven er innrettet ligger det et betydelig krav om utredning og vurdering fra Justervesenets side før krav kan stilles i medhold av loven.

Når det gjelder NHOs uttalelse om at den «manglende næringslivsinvolveringen» kan innebære et brudd på utredningsinstruksen, viser departementet til utredningsinstruksens formålsbestemmelse. Den fastsetter at den instans som har ansvaret for saken, skal sikre at berørte instanser og offentligheten trekkes inn i beslutningsprosessen før beslutning fattes. Departementet legger til grunn at berørte instanser og offentligheten er trukket inn i beslutningsprosessen gjennom høringsrundene.

Departementet er i noen grad enig med NHO i at Justervesenets utredning ikke godt nok beskriver hvordan etaten har samarbeidet med næringslivet. Det kan i den forbindelse blant annet nevnes at Justervesenet blant annet har hatt møter om lovutredningen i sitt brukerforum, hvor de bransjene som i størst grad berøres av lovgivningen på området, er representert. Videre ble NHO informert om arbeidet med ny lov på et møte med Justervesenet i begynnelsen av 2003. Disse møtene er ikke omtalt i utredningen, men departementet kan ikke se at det skulle utgjøre et brudd på utredningsinstruksen.

Departementet vil imidlertid understreke betydningen av at Justervesenet har utstrakt dialog og kontakt med berørte parter ved utformingen av forskriftsregelverket. Dette vil være særlig viktig der regelverket har grenseflater til annet regelverk, som for eksempel forholdet mellom lov om målenheter, måling og normaltids og petroleumsregelverket. Departementet forutsetter at Justervesenet selv tar initiativ til slik dialog i hvert enkelt tilfelle.

3 Gjeldende rett i Norge og tilsvarende lovgivning i nordiske land

I dette kapittelet gis en oversikt over dagens regelverk på måleteknikkområdet i Norge, Danmark og Sverige.¹ Alle land som Norge kan sammenligne seg med, har en eller annen form for regulering av forhold knyttet til mål og vekt. I denne sektoren er det i hovedsak de samme utfordringer og problemstillinger som reiser seg, uavhengig av landegrensene. Når det gjelder de land som er parter i EØS-avtalen, forsterkes likheten ved at alle må forholde seg til det samme EØS-regelverket innenfor måleteknikkområdet.

3.1 Gjeldende rett i Norge

I Norge er gjeldende lov på området lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt. Lovens regler utfylles imidlertid i stor grad av forskrift 24. august 1999 nr. 964 om justering som kan betegnes som en samleforskrift. Denne forskriften omtales også i det følgende.

3.1.1 Målenheter

Fastsettelse av hvilke målenheter som skal gjelde i Norge, er hjemlet i lovens § 1. Bestemmelsen lyder som følger:

«Kongen fastsetter i forskrift hvilke av de målenheter som vedtas av Generalkonferansen for mål og vekt som skal gjelde som målenheter her i riket.»

Begrepet «skal gjelde» må forstås slik at de fastsatte målenhetene skal benyttes i riket, jf. Ot.prp. nr. 66 (1976-77) om lov om endringer i lov om mål og vekt. Med mindre annet er presisert i forskrift, gjelder de fastsatte enhetene i alle sammenhenger hvor målenheter brukes.

Hvilke målenheter som skal gjelde, er fastsatt i forskrift 10. juni 1977 nr. 1 om målenheter. Forskriftens målenheter skal være i tråd med de mål-

enhetene som er vedtatt av Generalkonferansen for mål og vekt² og EUs rådsdirektiv 80/181/EØF om målenheter.

Det internasjonale enhetssystemet for målenheter som er vedtatt av Generalkonferansen, og som også brukes i EU-direktivet og den norske forskriften, kalles SI-systemet³.

SI-enhetene er basert på syv grunnenheter. SI-grunnenhetene er meter (lengde), kilogram (masse), sekund (tid), ampere (elektrisk strøm), kelvin (termodynamisk temperatur), mol (stoffmengde) og candela (lysstyrke).

Avledede SI-enheter er enheter som er kombinasjoner av grunnenhetene eller de supplerende grunnenhetene. Dette er for eksempel kvadratmeter (areal), kubikkmeter (volum) og meter per sekund (hastighet).

Det finnes også noen enheter som er definert uavhengig av SI-enhetene (for eksempel nautisk mil, knop, karat). Disse enhetene er bare tillatt brukt midlertidig og til særskilte formål, jf. forskrift om målenheter pkt. 2.2. Enhetene nautisk mil og knop kan bare brukes inntil videre i sjø- og luftfart.

I forskrift om målenheter er det også fastsatt hvordan de offisielle symbolene for de ulike målenhetene trykkes og skrives.

3.1.2 Regulering av måleredskaper

Dagens regelverk bygger på den tankegang at dersom måleredskapet er riktig, vil også måleresultatene bli korrekte. Regelverket fokuserer derfor hovedsaklig på krav til selve måleredskapet. Begrepet «måleredskap» er definert i lovens § 7. Feil bruk og feil håndtering av måleredskaper kan imidlertid påvirke måleresultatet selv om måleredskapet er korrekt. Gjeldende lov fokuserer i mindre grad på dette forholdet.

¹ En mer utførlig gjennomgang av dagens lovverk finnes i Justervesenets utredning «Ny lov om måling – hvor mye veier en kilo?». I Justervesenets utredning presenteres også gjeldende rett i Nederland, Østerrike, Irland og USA.

² Generalkonferansen om mål og vekt er opprettet under Meterkonvensjonen og er den høyeste mellomstatlige instansen for beslutninger om hvilke målenheter som bør gjelde internasjonalt.

³ SI er forkortelse for Le Système International d'Unités. Målesystemet fikk denne betegnelsen på den ellefte Generalkonferansen i 1960.

Det går et sentralt skille i lovverket mellom måleredskaper som selges og måleredskaper under bruk. Videre er antallet kategorier av måleredskaper som det stilles krav til, mer omfattende før salg enn under bruk. Før salg er utgangspunktet etter loven at *alle* måleredskaper skal kontrolleres, uten noen begrensninger med hensyn til etterfølgende bruk, jf. lovens § 9 første ledd bokstav d. Det er imidlertid gjort unntak fra dette kravet for en rekke redskapstyper i forskrift om justering § 21. Etter forskriftens § 22 kan unntak også gjøres i særlige tilfelle.

Under *bruk* setter loven hovedsakelig krav til måleredskaper som brukes i *handel og vandel*, se lovens § 9 første ledd bokstav a. Begrepet «handel og vandel» er definert videre enn bare bruk under kjøp og salg, jf. definisjonen i lovens § 9 tredje ledd. Målinger som er grunnlag for avgiftsberegning, er for eksempel omfattet av begrepet. Også her er det gjort unntak fra krav i forskrift om justering, se forskriftens § 23. I tillegg er også en del måleredskaper som ikke brukes i handel og vandel, underlagt justerplikt, se for eksempel lovens § 9 første ledd bokstav c om sykehusvekter.

Loven gir også hjemmel for regulering av produkter og regler om e-merking, se lov om mål og vekt § 50.

3.1.3 Myndighet og kontrollaktiviteter

Det fremgår av lovens § 13 at justeringens utførelse som hovedregel henligger under Justervesenet. Det er altså i dag lovfestet at det er Justervesenet som er norsk kontrollmyndighet på området. Et unntak fra dette er at denne kontrollen kan foretas av andre organer som Norge er forpliktet til å godta gjennom internasjonale avtaler. Det er her spesielt tenkt på de godkjenninger av måleredskaper som vi må akseptere iht. EØS-avtalen.

Om den kontroll som foretas, bruker loven begrepet «justering». Dette innebærer imidlertid ikke at man gjør noen form for korrigeringer på det aktuelle måleredskapet som skal kontrolleres. Begrepet «justering» er definert i lovens § 8. Det fremgår her at ved justering forstås «den forskriftsmessige undersøkelse, prøve og stempling av måle- og vektredskaper». Justering er altså i lovens forstand kun en betegnelse for Justervesenets kontroll og godkjenning av måleredskapet.

Kontrollen er todelt med hensyn til tidsperspektivet. For det første settes det krav som må oppfylles *før redskapet kan tilbys for salg*. Det er her tale om kontroll av måleredskapet før det selges. Kontrollen utføres i form av nyjustering og typegodkjenning, jf. lovens § 8 annet ledd og § 22.

Hvilke krav en type måleredskap skal oppfylle, følger av loven, tekniske forskrifter eller fastsettes i enkeltvedtak (typegodkjenningsvedtak). Lov om mål og vekt § 21 inneholder for eksempel krav til egenskaper som må være oppfylt for at et måleredskap skal kunne anses som justerbart. Typegodkjenning innebærer en kontroll og godkjenning av at den aktuelle typen måleredskap oppfylder de krav som er fastsatt i lov, eventuelle tekniske forskrifter eller som ellers anses nødvendig for et tilfredsstillende måleredskap. For at et enkeltredskap skal kunne justeres, må det foreligge en typegodkjenning for denne typen måleredskap, og redskapet må oppfylle de krav (spesifikasjoner) som er fastsatt i denne godkjenningen. I typegodkjenningsvedtaket kan det også fastsettes en rekke vilkår for bruk av redskapet. I typegodkjenningen fastsettes blant annet de konkrete krav om feilgrenser, maksimums- og minimumsbelastning ved bruk m.m., jf. lovens § 22 og forskrift om justering § 10.

Videre har man krav som retter seg til måleredskapet *under bruk*. For å sikre at måleredskapet til enhver tid oppfylder de krav som er fastsatt, fastsettes normalt en gyldighetstid for bruk av redskapet, jf. lovens § 12. Måleredskapet er altså bare godkjent for et gitt tidsrom, som vanligvis er ett år for væskemålere og de fleste automatiske vekter, og tre år for andre redskaper, jf. forskrift om justering § 16 første ledd og de ulike forskrifter om automatiske vekter. For videre bruk må måleredskapet få en ny godkjenning av Justervesenet. En slik fornyet justering av et allerede justert måleredskap, kalles «revisjon» i loven, jf. lovens § 8 annet ledd, og innebærer en løpende kontroll med måleredskapet (periodisk revisjon).

Selv om justering er gitt for en bestemt periode, kan det oppstå situasjoner som medfører at redskapet likevel ikke lenger er godkjent. Det gjelder for eksempel ved reparasjoner, se lovens § 11. Måleredskapet må da kontrolleres på nytt. Etter loven foretar man da en omjustering, jf. lovens § 8 annet ledd.

Justervesenet har også ansvar for å føre etter-syn (tilsyn) med måleredskaper utenom revisjon eller omjustering, jf. lovens § 38.

Justervesenets kostnader ved typegodkjenninger og justering dekkes gjennom gebyrer. Det er altså brukerne av måleredskapene som finansierer kontrollen av måleredskapene. Ettersyn (tilsyn) etter lov om mål og vekt § 38 dekkes imidlertid ikke ved noe gebyr, men utføres i dag i stor grad samtidig med periodisk revisjon slik at ekstrakostnadene til tilsyn er små.

Justervesenet har iht. lovens § 40 politimyndighet når det utføres ettersyn.

3.1.4 Reaksjoner ved regelbrudd

Dersom et måle- eller vektredskap ved fornyet justering ved justerkamrene ikke lenger tilfredsstillende kravene, skal de justerstemplene som tidligere er påsatt tilintetgjøres, jf. lovens § 33. Redskapet er da å anse som ujustert, altså ikke godkjent. Prosedyrene i lov om mål og vekt § 39, som omtales nedenfor, gjelder tilsvarende i disse situasjonene.

Dersom det ved undersøkelse for justering eller ved ettersyn blir funnet måle- og vektredskaper som ikke tilfredsstillende de gjeldende krav, følger det av lovens § 39 første ledd at måleredskapet skal fjernes eller ødelegges eller at en av de vitale delene på redskapet skal fjernes slik at redskapet blir ubrukbart. Bestemmelsen fastsetter videre at de fjernede deler, ulovlige lodder og andre ulovlige enkle redskaper kan senkes på dypt vann (!). I praksis er dette en lite anvendt bestemmelse.

Lovens § 39 annet ledd fastsetter at dersom brukeren av måleredskapet vil la det reparere og deretter omjustere, kan redskapet merkes med at det er ulovlig til bruk i handel og vandel, og om mulig forsegles. Redskapet blir da ikke ødelagt eller tatt fra eieren, men kan ikke brukes før det er reparert og omjustert. Det fremgår for øvrig av lovens forarbeider at det skal være en vid adgang til reparasjon.

I praksis er det imidlertid mest vanlig at det for en kort periode gis midlertidig brukstillatelse inntil redskapet er brakt i tråd med kravene, jf. lovens § 39 tredje ledd og forskrift om justering § 18 tredje ledd. For at slik midlertidig tillatelse kan gis, må visse vilkår være oppfylt.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven, kan straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, for så vidt forholdet ikke rammes av et strengere straffebud, jf. lovens § 51.

Dersom et måleredskap er å anse som ulovlig, kan både Justervesnets tjenestemenn og politiet forsegle det, jf. lovens § 52.

3.2 Dansk rett

Det danske regelverket om måleteknikk er hjemlet i lov om erhvervsfremme. Loven er en generell og overordnet lov som skal danne grunnlag for utvikling og styrking av dansk næringsliv. Mer konkrete bestemmelser innenfor næringsområdet, blant annet bestemmelser om måleteknikk og akkreditering, er utformet i underliggende regelverk.

I 2002 ble det vedtatt en endringslov til lov om erhvervsfremme som blant annet ga hjemmel til å skille ut akkrediteringsoppgavene og måleteknikkoppgavene til en privat organisasjon utenfor Erhvervs- og Boligstyrelsen (EBST). Den 1. desember 2002 ble akkrediteringsorganet og Legal metrologi (lovregulert måleteknikk) overført fra EBST til et fond kalt «Det Danske Akkrediterings- og Metrologifond» med kortnavn DANAK. Stifterne av fondet er en rekke private organisasjoner og offentlige myndigheter. Fondet utfører sine oppgaver på grunnlag av avtale med myndighetene og skal kun utføre myndighetsoppgaver for EBST.

3.2.1 Målenheter og realisering av målenheter (målenormaler)

Danmark har gjennomført SI-systemet for målenheter ved en «bekendtgørelse» (generell rettsakt) som er hjemlet i lov om erhvervsfremme.

Den danske organiseringen av den vitenskapelige måleteknikken er desentralisert. Den kan beskrives som et nettverk av private måletekniske institutter som realiserer de ulike nasjonale målenhetene. Instituttene utpekes som primær- eller referanselaboratorium av EBST etter søknad. Vurderingen av om søkeren er egnet til oppgaven foretas av et evalueringsteam som består av minst en utenlandsk representant. Det er et krav at de nasjonale instituttene er akkrediterte. Dansk institutt for fundamental metrologi (som er et privat institutt med ansvar for flere målenheter) koordinerer den nasjonale virksomheten. Instituttene selger sine tjenester til dansk industri og offentlige myndigheter. Vitenskapsministeriet gir instituttene et økonomisk basistilskudd for å realisere de nasjonale målenhetene etter en avtalt handlingsplan. De kan i tillegg søke Vitenskapsministeriet om prosjektmidler som også kan omfatte arbeider på nasjonale målenheter.

3.2.2 Regulering av måleredskaper mv.

Det danske regelverket setter krav til måleredskaper som skal benyttes ved kjøp og salg eller andre former for økonomiske transaksjoner. Redskapene skal være typegodkjente og verifiserte, dvs. både førstegangsverifisert og verifisert etter reparasjon. Det fastsettes videre at vekter skal verifiseres på nytt hvert fjerde år, mens bensinpumper og andre volummålere for væsker unntatt vann, skal verifiseres på nytt hvert annet år. For måleredskaper som elektrisitetsmålere, vannmålere og lignende, utføres det statistisk basert verifikasjon (stikkprøvekontroll).

Eier av måleredskapet er selv ansvarlig for at redskapet er typegodkjent og at det utføres fornyet verifikasjon og periodisk verifikasjon.

3.2.3 Myndighet og kontrollaktiviteter

EBST har det formelle ansvaret for regelverket innen måleteknikk og utpeking av dem som utfører oppgaver på området. Inntil fondet (DANAK) ble opprettet, hadde EBST også ansvaret for å følge opp myndighetskontrollen i praksis. Det utøvende ansvaret for lovregulert måleteknikk er nå lagt til fondet.

Fondets oppgaver er de samme som de som tidligere ble utført i EBST, dvs. å utstede typegodkjenninger, etablere systemer for verifikasjon og sørge for markedskontrollen med måleredskaper. Fondet utfører ikke selv noen tekniske aktiviteter, men engasjerer akkrediterte virksomheter og laboratorier til å utføre disse oppgavene. Ved nasjonal typegodkjenning utføres alle de praktiske testene av akkrediterte laboratorier. Fondet kontrollerer de engasjerte virksomheter og laboratorier gjennom akkrediteringsordningen.

Den som skal utføre de ulike verifikasjonsoppgavene, må være et dansk registrert firma som er akkreditert og bemyndiget til oppgaven. Forholdet mellom fondet og utfører er regulert i en kontrakt. Det tillates at utfører har flere funksjoner i forhold til måleredskapet hvis det er foretatt et organisatorisk skille mellom det personalet som utfører verifikasjon og andre myndighetsoppgaver og den som har ansvaret for de andre funksjonene. For å kunne verifisere redskaper må utfører være autorisert innen det relevante området. Verifikasjon bestilles og betales av eier eller bruker av redskapet.

Fondet er ansvarlig for at det gjennomføres markedskontroll for å kontrollere at redskapene har typegodkjenning, er verifisert og ellers oppfyller de lovpålagte krav. Markedskontrollen er basert på stikkprøver. Fondet benytter ti ulike firmaer til å gjennomføre denne kontrollen. Det anslås at det årlig kontrolleres ca. 2 % av det samlede antall redskaper. Kontrollen er ikke avgiftsbelagt.

EBST har det nasjonale ansvaret for e-merkeordningen. Kontrollen gjennomføres av autoriserte laboratorier.

3.2.4 Reaksjoner på regelbrudd

Når det oppdages måleredskaper som ikke oppfyller de lovbestemte krav, er det kun EBST som har reaksjonsmyndighet. EBST sender i slike tilfeller

ut brev med krav om at redskapet repareres innen en måned. Hvis ikke dette skjer, meldes saken til politiet.

3.3 Svensk rett

Det svenske regelverket om måleteknikk er hjemlet i en lov som omfatter målenheter, målinger og måleredskaper. Loven har krav om både typegodkjenning, førstegangsverifikasjon og verifikasjon under bruk. Den sentrale myndigheten på dette området er SWEDAC (styrelsen for akkreditering og teknisk kontroll) som rapporterer til Næringsdepartementet. På begynnelsen av 1990-tallet ble det i Sverige besluttet at myndighetsaktiviteter innenfor analyse, testing, verifikasjon, sertifisering, kontroll og besiktigelse skulle overføres til organer i en konkurransesituasjon. Det var forutsatt at disse organene skulle tilfredstille krav til akkreditering for å kunne være aktør i markedet.

3.3.1 Målenheter og realisering av målenheter (målenormaler)

Realisering av målenheter og vedlikehold av sporbarhet på nødvendig nøyaktighetsnivå anses som en myndighetsoppgave i Sverige. For de aller fleste målenhetene, er SP (Svensk Provnings) gitt denne oppgaven basert på at de tilfredsstiller en relevant akkreditering. Dette arbeidet organiseres gjennom prosjekter som i hovedsak finansieres direkte fra departementet. Det er etablert et metrologiråd⁴ som i praksis fungerer som et styre. Rådet har som oppgave å overvåke at SP benytter de tildelte midlene til de prosjektene som er avtalt med Næringsdepartementet, etter anbefaling fra metrologirådet. I 2001 arbeidet ca. 35-40 personer med myndighetsoppgaver på dette området og tilskuddet fra departementet var ca. 30 millioner kroner.

3.3.2 Regulering av måleredskaper mv.

Sverige har, i motsetning til de øvrige europeiske land, i hovedsak avgrenset kravene til måleredskaper og målinger til kun å gjelde i den grad de ivaretar forbrukerinteresser. Til måleredskaper stilles det krav om typegodkjenning, førstegangsverifikasjon og verifikasjon under bruk. Eier av måleredskapet er selv ansvarlig for at redskapet er typegodkjent og at det utføres verifikasjon under bruk i henhold til regelverket.

⁴ Metrologi er det vitenskapelige begrepet for måleteknikk.

Videre har Sverige innført krav til alle ferdigpakninger med en forhåndsbestemt mengde vare. Kravet er at de skal tilfredsstillende de nøyaktighetskrav som er gitt i direktivet om e-merking.

3.3.3 Myndighet og kontrollaktiviteter

SWEDAC har det overordnede ansvaret for utviklingen av regelverket innenfor måleteknikk. De gjennomfører videre den akkrediteringen som ligger til grunn for de enkelte aktørene på området. SP er godkjent for realisering av målenheter og typegodkjenning. Flere aktører er også godkjent for å drive verifikasjon, deriblant SP. SWEDAC har ansvaret for tilsyn med aktørene og overvåkning og tilsyn med markedet for å se til at regelverket overholdes.

For å være en aktør i det privatiserte verifikasjonsmarkedet, må organisasjonen være akkreditert som inspeksjonsorgan. For å kunne etablere noen grad av konkurranse i markedet, har det vært nødvendig å basere seg på inspeksjonsorgantype C som gir de laveste kravene til habilitet. Kostnadene til både typegodkjenning og verifikasjoner dekkes fullt ut av brukerne av måleredskaper. I tillegg betaler disse, via verifiseringsorganene, en avgift til SWEDAC som skal benyttes til tilsyn. I 2001 utgjorde dette vel 5 millioner kroner.

3.3.4 Reaksjoner på regelbrudd

Den nye loven fra 1993 gir anledning til pålegg om reparasjon av måleredskaper og dessuten mulighet for administrative bøter. Loven gir ingen direkte anledning til politianmeldelse.

4 Formål og interesser

Dette kapittelet redegjør for lovforslagets kapittel 1 om formål og interesser.

4.1 Justervesenets forslag

Justervesenet foreslår at det, i tråd med moderne lovgivning, bør fastsettes en formålsbestemmelse, som angir lovreguleringens overordnede mål, jf. lovutkastet § 1.

Utfordringen ved utarbeidelse av en ny regulering er å tydeliggjøre og ivareta de interessene som i dag fremstår som viktige, samtidig som det ikke stenges for å ivareta andre interesser som får større betydning som følge av samfunnsutviklingen. Måletekniske forhold har betydning for mange forskjellige interesser og dermed en rekke ulike sektorer, regelverk og myndigheter. Lov om mål og vekt er i dag en overordnet lov som regulerer krav til måleredskaper generelt. Samtidig kan den betegnes som en spesiallov fordi den kun regulerer området måleteknikk. Justervesenet mener den nye loven på samme måte bør være en spesiallov som i utgangspunktet regulerer den måletekniske kvaliteten og tilstanden på alle samfunnsområder.

Formålet med all måleteknikk og krav knyttet til dette er at måleresultater skal ha nødvendig aksept og tillit.

4.1.1 Måleteknisk infrastruktur

Justervesenet viser til at en god måleteknisk infrastruktur er en av grunnsteinene i et velfungerende samfunn. Dagens samfunn blir stadig mer avhengig av målinger av ulike slag og i ulike sammenhenger for å fungere.

Både nasjonalt og internasjonalt er det viktig at måleresultater er tilstrekkelig korrekte, og at man kan stole på at de faktisk er nøyaktige nok. Etter hvert som den internasjonale handelen øker og kontakt mellom ulike land utvikler seg, er det stadig viktigere å sørge for en nasjonal måleteknisk infrastruktur med internasjonal tillit. En gjensidig aksept av de enkelte lands måletekniske infrastruktur, standardisering av krav og gjensidig

aksept av testresultater er en grunnleggende forutsetning for nedbygging av tekniske handelshindringer. For å kunne bygge ned tekniske handelshindringer innenfor EØS-området, har det derfor vært en underforstått forutsetning at den måletekniske infrastrukturen må være på plass i de enkelte medlemslandene.

For å sikre at måleresultatene er tilstrekkelig nøyaktige, sammenlignbare, og dermed tillitsvekkende, er det nødvendig med et nasjonalt system som gir norske målinger en akseptert referanse (sporbarhet) tilbake til anerkjente internasjonale målenheter, for eksempel til kilogrammet i Paris. Det er derfor viktig med en grunnleggende god måleteknisk infrastruktur med aksepterte nasjonale referanser for realisering av målenheter. Det er imidlertid ikke bare den grunnleggende måletekniske infrastrukturen som er viktig å sikre. En måleteknisk infrastruktur må også bestå av systemer og (lov)reguleringer, for eksempel krav til måleredskaper, målinger og kontrollsystemer, som skal sikre tilfredsstillende måleresultater. Justervesenet mener at den nye loven bør ha som oppgave å sikre en måleteknisk infrastruktur i Norge som gir tillit til norske målinger både nasjonalt og internasjonalt. Dette foreslås synliggjort i lovutkastet § 1 første ledd.

Ved utarbeidelse av nytt regelverk på måleteknikkområdet, er det ikke tilstrekkelig å sette krav til måleredskapet alene. Selv om nøyaktige måleredskaper er en avgjørende faktor, kan andre faktorer også spille en viktig rolle. Det er derfor viktig å åpne for muligheten til å regulere andre forhold som kan ha innflytelse på måleresultatet, for eksempel hvordan målingen foretas og anvendelsen av måleresultatet. Den generelle trenden i Europa innenfor måleteknikk har også gått i retning av å regulere andre forhold enn selve måleredskapet, for eksempel gjennom krav til vekt- og voluminnhold i ferdigpakkevarer. Justervesenet mener at den nye lovreguleringen i større grad bør synliggjøre at sikring av kvaliteten på selve måleresultatet og hvordan måleresultatet anvendes og presenteres er et vesentlig formål med lovreguleringen. En fokusering på måleresultater og riktig bruk av disse, vil gjøre regelverket mer fleksibelt i

forhold til å møte nye utfordringer og behov innenfor området måleteknikk. Det foreslås derfor presisert i Justervesenets lovutkast § 1 annet ledd første punktum at lovens formål er å bidra til at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige.

4.1.2 Forholdet til internasjonale forpliktelser

I likhet med situasjonen i dag, vil begrunnelsen for deler av lovreguleringen også være å oppfylle forpliktelser etter EØS-avtalen. I den grad det er mulig, er det også et mål å ta høyde for at kommende internasjonale krav på området skal ha hjemmel i loven slik at de kan implementeres på en enkel måte. Dette er imidlertid et formål som ikke er særegent for måleteknikkområdet, men et forhold som Norge som part i EØS-avtalen, må forholde seg til innenfor mange rettsområder.

Justervesenet har av den grunn ikke foreslått at forholdet til internasjonalt regelverk i lovteksten fremheves som et eget formål med loven. Begrunnelsen for de internasjonale reglene på måleteknikkområdet, for eksempel i EØS-regelverket, vil for øvrig ofte være samsvarende med de formål som legges til grunn for den nasjonale reguleringen. I tillegg vil implementering av internasjonalt regelverk, særlig EØS-regler, være en forutsetning for å sikre internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater, jf. § 1 første ledd i lovutkastet.

4.1.3 Europeisk regelverk

Både EU-regelverket og regelverket om måletekniske forhold i de fleste europeiske land åpner for å ivareta flere allmenne interesser. I EU-regelverket anføres «public interest» (allmenne interesser) som grunnlag for å stille krav til måleredskaper. I forordet til måleinstrumentdirektivet (MID) pkt. 2 gis følgende eksempler på hva som menes med «public interest»:

«... such as public health, safety and order, of protection of the environment and the consumer, of levying taxes and duties and of fair trading, ...»

Sverige skiller seg noe ut fra de andre landene i Europa, da deres regelverk i utgangspunktet kun skal ivareta forbrukerinteresser. Svenskene regulerer derfor kun måleredskaper mv. som berører forbruker (sluttbruker), for eksempel butikkvekter og bensinpumper. I og med at EU-regelverket stiller måletekniske krav også av hensyn til andre typer interesser enn forbrukerinteresser, har Sverige imidlertid vært nødt til å foreta en utvidelse av

sitt regelverks virkeområde. For å oppfylle forpliktelsene som EU-medlemskapet medfører, er det i det svenske regelverket¹ derfor tatt inn en bestemmelse om at det kan fastsettes regelverk som ikke er begrunnet i forbrukerhensyn dersom Sverige er forpliktet til dette iht. EU-krav.

4.1.4 Interesser som bør ivaretas i ny lov

Justervesenet foreslår at det i lovutkastet § 1 første ledd presiseres at det ved vurderingen av hvilke tiltak som skal settes i verk etter loven, bør tas utgangspunkt i hva som er en effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Som det går fram av framstillingen over, er en viktig del av en tillitsvekkende måleteknisk infrastruktur at det finnes lovregulering som generelt sikrer måleresultater. Dette gjelder særlig ved vurderingen av når det bør stilles nærmere krav, jf. lovutkastet §§ 10 og 13, og hvordan regelverket bør følges opp med hensyn til tilsyn, jf. utredningens kapittel 13. Ved alle disse vurderingene bør det tas utgangspunkt i en samfunnsøkonomisk vurdering. Det er imidlertid ikke alle interesser som kan eller bør måles økonomisk, for eksempel interesser som rettssikkerhet og verdien av menneskeliv. I formålsbestemmelsen i lovutkastet § 1 annet ledd første punktum er det derfor synliggjort at loven skal bidra til at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige *både* ut fra formålet om en effektiv bruk av samfunnets ressurser *og* for å ivareta andre beskyttelsesverdige interesser. I det videre gis en vurdering av hvilke interesser som særskilt bør kunne beskyttes etter ny lov om måling.

4.1.4.1 Forbrukervern

Oppgjøret for mange forbruksvarer baseres direkte på måleresultater. Eksempler på dette er dagligvarebutikkens salg av frukt og ferskvarer basert på vekt, beregning av elektrisitetsforbruk basert på elektrisitetsmåler, vannforbruk ved hjelp av vannmåler og antall tellerskritt ved registrering av tidsforbruk. Det samme gjelder for tjenester. Drosjereiser betales for eksempel på bakgrunn av antall kilometer registrert på taksameter, og porto og frakt på pakker betales ut fra vekt eller volum.

Videre selges det i stor utstrekning produkter i pakninger med en forhåndsbestemt mengde (ferdigpakninger). Både mengde og pris er fastsatt på forhånd uten at forbruker kan påvirke dette, men forbruker har en berettiget forventning om en gitt

¹ Lag (1992:1514) om måttenheter, mätningar og mättdon § 2.

pris for en viss mengde av varen. Kombinasjonen av pris og mengde gir forbruker opplysninger om produktets egentlige kostnad blant annet sammenlignet med konkurrerende produkter. Etter innføring av krav til opplysning om enhetspris for varer², for eksempel pris per kilo, er fokuset på forholdet mellom mengde og pris ytterligere forsterket. Enhetsprismerkingen gjør det enklere for forbruker å danne seg et bilde av prisen på produktet. En slik enhetsprismerking og merking av mengdeinnhold på ferdigpakninger har imidlertid ingen verdi med mindre det merkede vekt- og voluminnholdet på ferdigpakningene er i samsvar med det faktiske innholdet. Det er derfor av stor betydning for forbruker at merket mengdeinnhold er korrekt.

Justervesenet mener at det å bidra til beskyttelse av forbrukere, spesielt i forbindelse med økonomiske oppgjør, bør være et viktig formål med den nye loven. Forbruker er normalt den svake part og har liten mulighet for selv å kontrollere måleresultatene.

4.1.4.2 Offentlig myndighetsutøvelse

Flere offentlige myndigheter og deres regelverk er avhengig av måleresultater. I forbindelse med økonomiske oppgjør har staten en vesentlig interesse i at måleresultater er tilfredsstillende korrekte fordi store deler av statens avgiftsinntekter beregnes på grunnlag av de måleresultatene som legges til grunn for det økonomiske oppgjøret. Eksempler på dette er merverdiavgift, tollavgifter og bensinavgifter.

Også i andre sammenhenger kan myndighetenes interesser direkte eller indirekte være avhengig av måleresultater. For eksempel vil måleresultater være grunnlag for å kunne påvise og kontrollere at lover og regler etterleves, se også i den sammenheng interesser som er beskrevet nedenfor i dette kapitlet. Slik sett vil tillit til måleresultater lette myndighetenes generelle tilsyns- og kontrolloppgaver der måleresultater inngår i vurderingsgrunnlaget.

Justervesenet mener at hensynet til offentlige myndigheter og deres interesse av riktige måleresultater i likhet med i dag bør vektlegges ved utarbeidelse av ny lov og underliggende regelverk. De enkelte forvaltningsorgan har ikke alltid kapasitet eller nødvendig kompetanse til å foreta nødvendig kontroll, og må derfor kunne stole på at målinger er tilfredsstillende nøyaktige.

4.1.4.3 Rettsikkerhet

Norsk rett oppstiller en rekke påbud og forbud hvor mangel på etterlevelse kan medføre straffesanksjonering, for eksempel i form av bøter og fengsel. Det er de faktiske forhold som ligger til grunn for en straffereaksjon. Rettssikkerhetshensyn tilsier derfor at der en straffereaksjon ilegges på bakgrunn av måleresultater, må resultatene være tilstrekkelig sikre. Jo mer alvorlig reaksjonen er, desto strengere krav bør det stilles til nøyaktigheten av de målinger som ligger til grunn for reaksjonen.

Eksempler på tilfeller hvor måleresultater legges til grunn for vurdering av straffbart brudd på regelverket, er ved måling av kjørehastighet, puste- eller blodprøver for å påvise påvirkning av alkohol eller narkotiske stoffer, måling av overlast på transportkjøretøyer og måling av minstevannføringer i vassdrag.

Justervesenet mener at rettsikkerhet er en viktig interesse som den nye loven må åpne for å ivareta, og at denne nye loven og underliggende regelverk bør ha større fokus mot denne interessen enn dagens lov har.

4.1.4.4 Liv og helse

Innenfor helsesektoren foretas en rekke målinger som har betydning for den enkeltes liv og helse. Konsekvensen av feilmålinger vil variere, men i sin ytterste konsekvens kan en feilmåling få fatale konsekvenser. Det kan gis mange eksempler på viktigheten av riktige målinger i helsemessig sammenheng. Pasienters feber, puls og vekt måles. Videre foretas det målinger ved blanding av medisiner og i forbindelse med laboratorietester gjøres det målinger av blodprøver og andre prøver for å avdekke eventuelle sykdommer. En feilmåling her kan for eksempel medføre at sykdommer ikke blir oppdaget og behandlet, eller at lidelser feilbehandles. Et annet eksempel på målinger som er viktig i forhold til liv og helse, er målinger som foretas i forbindelse med tester av næringsmidler.

Justervesenet mener at lovverk om målinger må ha som formål å bidra til å beskytte liv og helse. Denne interessen ligger også til grunn for deler av dagens regelverk på området.

4.1.4.5 Miljø

Miljøhensyn anses i dag som en viktig samfunnsmessig interesse. Resultatet av målinger av ulike miljøfaktorer gir et viktig beslutningsgrunnlag for avgjørelser som skal tas på miljøområdet. Videre vil måleresultater benyttes som faktagrunnlag for

² Forskrift 6. desember 1999 nr. 1256 om prisopplysning for varer.

myndighetene i kontrollsammenheng. For å beskytte miljøet stilles det ofte krav som innebærer at det må foretas målinger for å dokumentere at kravene er oppfylt. Dette gjelder for eksempel måling av forurensende utslipp til luft og vann.

Videre fokuseres det stadig mer på målet om en bærekraftig bruk av naturressursene og ivaretagelse av det biologiske mangfoldet. I den sammenheng er det viktig å ha kontroll med ulike ressursbestander. En slik kontroll forutsetter blant annet at uttaket av disse ressursene måles riktig. Et eksempel på betydningen av riktige målinger i denne sammenheng, er veiing av fisk i fiskemottak hvor veid mengde fungerer som dokumentasjon på at fangskvotene er overholdt. Kontroll med ressursbestander er imidlertid også viktig for å sørge for at næringer som er avhengig av naturressurser, beholder sitt næringsgrunnlag over tid.

Justervesenet mener at miljøvern bør fremheves som en viktig interesse som bør kunne beskyttes av den nye loven. I den grad målinger foretas i miljøsammenheng, er det viktig at det kan stilles krav til disse målingene.

4.1.4.6 Næringslivsinteresser

Justervesenet viser til at dagens lov må anses å ivareta næringslivets interesser. Når det gjelder behovet for en tilfredsstillende måleteknisk infrastruktur, er det klart at dette er av stor betydning for næringslivet blant annet ut i fra målet om fri flyt av varer og nedbygging av tekniske handelshindringer. Næringslivet har således behov for et solid regelverk om grunnleggende måleteknisk infrastruktur.

Når det gjelder spørsmålet om det skal fastsettes regler om for eksempel kontroll av måleredskaper og måleresultater kun ut i fra det formål å ivareta næringslivets interesser, er ikke svaret nødvendigvis like klart. Næringslivet har en klar egeninteresse av å sørge for tilfredsstillende måleresultater i sin virksomhet. Virksomheten bør selv etterse at den ikke lurer seg selv eller blir lurt av andre pga. uriktige måleresultater. Næringslivet er også avhengig av at kunder og andre har tillit til dem. Videre har næringslivet ofte kompetanse og ressurser til å sørge for tilstrekkelig egenkontroll uten innblanding fra myndighetene. Alt dette taler for at myndighetene ikke bør regulere forhold som kun berører næringsinteresser.

På den annen side vil det heller ikke i næringslivet alltid være likeverdige parter i et avtaleforhold. Det er ikke alle bedrifter og virksomheter som har mulighet til å ivareta egne interesser på lik linje med motparten. Et eksempel på ulikt styrke-

forhold i næringslivet, er forholdet mellom en bonde som leverer melk og et meieri med betydelig markedsandeler. Her kan det være viktig at myndighetene stiller krav for å beskytte den svake part.

Videre er hensynet til like konkurransevilkår for næringslivet en viktig interesse som bør sikres. Virksomheter kan skaffe seg et konkurransemessig fortrinn gjennom å legge uriktige måleverdier til grunn for sine oppgjør hvis det ikke stilles noen myndighetskrav til næringslivets målinger i rene næringsforhold. Konkurrerende bedrifter vil i begrenset grad kunne ivareta sine egne interesser i slike tilfelle. Krav om riktige målinger for å sikre like konkurransevilkår, kan derfor anses som et viktig og positivt rammevilkår for næringslivet.

Ved å overlate store deler av kontroll mv. til privat initiativ, vil aktørene i næringslivet ha fokus på det som er mest lønnsomt for sin egen virksomhet. Det kan imidlertid være samfunnsøkonomisk mer lønnsomt å ha et offentlig system som skaper tillit.

Justervesenet mener at næringslivet i utgangspunktet bør kunne ivareta sine egne interesser ved frivillig kontroll og kvalitetssikring. I den grad det foreligger mulighet for alle involverte parter til å kontrollere og kvalitetssikre målinger, bør myndighetene normalt ikke gripe til regulering. Hensynet til de svakere parter i næringslivet og ønsket om like konkurransevilkår kan imidlertid være interesser som bør kunne medføre regulering.

4.1.4.7 Øvrige interesser

Justervesenet mener at de interessene som er nevnt ovenfor, er de interessene som utpeker seg som spesielt aktuelle å ivareta ved å stille krav til måleresultater og målinger. Det finnes imidlertid andre interesser som kan være avhengige av målinger og som kan ha behov for beskyttelse. For eksempel kan riktige måleresultater være viktige i forhold til *helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid* på arbeidsplasser.

Justervesenet mener at den nye loven generelt må være åpen for å ivareta alle interesser som berøres av målinger, og at loven ikke bør begrenses til særskilte interesser. Loven må være så fleksibel at den kan ivareta nye interesser som måtte dukke opp i framtiden.

4.1.5 Utforming av den foreslåtte formålsbestemmelsen

Enkelte interesser kan fremstå som særlig relevante i forhold til korrekte måleresultater. Det kan i den forbindelse stilles spørsmål ved om disse

interessene spesielt skal nevnes i formålsbestemmelsens annet ledd eller om det er tilstrekkelig at de er omtalt i lovens forarbeider. Forskriftene vil uansett avgjøre om slike interesser faktisk skal særlig ivaretas eller ikke.

På den ene side kan eksempler på aktuelle interesser lette forståelsen av formålet med og betydningen av loven. På den annen side kan en ikke-uttømmende opplisting tolkes som at de opplistede interessene er særskilt beskyttelsesverdige. Dette vil ikke være i tråd med målsettingen om at også interesser som ikke oppfattes som aktuelle i dag, skal kunne ivaretas av den nye loven dersom de øvrige lovbestemmelsene åpner for det.

Justervesenet konkluderer at så lenge det går klart frem av lovteksten at de nevnte interesser ikke er uttømmende, vil fordelene med å ta inn enkelte eksempler på beskyttelsesverdige interesser i selve lovteksten overstige ulempen. På denne bakgrunn er en ikke-uttømmende liste over interesser tatt med i lovutkastet § 1 annet ledd annet punktum.

4.2 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsinstansene har uttalelser knyttet til lovforslagets formålsparagraf, men ingen av høringsinstansene er uenige i den grunnleggende utformingen av lovens formål. Enkelte av høringsinstansene har imidlertid kommentarer knyttet til hvilke eksempler på beskyttelsesverdige interesser som bør nevnes i formålsparagrafen, og hvorvidt eksempler på slike interesser bør nevnes i det hele tatt.

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) uttaler at de i hovedsak støtter den foreslåtte formålsparagrafen:

«Vi er enig i at det er viktig å sikre at måleresultater er tilstrekkelig nøyaktige, sammenlignbare og dermed tillitvekkende, herunder at vi har et nasjonalt system som innebærer at norske målinger er i overensstemmelse med internasjonale anerkjente målenheter.»

NHO mener imidlertid at beskyttelsesverdige interesser ikke bør nevnes spesielt i formålsparagrafen, og uttaler i den forbindelse følgende:

«Utredningen drøfter hvilke interesser som er «beskyttelsesverdige», og foreslår at formålsparagrafen angir eksempler på slike interesser. NHO er ikke fullt ut enig i Justervesenets drøfting, og mener dessuten at eksempler på beskyttelsesverdige interesser ikke bør tas inn

i formålsparagrafen. Vi viser her til de hensyn Justervesenet selv har angitt som taler mot å ta med en slik eksemplifisering.

(...)

NHO mener det sentrale må være å sikre korrekte – eller tilfredsstillende nøyaktige – måleresultater, ikke å sikre at den ene part ikke betaler for mye. Ukorrekte målinger kan enten føre til at selger eller kjøper lider tap, og begge sider er tjent med at måleresultatene er korrekte. Vi mener da at det er kunstig å sette forbrukere og næringsliv opp mot hverandre.

(...)

Vi anbefaler etter dette at formålsparagrafens eksempler på «beskyttelsesverdige interesser» tas bort, og at det i Odelstingsproposisjonen angis at alle aktører i markedet er tjent med at det etableres høy tillit til måleresultater, og at et hovedformål med loven må være å etablere måleresultater som sikrer like konkurransevilkår.»

Fiskeridirektoratet mener at uttrykket «levende naturressurser» bør tas inn i formålsparagrafen, og viser til at korrekt beregnet kvantum av uttak fra havet er et sentralt element i forvaltningen av Norges fiskebestander. Fiskeridirektoratet uttaler følgende om dette:

«Loven legger opp til mer bruk av risikobaserte vurderinger både i forhold til hvilke krav som skal stilles til selve utstyret, bruken av det og omfanget av tilsyn/kontroll. Det er spesielt på at formålsparagrafen skal benyttes i tolkning av bestemmelsene. Opplistingen av momenter i §1, annet ledd, siste punktum skal i den sammenheng ikke representere en uttømmende opplisting. Ordet miljø er nevnt. I omtalen av andre paragrafer er miljø eksemplifisert som forurensning og lignende. Brudd på fiskerirelaterte regler er definert som økonomisk kriminalitet og til en viss grad som miljøkriminalitet. Fra Fiskeridirektoratets side synes det klart nødvendig med sterkere fokus rettet mot de levende naturressursene i havet enn det som fremkommer av forslaget til formålsparagraf. Dette gjelder ikke minst med utgangspunkt i den store samfunnmessige betydningen fiskeriressursene har. Det foreslås derfor at ordene «levende naturressurser» tas med i opplistingen. En slik ordlyd vil kunne fange opp endringer i kontrollbehov for eksempel knyttet til en videre utvikling innen oppdrett og dermed ikke bare være avgrenset til ville ressurser i havet.»

Energibedriftenes landsforening (EBL) uttaler følgende om lovens formål og formålsbestemmelsen:

«Lovforslaget vil ha som konsekvens at det i større grad settes krav til måleresultatet: «For å sikre målingers kvalitet i alle de situasjoner samfunnet har et behov for slik sikring, må det i disse tilfellene kunne settes krav til alle elementer som har betydning for måleresultatet». Dette innebærer at Justervesenet i større grad vil regulere måleresultatet og ikke bare måleinstrumentet. Når Justervesenet ønsker å skaffe seg kompetanse på hele måleverdikjeden, innebærer dette at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Justervesenet må trekke opp klare ansvarslinjer seg imellom. I dag er det NVE som regulerer håndtering av måleverdiene som benyttes for fakturering av strøm- og nettkunder gjennom «Forskrift nr. 301 om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester.»

EBL uttaler videre at ansvarsforholdene mellom NVE og Justervesenet må være tydelige og kommuniserbare, slik at nettselskapene ikke opplever et dobbelt sett av forskrifter og unødvendig koordinering, for å håndtere og kvalitetssikre måleverdikjeden.

Statens Strålevern viser til at forslaget til lovens § 1 blant annet omfatter ivaretagelse av liv, helse og miljø. Statens Strålevern uttaler i denne sammenheng følgende:

«Det synes som om dette representerer en utvidelse i forhold til lov 31. oktober 1946 om Mål og vekt, som i stor grad var rettet mot kjøp og salg. Strålevernsmålinger vil dermed i prinsippet også omfattes av den nye loven, og eventuelle krav på dette området vil kunne overlappe med de krav om strålevernsmålinger som settes i medhold av Lov 12. mai om strålevern og bruk av stråling.»

Statens Strålevern viser videre til at forslaget til ny lov legger opp til å være en fullmaktslov, og uttaler at de regner med at eventuelle forskrifter som berører strålevernsområdet harmoniseres med de aktuelle krav i strålevernslovgivningen.

4.3 Departementets vurdering

Departementet har i sin vurdering sett hen til at måleteknikk har betydning for mange ulike sektorer og interesser. Departementet har også vektlagt behovet for en formålsparagraf som synliggjør lovens hensikt og formål på en tydelig og forståelig måte. Departementet merker seg at det ikke foreligger innvendinger mot den grunnleggende utformingen av lovens formål.

Lovens formål må favne både det forhold at Norge må ha en måleteknisk infrastruktur som nyter tillit så vel i Norge som i utlandet, og det forhold at loven skal regulere den tilsynsvirksomheten som skal utføres på måleteknikkområdet.

Departementet mener at loven må åpne for beskyttelse av beskyttelsesverdige interesser. Justervesenets drøftelser i utredningen gir gode eksempler på slike interesser. Departementet mener imidlertid ikke at det er avgjørende om eksempler på beskyttelsesverdige interesser tas med i formålsparagrafen.

Departementet ser at Justervesenet i sin utredning har vektlagt at den ikke-uttømmende opplistingen av interesser tjener til å eksemplifisere interesser som kan beskyttes gjennom denne loven. Etter departementets syn er formuleringen i formålsparagrafen også utformet slik at det ikke gis inntrykk av at de interesser som nevnes, ilegges en annen betydning enn andre forhold som ikke er blant de opplistede.

Departementets syn innebærer at de opplistede interessene ikke skal forstås som viktigere enn for eksempel «levende naturressurser», som Fiskeridirektoratet trekker frem I tillegg er det departementets syn at man generelt bør unngå at opplistinger av denne typen blir for detaljerte. Videre kan det anføres at begrepet «levende naturressurser» faller inn under begrepet «miljø».

Departementet deler NHOs syn på at det sentrale i lovgivningen skal være at alle parter skal ha tilstrekkelig tillit til måleresultater. Som nevnt over, er de opplistede interessene bare eksempler på interesser som er beskyttelsesverdige. Ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er det også rimelig å forstå «like konkurransevilkår» som dekket av begrepet «effektiv bruk av samfunnets ressurser», slik Justervesenet anfører i sitt forslag til spesialmerknad til § 1.

Etter en samlet vurdering har departementet kommet til at formålsbestemmelsen ikke bør inneholde en opplistingen av eksempler på beskyttelsesverdige interesser. Departementet mener at det verken er behov for eller nødvendig å ta inn en slik opplisting. En slik opplisting kan i stedet bidra til å skape unødvendig uklarhet og fjerne fokus fra det som er lovens egentlige formål. Departementet mener imidlertid at det kan være behov for en nærmere redegjørelse for hvilke beskyttelsesverdige interesser som vil være relevante å vektlegge i en vurdering av om det konkrete området skal legges inn under loven. Departementet finner det mest hensiktsmessig at dette utdypes nærmere i spesialmerkneadene til formålsbestemmelsen.

Videre vil departementet understreke formålsbestemmelsens betydning for innrettingen av tilsynsvirksomheten etter loven. Formålet om en effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser innebærer i utgangspunktet at det ikke skal føres tilsyn med mindre det kan vises til at et slikt tilsyn resulterer i

en mer effektiv bruk av samfunnets ressurser. Det hviler dermed implisitt en utredningsplikt på Justervesenet for å vise at tiltak som iverksettes bidrar til å oppfylle lovens formål. I utførelsen av denne plikten legger departementet til grunn at Justervesenet initierer og har god kontakt med andre myndigheter og berørte aktører.

5 Lovens materielle og geografiske virkeområde

5.1 Justervesenets forslag

5.1.1 Materielt virkeområde

Justervesenet mener at den nye loven om måling bør være en generell lov som i utgangspunktet omfatter forhold av betydning for alle typer målinger og måleresultater, uavhengig av på hvilket samfunnsområde det foretas måling. Måleteknikk (behovet for korrekte målinger) er av natur sektorovergripende, og i tillegg er måleteknikk et fagfelt som krever spesiell kompetanse. På bakgrunn av at området ikke naturlig lar seg avgrense i forhold til samfunnsskapt sektorområder, mener Justervesenet at også loven bør være sektoromfattende og ikke sektorspesifikk. Dette er også i tråd med den internasjonalt gjeldende oppfatningen, jf. blant annet forslag til anbefaling av generell lov for måleteknikk utarbeidet av International Organization of Legal Metrology (OIML)¹. Også EUs regelverk regulerer måletekniske spørsmål samlet, uavhengig av hvilke sektorområder som berøres. Dette kommer blant annet tydelig fram i nytt direktiv om måleinstrumenter (MID).

Det foreslås derfor i Justervesenets lovutkast § 2 en bestemmelse om materielt virkeområde som tar sikte på å gjenspeile at det ikke er noen begrensninger i lovens virkeområde i forhold til ulike sektorområder.

Denne generelle bestemmelsen omfatter imidlertid også målinger og bruk av måleresultater som kun har et privat formål, for eksempel målinger som foretas ved matlaging hjemme på kjøkkenbenken eller måling av tid, avstand mv. på private idrettsstevner. Andre eksempler på målinger som omfattes av det generelle utgangspunktet, er målinger som foretas i en bedrift til intern bruk, og som ikke har betydning for andre enn bedriften selv (rent interne rutiner). Justervesenet uttrykker at det er klart at dette ikke er målinger som er ønskelig å myndighetsregulere. Det

foreslås derfor i lovutkastet § 2 annet ledd en bestemmelse som avgrenser virkeområdet mot privat bruk.

Justervesenet viser for øvrig til at også andre materielle bestemmelser avgrenser virkeområdet for deler av lovens bestemmelser, jf. for eksempel Justervesenets lovutkast § 13 som er omtalt i avsnitt 9 nedenfor.

5.1.2 Geografisk virkeområde

I Justervesenets utredning kapittel 8.4 er det foreslått at bestemmelsene i lov om normaltids tas inn i den nye loven. Verken gjeldende lov om mål og vekt eller lov om normaltids inneholder egne bestemmelser om geografisk virkeområde.

Den eneste realitetsendringen som foreslås i forhold til gjeldende regelverk, er at bestemmelser om tid nå også bør gjelde på Svalbard. Justervesenet foreslår derfor at svalbardloven § 3 endres, jf. Justervesenets lovutkast § 41. Det vises for øvrig til drøftelsen i avsnitt 16.1.1 og 16.1.2 nedenfor.

5.2 Høringsinstansenes syn

Oljedirektoratet har følgende kommentarer til lovens virkeområde:

«Ny lov om måling vil etter § 2 gjelde for alle forhold av betydning for målinger som foretas og måleresultater som anvendes, med mindre loven eller forskrifter i medhold av loven bestemmer noe annet. Det har ingen betydning om kravet til måling er lovpålagt eller blir gjennomført på frivillig basis, jf. merknadene til § 2, s.134.

Utredningen om ny lov om mål og vekt synes å legge til grunn at ny lov om mål og vekt vil gjelde i petroleumsvirksomheten gjennom petroleumsloven § 1-5, «Annen norsk rett», uten å vurdere betydningen av gjeldende måleteknisk regime under petroleumsloven og lov om avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomheten. CO₂-loven har en bestemmelse om måling i § 5.»

¹ OIML TC3 Revision of OIML D1 «Elements for a Law on Metrology» 3rd Committee Draft, 19 October 2003.

5.3 Departementets vurdering

Departementet mener at det er behov for å utforme en lettere tilgjengelig ordlyd i bestemmelsen om lovens materielle virkeområde i forhold til Justervesenets lovutkast § 2. Departementet viser til lovforslaget § 2 første ledd. Omformuleringen medfører ingen endring i det materielle innholdet i forhold til Justervesenets lovutkast.

I tillegg foreslår departementet at bestemmelsen ikke lenger fastsetter at loven gjelder for alle forhold av betydning for målinger som foretas og måleresultater som anvendes. Etter departementets vurdering tjener ikke denne formuleringen noen spesiell hensikt gitt lovens øvrige utforming, og tatt i betraktning de endringer som departe-

mentet foreslår i lovforslagets kapittel 3 om de generelle bestemmelser. Departementet ser det slik at lovens virkeområde, hvor nærmere krav kun stilles der det tjener til å innfri lovens formål, kommer klarere frem dersom den nevnte formuleringen tas ut av bestemmelsen.

Departementet legger imidlertid til grunn at bestemmelsen om virkeområdet til den nye loven ikke vil medføre endring av forholdet mellom det regelverk som er omtalt i proposisjonen her og petroleumslovgivningen.

Departementet slutter seg til Justervesenets foreslåtte endring av at svalbardloven § 3 om det geografiske virkeområdet for normaltids. Departementet viser til lovforslaget § 34 annet ledd.

6 Måleredskap

6.1 Justervesenets forslag

Dagens lov om mål og vekt er hovedsakelig en lov om måleredskaper. Begrepene «måleredskap» og «vektredskap» er definert i lov om mål og vekt § 7. Gjeldende definisjon angir uttømmende hvilke målinger et redskap må brukes til for å falle inn under definisjonen. Det fremgår av lov om mål og vekt § 7 tredje ledd at fellesbetegnelsen «redskap» omfatter både måleredskap og vektredskap. Etter lov om mål og vekt § 7 annet ledd kan Kongen utvide lovens virkeområde ved å bestemme at redskaper tjenende til andre slags målinger også skal omfattes av betegnelsen måleredskap.

Justervesenet viser til at det er nødvendig å definere hva som menes med begrepet «måleredskap», da det i loven stilles krav til slike. Justervesenet ser imidlertid ingen praktisk grunn til å skille mellom «måleredskaper» og «vektredskaper», slik gjeldende lov gjør. Betegnelsen «måleredskap» foreslås derfor brukt som fellesbetegnelse på både måle- og vektredskaper i den nye loven.

Justervesenet mener at det er viktig å ikke gi en for snever definisjon av begrepet måleredskap, slik at det ikke settes begrensninger i tilfeller der det er ønskelig med krav til måleredskaper. Det foreslås derfor at den uttømmende oppramsingen i lov om mål og vekt § 7 ikke videreføres. Justervesenet mener at det sentrale ved vurderingen av om noe skal anses å være et måleredskap, er om dets funksjon er å fremskaffe et måleresultat. Justervesenet foreslår derfor i sitt lovutkast § 3 at det er redskapets funksjon som skal være kriteriet for avgrensingen av hva som skal være et måleredskap i lovens forstand.

Den foreslåtte definisjonen innebærer en utvidelse i forhold til gjeldende regelverk, ved at definisjonen omfatter *ethvert* redskap som brukes for å fremskaffe et måleresultat. Det blir således uten betydning hva som måles og hvilken type måleredskap det er tale om. Det betyr for eksempel at alle ur nå omfattes av definisjonen, fordi ur måler i målenheten sekund.

I og med at definisjonen er utvidet, er det en viss risiko for at den kommer til å omfatte mer enn det som er hensiktsmessig å regulere. Dette kan imidlertid avhjelpes ved at det foretas begrensninger i hvilke situasjoner det skal stilles nærmere krav, jf. Justervesenets utredning kapittel 11.2. Justervesenet mener videre at det bør innføres en hjemmel for å unnta redskaper som normalt vil falle inn under definisjonen. Det foreslås derfor at departementet kan fastsette at måleredskaper som normalt ville falle inn under lovens definisjon, likevel ikke skal regnes som måleredskaper, jf. Justervesenets lovutkast § 3 tredje punktum.

Videre kan det oppstå tvilsspørsmål enten om hva som er et måleredskap, for eksempel fordi redskapet ikke måler i målenheter, eller om hvilke deler som hører til måleredskapet. Justervesenet foreslår i sitt lovutkast § 3 annet punktum en bestemmelse om at slike tvilsspørsmål kan løses konkret, enten i form av enkeltvedtak eller i form av forskrifter som omhandler den aktuelle redskapstype. Da slike spørsmål i stor grad vil være av teknisk eller faglig karakter, forslås kompetansen lagt til den måletekniske myndigheten.

6.2 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har hatt kommentarer til definisjonen av måleredskap.

6.3 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Justervesenets vurdering omkring definisjonen av måleredskap. Med bakgrunn i at det er Justervesenet som i dag er «myndigheten for måleteknikk», har departementet erstattet denne betegnelsen i Justervesenets lovutkast med begrepet «Justervesenet». Se for øvrig vurderingen i avsnitt 7.3 nedenfor om vurderingen av Justervesenet som måleteknisk myndighet.

Departementet viser til lovforslaget § 2 tredje ledd.

7 Grunnleggende måleteknisk infrastruktur

7.1 Justervesenets forslag

7.1.1 Målenheter

Lov om mål og vekt § 1 hjemler i dag fastsettelsen av hvilke målenheter som skal gjelde i Norge.

Justervesenet har i sin utredning vurdert i hvilken grad lovbestemmelsen i den nye loven burde være mer informativ med hensyn til hvilke målenheter som gjelder i Norge, for eksempel gjennom å henvise til SI-systemet¹ eller å gjenta de syv grunnenehetene i loven. De syv grunnenehetene er meter (lengde), kilogram (masse), sekund (tid), ampere (elektrisk strøm), kelvin (termodynamisk temperatur), mol (stoffmengde) og candela (lysstyrke). Justervesenet har imidlertid konkludert med at forskriftene i dag er lett tilgjengelige, for eksempel gjennom Lovdatas internettjeneste, og at gevinsten ved å ta inn mer detaljer i loven er liten. Justervesenet har videre lagt vekt på at det vil være unødvendig tungvint å måtte endre loven ved eventuelle endringer i målenheter eller i betegnelser av målenheter, selv om det er lite sannsynlig at det vil skje hyppige endringer i de grunnleggende delene av målesystemet.

Justervesenet viser også til at fastsettelse av målenheter er en grunnleggende forutsetning for en stor del av aktiviteten i et samfunn. Justervesenet mener at bestemmelsene vil ha et så bredt virkeområde at de bør vedtas av en myndighet på et høyt nivå. Justervesenet ser det derfor som naturlig å legge myndigheten til å fastsette de nasjonale målenhetene til Kongen.

Videre mener Justervesenet at det vil være urimelig om all angivelse av målenheter i Norge skal gjøres i de fastsatte målenhetene, for eksempel når produkter skal eksporteres til land som bruker andre målenheter. Det bør derfor være mulig å bruke tilleggsangivelser i andre målenheter på disse produktene eller i andre sammenhenger hvor andre land krever bruk av andre målenheter. Det foreligger videre EØS-krav som fastsetter at medlemsstatene skal tillate bruk av tilleggsangivelser i andre enheter. På denne bakgrunn foreslår

Justervesenet en egen hjemmel som presiserer at det i forskrift kan fastsettes at det i særlig tilfeller kan angis andre enheter i tillegg til de som er gjeldende målenheter.

Justervesenets forslag til fastsettelse av målenheter er nedfelt i Justervesenets lovutkast § 4.

7.1.2 Realisering av målenheter

Bruk av like målenheter, et system for realisering av målenheter og sporbarhet i målingene er sentrale elementer i en måleteknisk infrastruktur som er nødvendig for nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger, jf. lovutkastets formålsbestemmelse (§ 1 første ledd).

En målenormal (eller et måleredskap) som er kalibrert direkte mot definisjonene (antatt høyeste grad av nøyaktighet), kan benyttes som referanse ved sammenligning med andre måleredskaper. Ved kalibrering av andre måleredskaper, får man vite usikkerheten på målinger foretatt med disse redskapene. Når man kjenner usikkerheten ved målingene, kan disse i sin tur brukes til å kalibrere andre instrumenter eller redskaper. På denne måten opprettes en *sporbarhetskjede* hvor man ved hver ny måling kan beregne usikkerheten i forhold til den første kalibreringen i rekken. Det som kjenneretegner sporbarhetskjeder, er at det hefter en økende usikkerhet ved målingen jo lenger ned i kjeden man kommer.

Selv om man kan tilby kalibreringer som er utledet direkte av definisjonene, er det begrenset behov (etterspørsel) for så høy grad av nøyaktighet. I mange industrielle sammenhenger vil man kunne klare seg med mindre nøyaktige målinger. For å sikre at realisering på lavere nivå er tilstrekkelig nøyaktig, kan det stilles krav til dokumentert sporbarhet tilbake til de antatt mest nøyaktige realiseringer. Ved akkrediteringer stilles det for eksempel krav om sporbarhet for alle måleresultatene.

Mens dagens regelverk er fokusert rundt målenormalene som brukes i realiseringen, mener Justervesenet at man i det nye regelverket bør fokusere på det resultatet bruk av målenormalene gir (referansene) og prosessen for å etablere disse

¹ Det internasjonale enhetssystemet for målenheter som er vedtatt av Generalkonferansen for mål og vekt, og som brukes i EUs rådsdirektiv 80/181/EØF om målenheter.

referansene (realiseringen). I og med at vi har gjennomført obligatoriske målenheter i Norge, må myndighetene også sørge for at man har en reell mulighet til å benytte målenhetene i praksis. At det benyttes korrekte målenheter, er så grunnleggende at det ikke bør overlates fullstendig til den enkelte å realisere og opprettholde egne målenheter. Dette innebærer at myndighetene må sørge for et system som sikrer at referanser av god nok kvalitet er tilgjengelig for norske brukere. Systemet må ha tilstrekkelig nasjonal og internasjonal tillit.

Hvilke realiseringer som skal være nasjonale referanser og hvilken nøyaktighet disse referansene skal ha i det enkelte land, er et spørsmål om hvilket behov som skal dekkes. En samfunnsøkonomisk vurdering bør danne utgangspunktet for beslutningen om det skal opprettes en nasjonal referanse eller ikke og på hvilket nivå, jf. lovens formål.

Særlig for målenheter som er grunnleggende og for målenheter som er mye brukt, kan det være nødvendig for myndighetene å etablere en nasjonal referanse som skal være offisiell referanse for andre målinger. Behovet for offisielle referanser vil kunne endres over tid, og det må fortløpende foretas en konkret vurdering av behov ut fra de nasjonale forhold. Hvilket nøyaktighetsnivå de nasjonale referansene skal ha, vil også kunne variere.

Når det er klarlagt at det foreligger et nasjonalt behov for realisering av en målenhet, må det videre vurderes om det skal opprettes nasjonale referanser i Norge eller om det er tilstrekkelig å sørge for at det foreligger et tilbud i utlandet. I den vurderingen må det tas hensyn til at geografisk og språklig nærhet ofte vil være viktig for at det skal foreligge en reell mulighet for å benytte seg av referansene. Etersom realisering av en målenhet ofte bygger på andre målenheter, kan det være hensiktsmessig å opprettholde enheter som det er begrenset markert for, fordi kunnskapen om denne realiseringen er viktig for realiseringen av andre enheter som anses viktig å realisere i Norge.

Justervesenet mener at den konkrete vurdering av hvilket behov som foreligger, bør overlates til det nasjonale ansvarlige måletekniske organ (NAMO).

7.1.2.1 Nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ

I og med at realisering av målenheter er så grunnleggende, må det sikres et *system* som sørger for at behovet for nasjonale referanser i Norge dekkes. Dette systemet må inneholde de nødvendige virkemidler.

Justervesenet mener at det å ha på plass et system for realisering av målenheter er så grunnleggende at det bør lovfestes, jf. Justervesenets lovutkast § 5 første ledd første punktum. Det må anses som en myndighetsoppgave å sørge for et tilfredsstillende system. Myndighetene kan lettest oppfylle dette kravet ved å overlate ansvaret for et fungerende system til et kompetent organ som har ansvaret på statens vegne. I Justervesenets lovutkast § 5 første ledd annet punktum er det derfor foreslått en bestemmelse om at Kongen skal utpeke et nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ (NAMO) som skal ha ansvaret for å sikre et slikt system. Det nasjonale ansvarlige måletekniske organet vil da ha stilling som det nasjonale måletekniske institutt etter Meterkonvensjonen² og ha overordnet ansvar for en tilfredsstillende ordning for realisering av målenheter i Norge. NAMO vil være et organ for myndighetene og opptre som offentlig myndighet.

Det er flere fordeler med å ha ett nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ. For det første er det viktig at noen har en generell oversikt og kan foreta en totalvurdering av det nasjonale behovet. Videre vil man med å ha ett ansvarlig organ samle den faglige kompetansen som er nødvendig for å kunne vurdere hvilke nasjonale behov som foreligger, samt om og eventuelt hvordan behovene skal tilfredsstilles i nødvendig utstrekning.

Det er også viktig å ha et nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ som kan være et talerør for Norge innen måleteknikk i internasjonal sammenheng, for eksempel i forbindelse med arbeid under meterkonvensjonen og i andre internasjonale samarbeidsfora. For å kunne utføre den oppgaven, må Norge ha et nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ som har den nødvendige oversikt og faglige tyngde. Justervesenet har undertegnet en MRA³ om gjensidig aksept av kalibreringsbevis utstedt av nasjonale laboratorier⁴. MRAen er en teknisk ordning, og ikke en diplomatisk avtale, mellom nasjonale måletekniske institutter. I MRAen forutsettes det at man har ett nasjonalt måleteknisk institutt som er utpekt av myndighetene, jf. MRAens pkt. 1.4. Det er kun ett måleteknisk institutt fra hvert land som kan signere denne MRAen.

Det foreslås at Kongen utpeker NAMO. Justervesenet mener at det er naturlig at Kongen fatter

² Meterkonvensjonen er konvensjon av 20.mai 1875 om opprettelsen av et internasjonalt byrå for mål og vekt.

³ Mutual recognition arrangement.

⁴ MRA av 14. oktober 1999: Mutual recognition of national measurement standards and of calibration and measurement certificates issued by national metrology institutes.

vedtak om forhold som berører så mange ulike samfunnsfelt.

Justervesenet er i dag det nasjonale måletekniske instituttet i Norge. Justervesenet har kompetansen, utstyret samt den nasjonale og internasjonale kontakt og anerkjennelse som må kreves av et NAMO. I St.meld. nr. 41 (1997-98) Næringspolitikk inn i det 21. århundret kapittel 13.1.6 fremheves for eksempel at internasjonalt samarbeid for å skape tillit til norsk infrastruktur innenfor måleteknikk og kvalitetssikring er en viktig del av Justervesenets arbeid. Justervesenet mener derfor at det er naturlig at Justervesenet blir utpekt som NAMO av Kongen i medhold av Justervesenets lovutkast § 5 første ledd annet punktum.

Det er for øvrig viktig at NAMO innehar et minimum av måleteknisk kompetanse slik at man ikke kommer i en situasjon hvor det ikke finnes nasjonale myndighetsorganer med kompetanse til å vurdere hvilke behov som foreligger. For å sikre dette, er det satt som krav for å bli utpekt som nasjonalt ansvarlig organ, at organet har nødvendig måleteknisk kompetanse for oppgaven, jf. Justervesenets lovutkast § 5 første ledd tredje punktum. For å kunne inneha og opprettholde kompetanse på området, er det en forutsetning at det også foretas noe praktisk arbeid med realiseringer av målenheter. Det er derfor mest naturlig at ansvaret legges til et laboratorium som selv realiserer visse målenheter.

Det er også viktig å presisere at NAMO skal ha ansvar for et tilfredsstillende system. Dette innebærer ikke at NAMO skal realisere alle aktuelle målenheter selv, men at organet bør opprettholde de enheter som det er naturlig at det ut fra sin kompetanse og utstyr er nærmest til å ivareta.

Justervesenet viser til at det vil være NAMOs ansvar å vurdere hvordan systemet for å fremskaffe realiserte målenheter skal være for å tilfredsstille de nasjonale behov. Det kan i tillegg være aktuelt å opprette ekspertgrupper eller lignende som skal bistå NAMO. Se nærmere nedenfor om ulike modeller for system som skal sikre nasjonale referanser.

Bestemmelsene i lov om mål og vekt § 2 og forskrift om justering § 8 annet ledd foreslås ikke videreført da de i realiteten omhandler oppbevaring av fysiske gjenstander (målenormaler) som er nasjonale referanser for realiserte målenheter. I dag er dette den norske prototypen for kilogrammet. Det vil i medhold av første ledd være det organ som er utpekt som ansvarlig for at behovet for realisering av målenheter er dekket, jf. Justervesenets lovutkast § 5 første ledd, som må vurdere hvordan det norske kilogrammet kan ivaretas på en forsvarlig måte.

7.1.2.2 Ulike modeller for å fremskaffe realiserte målenheter

Justervesenet viser til at det vil være NAMO som har ansvar for å vurdere om det er behov for en offisiell referanse for ulike målenheter. NAMO bør og kan også rådføre seg med andre kompetente organer/personer ved vurdering av behovet.

For de målenheter som det anses viktig å ha en offisiell målreferanse på, må det sørges for at noen har ansvaret for å fremskaffe denne referansen. Der det ikke er nødvendig med noen nasjonal referanse, kan det være tilstrekkelig å sørge for at målenheten lar seg realisere på en eller annen måte, enten i Norge eller i utlandet. Justervesenet mener imidlertid at NAMO bør ha en plikt til å veilede om hvor det er mulig å finne tilfredsstillende sporbarhet på områder hvor det ikke finnes noen nasjonal referanse.

Det kan tenkes flere modeller for å sikre nasjonale referanser. NAMO må foreta en vurdering av hvilke løsninger som vil være mest fornuftig ut i fra målet om å sørge for de referanser som anses nødvendig.

NAMO kan for eksempel bestemme at *ett* laboratorium skal ha ansvar for å realisere alle målenheter som brukes i Norge, for eksempel at NAMO selv skal gjøre dette. Fordelen med denne modellen er at det blir ryddig og oversiktlig for både brukere og myndigheter å ha ett nasjonalt laboratorium å forholde seg til. Videre vil det faktum at grunnenhetene i stor grad bygger på hverandre, og at de avledede enheter bygger på grunnenhetene igjen, ofte kreve betydelig bredde i fagmiljøet for å kunne realisere en avledet enhet. Slik sett kan det for en del målenheter være en fordel at samme laboratorium holder et høyt nivå på flere enheter.

På den annen side kan det komme til å kreve mye ressurser for ett laboratorium å holde en tilstrekkelig kvalitet på alle aktuelle referanser, ikke bare i form av utstyr, men også kompetanse. De ulike realiseringer vil alltid kreve en spesiell spisskompetanse som kanskje et spesielt laboratorium har mer av enn et annet. Det kan derfor være en løsning å utpeke *flere* nasjonale laboratorier som har ansvar for å realisere målenheter for hvert sitt område. Denne modellen sikrer at de nasjonale laboratoriene er de som til enhver tid har den beste kompetansen på det aktuelle området.

I tillegg til å legge ansvaret for realisering av en nasjonal referanse til et *offentlig* laboratorium, er det også mulig å gi en *privat* bedrift status som nasjonalt laboratorium for en eller flere målenheter. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom at det å gi et privat laboratorium status som nasjonalt

laboratorium, også kan ha visse uheldige konsekvenser. Det private laboratoriet kan for eksempel få en uforholdsmessig markedsrett i forhold til konkurrerende laboratorier som følge av denne statusen.

Utvelgelsen av laboratorier (offentlige eller private) kan enten gjøres gjennom privatrettslig kontrakt eller avtale, eller det kan utføres som en ensidig utpeking i form av et myndighetsvedtak.

Ved bruk av myndighetsvedtak, vil laboratoriets plikter kunne fastsettes som vilkår, eventuelt som generelle forskrifter, avhengig av om man opererer med ett eller flere nasjonale laboratorier. En slik løsning vil videre være mer fleksibel, da myndighetene lettere kan gjennomføre endringer enn ved en privatrettslig avtale dersom forholdene senere skulle endre seg. Det kan for eksempel være at behovet endrer seg slik at det ikke lenger er hensiktsmessig med en nasjonal realisering av enheten, eller at man har behov for en annen kvalitet og nøyaktighet på realiseringen enn det aktuelle laboratoriet kan tilby. Justervesenet går på bakgrunn av dette inn for at nasjonale laboratorier med ansvar for realisering av målenheter, skal utpekes av NAMO ved et myndighetsvedtak.

Det er for øvrig en forutsetning for å få anerkjent sine realiseringer av målenheter i henhold til den før nevnte MRAn, at laboratoriet er utpekt av det nasjonale måletekniske instituttet som ansvarlig for den realiserede målenheten. Andre nasjonale laboratoriers behov for en slik utpeking vil kunne sikres gjennom den foreslåtte utpekingsordningen.

Det er også mulig å ikke opprette nasjonale laboratorier. Brukerne, både privat næring og industri, men også offentlig myndigheter som skal utøve kontrollvirksomhet, må da hente sin sporbarhet *direkte fra utlandet*. Hvis realiseringer i utenlandske laboratorier skal fungere som den offisielle referansen i Norge, må det inngås en formell avtale om at det utenlandske laboratoriet skal ha denne funksjonen, slik at norske interesser er sikret sporbarhet til denne referansen.

Det kan også tenkes mellomløsninger av ulike slag, for eksempel at man har både offentlige og private laboratorier, og at man kanskje også henter en del sporbarhet fra utlandet.

Justervesenet viser til at NAMO vil ha ansvaret for valg av løsninger på bakgrunn av Kongens utpeking av NAMO som ansvarlig for å sikre et tilfredsstillende system. Det er mulig at en kombinasjon av flere av modellene kan gi det beste resultatet. Dette er også i tråd med dagens praksis. Hvilke løsninger som velges i forhold til ulike målenheter, vil kunne endre seg over tid avhengig av det til

enhver tid foreliggende behov. Det viktigste er å åpne for et fleksibelt system som tar høyde for endringer i behovet.

7.1.2.3 Behov for lovregulering

Det er viktig at en lovregulering ikke hindrer og samtidig gir tilstrekkelig hjemmel for gjennomføring av ønskede løsningsmodeller. Slik loven er foreslått, er den ikke til hinder for at det legges opp til at sporbarhet for nasjonale referanser hentes fra andre land. Der NAMO utpeker nasjonale laboratorier for andre nasjonale referanser enn dem NAMO selv realiserer, er dette tenkt gjennomført ved et ensidig myndighetsvedtak. Det foreligger da et behov for å gi lovhjemmel for en slik utpeking. Private kan ikke pålegges rettigheter og plikter uten lovhjemmel.

En slik lovhjemmel er imidlertid ikke bare nødvendig for å kunne utpeke private laboratorier. Det vil også være behov for å gi NAMO en hjemmel til å gi offentlige laboratorier plikter og rettigheter. Dette kommer av at NAMO antakeligvis ikke vil ha noen forvaltningsmessig instruksjonsrett over de offentlige laboratoriene det kan være aktuelt å utpeke. En hjemmel for NAMOs adgang til å utpeke nasjonale laboratorier er foreslått i Justervesenets lovutkast § 5 annet ledd.

7.1.2.4 Nærmere bestemmelser om NAMOs utpeking av nasjonale laboratorier

En ensidig utpeking av et nasjonalt laboratorium må betraktes som et enkeltvedtak, fordi status som nasjonalt laboratorium vil medføre en del plikter og rettigheter for laboratoriet. Det må foretas en saklig vurdering av om det skal utpekes et nasjonalt laboratorium på det aktuelle området, hvem som skal utpekes og eventuelt hvilke *vilkår* som skal settes i forbindelse med utpekingen. Justervesenet mener at det blant annet bør være en plikt for det nasjonale laboratoriet å utføre de kalibreringer som det er behov for, både for industri og næringsliv og for offentlige kontrollmyndigheter. Det må videre stilles krav til laboratoriets kompetanse, herunder deltagelse i internasjonale sammenligningstester. Det kan også være aktuelt å stille krav om akkreditering.

Etter at utpeking er foretatt, kan behovet for realisering *endre* seg slik at det er nødvendig for NAMO å endre eller *trekke tilbake* en utpeking. Tilbaketrekking kan for eksempel være nødvendig fordi det ikke lenger anses hensiktsmessig med en nasjonal realisering av enheten. Grunnen til å endre utpekingen (vilkår for utpekingen) kan for eksempel være at det er behov for en annen kvali-

tet og nøyaktighet på realiseringen enn det aktuelle laboratoriet kan tilby.

For å gjøre det klart at NAMO kan sette vilkår for utpekingen, endre den eller trekke den tilbake, foreslår Justervesenet at dette presiseres i lovutkastet § 5 annet ledd annet og tredje punktum.

Det kan vise seg å være behov for å sette nærmere kriterier for NAMOs utpeking av nasjonale laboratorier og hvilke forhold det skal legges vekt på ved valg av nasjonale laboratorier. Videre kan det være behov for å fastsette nærmere hvilke vilkår som kan eller skal settes ved utpekingen. Det kan også være behov for nærmere bestemmelser om når utpekinger kan trekkes tilbake eller endres. Slike kriterier bør enkelt kunne endres med vunnet erfaring og endrede forhold, og bør derfor fastsettes på forskriftsnivå. Justervesenet går derfor inn for at Kongen i forskrift kan fastsette nærmere kriterier for selve utpekingen, endringer i utpekingen og tilbaketrekking av utpekingen dersom det viser seg at det er behov for mer konkrete bestemmelser om dette, jf. Justervesenets lovutkast § 5 tredje ledd.

7.1.3 Norsk normaltids

Justervesenet viser til at bestemmelsene om normaltids, som i dag er fastsatt i lov om normaltids, bør inkorporeres i den nye loven. De bestemmelsene som er aktuelle å overføre, er bestemmelsene om norsk normaltids og hjemmel til å fastsette avvikende normaltids for særskilte årstider. Disse bestemmelsene står i lov om normaltids § 1. Lovens andre paragraf er en overgangsbestemmelse som ikke anses som aktuell i dag. Etter lov om normaltids er normaltids i Norge GMT+1.

For å unngå flere tidssoner i Norge, har man valgt den tidssonen som den største delen av Norge ligger innenfor. Størsteparten av Norge ligger innenfor tidssonen én time foran koordinert universaltids (UTC+1). Dette tilsvarer den meridianen som ligger 15 grader østenfor Greenwich, og som i lov om normaltids er definert som normaltids i Norge. Det er Justervesenet som har ansvar for rett tid i Norge.

Beskrivelsen av norsk normaltids må endres i tråd med dagens tidsangivelse dvs. fra GMT til UTC. Norsk tid er én time foran UTC. Ny definisjon av normaltids er tatt inn Justervesenets lovutkast § 6 første ledd.

Videre er bestemmelsen om avvikende normaltids for særskilte årstider, i praksis sommertids, tatt inn i bestemmelsens annet ledd. I likhet med i dag, foreslås det at myndigheten til å fastsette en avvikende tid for visse årstider, legges til Kongen.

7.2 Høringsinstansenes syn

Tre av høringsinstansene har uttalelser rettet mot forslaget til kapittelet om grunnleggende måleteknisk infrastruktur.

Energibedriftenes landsforening (EBL) bemerker følgende til Justervesenets lovutkast § 5:

«Lovens formål om å bidra til samfunnmessig effektiv ressursbruk må være en viktig rettesnor for Justervesenet (som et fremtidig NAMO), og EBL anbefaler dialog med sektormyndigheter og næringsinteresser for å ivareta dette formålet»

Statens strålevern uttaler følgende til Justervesenets lovutkast § 5:

«Lovens § 5 omhandler Justervesenets rett til å utpeke andre nasjonale laboratorier for å realisere enkelte måleenheter. Paragrafen berører dermed den eksisterende avtalen mellom Statens strålevern og Justervesenet om realisering av måleenheter innen fagområdet ioniserende stråling/radioaktivitet. Denne avtalen er blant annet hjemlet i den gamle loven om Mål og vekt. Det antas at avtalens substansielle innhold kan forbli uforandret selv om lovgrunnlaget revideres»

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) viser til at det nasjonale ansvarlige måletekniske organet kan utpeke nasjonale laboratorier, og uttaler i den forbindelse følgende:

«Ettersom vi nå ikke får presentert hvilke kriterier som skal gjelde for «nasjonale laboratorier», er det vanskelig å vurdere om bestemmelsen er hensiktsmessig. I forarbeidene er det nevnt at laboratoriene kan være både offentlige og private; en vurdering NHO er enige i. For oss er det imidlertid viktig å understreke at også bedrifter og enheter som ikke omtaler seg selv som «laboratorier», kan tillegges de aktuelle oppgavene. Det avgjørende må være at bedriften eller enheten fyller de faglige kriteriene, og det må ikke settes som vilkår at enheten regnes som et laboratorium i tradisjonell forstand.»

7.3 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Justervesenets vurderinger med hensyn til fastsettelsen av de måleenheter som skal gjelde i Norge. Det vises til lovforslaget § 4.

Videre har departementet vurdert hvorvidt det er hensiktsmessig å operere med to så vidt like betegnelser som «nasjonalt ansvarlig måleteknisk

organ» og «myndigheten for måleteknikk». Departementet har videre vurdert om det er Kongen som i forskrift skal fastsette hvem dette skal være. Etter departementets vurdering foreligger det i dag ingen alternativer til at Justervesenet ivaretar funksjonen og ansvaret som nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ (NAMO). Også EBL synes å legge dette til grunn. Departementet har også registrert at å operere med begge betegnelse («nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ» og «myndigheten for måleteknikk») kan skape uklarhet og gi rom for misforståelser. På denne bakgrunn foreslår departementet at nevnte betegnelser erstattes av «Justervesenet». Det vil også i noen grad gjøre den nye loven noe enklere og lettere tilgjengelig.

Etter Justervesenets lovutkast § 5 andre ledd kan Justervesenet utpeke laboratorier som skal ha ansvar for å realisere en eller flere målenheter som skal være nasjonal referanse for andre målinger. NHO er opptatt av at slik utpeking ikke skal begrenses til virksomheter som omtaler seg selv som laboratorier. Departementet legger til grunn at det er virksomhetenes kompetanse og evne til å realisere målenheter som skal vektlegges ved utpeking, ikke navn eller annen betegnelse på virksomheten.

NHO uttaler også at man i lovteksten ikke får presentert hvilke krav som skal gjelde ved utpeking av nasjonale laboratorier, og at det derfor er vanskelig å uttale seg om bestemmelsen. Departementet vil utdype bestemmelsen i det følgende.

Først kan det nevnes at departementet foreslår å endre bestemmelsen slik at det ikke lenger refereres til «nasjonale laboratorier», men bare til «laboratorier». Det er ikke alltid hensiktsmessig at Justervesenet selv forvalter de nasjonale normene. Noen ganger er det bedre at de som har behov for å få sine måleinstrumenter kalibrert, henvises til laboratorier i utlandet. I andre tilfeller

finnes det andre norske kompetansemiljøer enn Justervesenet som er i stand til å utføre kalibreringer på tilstrekkelig høyt nivå. For at systemet med sporbarhet til internasjonale standarder skal ivaretas (nærmere beskrevet i Justervesenets utredning kapittel 8), er det nødvendig at enkelte laboratorier offisielt utpekes av Justervesenet.

Departementet legger til grunn at Justervesenet skal vurdere hvilke krav som skal stilles til de utpekte laboratoriene, basert på de foreliggende behov for blant annet nøyaktighet i de realiseringer laboratoriet skal utføre. Laboratoriet må for eksempel kunne dokumentere at det kan fremstille den aktuelle referansen med den nøyaktighet som Justervesenet mener er nødvendig. En vurdering av nøyaktighetskravet må baseres på hva målingen skal benyttes til og hvilke behov for nøyaktige målinger som foreligger.

For at Justervesenet skal kunne utpeke laboratorier, vil det være nødvendig å stille krav til kompetanse og utstyr, blant annet målenormaler, hos laboratoriet. Det er nødvendig blant annet for å sikre lovens formål om å sikre nasjonal og internasjonal tillit til den norske måletekniske infrastrukturen. Et annet krav kan være at laboratoriet plikter å tilby kalibreringer mot den nasjonale referansen for målenheten.

Departementet kan ikke se at det er nødvendig, slik Justervesenet skriver i sin utredning, at det er et laboratorium som selv foretar praktisk arbeid med realisering av måleenheter, som forestår denne vurderingen. Departementet mener at Justervesenet vil kunne forestå denne vurdering, også dersom det ikke drives laboratorievirksomhet ved Justervesenet. Departementet viser til lovforslaget § 5 om realisering av målenheter.

Departementet slutter seg til Justervesenets vurdering av at bestemmelsene om normaltids bør inkorporeres i loven, og viser til lovforslaget § 6.

8 Generelle bestemmelser

8.1 Justervesenets forslag

Et viktig hensyn bak forslaget til ny lov er at de som berøres av målinger skal kunne ha tillit til måleresultatene. Den nye loven skal også sikre tillit til den måletekniske infrastrukturen generelt. Dette er synliggjort i formålsbestemmelsen, se lovutkastet § 1. For å sikre dette, er det viktig at regelverket er utfyllende, slik at alle sider som har betydning for tilliten til målinger reguleres.

Der det anses spesielt viktig å sikre kvaliteten på måleredskapene og måleresultatene, må det stilles nærmere krav. Selv om det ikke er behov for mer spesifikke krav, bør det likevel i loven synliggjøres noen minstestandarder for kvaliteten på måleredskaper og måleresultater. Disse minstestandardene bør gjelde generelt for alle målinger, uansett i hvilke situasjoner målingen skal foretas og hvilke interesser som er berørt (med mindre det dreier seg om privat bruk, jf. Justervesenets lovutkast § 2). Bestemmelser som angir slike minstestandarder, vil bidra til at loven dekker hele den måletekniske infrastrukturen. I og med at dette skal være minstestandarder, må bestemmelsene i loven være fleksible og dermed til dels litt vage, slik at de ikke legger unødvendige hindringer i veien for løsninger som aksepteres av alle som er berørt.

Alle de generelle bestemmelsene foreslås tatt inn i et eget kapittel i loven (Justervesenets lovutkast kapittel 3). Det kan være verdt å merke seg at kravene til merking, Justervesenets lovutkast § 9, er mer konkrete og har et noe annet formål enn de øvrige bestemmelsene som foreslås i dette kapitlet. Merking er likevel tatt med i dette kapitlet fordi også dette er en bestemmelse som er ment å gjelde generelt for alle måleredskaper, uavhengig av hvilken type formål de benyttes til.

8.1.1 Generelle krav til måleredskaper som selges

Forholdet mellom selger og kjøper av måleredskaper reguleres i utgangspunktet av kjøpsrettslige regler (se nærmere om dette i Justervesenets utredning kapittel 19.4). At de måleredskaper som selges, og senere brukes, har de egenskaper som

forventes, er imidlertid ikke bare et kjøpsrettslig spørsmål. Måleredskapers egenskaper er også av betydning for den generelle tilliten til måleredskaper og måleresultater, jf. lovens formål om å sikre tillit til den måletekniske infrastrukturen. Dette er hensyn som ikke ivaretas av kjøpsrettslige regler, og som derfor foreslås synliggjort i Justervesenets lovutkast § 7.

I og med at dette er angivelse av minimumsstandarder, bør bestemmelsen ikke stille absolutte krav til måleredskapers egenskaper. Det sentrale her bør være hva som forventes generelt av måleredskapers egenskaper, eller hva som er forespeilet kjøper i det enkelte tilfelle. Bestemmelsen foreslås utformet slik at det tas hensyn til hvilken type måleredskap det er tale om og til hvilket formål det er beregnet brukt til.

8.1.2 Generelle krav til måleresultatet og bruk av måleredskaper

Det nye lovforslaget fokuserer på hele måleprosessen, og det er *måleresultatet* som står i fokus, i motsetning til dagens lov som i stor grad fokuserer på *måleredskapene*. Det sentrale hensynet i den nye loven er at målinger generelt bør være til å stole på. Målinger som berører andre, bør ikke avvike vesentlig fra det som forespeiles eller som kan forventes generelt. Målinger kan også ha betydning for andre enn dem som er å anse som direkte parter i en målesituasjon. Uansett hva en måling skal anvendes til, bør den som foretar målingen i rimelig grad sikre at målingen er god nok i forhold til det som forventes. Dette er et grunnleggende prinsipp som bør synliggjøres i loven. Videre bør bruk av måleresultatene (angivelse av dem) være nøyaktig nok i forhold til det som kan forventes. Justervesenet foreslår derfor i lovutkastet § 8 første ledd en generell bestemmelse med grunnleggende krav til måleresultatet og angivelse av dette. Denne bestemmelsen vil gjelde for alle målinger, uansett anvendelsesområde, og for alle måleredskaper. Justervesenet mener at en slik bestemmelse vil være nyttig som en konkretisering av lovens formål.

I og med at måleredskap og bruk av dette er en forutsetning for tilfredsstillende måleresultater,

foreslås det i Justervesenets lovutkast § 8 annet ledd helt generelle krav knyttet til bruk av måleredskaper. Dette er en presisering av hva som må til for at minstestandarden i første ledd skal nås, dvs. hvordan måleresultatet skal sikres.

8.1.3 Krav til merking av måleredskaper

Justervesenet foreslår i lovutkastet § 9 en bestemmelse som gir hjemmel for å pålegge merking av måleredskaper. En slik bestemmelse er blant annet nødvendig for å kunne oppfylle EØS-rettslige forpliktelser. EU-direktivet om ikke-automatiske vekter¹ stiller som krav at vekter skal merkes med tillatt maksbelastning og hvem som er produsent. Disse kravene gjelder alle ikke-automatiske vekter, uansett senere bruksformål. Justervesenet viser til at bestemmelsen om merking derfor må være en generell bestemmelse, og gjelde uavhengig av om det i medhold av lovutkastet §§ 10 og 13 bestemmes at nærmere krav skal gjelde.

Merking vil også kunne ha betydning for at tiliten til måleredskapene ivaretas. Det kan for eksempel være aktuelt at måleredskaper som ikke skal brukes til formål hvor det stilles nærmere krav etter Justervesenets lovutkast § 13, blir pålagt merking om at de er ulovlig til slikt bruk. Også ut fra dette hensynet viser Justervesenet til at det er viktig at bestemmelsen om merking må gjelde generelt.

Når justering bortfaller som hovedregel (se nærmere om dette i Justervesenets utredning kapittel 13.3), vil også justermerket, som gir en indikasjon om et måleredskaps beskaffenhet, ikke lenger være påført måleredskapet. I dag er justermerket viktig både for forbruker og andre myndigheter fordi det gir signal om at redskapet er kontrollert og i utgangspunktet kan stoles på. Fiskeridirektoratet sjekker for eksempel alltid at måleredskapene har gyldig justermerke under sine kontroller med fiskemottakene. I den grad det er behov for å innføre merkeordninger som skal erstatte justermerkets funksjon, dvs. si noe om hvilke kontroller som er utført osv., vil bestemmelsen om merking kunne anvendes.

Det kan være behov for både å fastsette krav til merking generelt (forskrifter) og i det enkelte tilfelle (enkeltvedtak). For eksempel kan det være aktuelt å fastsette krav til merking av enkeltredskaper pga. deres plassering eller spesielle bruk. Begge vedtaksformer foreslås derfor hjemlet i Justervesenets lovutkast § 9.

¹ Rådskdirektiv 90/384/EØF om harmonisering av medlemsstatenes lovgivning om ikke-automatiske vekter.

Justervesenet mener at vurderingen av i hvilken grad det er behov for merking, stort sett vil være en faglig vurdering. Kompetansen foreslås derfor lagt til myndigheten for måleteknikk.

8.2 Høringsinstansenes syn

Fiskeridirektoratet viser til at Justervesenets lovutkast § 8 innebærer at nøyaktigheten skal være i samsvar med det som forespeiles dem som har interesse i målingen. Fiskeridirektoratet uttaler i den forbindelse følgende:

«Fiskeridirektoratet har på sitt felt en helt spesiell interesse i måleresultatet. Det er et faktum at de to partene som veier fangsten, fisker og kjøper i enkelte tilfeller kan ha andre interesser enn direktoratet i resultatet, for eksempel ved å tilpasse resultatet for å unngå inndragning av fisk utover kvote. Fiskeridirektoratets interesser må i en slik sammenheng være de førende»

Justisdepartementet anmerker til Justervesenets lovutkast § 7 at det her foreslås en regel om krav til måleredskaper som selges. Justisdepartementet uttaler i den forbindelse følgende:

«Som det fremgår av utredningen s 63, siktes det her ikke til krav mellom partene i kjøpsrettslig forstand, selv om offentligrettslige krav vil kunne være et moment også i den kjøpsrettslige vurderingen. Siktemålet er å stille offentligrettslige krav til måleredskapene. Dette bør også reflekteres i proposisjonen. Vi kan imidlertid ikke for vår del se at bestemmelsen gir særlig avklaring når det gjelder hvilke konkrete krav som skal stilles til måleredskapene. (...)

Det synes å være nær sammenheng mellom lovutkastet §§7 og 10. Vi anbefaler at det overveies en annen lovteknisk løsning ved at alle krav til måleredskaper i salgssituasjonen samles i samme kapittel.»

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) stiller seg positive til Justervesenets lovforslag § 8 (Generelle krav til måleresultatet og bruk av måleredskaper) og uttaler at organisasjonen:

«... støtter forslaget om at loven bør ha fokus på å sikre et korrekt måleresultat, fremfor å fokusere på det enkelte måleredskap. NHO mener utkastet til § 8 er godt egnet som en generell bestemmelse om kravene til nøyaktigheten av et måleresultat.»

NHO uttaler videre følgende om Justervesenets lovutkast § 9:

«Forslaget innebærer at «myndigheten for måleteknikk» i forskrift eller gjennom enkeltvedtak kan fastsette krav til merking av måleredskap. Bestemmelsen gir ingen forutberegnlighet om hvilke regler som vil komme og åpner i prinsippet for at det kan stilles både gode og mindre gode krav til merking. NHO er skeptisk til at reguleringen her skal overlates til myndigheten for måleteknikk, uten at hjemmelsbestemmelsen legger noen føringer eller begrensninger på hvilke regler som kan vedtas.»

8.3 Departementets vurdering

Departementet har etter en helhetlig vurdering besluttet å ta ut kapittelet om generelle bestemmel-

ser. Begrunnelsen er at departementet ikke kan se at det er behov for bestemmelsene §§ 7 og 8 i Justervesenets lovutkast. Etter departementets vurdering vil det innenfor rammene av lovforslagets formålsbestemmelse, om at loven skal bidra til at samfunnets ressurser benyttes mest mulig effektivt, ligge føringer som anses tilstrekkelige til å sikre samfunnets behov for nøyaktige måleresultater.

Bestemmelsen om krav til merking av måleredskaper må imidlertid beholdes (§ 9 i Justervesenets lovutkast), men flyttes til § 19 i lovforslagets kapittel 6 om særlige plikter og krav, da den etter departementets vurdering passer bedre inn i dette kapittelet.

9 Krav ved salg mv. av måleredskaper

9.1 Justervesenets forslag

9.1.1 Behov for å stille krav ved salg mv.

Det er flere forhold som taler for at det skal være visse krav til måleredskaper som skal tilbys for salg, selges eller overdras på annen måte. For det første kan det være ønskelig å sikre at måleredskaper som etter overdragelsen skal brukes til spesielle formål, har tilfredsstillende egenskaper, for eksempel til målenøyaktighet. Videre kan det være viktig for den generelle tilliten til måleresultater at det faktisk er fastsatt offentlige krav til måleredskaper som er i omløp. En slik regulering ved avhendelse kan betegnes som en førmarkedskontroll, altså en kontroll av produktet måleredskap før det kommer ut på markedet.

Selv om krav til måleredskaper også kan utledes av privatrettslige bestemmelser, for eksempel i kjøpsloven (mangelsvurdering), er dette ikke alltid tilstrekkelig for å sikre tilfredsstillende måleredskaper, og dermed tilfredsstillende måleresultater. Kjøpere av måleredskaper vil ofte ikke ha noen formening om hvilke krav de bør stille til et måleredskaps egenskaper og kanskje i enda mindre grad kunne avgjøre om kravene er oppfylt. Offentligrettslige krav om kvalitet og forhåndskontroll av måleredskaper vil derfor, i tillegg til å være av betydning for samfunnet generelt, også være viktig for den enkelte kjøper av måleredskaper fordi kjøper selv i liten utstrekning har mulighet for å vurdere kvaliteten på det anskaffede måleredskapet.

Videre kan det følge av internasjonale avtaler at vi må stille krav til måleredskaper som skal selges. Etter EØS-avtalen er vi forpliktet til å foreta førmarkedskontroll av ikke-automatiske vekter. Det fremgår av rådsdirektivet om ikke-automatiske vekter artikkel 2 at medlemsstatene er forpliktet til å sikre at måleredskaper ikke plasseres i markedet med mindre de oppfyller de krav som fremgår av direktivet. Også direktivet om måleinstrumenter (MID) legger opp til at måleredskaper skal underkastes førmarkedskontroll for å sikre fri flyt av måleredskaper som vare, der det stilles nasjonale krav til måleredskaper.

Justervesenet går på denne bakgrunn inn for at det skal kunne stilles krav til måleredskaper når de tilbys for salg, selges eller avhendes på annen måte. Dagens situasjon med at det som hovedregel stilles krav til *alle* måleredskaper, anses imidlertid ikke som ønskelig å videreføre. Justervesenet mener at det kun bør stilles krav til måleredskaper der det er et reelt behov for det. Justervesenet viser i den forbindelse til at den statlige overordnede målsettingen om å unngå unødvendig regulering medfører at det ikke bør stilles krav til måleredskaper uten at behovet er nærmere dokumentert. Justervesenet viser til at vurderingstemaet bør være i hvilken grad det skal stilles krav og ikke i hvilken grad det er behov for unntak fra krav.

9.1.2 Når skal det stilles nærmere krav

Det ble i forrige avsnitt konkludert at det bør kunne stilles krav *når* det foreligger behov. Spørsmålet blir videre når er det behov for å stille krav til måleredskaper ved tilbud, salg eller i andre avhendelsessituasjoner, og hvordan skal dette reguleres i loven.

På bakgrunn av de momenter som er nevnt i kapittelet over, mener Justervesenet at det er tre tilfeller som peker seg særlig ut når det gjelder behov for å stille krav ved avhendelse:

1. Det stilles krav til måleredskapet under bruk, se Justervesenets lovutkast § 13.
2. Det foreligger krav etter internasjonalt regelverk.
3. Det er nødvendig for å sikre tillit til målinger generelt.

Dette er imidlertid bare et utgangspunkt, og det kan også være andre forhold som tilsier at det bør stilles krav. Etter en konkret vurdering kan det også være tilfelle at det ikke er behov for å stille krav ved salg selv om det er krav under bruk, for eksempel hvis det er tale om veldig enkle måleredskaper.

Konkret angivelse i selve loven av når det skal stilles krav, for eksempel kun i tilfeller som nevnt i pkt. 1-3, vil ikke åpne tilstrekkelig for en konkret

vurdering i det enkelte tilfelle. Justervesenet foreslår derfor at det i stedet gis en generell hjemmel til å i forskrift stille krav til måleredskaper ved salg mv., jf. Justervesenets lovutkast § 10.

Når utgangspunktet er at det kun er nødvendig regulering som skal gjennomføres, er det en naturlig følge at det foretas en konkret vurdering av behovet i forhold til den enkelte type måleredskap og påregnelig bruk av denne typen måleredskap. Utgangspunktet bør være hva som anses som en best mulig utnyttelse av samfunnets ressurser, men også andre hensyn kan tilsi krav, jf. formålsbestemmelsen i Justervesenets lovutkast § 1 annet ledd. Som oftest vil det være naturlig å foreta en samlet vurdering av om det skal stilles krav under salg og under bruk samtidig.

I og med at måleredskaper brukes innenfor så å si alle samfunnssektorer, foreslås det at Kongen gis myndighet til å fastsette når krav skal gjelde. Den utredningen/vurderingen som ligger til grunn for Kongens avgjørelse av om det skal stilles krav, vil måtte foretas av den måletekniske myndigheten.

Selv om salg er den mest vanlige formen for overdragelse av måleredskaper, kan det også oppstå tilfeller hvor andre former for overdragelse bør utløse krav til måleredskaper. Det kan for eksempel være like store grunner til å stille krav til et måleredskap som kun skal leies eller gis bort, som til et som skal selges. I Justervesenets lovutkast § 10 annet ledd om krav ved salg er det derfor tatt inn en bestemmelse om at Kongen kan fastsette at også andre former for overdragelse skal likestilles med salg. Dvs. at det også skal kunne fastsettes krav til måleredskaper i disse overdragelsestilfellene.

Etter den foreslåtte bestemmelsen i lovutkastet § 10 skal måleredskapene oppfylle nærmere krav når de «tilbys for salg eller selges». Justervesenet har valgt denne ordlyden for å belyse at måleredskapene skal tilfredsstillende lovens krav allerede når de *tilbys* for salg. Det kan imidlertid tenkes at det oppstår feil på måleredskapene etter kontrolltidspunktet, men før salget. Ordlyden «eller selges» er derfor valgt for å presisere at kravene også skal være oppfylt på salgstidspunktet.

9.1.3 Fastsettelse av krav

De krav som skal stilles til måleredskaper ved salg mv. må være krav som sikrer lovens formål og gir tillit til måleresultatene. I stor grad vil kravene til måleredskapers egenskaper være tilsvarende de krav som stilles til måleredskapet under bruk, se Justervesenets lovutkast § 15. Det er imidlertid

ikke alle krav som bør eller kan være like for disse to tilfellene. I dag er det for eksempel vanlig å ha strengere krav til nøyaktigheten på et måleredskap når det selges (typegodkjenning og nyjustering), enn når det kontrolleres på nytt under bruk (revisjon). I likhet med dagens ordning og det som er foreslått for krav under bruk, foreslås det at myndigheten for måleteknikk skal fastsette de konkrete krav til måleredskaper.

Hvilke krav det konkret vil bli aktuelt å stille, vil i stor grad følge av internasjonalt regelverk. Norge er blant annet etter EØS-avtalen forpliktet til å følge det nye måleinstrumentdirektivet.

Krav kan etter Justervesenets lovutkast § 10 bare stilles når Kongen har vedtatt dette. Justervesenet mener imidlertid at det uavhengig av bestemmelsen i lovutkastet § 10 bør kunne stilles krav til alle måleredskaper om merking ved salg mv. Det er derfor foreslått en generell bestemmelse om at myndigheten for måleteknikk kan stille krav til merking av måleredskaper i Justervesenets lovutkast § 9, se Justervesenets utredning kapittel 9.4.

9.1.4 Krav om samsvarsvurdering

Når det stilles krav til måleredskapers egenskaper ved tilbud og salg, er det også behov for å kunne stille nærmere krav til hvilke vurderinger og prosedyrer for vurderingene som skal foretas for å sikre og dokumentere at kravene er oppfylt. Den vurderingen som foretas for å fastslå at måleredskapets egenskaper er i samsvar med de kravene som stilles, kan kalles en «samsvarsvurdering». Dette begrepet er en direkte oversettelse av det engelske begrepet «conformity assessment» som anvendes i flere produktdirektiver. De prosedyrer som skal følges for å sikre pålitelige vurderinger, kan kalles «prosedyrer for samsvarsvurderinger» («conformity assessment procedures»).

I dag er krav til typegodkjenning og nyjustering foretatt av myndighetene, den ordningen som stort sett brukes for å undersøke om måleredskaper oppfyller de fastsatte krav. Dette vil endre seg når det nye direktivet om måleredskaper (MID) trer i kraft. Direktivet, som må implementeres i norsk rett, åpner for en rekke ulike typer prosedyrer for samsvarsvurderinger. Det kan for eksempel være tale om egenerklæring fra fabrikant, fabrikanterklæring med kontroll av tredjepart (teknisk kontrollorgan) eller typegodkjenning foretatt av teknisk kontrollorgan. Hvilke prosedyrer som kan følges, varierer fra måleredskap til måleredskap. Allerede i dag er det som følge av EØS-avtalens krav, innført andre typer samsvarsvurderinger enn type-

godkjenning og nyjustering for ikke-automatiske vekter.

En bestemmelse som hjemler krav til samsvarsvurdering, foreslås i Justervesenets lovutkast § 11. Begrepet «samsvarsvurdering» som samlebetegnelse på de vurderinger som foretas for å undersøke og dokumentere at måleredskaper tilfredsstillende fastsatte krav, brukes ikke i dagens lov og innføres derfor som et nytt begrep i forslag til ny lov. Begrepet «samsvarsvurdering» er et generelt begrep som kan omfatte alle typer vurderinger som kan bli aktuelle å kreve. Videre foreslås begrepet «prosedyrer for samsvarsvurderinger» innført i ny lov. Dette begrepet antas å dekke alle de forskjellige prosedyrer som kan være aktuelle å kreve gjennomført for å sikre samsvar mellom krav og produkt (måleredskap). Dagens ordning med offentlig typegodkjenning av måleredskaper vil for eksempel være omfattet av begrepet. Justervesenet ser det som en klar fordel at de foreslåtte begrepene korresponderer med de internasjonale begrepene som nevnt innledningsvis.

Bestemmelsen gir myndigheten for måleteknikk hjemmel til å fastsette innholdet i de ulike samsvarsvurderingene og prosedyrene for samsvarsvurderingene. Det er flere hensyn som taler for at dette bør reguleres på forskriftsnivå. Det vil for det første i stor utstrekning være tale om regler av teknisk karakter. I tillegg vil det være flere ulike vurderinger og prosedyrer som vil variere fra måleredskap til måleredskap og fra område til område. Det er også begrenset hvor stor reell frihet man har til å utforme innholdet i bestemmelsene. Det foreligger i stor grad internasjonale regler for hvilke prosedyrer som skal benyttes for samsvarsvurderingen samt hvilket innhold prosedyrene skal ha. Videre kan det vise seg at det vil bli behov for en del endringer i regelverket, blant annet fordi det internasjonale regelverket endres.

Det foreslås også at det i særlige tilfeller kan fastsettes nærmere krav til samsvarsvurderinger og prosedyrer i enkeltvedtak, jf. Justervesenets lovutkast § 11 annet punktum. Det kan være behov for å kunne fatte slikt vedtak dersom det ikke er utarbeidet forskrifter for denne typen måleredskap, for eksempel hvis det er tale om kontroll av redskaper som er sjeldne eller nye typer redskaper.

Etter Justervesenets lovutkast § 10 skal måleredskaper allerede når de blir tilbudt for salg, oppfylle fastsatte krav. Samsvarsvurdering som dokumenterer at krav er oppfylt, bør derfor som hovedregel være gjennomført allerede når et måleredskap tilbys for salg, jf. lovutkastet § 11 tredje punktum. For visse redskaper er dette imidlertid

upraktisk, for eksempel for vekter som må testes og vurderes på det stedet de skal være plassert. Det foreslås derfor i samme bestemmelse at myndigheten for måleteknikk kan gjøre unntak fra denne hovedregelen.

9.1.5 Bortfall av gyldig samsvarsvurdering

Når et måleredskap har gjennomgått de samsvarsvurderinger som kreves, og det viser seg at redskapet tilfredsstillende regelverkets krav, kan det tilbys for salg og selges. Det kan imidlertid i ettertid vise seg at de krav som ble satt til måleredskapet var utilstrekkelige eller mangelfulle, eller at den samsvarsvurderingen som det var satt krav om, ikke var god nok. Dette er forhold som normalt ikke kan belastes den som selger måleredskapet direkte. Fordi man vet at erfaring med måleredskapet under bruk kan endre synet på hvilke krav det er nødvendig å sette til måleredskaper før salg, er det i dag vanlig bare å gi typegodkjenninger for 10 år av gangen. Det foreslås presisert i Justervesenets lovutkast § 12 første ledd at myndigheten for måleteknikk kan vedta begrenset gyldighet for samsvarsvurderinger. Når gyldighetsperioden løper ut, må det foretas ny samsvarsvurdering. I og med at begrunnelsen for å sette tidsbegrensninger er å sikre at det ikke finnes måleredskaper på markedet som ikke oppfyller de krav som erfaring og utviklingen har vist behov for, mener Justervesenet at hovedregelen bør være at det er de krav som gjelder på fornyelsestidspunktet, som skal legges til grunn ved en fornyet vurdering. Dette er også presisert i første ledd.

For å sikre tilstrekkelig gode målinger, kan det også være behov for å kunne sette ned forbud mot videre tilbud og salg av måleredskaper før fastsatt gyldighetsperiode løper ut, selv om de oppfyller tidligere fastsatte krav og har gjennomgått tidligere pålagt samsvarsvurdering. Et vedtak om at redskapene ikke lenger er gyldige for tilbud og salg kan imidlertid være sterkt inngripende overfor dem som tilbyr og selger redskapene. Det bør derfor ikke være anledning til å oppheve gyldigheten av samsvarsvurderinger kun fordi det har kommet nye krav som anses mer hensiktsmessige. Dersom ny erfaring viser at de tidligere kravene var klart mangelfulle, bør det imidlertid være anledning til å vedta at samsvarsvurderingene ikke lenger skal være gyldige. En slik bestemmelse foreslås i Justervesenets lovutkast § 12 annet ledd.

For at ikke vedtaket skal være for urimelig for de som berøres, bør det varsles god tid i forveien om at gyldigheten vil bortfalle. Justervesenet foreslår at det, som i dag, må gis minst ett års varsel før

vedtak om bortfall av gyldighet settes i verk. Der som det er gitt varsel i Norsk lysningsblad, bør dette alltid være tilstrekkelig. Det foreslås imidlertid ikke noe absolutt krav om kunngjøring i Norsk lysningsblad. Det viktige er at det gis varsel på en hensiktsmessig måte etter en vurdering av situasjonen, jf. Justervesenets lovutkast § 12 annet ledd annet punktum.

I visse situasjoner kan det imidlertid vise seg at videre salg og tilbud av en type måleredskap bør stoppes umiddelbart fordi videre omsetning kan få store samfunnsmessige konsekvenser. Det kan for eksempel være tidligere godkjente måleredskaper som viser seg å ha egenskaper som medfører fare for store miljø- eller helseskader. Justervesenet foreslår derfor i bestemmelsens annet ledd tredje punktum at det kan vedtas at gyldigheten av samsvarsvurderingen i disse tilfellene skal bortfalle umiddelbart. Det foreslås at myndigheten til å fatte slikt vedtak legges til departementet.

At samsvarsvurderingen blir ugyldig, kan også få betydning for måleredskaper under bruk. Se nærmere om dette i Justervesenets utredning kapittel 11.4.3.2 og Justervesenets lovutkast § 15 tredje ledd.

9.2 Høringsinstansenes syn

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) er kritiske til utformingen av § 10, og uttaler i den forbindelse til følgende:

«Det kan synes som om kravene som skal oppfylles, skal fastsettes av «myndigheten for måleteknikk, gjennom forskrift eller enkeltvedtak. Til alt overmål foreslås det at Kongen skal kunne bestemme – i forskrift eller gjennom enkeltvedtak – at andre former for overdragelse skal likestilles med salg. NHO er usikker på hvilket behov for den sistnevnte regel; en kongelig resolusjon om hvilke krav som gjelder for et enkeltstående måleredskap som skal leases, synes ikke særlig praktisk. NHO er under enhver omstendighet skeptisk til en regel som dette, der all regulering overlates til Kongen og til myndigheten for måleteknikk, uten at hjemmelsbestemmelsen legger noen føringer eller begrensninger på hvilke regler som kan vedtas.»

Vedrørende § 11 påpeker NHO følgende:

«Slik bestemmelsen er utformet, og sett i sammenheng med forslaget til bestemmelser i § 10, er det svært vanskelig å se hvilke regler man legger opp til ved omsetning av måleredskaper. Disse fullmaktsreglene kan på den ene siden gi hensiktsmessige regler, eller rigide krav som kan utløse store kostnader.»

NHO er også her skeptisk til at reguleringen overlates til myndigheten for måleteknikk, uten at hjemmelsbestemmelsen legger noen særlige føringer eller begrensninger på hvilke regler som kan vedtas.

Justisdepartementet viser til at Justervesenet i lovutkastets § 13 benytter uttrykket «samsvarsvurdering», og uttaler at dette ikke er selvforklarende. Justisdepartementet uttaler at man bør definere begrepet i lovteksten.

9.3 Departementets vurdering

På bakgrunn av høringsuttalelsene foreslår departementet endringer i Justervesenets lovutkast § 10. Det vises til § 7 i departementets lovforslag. Bestemmelsen er blant annet utformet slik at det i større grad synliggjøres eller legges rammer for bestemmelsens virkeområde ved at det presiseres når det kan være aktuelt å stille nærmere krav til måleredskaper ved salg.

Departementet finner det videre hensiktsmessig at andre typer overdragelse enn salg skal kunne utløse krav. Det bør ikke være mulig å omgå lovens bestemmelser om krav ved salg ved å leie ut eller lease måleredskaper, fremfor å selge dem.

Det har også vært departementets anliggende å skape større likhet mellom bestemmelsene i Justervesenets lovutkast §§ 10 og 13 (§§ 7 og 10 i departementets lovforslag). Begge bestemmelsene sier noe om når krav kan stilles og hvilke krav som i så fall skal gjelde, henholdsvis ved salg og ved bruk. Bestemmelsen er omarbeidet for å reflektere dette, men uten at det har vært meningen å foreta materielle endringer. Det er også foretatt mindre tekniske endringer i henholdsvis §§ 11 og 12 i Justervesenets lovutkast og §§ 8 og 9 i departementets lovforslag.

Departementet mener, i likhet med Justisdepartementet, at begrepet «samsvarsvurdering» bør gis en definisjon i loven. Departementet viser til lovforslaget § 8 første ledd.

10 Krav ved bruk av måleredskaper

10.1 Justervesenets forslag

Dagens regelverk stiller for det meste krav til *måleredskapene*. Det fokuseres i stor grad på kontroll av måleredskapene ut fra en tankegang om at dersom måleredskapene er gode nok, vil også måleresultatet bli tilfredsstillende. Måleredskapet er imidlertid bare én faktor i hele måleprosessen.

Dersom måleredskapet er tilfredsstillende og anvendes på riktig måte og under riktige forhold, vil man også få et tilfredsstillende måleresultat. Det kan imidlertid tenkes at måleresultatet blir feil angitt eller presentert.

Det er mulig å stille krav til alle ledd i måleprosessen. Formålet med den nye loven, nemlig å sikre at målinger og måleresultater er tilstrekkelig nøyaktige sett i forhold til de interesser som skal ivaretas ved målingen, tilsier også at man bør gjøre dette i større grad enn i dag.

10.1.1 Når nærmere krav under bruk bør gjelde

De krav som er omtalt som «generelle krav», er krav som bør gjelde generelt. I tillegg er det, som i dag, behov for i visse situasjoner å kunne fastsette mer detaljerte krav til måleredskaper og andre elementer i måleprosessen av hensyn til de interesser som er berørt av målingen.

I hvilke tilfeller det skal gjelde nærmere krav, kan avgrensnes på ulike måter. Det første og det sentrale avgrensningskriteriet er i hvilken sammenheng en måling skal anvendes, heretter kalt *anvendelsessituasjonen*. Videre er *type måleredskap* og *hvordan målingen utføres* av betydning.

Anvendelsessituasjoner kan defineres mer eller mindre konkret. En generell avgrensning kan for eksempel være «målinger av betydning for økonomiske oppgjør». En mer detaljert avgrensning kan for eksempel være «målinger av eksosutslipp» eller «måling av varer i dagligvarehandel».

Anvendelsessituasjonen alene er imidlertid ikke eneste moment som må vurderes. Hvilket måleredskap/målemetode som benyttes, vil også ha betydning i totalvurderingen av om det skal stilles krav. De ulike typene måleredskaper har ulike egenskaper, og det vil derfor kunne variere fra red-

skapstype til redskapstype hvor stor sannsynlighet det er for feil, hvor store feilene er og om det er praktisk å stille krav.

Som nevnt innledningsvis, bør det stilles nærmere krav til måleredskaper i visse tilfeller. Det er en av lovens viktigste funksjoner å sikre at det er mulig å stille krav til målinger og måleredskaper der det er behov. Loven ville imidlertid bli svært uoversiktlig dersom alle tilfeller hvor det kunne være aktuelt å stille krav skulle reguleres uttømmende i loven. Det ville dessuten være en fare for at viktige områder ble uteglemt. Dette er derfor ingen gunstig løsning. Justervesenet foreslår at det i stedet i forskrift utdypes mer presist i hvilke situasjoner det skal stilles nærmere krav. En slik forskriftshjemmel vil innebære en fleksibel løsning som gir anledning til å stille krav der det er hensiktsmessig eller nødvendig, jf. lovens formål i lovutkastet § 1. Som nevnt over, er det flere aspekter som er avgjørende for om nærmere krav bør fastsettes og hvordan avgrensingen skal foretas. Både anvendelsessituasjonen, typen måleredskap og hvordan målingen utføres er av betydning. En konkret vurdering av når det er behov for nærmere krav lar seg best gjennomføre i forskrift.

Det nye lovforslaget innebærer at hovedregelen om når nærmere krav skal gjelde, speilvendes i forhold til i dag. I stedet for at hovedregelen er at det foreligger krav, blir hovedregelen nå at det ikke foreligger krav med mindre dette er nærmere fastsatt. Andre etater som Justervesenet har vært i kontakt med har også gitt uttrykk for at de anser denne løsningen som den mest hensiktsmessige.

10.1.2 Nærmere om når det kan fastsettes krav

Når utgangspunkt er at det kun er nødvendig regulering som skal gjennomføres, er en naturlig følge at det foretas en konkret vurdering av behovet for å fastsette nærmere krav. Ved vurderingen av om det skal fastsettes krav etter lovutkastet § 13, må man se hen til formålsbestemmelsen i lovutkastet § 1. I de fleste tilfeller bør det legges en samfunnsøkonomisk vurdering til grunn når det vurderes om det er behov for å stille nærmere krav i ulike situasjoner. I dette ligger det at behovet for krav

må veies opp mot kostnadene ved slike krav. Det er imidlertid ikke alltid at en samfunnsøkonomisk vurdering er tilstrekkelig, blant annet fordi det kan være vanskelig å finne en riktig vektlegging av interesser som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å måle økonomisk, for eksempel interesser som rettsikkerhet, liv og helse.

Det vises også til kapittel 10 i Justervesenets utredning, hvor det er drøftet hvilke vurderinger som skal legges til grunn for om det skal fastsettes krav ved salg. Som oftest vil det være naturlig å foreta en samlet vurdering av om det skal fastsettes krav under salg og under bruk.

Fordi alle sektorer i prinsippet kan regulere målinger på sitt område gjennom denne bestemmelsen, bør myndigheten til å fatte vedtak gis til en overordnet myndighet, dvs. Kongen. Det kan være aktuelt å delegerer myndigheten etter bestemmelsen helt eller delvis til underordnet organ, med retningslinjer for samarbeid sektorer imellom. Justervesenet anbefaler imidlertid ikke at myndighet etter bestemmelsen gis til flere organer. Delegering bør først og fremst skje til det departement som er ansvarlig for måleteknikk eller til den nasjonale måletekniske myndigheten.

Den utredningen eller vurderingen som ligger til grunn for Kongens avgjørelse av om det skal fastsettes krav, vil måtte foretas av den måletekniske myndigheten, eventuelt i samarbeid med andre sektormyndigheter. Det vil i praksis være den enkelte sektormyndighet som tar initiativ til å sette i verk vurderingen av om det er behov for å stille krav til målinger innenfor sitt eget område. Se for øvrig nærmere i Justervesenets utredning kapittel 14 om den måletekniske myndighetens framtidige rolle.

Det er viktig å påpeke at det ikke er realistisk å forvente at alle vurderinger av om det er behov for nærmere krav til måleredskaper under bruk, kan foretas innen loven trer i kraft. Det vises imidlertid til lovutkastet § 39 og Justervesenets utredning kapittel 20 som sikrer at gjeldende krav videreføres under den nye loven inntil nye vurderinger av behovet har blitt foretatt.

10.1.3 Krav til måleredskaper pga. plassering

Hvilke måleredskaper som skal underlegges nærmere krav under bruk, fastsettes i medhold av lovutkastet § 13. Om det skal stilles nærmere krav, vil som regel bero på hvilket *formål* måleredskapet skal brukes til (for eksempel hva som måles og hvem som er berørt av målingene som foretas med måleredskapet). Det kan reises spørsmål om det er hensiktsmessig å videreføre ordningen med krav

til måleredskaper kun fordi de er *plassert* på samme sted som måleredskaper det stilles nærmere krav til og ikke fordi de faktisk brukes til formål som medfører nærmere krav.

Hvor eier eller bruker av måleredskapet anfører at måleredskapet faktisk brukes til et formål hvor det ikke stilles krav etter loven, må det undersøkes konkret i det enkelte tilfelle hva måleredskapet faktisk brukes til. Dersom man fritt kan ha til stede et måleredskap som ikke oppfyller kravene som stilles for den måleaktivitet som utføres av andre måleredskaper på stedet, kan det være vanskelig for tilsynsmyndigheten å avdekke om dette måleredskapet likevel brukes til virksomhet hvor krav gjelder. Selv om det viser seg at redskapet i utgangspunktet ikke skal brukes i situasjoner som medfører at det stilles krav, kan det likevel være fare for at det aktuelle måleredskapet under bruk kan forveksles med de øvrige måleredskaper på stedet og dermed tas i bruk i de situasjoner hvor nærmere krav gjelder i henhold til lovutkastet § 13.

På denne bakgrunn har Justervesenet kommet til at bestemmelsen om krav til måleredskaper pga. plassering bør videreføres, men i en noe annen form, jf. Justervesenets lovutkast § 14. Justervesenet foreslår at den nye bestemmelsen «speilvendes» slik at hovedregelen nå blir at krav til måleredskapet *ikke* gjelder *med mindre* det er fare for forveksling med måleredskaper som er underlagt krav. Denne speilvendingen innebærer imidlertid ikke noen stor realitetsendring, da unntaksbestemmelsen i lov om mål og vekt § 10 tredje ledd har ført til en tilsvarende praksis som nå foreslås lovfestet.

I og med at den foreslåtte bestemmelsen er mye snevrere enn dagens lov, og dessuten må antas å være mer presis, ser ikke Justervesenet noen grunn til å videreføre dispensasjonsadgangen i lov om mål og vekt § 10 tredje ledd.

10.1.4 Krav til måleredskapers egenskaper

Justervesenet viser til at det er klart at loven må videreføre hjemmel til å stille ulike krav til måleredskapers egenskaper. Det er ikke sett behov for å videreføre en del av de detaljerte kravene som var satt i lov om mål og vekt (se Justervesenets utredning kapittel 11.4.3.2 for nærmere om dette). Det er imidlertid viktig å videreføre den generelle og åpne bestemmelsen, som i dag finnes i lov om mål og vekt. § 22, om at det kan stilles krav til måleredskaper.

Den tekniske utviklingen og bruken av måleredskaper er i stadig endring. Det er derfor viktig at kravene i loven blir tilstrekkelig fleksible. Det er

heller ikke praktisk mulig å detaljregulere alle krav som er nødvendig å stille til måleredskaper i selve lovteksten, fordi loven omfatter så mange typer forskjellige måleredskaper og ulike typer bruk av disse. Det foreslås på denne bakgrunn en generell hjemmel til å stille krav til måleredskaper under bruk i lovutkastet § 15 første ledd. En slik generell hjemmel vil også sikre at krav som følger av EU-direktiver, vil kunne innføres i Norge uten å måtte gå veien om lovendring hver gang endringer skjer.

Det er klart at en slik åpen hjemmel aldri gir grunnlag for å fastsette krav som ikke er saklige og forholdsmessige i forhold til å sikre målet om tilfredsstillende måleresultater som man kan ha tillit til. Ved vurdering av hvilke krav som skal stilles, må det ses hen til de krav tekniske direktiver for måleinstrumenter pålegger oss å stille. Det må også ses hen til hva som er vanlig i andre land og hva OIML-rekommendasjonene¹ for ulike måleredskaper anbefaler.

Hvilke krav som konkret skal gjelde for de ulike typer måleredskaper, vil i stor grad være en teknisk og faglig vurdering. Kompetansen til å fastsette krav etter lovutkastet § 15 foreslås derfor, som i dag, lagt til myndigheten for måleteknikk, jf. vurderingene i Justervesenets utredning kapittel 14.

Krav til måleredskaper vil endre seg over tid. Når nye krav fastsettes, er det generelle utgangspunktet at kravene også gjelder for etablerte forhold (i dette tilfellet måleredskaper som er tatt i bruk). Det vil normalt være mange måleredskaper i bruk som ikke tilfredsstillende de nye kravene. Dersom dette skulle medføre at alle måleredskaper av denne typen skulle forbyes brukt videre, ville dette være svært inngripende og i en rekke tilfeller også måtte anses som en uforholdsmessig konsekvens av de nye kravene. På den annen side er det klart at enkelte nye krav som innføres, er så viktige at kravene bør gjelde også for måleredskaper som allerede er tatt i bruk.

Justervesenet mener at hovedregelen bør være at nye krav også gjelder til måleredskaper som allerede er tatt i bruk. Myndigheten for måleteknikk bør imidlertid vurdere i hvilken grad det er behov for å gi forskjellige typer unntak for disse gamle måleredskapene når nye krav innføres, for eksempel unntak i form av overgangsordninger. I Justervesenets lovutkast § 15 annet ledd er det foreslått en bestemmelse som fastsetter dette.

Samsvarsvurderingen er ofte den vurderingen som gir grunnleggende garanti for at et målered-

skap oppfyller fastsatte krav. Justervesenet mener at det bør presiseres i loven at dersom det er fastsatt krav til samsvarsvurdering av en type måleredskap ved salg mv., er det også et krav at samsvarsvurdering er foretatt for å kunne *bruke* slikt redskap, jf. Justervesenets lovutkast § 15 tredje ledd. En slik bestemmelse er viktig for å understreke brukers selvstendige ansvar for å anskaffe og bruke godkjente og tilfredsstillende måleredskaper. Som for resten av bestemmelsene i Justervesenets lovutkast kapittel 5, vil et slikt krav kun gjelde når det er bestemt at det skal være nærmere krav til måleredskaper under bruk i medhold av lovutkastet §§ 13 og 14.

Dersom en samsvarsvurderings gyldighet faller bort fordi de kravene som måleredskapet er vurdert i forhold til anses klart mangelfulle, bør det heller ikke være tillatt å bruke måleredskapet etter gyldighetens bortfall, se nærmere i Justervesenets utredning kapittel 10.5. At samsvarsvurderingens gyldighet bortfaller slik at måleredskapene ikke lenger anses tillatt for salg mv., vil nettopp være begrunnet med at disse redskapene ikke er ønsket i bruk. Det foreslås derfor i Justervesenets lovutkast § 15 tredje ledd annet punktum at måleredskaper ikke lenger er tillatt brukt når samsvarsvurderingens gyldighet bortfaller fordi den er basert på klart mangelfulle krav til egenskaper.

10.1.5 Måleredskapers bruksområde

Utgangspunktet er at det ikke er noen begrensninger på hva slags måleredskaper som kan brukes til ulike målinger. Det kan imidlertid være behov for nærmere regulering av dette, og Justervesenet mener at det i den nye loven bør videreføres bestemmelser som gir muligheten til å begrense måleredskapers bruksområde, jf. Justervesenets lovutkast § 16.

Selv om et måleredskap er tilfredsstillende nøyaktig, er det ikke sikkert det er egnet til det aktuelle bruksformål. Veiting av for eksempel gull og gråstein krever vekter med ulike egenskaper. I Justervesenets lovutkast § 16 første ledd foreslås derfor en bestemmelse som gir hjemmel for å fastsette nærmere bestemmelser om hvilke måleredskaper som kan anvendes, med utgangspunkt i selve *bruksformålet* (typen måling). Det foreslås en generell bestemmelse i stedet for de detaljregler som finnes i dagens lov. En generell bestemmelse anses mer hensiktsmessig da det kan foretas en mer konkret vurdering av behovet for å regulere hvilke måleredskaper som skal være tillatt brukt til ulike typer målinger. En generell bestemmelse er også i

¹ OIML står for Organisation Internationale de Métrologie Legal (Internasjonal organisasjon for lovregulert måling).

tråd med ønsket om et fleksibelt regelverk som kan tilpasses de ulike målesituasjonene.

I bestemmelsens annet ledd foreslås en videreføring av prinsippene i lov om mål og vekt § 23 annet ledd. Bestemmelsen gir hjemmel for å fastsette begrensninger knyttet til selve *måleredskapet*, dvs. regler om i hvilken utstrekning måleredskaper av ulike typer er tillatt brukt. Hvilken type begrensninger som skal fastsettes for ulike måleredskaper, vil måtte vurderes i det konkrete tilfelle ut i fra måleredskapets egenskaper.

Det er for eksempel på det rene at Norge er et land med store klimaforskjeller, både i temperatur og luftfuktighet. Da dette er faktorer som kan påvirke måleresultatet, må begrensninger av det geografiske området hvor måleredskaper av ulik type er tillatt brukt, kunne fastsettes der dette er nødvendig. Også bestemmelser som regulerer hva redskapene kan brukes til, er eksempler på begrensninger som kan være aktuelle å fastsette.

10.1.6 Krav ved bruk av måleredskaper

Som nevnt innledningsvis, er det for å være sikret et tilfredsstillende måleresultat, ikke tilstrekkelig at måleredskapet er tilfredsstillende. Det er også en forutsetning at en rekke forhold som har tilknytning til bruksfasen av måleredskapet, ikke påvirker måleresultatet. Justervesenet foreslår derfor i sitt lovutkast § 17 en hjemmel til å fastsette nærmere krav til forhold som kan påvirke måleresultatet.

Forhold som kan påvirke måleresultat kan være av svært varierende art. Påvirkningsfaktorer kan være alt fra den konkrete anvendelsen av måleredskapet til installasjon, vedlikehold, omgivelser osv. Det er så mange ulike påvirkningsforhold det kan være aktuelt å fastsette krav til, at det ikke er mulig å gi en uttømmende oppregning av alle disse i lovt teksten. For å gjøre lovt teksten mer tydelig foreslår Justervesenet i sitt lovutkast at det spesifiseres enkelte forhold som det kan fastsettes krav til.

Justervesenet anser denne nye bestemmelsen som en viktig nyvinning ut i fra lovens formål om å sikre samfunnets behov for tillit til måleresultater. Det er kun når det stilles nærmere krav til måleredskapet etter Justervesenets lovutkast § 13 at lovutkastet § 17 bør få anvendelse, fordi det i disse tilfellene er viktigst å sikre måleresultatet. De krav som ikke knytter seg til selve bruken av måleredskapet, for eksempel krav til vedlikehold og omgivelser, bør også gjelde når det følger av lovutkastet § 14 at krav skal gjelde. Grunnen til dette er at slike forhold kan ha direkte innvirkning på måleredskapets egenskaper.

Hvilke krav som det kan være aktuelle å stille til forhold under bruk, vil først og fremst være en faglig vurdering, slik at myndigheten etter bestemmelsen bør legges til myndigheten for måleteknikk.

10.2 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsinstansene bemerker at man i dette kapitlet legger opp til vide fullmakter for Justervesenet. *Energibedriftenes landsforening (EBL)* er i utgangspunktet positive til den endringen i reguleringsteknikk lovforslaget innebærer i forhold til dagens lov, mens både *EBL* og *Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)* er opptatt av at spesielt § 13 gir svært vide fullmakter. Også *Justisdepartementet* er kritiske til utformingen av denne bestemmelsen.

EBL uttaler i tilknytning til § 13 følgende:

«Lovforslaget innebærer en endring av reguleringsteknikken i forhold til gjeldende lov. Mens det i dag gjelder justerplikt for måleredskaper som brukes i handel ogandel med mindre det er gitt unntak i forskrift, innebærer forslaget det motsatte utgangspunktet; det gjelder ikke nærmere krav til måleredskaper i bruk med mindre det i medhold av § 13 er fastsatt at nærmere krav etter kapittel 5 gjelder. Denne endringen i reguleringsteknikk synes hensiktsmessig. Når det er de nærmere kravene som må begrunnes, og ikke unntakene fra nærmere krav, er det mindre fare for at enkeltsektorer «overreguleres» i strid med formålet om samfunnsmessig effektiv ressursbruk.»

Justisdepartementet uttaler at § 13 er grunnleggende uklar, og at:

«Dette er uheldig fordi det er en fullmaktsbestemmelse, og fordi det vises til bestemmelsen i lovutkastet § 18.»

Justisdepartementet bemerker også at bestemmelsen synes meget vid, og at formuleringen «nærmere krav etter loven her» er vanskelig å forstå.

NHO viser til at særlig § 13 gir vid fullmakt til å vedta krav ved bruk av måleredskaper, og uttaler generelt om dette kapitlet at de er skeptiske til reguleringen i stor grad overlates til Kongen og myndigheten for måleteknikk «...uten at hjemmelsbestemmelsen legger noen særlige føringer eller begrensninger på hvilke regler som vedtas».

Bergverksindustriens fellesekretariat uttaler at de, vedrørende § 14 om krav på grunn av måleapparats plassering, ønsker å støtte forslaget om at andre ikke kravbelagte måleredskaper som

befinner seg på samme sted som målredskaper det settes nærmere krav til, også skal underkastes de aktuelle krav. Ifølge Bergverksindustriens fellessekretariat vil dette bidra til «å skape en ryddig og avklart situasjon».

EBL uttaler om § 15 følgende:

«Andre ledd i lovforslaget legger opp til at regelen er at nye krav har tilbakevirkende kraft. Dette er ikke gunstig sett i forhold til å gi forutsigbare rammevilkår for næringer. Det må etter EBLs oppfatning være unntaket – og ikke hovedregelen – at nye skal ha tilbakevirkende kraft, og det bør gjelde strenge krav til begrunnelsen for forskriftsbestemmelser som gir nye krav tilbakevirkende kraft.»

Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon (HSH) uttaler følgende:

«HSH ser negativt på § 16 i lovforslaget. Det er HSHs oppfatning at bestemmelsen vil være av begrenset praktisk betydning. Hjemmelen til å stille krav på grunn av måleapparatets plassering fremstår følgelig som unødvendig. I de tilfellene som eventuelt vil falle inn under § 16, vil regelen føre til større arbeidsbyrde og økte kostnader for instrumenteierne. HSH kan ikke se at måleapparatets plassering er tilstrekkelig til å begrunne dette.»

Om Justervesenets lovutkast § 17 uttaler *EBL* følgende:

«Dette gir Justervesenet frie rammer og stor myndighet for fastsettelse av forskrifter og enkeltvedtak. Det er i denne sammenheng viktig at § 1 om lovens formål om «å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser» blir vektlagt i tilstrekkelig grad. Myndigheten for måleteknikk må ved fastsettelsen av spesifikke krav ha lovens formål om å bidra til samfunnsmessig effektivt ressursbruk som en viktig rettesnor i forhold til hvor strenge krav som skal stilles. Det er viktig at spesifikke krav fastsettes i dialog med sektormyndigheter og næringsinteresser. De ressurser som benyttes for å oppfylle kravene må stå i forhold til hva man oppnår av nytte for samfunnet.»

10.3 Departementets vurdering

Departementet har på bakgrunn av høringsuttalelsene foretatt en grundig gjennomgang av Justerve-

senets lovutkast kapittel 5. Departementet har, i likhet med flere av høringsinstansene, kommet til at forskriftshjemlene i Justervesenets lovutkast kapittel 5 ikke i tilstrekkelig grad gir veiledning om eller konkretiserer nærmere hva som kan reguleres i forskrift, herunder at bestemmelsen var uklart formulert.

Departementet har på denne bakgrunn foretatt vesentlige endringer i kapitlet i forbindelse med proposisjonsarbeidet. I departementets lovforslag er bestemmelsene utformet slik at de bedre harmonerer med og forankres i lovens formål og intensjon. Videre er strukturen i kapitlet endret, og det er foreslått enkelte nye bestemmelser. Endringene som er gjort, gir etter departementets syn en mer presis og lettere tilgjengelig lovtekst. Videre er rammene for bestemmelsene og hva som nærmere kan reguleres gjennom forskrift og enkeltvedtak, klarere definert. NHOs uttalte skepsis knyttet til manglende føringer eller begrensninger på hvilke regler som vedtas, er etter departementets syn i stor grad imøtekommet gjennom de justeringer som foreslås fra departementets side.

Når det gjelder Justervesenets lovutkast § 14 om krav på grunn av måleredskapets plassering, har departementet merket seg at Bergverksindustriens fellessekretariat støtter forslaget, mens *EBL* er negativ til forslaget. Dette illustrerer etter departementets oppfatning at bestemmelsen kan ha forskjellig betydning alt etter hvilke forretningsområder/bransjer det er snakk om. Justervesenets erfaring tilsier at en bestemmelse om dette er nødvendig. Departementet har derfor etter en samlet vurdering kommet til at en bestemmelse om dette bør videreføres i ny lov. Departementet viser til lovforslaget § 14 og spesialmerknadene i avsnitt 19.4 nedenfor.

Når det gjelder problemstillingen som reises av *EBL* til Justervesenets lovutkast § 17, legger departementet til grunn at Justervesenet i sin håndheving av loven legger vekt på næringslivets behov for stabile rammebetingelser. Det forutsettes at Justervesenet, ved utarbeidelse av forskrifter, aktivt tar initiativ til dialog med relevante bransjeforeninger. Departementet anser det imidlertid som åpenbart at dersom tilsyn er nødvendig for å ivareta lovens formål, må tilsynet omfatte de aktuelle måleredskaper som er i bruk.

Departementet viser til lovforslaget kapittel 4, §§ 10–14.

11 Angivelse av måleverdier

11.1 Justervesenets forslag

11.1.1 Krav til det angitte måleresultatet

Feil angivelse av måleresultater kan oppstå på mange ulike måter. Det kan oppstå feil av teknisk karakter, for eksempel feil på en etterfølgende utskrift av måleresultatet. Det kan videre oppstå feil som følge av menneskelig påvirkning, for eksempel ved journalføring eller markedsføring. Det kan også oppstå spørsmål om man kan runde av for eksempel 990 gram til 1 kg eller om det er anledning til å oppgi cirkaverdi.

Erfaring tilsier at det er behov for også å kunne stille krav til hvordan et måleresultat skal angis og presenteres overfor de som har interesse i målingen. Med mindre det dreier seg om produkter, mener Justervesenet at det i loven ikke bør stilles krav om at måleresultater skal angis. Justervesenet mener at det først er *når* et måleresultat angis, at det bør være krav etter loven.

For å sikre at det er samsvar mellom reelt og angitt måleresultat, foreslår Justervesenet en generell bestemmelse i lovutkastet § 18 første ledd om at det skal være samsvar mellom det reelle og det angitte måleresultatet. Dette vil være en bestemmelse som kan gjelde for alle typer målinger (ikke bare produkter) og dermed innebære en utvidelse av lovens virkeområde i forhold til det som reguleres i dag.

Det foreslås at bestemmelsen om at det *skal* være samsvar, bare skal gjelde når det i henhold til Justervesenets lovutkast § 13 er fastsatt at det skal gjelde krav til måleredskap og bruk av disse, dvs. når kravene i lovutkastet kapittel 5 gjelder. I de situasjoner det blir vurdert som viktig å sikre måleresultatet gjennom lovregulerte krav, er det en naturlig konsekvens at det også stilles krav til videre bruk av måleresultatet, dvs. angivelse av måleresultatet. At bestemmelsen begrenses til å gjelde i disse tilfellene, innebærer imidlertid ikke at det er fritt fram å bruke uriktige angivelser i alle andre situasjoner. Den generelle bestemmelsen i Justervesenets lovutkast § 8 stiller også krav til angivelse, men det er et større spillerom for hva som anses godt nok etter den generelle bestemmelsen. Etter den generelle bestemmelsen er det

for eksempel fullt mulig å angi et resultat med store avvik dersom dette er akseptert av alle som har interesse i målingen. Feil angivelse vil for øvrig også kunne rammes av annen lovregulering, for eksempel straffelovens bestemmelser om bedrageri.

I Justervesenets lovutkast § 18 annet ledd foreslås det at det åpnes for å fastsette nærmere bestemmelser om hvordan angivelsen skal sikres. Dette bør kunne gjøres generelt i forskrift eller som et enkeltvedtak hvis man i det konkrete tilfelle ser behov for å gå inn med pålegg som er nødvendig for sikre samsvar mellom det reelle og det angitte måleresultat. Det kan for eksempel være aktuelt å regulere nærmere hvilke krav som skal stilles til prosessen rundt angivelse, for eksempel krav til kvalitetssikringsrutiner. Et annet forhold som kan være nødvendig å regulere nærmere, er hva som skal regnes som samsvar mellom måleresultatet og det angitte, blant annet hvilke regler som skal gjelde for avrunding og om det kan gjøres korrigeringer for endringer man vet vil skje med det målte, for eksempel pga. fordamping og krymping. Hjemmel for å presisere dette nærmere foreslås også i bestemmelsens annet ledd.

Hva som må anses som «samsvar» og hvordan samsvar skal sikres, vil i stor grad være en faglig vurdering. Adgangen til å fastsette nærmere krav etter Justervesenets lovutkast § 18 foreslås derfor lagt til myndigheten for måleteknikk.

Det er flere lover og forskrifter som stiller krav til at måleresultater og angivelse av disse skal være riktige. I motsetning til det generelle virkeområdet i Justervesenets lovutkast, er virkeområdet for disse bestemmelsene mer avgrenset. Virkeområdet er for eksempel begrenset til ulike varer, som forbrukervarer eller næringsmidler, eller til spesielle situasjoner, jf. for eksempel markedsføringslovens forbud mot villedende markedsføring og salg. I Justervesenets utredning kapittel 19.5 er det for øvrig gitt en mer inngående beskrivelse av slikt tilgrensende regelverk.

Justervesenet mener at det i utgangspunktet bør være myndigheten for måleteknikk som med bindende virkning fastsetter hvilke krav som skal stilles til et angitt måleresultat når det først er

angitt. Justervesenet ser likevel at en viss dobbeltregulering kan være vanskelig å unngå. Helheten i de andre regelverkene kan tilsi at bestemmelser som regulerer mål og vekt, også bør bli stående i disse regelverkene. Justervesenet foreslår derfor ikke endringer i annet regelverk som stiller krav til angivelse av måleresultat.

11.1.2 Angivelse av og krav til produkters kvantitative innhold

Angivelse av et produkts kvantitative egenskaper ved markedsføring, salg eller annen type avhendelse av produktet står i en særstilling når det gjelder angivelse av et måleresultat. Dette kommer av at det i disse situasjonene ikke bare er mulig å oppgi uriktige måleresultater, men det foreligger også en risiko for at det er selve den kvantitative mengden av produktet som endres og ikke selve måleresultatet. Dvs. at det på avhendelsestidspunktet ikke lenger er samsvar mellom den mengden som ble veid/målt og den mengden som overføres, for eksempel fordi noe av innholdet har falt ut av pakningen. Det vil i så fall være innholdet som angis feil, og ikke selve måleresultatet som er framskaffet.

Ferdigpakninger skiller seg ytterligere ut ved at kjøper ikke er til stede under veie- og måleprosessen. Kjøper, ofte den vanlige forbruker, har i disse tilfellene liten mulighet til selv å kontrollere at måleprosessen har gått riktig for seg. Det som videre kjennetegner en ferdigpakning er at innholdet ikke kan endres uten at forpakningen åpnes eller gjennomgår synlige forandringer. Ferdigpakninger kan igjen deles opp i to grupper. Den første gruppen er ferdigpakninger med en standard fastsatt mengdeangivelse, dvs. at alle pakninger av denne typen skal ha det samme mengdeinnhold, for eksempel ferdigpakninger med 100 g sjokolade. I disse tilfellene vil det kvantitative innholdet oftest være merket på selve emballasjen før pakking av produktet. Den andre gruppen er ferdigpakninger hvor mengdeinnholdet varierer fra forpakning til forpakning. Her må hver pakning måles/veies og merkes særskilt med kvantitativ mengde (for eksempel kjøttvarer og ost).

Kjøpslovenes regler skal beskytte kjøper mot misforhold mellom det angitte og det reelle mengdeinnholdet av en kjøpt vare, men dette er privatrettslige regler som kommer inn i etterkant av et kjøp og bidrar ikke til kvalitetssikring av et produkts kvantitative egenskaper i forkant av kjøpet. For å sikre kjøpers interesser kan det blant annet være nødvendig å fastsette noen offentligrettslige krav til merking av mengdeinnhold, samsvar

mellom det angitte mengdeinnhold og det reelle innhold og kontroll av at kravene er oppfylt, for eksempel kontroll i forkant av markedsføring og salg.

EUs regelverk fastsetter også krav som innebærer at vi må ha visse nasjonale regler som skal sikre produkters kvantitative innhold. Vi må derfor videreføre hjemlene i lov om mål og vekt § 50 første ledd for å sikre dette.

På denne bakgrunn foreslås det en egen bestemmelse i den nye loven som skal sikre en del forhold knyttet til produkters kvantitative egenskaper, jf. Justervesenets lovutkast § 19. Dvs. at krav også stilles til selve innholdet, og ikke bare til måleresultatet som angis. Selv om krav til ferdigpakninger er det mest aktuelle, ser ikke Justervesenet grunn til å innskrenke bestemmelsene om kvantitative egenskaper til kun ferdigpakninger. Begrepet produkt videreføres derfor i den nye lovteksten.

11.1.3 Krav om obligatoriske kvantumsstørrelser og angivelse av kvantitativt innhold på produkter

For det første foreslås det at det i forskrift kan gis bestemmelser om at produkter bare skal kunne markedsføres og selges i spesielle kvantitative størrelser, jf. Justervesenets lovutkast § 19 første ledd bokstav a. Dette er en videreføring av deler av lov om mål og vekt § 50 første ledd bokstav a. En slik bestemmelse er nødvendig for å kunne gjennomføre rådsdirektiv 75/106 om ferdigpakking av visse væsker i bestemte volumstørrelser og rådsdirektiv 80/232 om nominelle mengder og nominelle rominnhold for visse ferdigpakkede varer. Bestemmelsen utvides imidlertid noe i og med at det ved bruk av begrepet «kvantitative størrelser» ikke lenger bare kan stilles krav til vekt- eller volumverdier, men også til andre typer måleverdier for eksempel lengdemål.

Videre foreslås det i bestemmelsens første ledd bokstav b at det kan bestemmes at produkter skal merkes med vekt, volum, alkoholinnhold eller annet kvantitativt innhold. Dette er også en videreføring av lov om mål og vekt § 50 bokstav a. Justervesenet er klar over at Mattilsynet (tidligere Statens næringsmiddeltilsyn) forvalter bestemmelser som fastsetter at det skal angis mengdeinnhold på ferdigpakkede næringsmidler. Det er imidlertid også en rekke andre produkter enn næringsmidler hvor det kan være aktuelt å stille krav til merking av innhold, for eksempel gjelder dette for maling og andre kjemiske stoffer. Den gang dagens lov om mål og vekt § 50 første ledd ble vedtatt, ble det

spesielt påpekt at Næringsmiddeltilsynets (nå Mattilsynet) regelverk ikke var tilstrekkelig til å dekke alle nødvendige områder, og at det er viktig å sikre forbrukere tilstrekkelig og korrekt informasjon også for andre produkter enn næringsmidler. Det ble derfor besluttet å innføre en generell bestemmelse om krav til merking av mengdeinnhold¹. Justervesenet støtter synet om at en slik generell bestemmelse er viktig av hensyn til forbruker, spesielt fordi forbruker i liten grad har mulighet til selv å kontrollere det kvantitative innholdet ved kjøp av ferdigpakninger. Det ses imidlertid ikke bort fra at en slik regulering også kan være viktig av andre grunner, for eksempel for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet.

I og med at det for næringsmidler dermed foreligger en dobbelthjemmel, må det sørges for tilstrekkelig samarbeid mellom de ansvarlige myndigheter for å sikre en fornuftig samordning.

I tillegg til at det, som i dag, kan stilles krav til merking av vekt, volum og alkoholinhold, foreslår Justervesenet at det også åpnes for at merking av annen måleverdi kan pålegges, jf. begrepet «eller annet kvantitativt innhold» i Justervesenets lovutkast § 19 første ledd bokstav b. Det kan ikke utelukkes at det i framtiden må stilles krav til merking av andre måleverdier, som for eksempel lengde, enten fordi dette følger av internasjonale forpliktelser eller fordi det foreligger et stort nasjonalt behov.

Ved vurderingen av om det skal fastsettes bestemmelser i medhold av Justervesenets lovutkast § 19 første ledd må det foretas en vurdering av behovet for en slik regulering. Forholdet til forbruker og hensynet til like konkurransevilkår mellom næringsdrivende er blant de momenter som kan tale for å stille krav til produkter. På den annen side må det tas hensyn til de ulemper dette vil medføre for produsenter og andre. Disse vurderingene vil i stor grad innebære interesseavveininger, og kompetansen til å fastsette forskrifter etter Justervesenets lovutkast § 19 første ledd foreslås derfor lagt til departementsnivå.

11.1.4 Nærmere krav når kvantitativt innhold er angitt

Når det kvantitative innholdet er angitt på et produkt, vil det være behov for å kunne fastsette nærmere bestemmelser om hvilke måletekniske krav som skal stilles til innholdet, samt krav om kontroll og merking. Det foreslås derfor en hjemmel for å

fastsette nærmere bestemmelser om dette i Justervesenets lovutkast § 19 annet ledd.

Justervesenet mener at dersom mengdeangivelse påføres et produkt, bør det kunne stilles krav til innholdet uavhengig av grunnen til at kvantitativt innhold er angitt på produktet. Dvs. at krav bør gjelde både når angivelse er påført pga. krav i regelverket og når krav er påført på frivillig grunnlag. Bestemmelsen i annet ledd foreslås derfor ikke begrenset til de tilfeller hvor det etter første ledd er pålagt at kvantitativt innhold skal angis, men foreslås å gjelde generelt. Justervesenet mener også at det bør kunne stilles krav når angivelsen ikke er påført direkte på produktet, men er angitt på annet vis, for eksempel muntlig. Det foreslås derfor en formulering i loven som åpner for dette.

Justervesenet foreslår å dele opp de krav som bør kunne stilles, i tre ulike kategorier krav (bokstav a, b og c). Det antas at en slik oppdeling vil gjøre bestemmelsen mer oversiktlig. De tre ulike kravtypene i annet ledd må imidlertid ses i sammenheng, og det vil ofte være nødvendig å stille krav etter alle alternativene for å oppnå hensiktsmessige ordninger. Alle tre kravtypene vil for eksempel være nødvendig å bruke for å videreføre e-merkeordningen.

Justervesenet mener at det for det første bør kunne stilles krav til *produktets kvantitative innhold*. I hovedsak vil dette være hvor nøyaktig det reelle mengdeinnholdet av det enkelte produkt skal være i forhold til det som er angitt, dvs. hvor stort avvik som kan godtas. Det kan for eksempel være behov for å bestemme om det skal stilles krav til minimumsinnhold i hver ferdigpakning eller om det skal være tilstrekkelig at gjennomsnittet av innholdet i pakningene i en produksjonsserie er i tilstrekkelig samsvar med det angitte innholdet. Hjemmel til å gi nærmere bestemmelser om krav til det kvantitative innholdet foreslås i annet ledd bokstav a. Det kan også være nødvendig å stille krav til hvordan man skal anslå hva som er det reelle innholdet og hvilken metode som skal brukes for å sørge for riktig innhold, for eksempel hvordan en stikkprøvekontroll skal utføres. Justervesenet foreslår derfor å presisere i bestemmelsen at det å stille krav til produkters kvantitative innhold også innebærer muligheten til å stille krav til hvordan innholdet skal beregnes.

I annet ledd bokstav b foreslås videre at det skal kunne stilles krav til *kontroll* av produktets kvantitative innhold, herunder krav til godkjenningsordninger. Denne bestemmelsen er blant annet nødvendig for å hjemle e-merkeordningen som forutsetter kontroll og godkjennelse av ferdigpakninger som bærer e-merket. Det kan også oppstå behov

¹ Ot.prp. nr. 20 (1994-95) om lov om endringer i lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt s. 3.

for å innføre andre kontrollordninger for å sikre produkters kvantitative innhold, for eksempel hvis tilsynet med produkter viser at det er mange produkter på markedet som ikke oppfyller krav til kvantitativt innhold. Det foreslås ikke noen presisering av hvem som skal utføre kontrollen, da Justervesenet mener at dette bør avgjøres når det fastsettes at kontrollordninger skal innføres.

Av hensyn til forbruker eller andre, for eksempel myndigheter, kan det også være ønskelig å stille krav til selve merkingen som skal gi informasjon om det kvantitative innholdet. Det kan også være behov for å fastsette nærmere forutsetninger for å kunne merke produkter på en spesiell måte. I annet ledd bokstav c foreslår Justervesenet derfor at det kan fastsettes nærmere hvilke krav som skal gjelde til *merking*. Det kan for eksempel være krav til størrelse på merkingen av det kvantitative innholdet og plassering av merkingen på produktet.

Et tilfelle hvor det kan være aktuelt å stille særlige krav til merking, er der hvor produkter er underlagt kontroll eller krav til godkjenning. Det kan da reguleres i hvilken grad produkter som er underlagt slik kontroll skal eller kan (jf. e-merking) merkes på en spesiell måte. Bestemmelsen kan for øvrig også anvendes i forhold til andre merkeordninger som måtte være ønskelige å innføre på området.

Bestemmelsen om hvordan produkters kvantitet skal beregnes, kontrolleres og merkes, er i hovedsak en faglig vurdering, og myndigheten til å fastsette bestemmelser om dette foreslås derfor lagt til myndigheten for måleteknikk.

11.2 Høringsinstansenes syn

Energibedriftenes landsforening (EBL) er opptatt av at ulike myndigheter samordner sine regelverk slik at man unngår motstridende bestemmelser. EBL viser til § 18, og påpeker at det i Justervesenets utredning (side 145) er uttalt at:

«Ved fastsettelse av nærmere krav, bør myndigheten for måleteknikk rådføre seg med andre offentlige myndigheter som også har myndighet til å sette krav til angivelse av måleresultater, slik at det ikke oppstår motstridende krav.»

EBL uttaler i den forbindelse følgende:

«Det må være et krav at myndighetene samordner sine regelverk for å unngå motstridende krav. Dette vil også øke kompetansen hos de respektive myndigheter og kan bidra til et bedre regelverk totalt sett.»

Fiskeridirektoratet viser til hjemmelen i § 18 annet ledd og uttaler følgende:

«[Justervesenets lovforslag] § 18, annet ledd inneholder hjemmel til å fastsette nærmere krav til hvordan tilfredsstillende angivelse av måleresultater skal sikres og når samsvar anses å foreligge. I forhold til fiskeressursene er klart at fiskerimyndighetene har en stor interesse i nettopp spørsmålet om samsvar. Det forutsettes involvering dersom det er aktuelt å endre de regler som finnes i dag knyttet til lovlige avvik»

Justisdepartementet viser til utredningens side 122 der det legges til grunn at lovutkastets § 19 ikke innebærer noen dobbeltregulering i forhold til kjøpsrettslige regler. Justisdepartementet uttaler i den forbindelse følgende:

«Dette er naturlig da kjøpslovene og den nye lov om måling regulerer forskjellige forhold. Det bør imidlertid gå uttrykkelig frem av proposisjonen til ny lov om måling at man ikke tar sikte på å fravike avtalefriheten i kjøpsforhold på dette punkt. Reglene i den nye loven om måling er av offentligrettslig art. Mangel etter kjøpslovene vil bare kunne konstateres dersom vilkårene etter de kjøpsrettslige bestemmelsene er oppfylt»

11.3 Departementets vurdering

Departementet deler høringsuttalelsenes syn på bestemmelsene i Justervesenets lovutkast § 18. Det er også departementets klare holdning at Justervesenet i forvaltningen av den nye loven blant annet ved utarbeidelse av forskrifter til loven har god kontakt med andre myndigheter som har ansvar for relevant tilstøtende regelverk. Et avgjørende hensyn bak en slik kontakt vil være å få brakt faktiske og rettslige forhold på det rene, slik at dobbeltregulering og motstridende bestemmelser i regelverk som har betydning for måleområdet i størst mulig grad kan unngås. Departementet anser det som svært viktig at næringsdrivende og andre pliktsubjekter etter loven stilles overfor et regelverk på dette området som totalt sett fremstår som klart og mest mulig enhetlig. Departementet har tatt inn bestemmelsene i lovforslaget § 15.

Videre deler departementet Justisdepartementets syn på bestemmelsene i Justervesenets lovutkast § 19. Reglene i den nye loven er utelukkende av offentligrettslig art og innebærer ingen dobbeltregulering i forhold til kjøpslovens regler. Dette forholdet omtales nærmere i spesialmerknadene i avsnitt 19.5 nedenfor, og er i samsvar med Justisdepartementets merknad. Departementet viser til lovforslaget § 16.

12 Særlige plikter

Problemstillingene som reises i dette kapitlet er først *hvem* som skal sørge for at regelverkets krav er oppfylt, altså hvem som er pliktsubjekt etter loven. Videre vurderes om de som er ansvarlige etter loven, bør kunne pålegges å oppfylle sine plikter *på en bestemt måte*. I tillegg omtales plikter for andre som har oppgaver i forhold til måleredskaper og målinger. Plikter under gjennomføring av tilsynet behandles i avsnitt 13 nedenfor.

12.1 Justervesenets forslag

12.1.1 Plikt til å sikre egen etterlevelse av regelverket

Justervesenet mener at det kan være et behov for å pålegge de ansvarlige etter loven å iverksette ulike tiltak for å sikre etterlevelse av regelverket. Det kan for eksempel være tale om plikt til å følge visse prosedyrer eller rutiner.

I realiteten vil det ofte være slik at aktørene på visse områder ikke har kompetanse til å legge opp egne rutiner for hvordan regelverket best kan etterleves. På enkelte områder kan måleteknikk oppfattes som et så perifert område at det er en reell fare for at regelverket ikke får sin tiltenkte virkning dersom myndighetene ikke også gir bestemmelser om *hvordan* regelverket skal oppfylles, for eksempel at de ansvarlige etter loven pålegges å gjennomføre egenkontroll med jevnlig mellomrom. Det kan også tenkes at pålagte rutiner oppfattes som *ønskelige* innen visse bransjer, fordi de da slipper å bruke ressurser på å legge opp egne rutiner for egenkontroll.

I Justervesenets lovutkast § 20 første ledd er det derfor foreslått en bestemmelse om at departementet i forskrift kan pålegge de ansvarlige etter loven å iverksette ulike tiltak for å sikre etterlevelse av regelverket.

Bestemmelsen gir også mulighet til å videreføre dagens ordning med periodisk godkjenning på visse områder. Dette foreslås derfor nærmere presisert i bestemmelsen. Det kan blant annet være behov for å videreføre dagens godkjenningsordning i en overgangsperiode, inntil aktørene selv

opparbeider seg kompetanse og rutiner til å ivareta de pliktene som det nye lovforslaget pålegger dem. I visse tilfeller kan det også tenkes at periodisk godkjenning/verifikasjon vil være den mest hensiktsmessige måten å sikre etterlevelse av regelverket på, slik at godkjennelsesordningen, for eksempel for visse bransjer, også bør gjelde videre under den nye loven. Justervesenet mener at ordningen da kun bør gjelde innenfor en avgrenset gruppe eller bransje, og ikke overfor det enkelte pliktsubjektet særskilt, da dette blant annet vil kunne medføre ulike konkurransevilkår innenfor bransjen. Justervesenet viser til at bestemmelsen derfor kun bør gi adgang til å fastsette forskrifter, og ikke enkeltvedtak.

Det kan også være behov for å pålegge de ansvarlige plikter for å sikre mest mulig effektivt tilsyn med at regelverket etterleves. Dersom tilsynsmyndigheten mener at systemkontroll vil være den mest hensiktsmessige tilsynsformen for ett bestemt område, må aktørene kunne pålegges å ha et kvalitetssystem som også omfatter målinger.

12.1.2 Plikt til å sørge for at det er praktisk mulig å gjennomføre tilsyn og kontroll

Det kan hende at det ved tilsyn ikke vil være praktisk mulig å gjennomføre tilsyn med at regelverket er oppfylt. Et eksempel kan være dersom pakkelinjer er innrettet slik at det ikke er mulig å kontrollere måleredskapet, for eksempel at en vekt er plassert slik at det ikke er mulig å komme til for å legge på kontrollodd. I slike tilfeller vil heller ikke den ansvarlige selv kunne kontrollere at måleredskapet faktisk oppfylder lovens krav.

På denne bakgrunn foreslår Justervesenet at det innføres en regel i lovutkastet § 20 annet ledd om at de ansvarlige plikter å sørge for at kontroll kan gjennomføres. Dersom det viser seg å være et generelt problem i en bransje å få utført kontroll, vil det være naturlig å gi mer konkrete krav i forskrift. For å sikre et effektivt tilsyn, mener Justervesenet imidlertid at det også må være mulig å fatte enkeltvedtak.

12.1.3 Særlige plikter for selger

Justervesenet har vært av den oppfatning at forholdet mellom den som selger måleredskaper og kjøperen som utgangspunkt må reguleres av kjøpsrettslige regler. I visse situasjoner kan det likevel være viktig, sett fra myndighetenes synspunkt, å sikre at kjøper får tilstrekkelig informasjon fra selger. Det kan også være behov for å pålegge selger andre plikter for å sikre at regelverket blir etterlevd, for eksempel plikt til å melde fra til myndighetene om hvem som kjøper måleredskaper. Justervesenet foreslår derfor i lovutkastet § 20 tredje ledd en bestemmelse om at selger kan pålegges plikter som skal sikre etterfølgende etterlevelse av regelverket under bruk av måleredskapet.

Da dette vil være plikter som ikke skal sikre at selgerens egne plikter etter loven for øvrig blir oppfylt, mener Justervesenet at det bare bør kunne pålegges plikter som ikke er urimelige. At pålegget ikke må være urimelig, foreslås derfor tatt inn som et kriterium for å kunne pålegge plikter etter bestemmelsen.

Det kan også være behov for å pålegge plikter etter lovutkastet § 20 tredje ledd i andre avhendelsessituasjoner enn salgstilfeller. For å sikre at det kan pålegges plikter i disse tilfellene, foreslås en bestemmelse om at annen overdragelse av måleredskaper skal kunne likestilles med salg.

12.1.4 Plikter for andre som har oppgaver i forbindelse med måleredskaper og målinger

Det er flere aktører enn dem som regelverket direkte retter seg mot, som kan ha innvirkning på måleredskapene og målingene. Dette kan for eksempel være den som installerer, reparerer eller vedlikeholder måleredskaper.

De ansvarlige etter loven vil ofte søke råd og hjelp hos disse aktørene, for eksempel ved reparasjon av måleredskapene. Det må forventes at regelverket i større grad vil bli etterlevd dersom reparatøren har kompetanse til å vurdere om måleredskapet er i god nok stand i forhold til regelverkets krav. Reparatøren vil i så fall kunne formidle dette til sin kunde (brukeren av måleredskapet) som i neste omgang kan treffe sine forholdsregler. Adgangen til å stille krav til andre som har oppgaver i forhold til måleredskaper og målinger, kan dermed bli et virkemiddel for å sikre bedre etterlevelse av regelverket og at lovens formål i større grad oppfylles. Justervesenet mener derfor at det bør innføres en hjemmel til å fastsette nærmere krav om kompetanse hos slike aktører, jf. Justervesenets lovutkast § 21 første ledd.

En slik bestemmelse vil også kunne styrke brukers stilling i forhold til reparatører og den som vedlikeholder måleredskaper dersom bruker kan stole på at disse aktørene har den nødvendige kompetanse, både i forhold til måleteknikk og i forhold til regelverket.

Et alternativ til å stille krav om kompetanse vil være at myndighetene stiller krav om at den som har oppgaver i forhold til måleredskaper og målinger må ha formell godkjenning. Justervesenet foreslår derfor i tillegg å hjemle en mulighet til å fastsette slike krav i lovutkastet § 21 første ledd. Det er for eksempel mulig for myndighetene, i medhold av Justervesenets lovutkast § 20, å fastsette at bruker av måleredskap skal benytte en godkjent reparatør eller vedlikeholder. Justervesenet viser imidlertid til at myndighetene da også må sikres en adgang til å godkjenne slike aktører.

Videre kan det bli behov for å pålegge reparatører og andre aktører ulike plikter for å sikre etterlevelse av regelverket. Det kan for eksempel være aktuelt å pålegge opplysningsplikt overfor bruker av måleredskaper dersom måleredskapet ikke oppfyller regelverkets krav. Det kan også være aktuelt å pålegge meldeplikt til myndigheten for måleteknikk dersom brudd på regelverket oppdages. En slik bestemmelse vil kunne sikre bedre etterlevelse og gjennomføring av regelverket. Justervesenet foreslår derfor en hjemmel for at de som har oppgaver i forbindelse med måleredskaper og målinger, også kan pålegges andre plikter, jf. lovutkastet § 21 annet ledd.

Siden lovens materielle krav ikke retter seg direkte mot disse aktørene, og så lenge disse aktørene ikke har en direkte nytte av måleredskapene og målingene, viser Justervesenet til at det bør settes som skranke at pliktene ikke må innebære en vesentlig ulempe for den som pålegges pliktene.

12.2 Høringsinstansenes syn

Energibedriftenes landsforening (EBL) viser til § 20 og uttaler følgende:

«EBL vil poengtere at det er viktig at ikke kravene blir for omfattende og detaljerte, og igjen peke på § 1 om lovens formål om «å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser» må bli vektlagt i tilstrekkelig grad.»

Fiskeridirektoratet viser til at det i dag finnes regler for revisjon av vekter til bruk i fiskeindustrien, men at det til tross for dette ofte benyttes vekter som ikke er revidert, eller ikke veier korrekt. Fiskeridirektoratet viser til at § 20 inneholder både

hjemmel til å pålegge de ansvarlige å iverksette egne tiltak for å sikre etterlevelse av regelverket og hjemmel til å stille krav om godkjenningsordninger for måleredskaper under bruk. Fiskeridirektoratet uttaler i den forbindelse følgende:

«De nye reglene legger til rette for å gi egne regler på fiskeriområdet, regler som tilpasses den aktuelle risikoen for regelbrudd. Hjemmel representerer etter Fiskeridirektoratets syn dermed et godt verktøy»

Justisdepartementet viser til at lovutkastets § 20 blant annet tar sikte på at skal kunne pålegges selgeren informasjonsplikter i forhold til kjøperen av redskapet. Justisdepartementet uttaler i den forbindelse følgende:

«I den sammenheng omtales forholdet til kjøpsrettslige regler på en noe uklar måte. Vi ber om at det i proposisjonen fremgår klart at denne type informasjonsregler bare vil ha betydning i kontraktsforholdet mellom partene i den grad dette vil følge av en tolkning av de aktuelle kjøpsrettslige reglene.»

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) mener at bestemmelsene § 20 og § 21 er vanskelige å kommentere, fordi det legges opp til at det skal lages forskrifter om plikter for å sikre etterlevelse av regelverket. NHO mener det er negativt at så vidt mye legges til forskrifter. NHO uttaler følgende til § 20:

«I § 20 tredje ledd foreslås det at departementet gjennom forskrift skal kunne pålegge selger av et måleredskap, plikter for å sikre at regelverkets krav oppfylles under bruk. Etter bestemmelsen må slike plikter ikke innebære en vesentlig ulempe for selgeren. NHO mener for det første at en slik bestemmelse hører mer naturlig hjemme under kapittel 4, som omhandler krav ved salg m.v. For det annet er vi usikker på hva regelen egentlig vil innebære; også her legges det opp til forskriftsregulering. De pliktene som man tenker å pålegge selger, skal etter forslaget ikke innebære en vesentlig ulempe for selgeren. NHO vil her påpeke at enhver plikt som pålegges selger, vil påvirke den pris kjøper må betale, og at pliktene således ofte vil gå ut over kjøper. Det bør derfor være en begrensning som innebærer at pliktene ikke fører til vesentlig ulempe for en eller begge parter i et salgsforhold.»

Videre har NHO følgende bemerkninger til § 21:

«I § 21 første ledd foreslås det at departementet i forskrift kan stille krav om at reparatør, installatør, vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper, må ha

særlig kompetanse eller godkjenning. NHO vil igjen påpeke at det er negativt at Justervesenet foreslår at nesten alle forhold skal forskriftsreguleres. Det er også her vanskelig å kommentere bestemmelsen. Vi vil imidlertid understreke at en egen godkjenningsordning – med tilhørende klageordninger for de som ikke blir godkjent – for reparatører, installatører, vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til måleredskaper, synes som en byråkratisk ordning. Eventuelle nødvendige godkjenninger bør i størst mulig grad samordnes med eksisterende godkjenningsordninger.

I § 21 annet ledd foreslås det at departementet i forskrift skal kunne pålegge reparatør, installatør, vedlikeholder og andre, konkrete plikter som anses nødvendige for å sikre etterlevelse av regelverket. Pliktene må ikke innebære en vesentlig ulempe.

NHO vil også her peke på at det er vanskelig å kommentere slike bestemmelser, all den tid de viktige delene av regelverket foreslås forskriftsregulert. Eventuelle plikter som pålegges de nevnte aktørene, vil i praksis føre til høyere pris for de aktuelle kundene, og det er således viktig å understreke at pliktene ikke må gi vesentlige ulemper for aktørene og/eller deres kunder.»

NHO uttaler videre følgende til både § 20 og § 21:

«§§ 20 og 21 innebærer at selger og reparatør av måleredskap kan pålegges plikter for å sikre etterlevelse av regelverket. NHO er usikker på om det er behov for å gjøre disse aktørene ansvarlige for etterlevelse av regelverket; for oss synes det mest naturlig å ansvarliggjøre den som benytter måleredskapene. I denne sammenheng synes det særlig rart at Justervesenet foreslår at brudd på pliktene etter §§ 20 og 21 skal være straffesanksjonert. Vi ber derfor om at departementet vurderer behovet for en så vid ansvarskrets. Dette spørsmålet må også ses i sammenheng med Justervesenets forslag til § 35, og at departementet gjennom forskrift skal kunne presisere hvem som er ansvarlig etter loven. For oss kan det synes som om Justervesenet har overvurdert behovet for å etablere en bred krets av ansvarlige. Vi minner i denne sammenheng om at en vid krets av ansvarlige antakelig vil føre til økte tilsynskostnader.»

12.3 Departementets vurdering

Departementet har vurdert Justervesenets forslag til lovbestemmelser i kapittelet om særlige plikter, og er enig med høringsinstansene i at det må gjøres endringer i disse. Slik bestemmelsene og for-

skriftshjemlene fremstår i Justervesenets forslag, gir de for liten grad av forutberegnet uten at det er tilstrekkelig godtgjort at det er behov for så vidt vide og «vage» forskriftshjemler.

Departementet foreslår på denne bakgrunn nye bestemmelser til dette kapitlet, som etter departementets oppfatning vil innebære en innnevring og avgrensning som gir bedre forutberegnet, både i forhold til om det er behov for å regulering og hva som kan reguleres.

Departementet finner at det er behov for å pålegge andre enn instrumenteier visse plikter knyttet til informasjon og rapportering ved salg eller oppdrag knyttet til målinger og måleredskaper, men at det ikke er behov for å pålegge andre enn instrumenteier konkrete plikter for å sikre etterlevelse av regelverket.

Utgangspunktet i lovforslaget er at de ansvarlige etter loven på eget initiativ skal oppfylle regelverkets krav, og at de selv er ansvarlige for hvordan de velger å sørge for at dette blir gjort. Det er kun plikter som har som formål å sikre at regelverkets krav blir oppfylt, som kan fastsettes i medhold av bestemmelsen.

Vedrørende Justisdepartementets uttalelse om forholdet til kjøpsrettslige regler, vil departementet presisere at det her er tale om en offentligrettslig pålagt opplysningsplikt der formålet er å sikre etterlevelse av krav som stilles ved bruk av måleredskaper. Bestemmelsen er ikke ment å regulere det kjøpsrettslige forholdet mellom selger og kjøper av måleredskaper.

Departementet mener som nevnt i avsnitt 8.3 ovenfor, at bestemmelsen om krav til merking passer bedre inn i lovens kapittel om særlige plikter. NHO har i den forbindelse kommentert at bestemmelsen blant annet gir liten forutberegnet (se NHOs uttalelse i avsnitt 8.2). Departementet har i sin vurdering lagt avgjørende vekt på det forhold at bestemmelsen er nødvendig for å ivareta våre forpliktelser etter EØS-avtalen. Departementet har likevel foretatt en presisering av lovteksten til denne bestemmelsen, blant annet for å avgrense forskriftshjemmelen for å klargjøre bedre hva som er lovens intensjon og virkeområde på dette området.

Departementet viser til lovforslaget §§ 17, 18 og 19.

13 Tilsyn

13.1 Justervesenets forslag

Med «tilsyn» i vid forstand forstås all aktivitet eller virkemiddelbruk som iverksettes for å følge opp et lovverks intensjoner. Tilsyn innebærer mer konkret kontroll med at den som er underlagt krav fastsatt i lov, forskrift eller enkeltvedtak etterlever dette. Det er denne betydningen av ordet «tilsyn» som brukes i loven. I denne sammenheng er det viktig å understreke at ansvaret i forhold til regelverket ligger hos tilsynsobjektet, dvs. den som har ansvar etter loven. Myndighetenes tilsyn skal sikre at tilsynsobjektene virkelig overholder sine forpliktelser, noe som er viktig for å sikre at regelverket blir gjennomført etter sine intensjoner.

Tilsyn medfører at avdekkede brudd på regelverket blir rettet opp, eventuelt etter pålegg fra myndighetene. Videre er avsløring av brudd på regelverket under tilsynet en forutsetning for å ta i bruk andre virkemidler, som for eksempel sanksjoner. Det ønskelige er selvfølgelig at regelbrudd i utgangspunktet ikke skal finne sted, og også i den sammenheng har tilsynsvirksomheten en viktig funksjon. Den oppdagelsesrisikoen som følger av at tilsyn utføres, kan i seg selv være tilstrekkelig til å sikre etterlevelse av regelverket. Faren for at regelbruddet blir oppdaget antas å ha en viktig preventiv effekt mot regelbrudd.

Også andre virkemidler enn de lovregulerte virkemidlene som tilsyn og reaksjoner på regelbrudd, kan sikre etterlevelse av regelverket, for eksempel at myndigheten sørger for at tilsynsobjektene får tilstrekkelig informasjon om regelverket. Dette gjelder kanskje særlig på et spesialområde som måleteknikk hvor mange kanskje ikke umiddelbart tenker over at det er stilt krav i regelverk.

For å sikre etterlevelse av regelverket, er det følgende tre faktorer som må være på plass: *Informasjon* om regelverket, *Tilsyn* med at regelverket følges og *Reaksjoner* ved brudd på regelverket.

13.1.1 Tilsynsobjektets ansvar

Selv om det etter dagens regelverk er tilsynsobjektets ansvar å sørge for at måleredskapene oppfyller kravene i regelverket, er dette lite synlig i praksis.

Justervesenet mener at det bør settes større fokus på tilsynsobjektets plikter i forbindelse med den nye loven. Økt bevissthet hos tilsynsobjektene vil også i større grad kunne føre til at måleredskapene vil være i orden til enhver tid, noe som er en viktig målsetting i loven. For å oppnå dette vil informasjon være et viktig virkemiddel. Det må kunne forventes at aktørene på et gitt samfunnsområde har oversikt over de regler som gjelder. I en moderne forvaltning vil «den ansvarlige bruker» være et mål i seg selv. Dersom tilsynsobjektene i større grad selv sørger for å oppfylle lovens krav, vil dette i neste omgang kunne tilsi et mindre intensivt tilsyn.

Det nye lovforslaget stiller krav til måleredskapene under bruk, til angivelse av måleresultater og produkters kvantitative innhold, og til måleredskaper før de tilbys for salg. Det må føres tilsyn med at disse kravene er oppfylt. Hvem som er ansvarlig og dermed skal føres tilsyn med, må vurderes konkret i forhold til de enkelte bestemmelser, se nærmere om dette i Justervesenets utredning kapittel 12.3.1. Tilsynsobjekter kan blant annet være brukere/eiere av måleredskaper, og selger, produsent, leverandør eller importør av måleredskaper og produkter. For eksempel må den enkelte selger, produsent eller importør sørge for at produkter eller måleredskaper som tilbys for salg, tilfredsstiller lovens krav. Videre har den enkelte bruker eller eier av måleredskapene ansvar for å sørge for at redskapene til enhver tid oppfyller lovens krav, og at de brukes riktig.

Når utgangspunktet er at hovedansvaret for oppfyllelse av lovens krav tilligger tilsynsobjektet, mener Justervesenet at det ikke er hensiktsmessig å videreføre ordningen med obligatorisk godkjenning av måleredskaper under bruk («justering»). Slik regelverket er i dag, kan et måleredskap fremdeles være i en slik stand at regelverkets krav er oppfylt selv om det for eksempel er forfalt til revisjon. Det kan også tenkes at det oppstår feil på et måleredskap selv om det har en gyldig justering (godkjenning). Justervesenet mener derfor at dagens ordning ikke gir et optimalt og tilstrekkelig fleksibelt system for å sikre at regelverkets krav blir etterlevd.

Det foreslås derfor i stedet å innføre et system der tilsynsobjektet er ansvarlig for at lovens krav til enhver tid er oppfylt, og at myndighetene fører tilsyn med at tilsynsobjektet virkelig etterlever lovens krav.

Ved å fjerne den tidsbegrensede godkjenningsordningen, vil det i større grad være mulig å sette inn myndighetenes ressurser der det er størst behov, jf. beskrivelsen av tilsyn nedenfor. Et system med periodisk godkjenning, eventuelt krav om at tilsynsobjektet skal foreta periodisk egenkontroll av sine måleredskaper, kan etter Justervesenets forslag likevel gjennomføres på områder der dette må anses hensiktsmessig.

13.1.2 Myndighetenes tilsyn

Tilsyn med at regelverket etterleveres er myndighetenes oppgave. Tilsyn etter det nye lovforslaget er derfor noe annet enn «justering» etter dagens regelverk, da det egentlig er brukers ansvar å få gjennomført justering. Tilsyn etter det nye forslaget innebærer heller ikke noen form for godkjenning, slik som justering i realiteten er. Et klart skille mellom myndighetenes oppgave og rolle i forhold til tilsynsobjektets oppgave og rolle er viktig for å klarlegge ansvarsforholdet mellom myndighet og tilsynsobjekt.

Siden formålet med tilsynet er å sikre at regelverket etterleveres i størst mulig grad, er det viktig at loven gir rom for fleksible løsninger med hensyn til hvordan tilsyn best kan utføres. Den nye loven må gi tilsynsmyndigheten anledning til en mer effektiv utnyttelse av ressursene, slik at man kan sette inn et mer intensivt tilsyn der det er nødvendig, og samtidig trappe ned tilsyn på områder som anses som mindre viktige eller hvor det er få feil. En slik fleksibilitet vil også i større grad være egnet til å oppfylle lovens målsetting om at måleresultater skal ha tilstrekkelig tillit og at måleredskapene skal være i orden til enhver tid.

Justervesenet har derfor foreslått bestemmelsen i lovutkastet § 22 som skal regulere myndighetenes tilsyn. Det fremgår her at myndigheten for måleteknikk skal føre tilsyn med at bestemmelser fastsatt i loven eller i medhold av loven etterleveres. Den foreslåtte bestemmelsen innebærer at myndigheten skal føre tilsyn med at alle lovens krav er oppfylt, det vil si krav til måleredskaper før de selges, til måleredskaper som brukes og til produkter og angivelse av måleresultater. Bestemmelsen innebærer også at myndighetene skal føre tilsyn med krav i forskrifter og enkeltvedtak som er fastsatt i medhold av loven. Det foreslås ikke en regulering i loven av hvordan tilsynet mer konkret skal

utføres. Justervesenet foreslår at det bør overlates til myndigheten for måleteknikk å vurdere dette. Se også nedenfor i kapittel 13.5 hvor innholdet i tilsynet omtales nærmere.

I bestemmelsens annet ledd foreslås presisert at myndigheten for måleteknikk kan la andre utføre tilsyn på sine vegne. En viktig målsetting for tilsyn er at det blir mest mulig effektivt og at ressursene utnyttes på best mulig måte. Dersom man kan oppnå et bedre eller mer effektivt tilsyn ved å la andre utføre selve tilsynsoppgavene, vil det være uheldig å utelukke dette i loven. Det kan for eksempel være at myndigheten for måleteknikk ikke selv har opparbeidet seg kompetanse på et område, og at det derfor kan være en fornuftig utnyttelse av ressursene å overlate tilsynsoppgavene til laboratorier som har denne kompetansen. De som skal utføre tilsynsoppgaver på myndighetens vegne, bør imidlertid oppfylle visse minimumskrav. De bør for det første ha tilstrekkelig kompetanse til å utføre tilsynsoppgaven. Videre må de ikke ha egeninteresser på området som kan medføre at deres avgjørelser blir dratt i tvil. Krav til kompetanse og uavhengighet foreslås derfor tatt inn som kriterier for å kunne utføre tilsynsoppgaver på myndighetens vegne.

Det er imidlertid viktig å understreke at det kun er tilsynsoppgavene som myndigheten for måleteknikk kan overlate til andre. Selve *ansvaret* for å føre tilsyn vil fremdeles ligge hos myndigheten for måleteknikk. Dette innebærer blant annet at selve undersøkelsen og vurderingen av om regelverket etterleveres, kan utføres av andre på vegne av myndigheten, men reaksjoner som følge av brudd på regelverket, bør iverksettes av myndigheten for måleteknikk med mindre det foreligger annet grunnlag som gir det organ som utfører tilsyn, fullmakt til å iverksette konkrete reaksjoner.

13.1.3 Nærmere om innholdet i tilsynet

13.1.3.1 Innledning

Justervesenet mener at det er viktig at tilsynet er tilstrekkelig fleksibelt, slik at man kan bruke de tilsynsmekanismene som gir de beste resultatene. Som nevnt innledningsvis, innebærer tilsyn i vid forstand all aktivitet eller virkemiddelbruk som iverksettes for å følge opp et lovverks intensjoner. Uformelle virkemidler, som for eksempel informasjon og opplæring, må alltid vurderes fordi også slike virkemidler kan medvirke til større grad av etterlevelse av regelverket. Videre vil det være en viktig oppgave for tilsynsmyndigheten å overvåke området. Det er for eksempel naturlig at myndig-

heten for måleteknikk fortløpende vurderer behov for forbedringer eller endringer i det eksisterende regelverket. En slik overvåking krever et visst minimum av data innhentet gjennom tilsynsaktiviteter eller på annen måte. Tilsynsorganets oppgaver vil altså kunne omfatte mer enn det lovregulerte tilsynet (tilsyn i snever forstand) som har til formål å avdekke eventuelle brudd på regelverket med påfølgende iverksettelse av reaksjoner.

Selv om lovens målsetting er at regelverkets krav til enhver tid skal være oppfylt, er dette et urealistisk mål i praksis. Spørsmålet blir derfor hvor stor grad av etterlevelse samfunnet bør kunne forvente på de enkelte områder. Det vil være naturlig at det fastsettes en målsetting om hvor mange feilmålinger som er akseptabelt på ulike områder, ut fra at ikke alle målinger og måleredskaper til enhver tid vil være innenfor den fastlagte nøyaktighet. Hvilke mål som skal settes (samfunnets behov), må basere seg på en vurdering av hva som er en best mulig utnyttelse av samfunnets ressurser, sett i forhold til hvilke interesser som skal ivaretas med målingen, jf. formålsbestemmelsen i lovutkastet § 1. I denne sammenhengen må fagmyndigheten kunne foreta utredninger av de samfunnsmessige behov og komme med anbefalinger.

Justervesenet mener imidlertid at det uansett er myndigheten for måleteknikk som bør beslutte innretning og dimensjonering av tilsynet for å kunne nå den nøyaktighet på måleresultatene som er fastlagt gjennom «krav ved salg» og «krav ved bruk» av måleredskaper samt ved angivelse av måleresultater og krav til produkters kvantitative innhold. Målsettingen skal oppnås med den tilsynsmetodikk som totalt sett er mest kostnadseffektiv. Det er naturlig at myndigheten for måleteknikk rapporterer til departementet om måloppnåelsen for de enkelte bruksområdene.

Ulike aspekter ved utførelsen av tilsynet vil bli behandlet nedenfor. For det første omtales ulike *metoder* for tilsyn, dernest *hvor ofte* tilsynet gjennomføres (frekvens) og til sist *omfanget* av tilsynet.

13.1.3.2 Tilsynsmetode

Den foreslåtte bestemmelsen stiller myndighetene fritt til å velge mellom ulike former for tilsyn. I dag foretas det for eksempel direkte kontroll av måleredskapene, og denne formen for tilsyn kan fortsatt være aktuell. På enkelte områder, for eksempel innen industrien, kan det i stedet være mer hensiktsmessig å foreta tilsyn med virksomhetens internkontroll og kvalitetssikring. Dersom virksomhetene ikke har opprettet et internkontrollsystem som også omfatter kvalitetssikring med

målinger, kan myndighetene pålegge virksomheter å opprette et slikt.

Hvilken tilsynsform som velges, vil kunne variere fra område til område. En tilsynsform som baserer seg på kontroll av virksomhetens kvalitetssikring, forutsetter at de aktuelle virksomheter har et slikt kvalitetssystem som omfatter målinger, eller i det minste at det ligger til rette for å opprette et slikt. Et annet moment vil være hvordan feil lettest kan avdekkes. En visuell inspeksjon vil for eksempel kunne gi mer informasjon enn det som ville kunne fremgå av dokumenter, ved at man kan oppdage slitasje, rust o.l. Valg av tilsynsform vil også være avhengig av hvor viktig det vil være å avdekke eventuelle feil på et område. Dersom konsekvensene ved feilmåling er alvorlige, tilsier det et grundigere tilsyn, slik at man kanskje bør sjekke måleredskapene direkte fremfor å basere seg på dokumentasjon ved kvalitetssikring.

13.1.3.3 Frekvens (hvor ofte tilsyn skal gjennomføres)

Det bør være opp til myndigheten for måleteknikk å vurdere hvor ofte tilsyn skal utføres. Det kan utføres tilsyn med jevne mellomrom, for eksempel i ordning med årlig tilsyn. Dette kan eventuelt gjøres kjent for tilsynsobjektene, slik at de kan innrette seg etter dette. Men det må også være rom for et mer tilfeldig tilsyn, og tilsynsobjektene må også være forberedt på at myndighetene i prinsippet når som helst skal kunne foreta en kontroll. Dette henger sammen med at lovens krav skal være oppfylt til enhver tid, og at dette er tilsynsobjektets ansvar.

Hvor ofte tilsyn bør gjennomføres, vil avhenge av hvor stor risiko det vil være for at det foreligger feil og hva konsekvensene av eventuelle feil vil være. Man bør for eksempel føre et hyppig tilsyn med målinger som for eksempel angår liv og helse, selv om man antar at det er en lav risiko for feil. Begrunnelsen er at *dersom* målingene her er feil, vil det kunne få store konsekvenser. Hvor stor grad av feil og hvilke virkninger av eventuelle feil som kan godtas, vil måtte vurderes nærmere i det enkelte tilfelle.

Et annet moment som vil virke inn på hvor hyppig tilsynet bør gjennomføres, er hvor stabilt det aktuelle måleredskapet antas å være over tid. Bruksmiljø vil også være en faktor av betydning. Stabile måleredskaper bør man kunne føre sjeldnere tilsyn med enn måleredskaper der slitasjen er stor og hvor måleredskapene utsettes for vær og vind. Kompetansen hos de det føres tilsyn med vil også kunne være et moment. Videre må det tas

hensyn til hvor lett de ulike redskaper er å manipulere under bruk.

13.1.3.4 Tilsynets omfang

Det bør også være opp til myndigheten for måleteknikk å velge hvor omfattende tilsynet skal være. Det kan for eksempel tenkes at et stikkprøvebasert tilsyn i enkelte tilfeller vil være tilstrekkelig fremfor en kontroll av alle måleredskaper på et bestemt område. Dette er for eksempel aktuelt ved kontroll av store partier like redskaper, eksempelvis elektrisitmålere. Det kan også være aktuelt å foreta stikkprøvekontroll av måleredskaper som produseres for salg, slik at det tas stikkprøver fra hver serie eller hvert parti.

Hva som er et passende omfang, vil avhenge av hvilket område det er tale om. På områder hvor kvaliteten på målingene er særdeles viktige, for eksempel målinger som skal ivareta liv og helse eller rettssikkerhet, bør det kanskje vurderes 100 % tilsyn av alle måleredskaper. Størrelsen på uttaket må vurderes ut fra hvilket omfang som vil være representativt for den aktuelle gruppen måleredskaper (eller produkter) som det skal føres tilsyn med.

Bruk av stikkprøvekontroll forutsetter at de aktuelle måleredskapene benyttes under like og stabile forhold. Målinger som kontrolleres på denne måten, bør heller ikke være operatørvhengige. Bruk av denne metoden på varepartier, dvs. produkter eller måleredskaper som salgsvare, forutsetter forholdsvis store og identiske serier.

13.1.3.5 Oppsummering

Lovens formål om tilstrekkelig tillit til måleresultatene tilsier at tilsynsmyndigheten i utgangspunktet bør arbeide for at reglene i størst mulig grad etterleves. Hvor intensivt tilsyn som skal utføres, vil bero på hvilket mål som settes til etterlevelse av regelverket.

De tre faktorer som er nevnt ovenfor (tilsynsmetode, frekvens og omfang) er med på å bestemme *intensiteten* i tilsynet. Et grundig og hyppig tilsyn med alle måleredskaper vil for eksempel innebære en høy grad av intensitet.

Hvor intensivt tilsyn som må føres på et bestemt område, vil blant annet avhenge av hvor stor risiko det er for feil på det aktuelle området. Momenter her vil være hvor stabilt måleredskapet er i drift, om det er operatørvhengig eller om det er store muligheter for å manipulere måleredskapet eller måleresultatene. Bruksmiljøet vil også ha betydning. Der det er stor risiko for feil, tilsier dette et mer intensivt tilsyn.

På områder der feil vil utgjøre særlig stor skade, for eksempel målinger som gjelder liv og helse, vil man måtte utføre et intensivt tilsyn ut fra et «føre-var-prinsipp», selv om det kanskje er lav risiko for feil.

13.1.4 Gjennomføring av tilsynet

For at myndigheten for måleteknikk skal kunne utføre sine tilsynsoppgaver på en forsvarlig måte, må den ha en reell mulighet til å foreta de nødvendige undersøkelser og få tilstrekkelig informasjon om de forhold det skal føres tilsyn med. Det er derfor i lovutkastet kapittel 8 foreslått bestemmelser som skal sikre at myndigheten for måleteknikk har de nødvendige virkemidler til å utføre tilsynet. Reglene er i større eller mindre grad en videreføring av dagens bestemmelser, med visse presiseringer og tillegg.

Gjennomføring av tilsyn er utøvelse av myndighet, og det gjelder visse generelle bestemmelser for hvordan forvaltningen skal gå fram ved utøvelse av myndighet. Forvaltningen må blant annet opptre saklig, ikke foreta uforholdsmessige inngrep i forhold til det som oppnås, og ikke forskjellsbehandle uten saklig grunn. Dette er prinsipper som gjelder uansett om de er nedfelt spesielt i den enkelte lov eller ikke, og må også tas hensyn til ved utøvelse av tilsyn etter denne loven

Det må for øvrig skilles mellom de plikter som påligger den enkelte i forbindelse med utføring av tilsyn, og de plikter bruker, selger mv. har til å sørge for at forvaltningen i sin saksbehandling får tilgang til de opplysninger som er nødvendige for å fatte et gyldig vedtak, for eksempel typegodkjenningsvedtak, jf. forvaltningslovens § 17 om forvaltningens utredningsplikt. Det er kun plikter den enkelte har som tilsynsobjekt som behandles i dette kapitlet.

13.1.5 Uhindret adgang for myndigheten for måleteknikk

En forutsetning for å kunne gjennomføre tilsyn er at myndigheten for måleteknikk har fysisk tilgang til de forhold det skal føres tilsyn med. Det må derfor sikres en videreføring av den hjemmelen som i dag finnes i lov om mål og vekt § 40 første ledd.

Justervesenet går ikke inn for å videreføre den til dels kasuistiske oppramsingen om hvilke typer lokaler myndigheten skal ha tilgang til, slik som i dagens lov, jf. lov om mål og vekt § 38. Det bør innføres en lovbestemmelse som fokuserer på hvor nødvendig det er å ha tilgang til et lokale for å kunne føre tilsyn etter loven. Det må med andre ord ses på sannsynligheten for at det kan foregå

virksomhet som faller inn under lovens virkeområde, og det er dette som bør være avgjørende for om det skal være adgang. Dette er en praktisk tilnærming som sikrer at det kan utføres et forsvarlig tilsyn ut fra behovet.

At myndigheten skal ha uhindret adgang, innebærer imidlertid ikke at den skal ha rett til å tvinge seg adgang med fysisk makt. Justervesenet går ikke inn for å videreføre ordningen med politimyndighet til tilsynsorganet, slik Justervesenet har i dag. Grunnen til dette er at det å tvinge seg adgang med makt, er et alvorlig inngrep mot den enkelte. At det ikke lenger er klart spesifisert i loven hvilke lokaler myndigheten for måleteknikk kan føre tilsyn i, medfører også at området for tilsynet utvides i forhold til i dag. Det bør være klare grenser for hvem i et samfunn som med makt skal kunne tvinge seg inn i det private rom. En slik myndighet vil også kreve at de som utfører tilsynet har en spesiell kompetanse til å kunne utøve den. Det legges videre vekt på at selve politimyndigheten i dag ikke blir aktivt brukt av Justervesenet.

Når politimyndigheten fjernes, kan det i visse tilfeller bli nødvendig å søke bistand hos politiet for få reell adgang til tilsynsobjektet. Justervesenet foreslår derfor at myndigheten for måleteknikk kan søke bistand hos politiet når de mener det er nødvendig.

En bestemmelse om at myndigheten for måleteknikk skal ha rett til uhindret adgang samt bistand fra politiet er foreslått i lovutkastet § 24.

En regel om uhindret adgang vil i visse sammenhenger innebære et urimelig stort inngrep i den private rettsfære, særlig der det er tale om lovfestet adgang til private hjem. I de tilfeller myndigheten for måleteknikk har behov for adgang til private hjem i sin tilsynsvirksomhet, for eksempel ved kontroll av elektrisitetsmålere, bør dette hjemles i andre rettsgrunnlag, for eksempel samtykke. En regel som begrenser adgangen til private hjem er derfor foreslått i lovutkastet § 24 tredje ledd.

13.1.6 Myndigheten for måleteknikkets rett til opplysninger

Tilgang til opplysninger av ulike slag er også en forutsetning for et velfungerende tilsyn. Som i dagens lov, foreslår Justervesenet bestemmelser som skal sikre dette, jf. lovutkastet § 25. Bestemmelsen om opplysningsplikt begrenses imidlertid av de alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om myndighetsmisbruk. Det må selvfølgelig også tas hensyn til begrensninger som følger av Norges folkerettslige forpliktelser, for eksempel forbudet

mot selvinkriminering. Det er imidlertid antatt at ikke enhver opplysningsplikt vil være i strid med selvinkrimineringsforbudet.

I bestemmelsens første ledd foreslås det presisert at myndigheten for måleteknikk skal ha tilgang til opplysninger som er nødvendig for tilsynet. Justervesenet mener det er viktig å presisere at myndigheten har en slik rett selv om opplysningene ikke gis direkte til dem. Ved å bruke begrepet «tilgang» presiseres dette aspektet.

Det beste og mest praktiske er selvfølgelig at tilsynsmyndigheten får de opplysninger den ber om uten å måtte foreta store undersøkelser selv. I lovutkastet § 25 første ledd annet punktum foreslås derfor videre at enhver som antas å ha opplysninger som er av betydning for tilsynet, skal legge fram slike opplysninger etter forespørsel fra myndigheten for måleteknikk.

Andre myndigheter kan også sitte på opplysninger som er av betydning for myndigheten for måleteknikkets tilsyn. Det foreslås derfor at også andre offentlige myndigheter etter oppfordring skal ha en plikt til å gi opplysninger om forhold som faller inn under det som myndigheten for måleteknikk skal føre tilsyn med, jf. bestemmelsens første ledd tredje punktum.

En del opplysninger er underlagt taushetsplikt av ulike årsaker. Justervesenet mener at taushetsplikt ikke bør hindre at opplysninger gis til myndigheten for måleteknikk når det er nødvendig å få disse opplysningene for å kunne føre et forsvarlig tilsyn. Myndigheten for måleteknikk vil som offentlig myndighet i utgangspunktet ikke kunne gå videre med taushetsbelagte opplysninger, jf. reglene i forvaltningsloven og offentlighetsloven. I forhold til andre offentlige myndigheter, er det også viktig med en slik bestemmelse ut i fra formålet om at offentlige myndigheter i større grad bør samarbeide på tvers av sektorene. Det er også viktig å presisere at retten til taushetsbelagte opplysninger kun gjelder de opplysninger som er av betydning for tilsynet. Det er på ingen måte snakk om tilgang til ubegrenset omfang av taushetsbelagte opplysninger. Forslag om rett til taushetsbelagte opplysninger er derfor tatt inn i lovutkastet § 25.

Den informasjon som er nødvendig for å føre tilsyn, kan variere. For å lette arbeidet for myndigheten for måleteknikk og den som er underlagt tilsyn, kan det være aktuelt å utforme spesielle rutiner, skjemaer og andre ordninger for hvordan opplysninger skal gis til tilsynsmyndigheten. I lovutkastet § 25 annet ledd er det foreslått hjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om dette.

13.1.7 Plikt til å bistå og legge til rette for tilsynsarbeidet

Når myndigheten for måleteknikk skal utføre tilsyn, vil den ofte ha behov for hjelp fra de det føres tilsyn med. I dagens regelverk finnes det krav til slik bistand både i forbindelse med ettersyn og justering. Det er derfor et visst behov for å videreføre gjeldende bestemmelser om plikt til å yte bistand ved justering på en slik måte at bistandsplikten nå i stedet knyttes til tilsynsaktiviteten.

Justervesenet foreslår i lovutkastet § 26 at den som underlegges tilsyn, skal ha plikt til å legge forholdene til rette for tilsynsarbeidet samt gi den nødvendige bistanden under tilsynet. Det foreslås videre regler som skal gi myndigheten for måleteknikk rett til å spesifisere nærmere hva slags tilrettelegging og bistand den ønsker.

Tilsynsaktiviteten kan påføre tilsynsobjektet direkte kostnader som det ikke ville ha hatt hvis tilsynet ikke var blitt utført. Justervesenet mener at det bør presiseres i loven at det ikke kan kreves at myndigheten for måleteknikk skal dekke kostnader som er en direkte konsekvens av tilsynet, se lovutkastet § 26 annet ledd.

Justervesenet foreslår ikke å videreføre prinsippet om at tilsyn (i dag justering) skal foretas hos tilsynsmyndigheten som en hovedregel. Det kan etter lovutkastet § 26 tredje ledd i stedet fastsettes bestemmelser som gir myndigheten for måleteknikk mulighet til å kreve at gjenstander sendes inn til myndighetens lokaler eller andre lokaliteter, når dette anses mest hensiktsmessig.

13.1.8 Opplysninger for å vurdere behovet for nye regler og virkemidler

Det finnes ikke i dagens lov en mulighet til å pålegge noen å gi informasjon for å vurdere behovet for nye regler eller iverksetting av andre virkemidler. Justervesenet mener at en slik hjemmel er svært viktig for at myndighetene skal kunne få kjennskap til de opplysninger som er nødvendige for å vurdere om det foreligger behov for nærmere regulering av et område. Å foreta slike vurderinger er en viktig oppgave for myndigheten for måleteknikk i og med at myndigheten skal utvikle regelverk og sette i verk andre tiltak for å sikre lovens formål.

Opplysningsplikten i lovutkastet § 25 er knyttet til tilsynsaktiviteten slik den er definert i lovutkastet § 22 og hjemler ikke plikt til å gi opplysninger når formålet med opplysningene ikke er å føre tilsyn med at lovens bestemmelser etterleves. Justervesenet foreslår derfor i lovutkastet § 27 en ny bestemmelse om at myndigheten for måleteknikk

kan kreve opplysninger som anses nødvendige for å vurdere behovet for å fastsette nye reguleringer. Dvs. opplysninger for å vurdere både om det skal fastsettes krav og om det skal iverksettes andre virkemidler i forhold til måleredskaper, målinger osv.

I og med at dette dreier seg om opplysninger på områder som i utgangspunktet ikke er regulert i lov eller forskrift, bør det være begrensninger på i hvor stor grad opplysninger kan kreves. Slike opplysninger bør derfor bare kunne kreves i rimelig utstrekning.

13.1.9 Myndigheten for måleteknikk kontroll av måleredskaper på anmodning

I lov om mål og vekt § 28 er det en rettighet for den enkelte å få utført såkalt «frivillig revisjon» ved Justervesenet.¹ Dvs. at bruker frivillig får verifisert at et redskap fortsatt oppfyller de egenskaper som kreves etter regelverket.

I forslaget til ny lov forsterkes i praksis ansvaret til redskapsbruker om selv å sørge for at redskapet til enhver tid tilfredsstillt kravene i regelverket. Muligheten til å få kontrollert at måleredskapene oppfyller kravene i regelverket må derfor være til stede for pliktsubjektene. En slik mulighet er grunnleggende for å sikre målsettingen om tilstrekkelig gode måleredskaper og måleresultater. I enkelte tilfeller kan det være vanskelig å kunne kjøpe aktuelle kontrolltjenester, enten på grunn av geografiske avstander eller på grunn av et svært lite marked i Norge. I forbindelse med prosjektet «Et nytt Justervesen» kom det blant annet fram opplysninger om at det kan være vanskelig å sikre et tilbud i alle geografiske områder og for alle redskapstyper.² Samtidig kan situasjonen være slik at bruker heller ikke har mulighet eller kompetanse til å gjennomføre kontroll selv. I slike tilfeller bør det derfor være en mulighet for at brukeren kan benytte myndigheten for måleteknikk for å forvise seg om at måleredskapene tilfredsstillt de kravene som er fastsatt i regelverket.

Justervesenet foreslår imidlertid ikke å videreføre en *plikt* for myndigheten for måleteknikk til å utføre slike kontroller. Dette skyldes at en slik «firkantet» plikt ikke vil harmonere med den fleksibilitet loven legger opp til når det gjelder organisering av tilsynsoppgaver og andre oppgaver på måleteknikkområdet. Hvis det oppstår et udekket behov for kontroller, kan det i stedet være aktuelt å sette inn andre tiltak, for eksempel et mer intensivt tilsyn, godkjenningssordninger og krav til leveran-

¹ I 2002 ble det utført ca. 2000 slike frivillige verifikasjoner.

² Prosjektrapport «Et nytt Justervesen» av desember 2001 s. 42.

dører av måleredskaper. Justervesenet ser imidlertid at det i enkelte tilfeller, ut fra formålet om tilfredsstillende måleredskaper og måleresultater, vil være mest hensiktsmessig at myndigheten foretar kontroller på anmodning. Myndigheten for måleteknikk ville antakeligvis hatt adgang til å utføre slik kontroll på anmodning også uavhengig av lovregulering. Justervesenet mener likevel at det bør presiseres hvilken adgang det skal være til å utføre slik kontroll etter den nye loven. For å understreke at myndigheten for måleteknikk må kunne foreta en anmodet kontroll av måleredskapers tilstand i forhold til regelverket i spesielle tilfeller, foreslås det en egen bestemmelse om dette i loven, jf. lovutkastet § 23.

Av hensyn til prinsippet om at tilsynsmyndigheten ikke bør blande roller, dvs. i dette tilfelle kontroll og etterfølgende tilsyn med det de selv har kontrollert, bør det imidlertid være visse skranker for når slik kontroll kan foretas.

For det første bør myndigheten etter anmodning kunne undersøke om et måleredskap er i tråd med regelverkets krav når det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å få det kontrollert på annen måte, jf. lovutkastet § 23 første ledd bokstav a. Eksempler på hvor myndigheten for måleteknikk bør kunne utføre kontroll på anmodning, er først og fremst på områder hvor antallet måleredskaper er så lite og/eller hvor det kreves så spesialisert kontrollutstyr at de etablerte firmaer innenfor bransjen ikke har sett det som formålstjenlig å etablere noe eget kontrolltilbud, eller i situasjoner hvor brukerne av andre årsaker ikke har noe reell anledning til å få utført kontroll.

Det er også viktig å presisere at myndighetens bistand ikke bør hindre andre aktører som kan gjøre en slik jobb, i å etablere et tilbud. Hvis det etableres alternative tilbud, faller et viktig grunnlag for at myndigheten skal yte bistand bort. Det er derfor viktig at myndighetens prisfastsettelse ikke hindrer en slik etablering. Det forutsettes at brukeren må belastes fullt ut for alle kostnader som påløper myndigheten for måleteknikk ved en slik «ekstra kontroll», jf. lovutkastet § 23 annet ledd. Samtidig er det viktig å huske på at lovens intensjon primært ikke er å etablere nye markeder for nye interessenter på kontrolliden, men derimot å sikre at målsettingen om korrekte måleresultater blir oppnådd på en mest mulig kostnadseffektiv måte.

Justervesenet ser at det kan være behov for å kunne foreta kontroll på anmodning også i andre tilfeller enn det som er beskrevet i første ledd bokstav a. Det må derfor åpnes for kontroll dersom det

foreligger andre særskilte grunner som tilsier en slik kontroll. Dette kan for eksempel være aktuelt hvis en redskapsbruker er usikker på om det kalibreringsfirmaet vedkommende bruker for å sjekke redskapets tilstand, gjør en god nok jobb. Vedkommende kan da se behov for en dobbeltkontroll for å være på den sikre siden. Etter bestemmelsens første ledd bokstav b foreslås det derfor at kontroll også kan foretas når det foreligger andre særskilte grunner.

Etter lov om mål og vekt § 18 kan Justerdirektøren tillate at Justervesenet etter rekvisisjon utfører målinger, mindre rettelser og reparasjoner på redskaper, og kontrollerer redskapers lovlige tilstand når det gjelder oppstilling og sikringsforanstaltninger. Det kan imidlertid ikke kreves at slike oppgaver skal utføres av Justervesenet. Dette arbeidet kan det tas betalt for.

På den ene siden kan det sies at dette er oppgaver som i utgangspunktet ikke bør utføres av myndigheten for måleteknikk fordi dette medfører at myndigheten i realiteten vil føre tilsyn med sitt eget arbeid. På den annen side kan det i praksis være klart mest fornuftig at slike oppgaver utføres av myndigheten for måleteknikk i visse tilfeller. Uansett om slike oppgaver skal kunne utføres av myndigheten eller ikke, er det ikke noe behov for å lovregulere dette spørsmålet. Justervesenet foreslår derfor ikke en videreføring av bestemmelsen i lov om mål og vekt § 18.

Etter lov om mål og vekt § 19 kan det også kreves betalt for skriftlige uttalelser om justertekniske spørsmål. Det går ikke klart fram om Justervesenet har en plikt til å gi slike vurderinger. Uansett har Justervesenet en generell veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11 i forvaltningssaker. Det må imidlertid antas at de skriftlige uttalelsene som omtales i lov om mål og vekt § 19 også går ut over det som kreves etter forvaltningsloven. Justervesenet ser ikke behov for å innføre noen bestemmelse som gir myndigheten for måleteknikk plikt til å uttale seg ut over det som følger av forvaltningslovens alminnelige bestemmelser.

13.2 Høringsinstansenes syn

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) uttaler at de støtter Justervesenets overordnede forslag om at tilsynet må gjøres mer målrettet og fleksibelt. NHO understreker «...at det er viktig at tilsynet gjennomføres på en slik måte at det legger grunnlaget for en høy grad av tillit til at måleresultater er korrekte».

NHO uttaler at § 22, etter deres syn, danner et godt grunnlag for et fleksibelt og målrettet tilsyn. NHO uttaler videre følgende:

«Vi støtter prinsippet om at tilsynsmyndighetene må ha uhindret adgang til steder og innretninger for å føre tilsyn etter loven, jfr. § 24 første ledd. Vi vil samtidig understreke at det må foretas en forsvarlig avveining mellom behovet for tilsyn/kontroll, og interessene til den som blir utsatt for tilsyn/kontroll. I utredningen er det pekt på at den uhindrede adgang vil være begrenset av forvaltningsrettslige prinsipper om myndighetsmisbruk og Norges folkerettslige forpliktelser. NHO mener departementet i det videre arbeidet må understreke disse forhold, og at det også i lovbestemmelsen bør innføres formuleringer som viser at også slike hensyn må vektlegges. Vi antar at det i normaltifellene ikke vil oppstå noen konflikter om tilsynsmyndighetens adgang til lokaler, og at loven således bør kunne inneholde signaler om at tilsynet så langt praktisk mulig, må gjennomføres til minst mulig ulempe for borgeren/bedriften.»

NHO mener imidlertid at § 25 gir en for vid fullmakt, og uttaler i den forbindelse følgende:

«Vi kan ikke se at det er behov for en så vidtrekkende hjemmel til å kreve opplysninger, og vi anbefaler at departementet begrenser denne straffesanksjonerte opplysningsplikten.»

Energibedriftenes landsforening (EBL) uttaler om § 25 at bestemmelsen gir for vide fullmakter til myndigheten for måleteknikk. EBL uttaler blant annet at det bør avgrenses klarere hvem som har opplysningsplikt, og at en eventuell lovbestemt taushetsplikt må gå foran opplysningsplikten overfor myndigheten for måleteknikk.

Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon (HSH) mener at § 25 bør endres, og uttaler i den forbindelse følgende:

«HSH ser ikke at myndigheten for måleteknikk har praktisk behov for fullmakt til å kreve inn informasjon uavhengig av om den er belagt med taushetsplikt. En så vidtgående fullmakt vil være en fare for rettssikkerheten. HSH foreslår at bestemmelsen endres slik at myndigheten for måleteknikk plikter å søke bistand fra politiet dersom innkreving av slike opplysninger skulle vise seg å være nødvendig.»

Justisdepartementet mener at opplysningsplikten i § 25 er for omfattende, og ber Nærings- og handelsdepartementet vurdere om det er behov for å gjøre unntak fra lovbestemt taushetsplikt her.

Justisdepartementet uttaler videre at det kan være hensiktsmessig i proposisjonen å utdype betydningen av folkerettslige skranker slik som forbudet mot selvinkriminering.

Statens strålevern uttaler at de ikke har spesielle innvendinger mot § 25.

Bergverksindustriens fellessekretariat uttaler om lovutkastet § 25 at de ikke har innvendinger mot at myndigheten for måleteknikk skal ha tilgang til opplysninger som anses nødvendige for å føre tilsyn etter loven, slik det fremgår av lovforslaget.

Vedrørende § 26 uttaler *EBL* at:

«Det er viktig at ikke kravene blir for omfattende og detaljerte, og også i denne sammenheng er det viktig at § 1 om lovens formål om «å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser» blir vektlagt i tilstrekkelig grad»

13.3 Departementets syn

Departementet har merket seg NHOs støtte til synspunktet og målsettingen om at tilsynet må gjøres mer målrettet og effektivt, herunder at § 22 i Justervesenets lovutkast danner et godt grunnlag for et fleksibelt og målrettet system. Departementet deler dette synspunktet og har derfor ikke lagt opp til endringer i dette i departementets lovforslag. De uttrykte målsettinger og intensjoner med tilsynet som fremgår av Justervesenet utredning, er derfor videreført i departementets arbeid med lovforslaget.

Det samme gjelder NHOs uttalelse knyttet til § 24 i Justervesenets lovutkast.

Departementet har også tatt hensyn til synspunktene fra NHO, EBL, HSH og Justisdepartementet om at Justervesenets forslag til § 25 går for langt. Departementet har derfor utformet en ny bestemmelse som er mindre omfattende, og som i større grad presiserer hvem opplysningsplikten skal gjelde for.

I departementets lovforslag begrenses opplysningsplikten av lovbestemt taushetsplikt, slik Justisdepartementet anbefaler i sin høringsuttalelse. Videre vil retten til opplysninger også begrenses av ulovfestede forvaltningsrettslige regler, for eksempel forbudet mot myndighetsmisbruk, og folkerettslige skranker som forbudet mot selvinkriminering. Dette redegjøres det nærmere for i spesialmerknaden til bestemmelsen.

Departementet viser til bestemmelsene om tilsyn i lovforslaget kapittel 7, §§ 20–25.

14 Reaksjoner ved regelbrudd

For å sikre etterlevelse av regelverket, er det ikke tilstrekkelig med klare regler, informasjon om regelverket og tilsyn med at reglene etterleves (oppdagelsesfare). Den som skal etterleve regelverket, må også vite at det blir reagert dersom vedkommende bryter det.

14.1 Justervesenets forslag

Justervesenet vurderer i det følgende hvilke reaksjoner som bør tas inn i den nye loven.

De reaksjoner som settes inn ved brudd på regelverket, kan ha forskjellige formål. Justervesenet viser for det første til at det er viktig å iverksette reaksjoner for å sørge for å bringe forholdene i lovlig stand av hensyn til de interesser regelverket skal ivareta (forvaltningstiltak). Videre vises det til at reaksjoner kan ha som formål å straffe eller pålegge regelbryteren et onde, både av individualpreventive og allmennpreventive årsaker (pønale reaksjoner). Både bevisstheten om forvaltningstiltak og pønale reaksjoner vil være insentiver til etterlevelse av regelverket.

Justervesenet peker på at reaksjoner må tilpasses ut i fra hva som er formålet med reaksjonen - å rette opp i en rettsstridig situasjon og/eller å straffe eller pålegge den ansvarlige et onde. Hvilke reaksjoner som skal settes inn for å sikre etterlevelse, vil måtte variere blant annet ut i fra type regelbrudd, omfanget av bruddet og i hvor stor grad vedkommende kan lastes for regelbruddet. Justervesenet mener derfor at man i utgangspunktet bør en velge det reaksjonsmidlet som gir best etterlevelseeffekt i det enkelte tilfelle. Konsekvensen av reaksjonen må imidlertid også vurderes opp mot det som oppnås med den. Ofte kan det være nødvendig å sette inn flere reaksjoner, for eksempel både stenging av måleredskap og anmeldelse med påfølgende straff.

Reaksjonsmidlene er delt i forvaltningstiltak og sanksjoner (dvs. tiltak med pønalt formål). Sanksjoner kan være både administrative sanksjoner og vanlige strafferettslige reaksjoner. For noen reaksjonsmidler kan det være tvil om det dreier seg om et forvaltningstiltak eller en sanksjon. Formålet

med reaksjonen kan til dels være å sørge for at lovens regler oppfylles og samtidig ha et pønalt formål. Nedenunder er de ulike reaksjonsmetodene fremstillingsmessig plassert i den kategorien hvor hovedvekten av formålet med reaksjonen anses å ligge.

Justervesenet har brukt Sanksjonsutvalgets utredning¹ som veileder ved vurderingen av hvilke reaksjonsbestemmelser som bør fastsettes i den nye loven. Det har imidlertid ikke vært mulig å følge Sanksjonsutvalgets forslag til løsninger og lovforslag fullt ut fordi noen av deres forslag krever endringer i andre lover før de kan benyttes direkte. Det må også tas i betraktning at forslaget fra Sanksjonsutvalget kan bli endret i den etterfølgende prosessen fram mot endelig lovvedtak.

14.1.1 Reaksjonsmidler i ny lov - Forvaltningstiltak

14.1.1.1 Retting, stansing og ubrukbargjøring

Utgangspunktet er at det må reageres på alle forhold som er i strid med regelverket. Den minst inngripende reaksjonen fra myndigheten vil være å godta videre bruk/aktivitet under forutsetning av at forholdet bringes i orden. Justervesenet mener at det, i tråd med dagens praksis, først bør vurderes om krav om retting er et tilstrekkelig reaksjonsmiddel før mer inngripende reaksjoner iverksettes. Ved pålegg om slik retting, må det settes en frist for når forholdet skal være brakt i orden. Et pålegg om *retting* vil da samtidig innebære en *midlertidig tillatelse* til fortsatt aktivitet. For å legge press på den ansvarlige, bør det vurderes om det samtidig med pålegg om retting skal vedtas en tvangsmulkt som skal inntre ved eventuell ikke-oppfyllelse innen fristen. Det foreslås hjemmel for å pålegge retting i Justervesenets lovutkast § 28.

En forutsetning for at det bare skal kunne gis pålegg om retting, er at det ikke foreligger regelbrudd som er vesentlig. Justervesenet mener at stansing alltid bør pålegges hvis det ikke er forsvarlig at det rettstridige forholdet fortsetter inntil retting er foretatt. Videre mener Justervesenet at

¹ NOU 2003:15 Fra bot til bedring.

det alltid bør foretas en avveining av de fordelene og ulempene som følger med en stansing av forholdet, i og med at stansing er en inngripende reaksjon. Stansing kan for eksempel innebære å stoppe bruken av et måleredskap som ikke oppfyller de kravene som gjelder. Det foreslås derfor i Justervesenets lovutkast § 28 annet ledd første punktum at det skal pålegges umiddelbar stansing hvis det ulovlige forhold er vesentlig og det ikke er sterkt urimelig å pålegge slik stansing.

Justervesenet mener videre at i tilfeller der et pålegg om retting ikke følges opp og tvangsmulkt ikke anses som et tilstrekkelig tiltak, bør den regelstridige handlingen kunne pålegges stanset. Det foreslås derfor i lovutkastet § 28 annet ledd annet punktum at det alltid skal kunne anses som et vesentlig forhold hvis en rettefrist er oversittet, selv om den rettstridige situasjonen i utgangspunktet ikke er å anse som vesentlig. Det foreslås videre i tredje punktum at myndigheten for måleteknikk kan gi nærmere pålegg om hvordan måleredskaper og andre innretninger som presenterer et måleresultat skal ubrukbargjøres når det vedtas stansing.

Justervesenet ser at det, på samme måte som i dag, vil være behov for at myndigheten for måleteknikk kan gjennomføre stansing selv, for eksempel ved å forsegle et måleredskap. Det foreslås derfor i tredje ledd at myndigheten for måleteknikk får en slik handlingsrett dersom det ikke er trolig at den ansvarlige vil etterkomme stansingspålegget eller det av andre grunner er hensiktsmessig at den fysiske handlingen gjennomføres av myndigheten.

I og med at stansing er et inngripende tiltak, foreslås det at departementet i forskrift kan gi mer konkrete kriterier for når stansing skal pålegges, jf. Justervesenets lovutkast § 28 fjerde ledd.

14.1.1.2 Omsetningsforbud og pålegg om tilbaketrekking

Ovenfor er krav om retting og stansing omtalt. Disse reaksjonsmidlene knytter seg til alle brudd på loven eller bestemmelser i medhold av den, men er først og fremst praktiske i forhold til de krav som gjelder under selve måleprosessen (krav til måleredskaper under bruk, bruk av måleredskap og angivelse av måleresultat). For produkter med angitt kvantitativt innhold eller måleredskaper som salgsvare (eller som er gjenstand for annen omsetning, jf. Justervesenets lovutkast § 10 annet ledd), er det også nødvendig å kunne iverksette andre typer reaksjoner. De aktuelle reaksjonsmidlene er forbud mot omsetning og tilbaketrekking

fra markedet hvis produktene eller måleredskapene allerede er lagt ut for omsetning, for eksempel tilbaketrekking fra utsalgstedet.

Justervesenet foreslår i lovutkastet § 29 en bestemmelse som skal sikre mulighet for å fastsette omsetningsforbud og pålegg om å trekke tilbake produkter som ikke er tilfredsstillende. Om disse reaksjonsmidlene skal tas i bruk, må vurderes ut i fra den type feil som foreligger. Dersom feilen er liten, kan det være aktuelt å kreve at forholdet blir rettet opp i, men tillate at allerede produserte eller markedsførte produkter omsettes. Det kan også være aktuelt å offentliggjøre informasjon om produktets mangler i stedet for å pålegge omsetningsforbud.

Dersom noen produkter i et vareparti eller en produksjonsserie er beheftet med en feil, er det grunn til å anta at flere av produktene i samme parti har samme feil. Justervesenet mener at det derfor må være mulig både å nedsette omsetningsforbud for konkrete produkter/måleredskaper og å sette forbud mot omsetning av, og eventuelt kreve tilbaketrekking av, hele varepartier. Omsetningsforbud eller tilbaketrekking av hele varepartiet er blant annet hovedregelen for e-merkede varer. For å unngå uklarheter rundt dette, foreslås det derfor presisert i lovteksten at forbud mot omsetning og tilbaketrekking kan knytte seg til hele varepartier, produksjonsserier o.l.

14.1.1.3 Tilbakekall av godkjenninger

Lovforslaget åpner blant annet for at det kan stilles krav om godkjenning for å kunne selge eller bruke måleredskaper og for å stille krav om godkjenning av andre personer/virksomheter som har oppgaver i forhold til måleredskaper og målinger. Godkjenning er også nødvendig for å påføre ferdigpakninger (produkter) e-merket.

Justervesenet viser til at det ofte stilles som vilkår i godkjenninger, at de faller bort eller kan trekkes tilbake dersom forutsetningene for godkjenningsvedtaket faller bort. Dersom det stilles vilkår, er det ikke i tillegg behov for egen lovhjemmel for å kalle tilbake godkjenningen. Spørsmålet er om det bør være anledning til å kalle tilbake godkjenninger selv om dette ikke står eksplisitt i det fastsatte vedtaket. Det kan anføres at dersom myndigheten ikke har tatt stilling til spørsmålet om tilbakekalling på godkjenningsstadiet, og dermed heller ikke varslet at en konsekvens av brudd på vilkårene er at godkjenningen kan trekkes tilbake, så bør det heller ikke være anledning til å trekke tilbake godkjenningen. På den annen side kan det være gode grunner, som myndigheten først ser i

ettertid, som tilsier at en godkjenning bør kalles tilbake.

Videre kan det foreligge andre brudd på regelverket enn de vilkårene som ligger til grunn for godkjenningen, som kan tilsi at en godkjenning bør kalles tilbake. Et brudd på regelverket kan tilsi at en person ut fra en forsvarlighetsvurdering ikke bør få beholde sin godkjenning. I disse tilfellene vil det være behov for en lovhjemmel for å kalle tilbake en godkjenning.

Justervesenet mener på denne bakgrunn at det er et behov for en generell hjemmel for tilbakekall av godkjenninger. En slik bestemmelse foreslås i lovutkastet § 30.

En tilbakekalling av en godkjenning kan også være et ønske om å påføre den som har brutt regelverket, et onde. En slik sanksjon kan betegnes som et administrativt rettighetstap. Tilbakekall av godkjenning som sanksjon foreslås ikke i den nye loven.

14.1.1.4 Tvangsmulkt

Dagens lov inneholder ingen bestemmelser om tvangsmulkt². Tvangsmulkt er ikke en straff, men et administrativt virkemiddel for å tvinge gjennom krav som går ut på annet enn penger, for eksempel krav om retting. Økonomiske reaksjoner på manglende etterlevelse av pålegg i regelverk og enkeltvedtak er ofte et mer praktisk virkemiddel enn stenging eller fjerning av måleredskap, både fordi tvangsmulkt kan være mindre inngripende og fordi det kan være lettere å gjennomføre. Fordelen med et økonomisk reaksjonsmiddel, som tvangsmulkt, er videre at dette kan rettes direkte mot den som bryter pålegget slik at tredjepersoner i mindre grad blir rammet enn ved andre reaksjonsformer. Arbeidstakere vil for eksempel kunne bli direkte berørt ved stenging av bedriften, mens dette vil være mindre sannsynlig ved pålegg av tvangsmulkt. Videre kan en tvangsmulkt lettere tilpasses i forhold til hvor alvorlig det er at pålegget ikke følges.

Justervesenet viser til at det ved praktisering av dagens lov har vist seg å være behov for en slik reaksjonsmulighet som tvangsmulkt. Justervesenet mener derfor at dette er en reaksjonsmåte som bør hjemles i den nye loven. Det er foreslått bestemmelse om tvangsmulkt i lovutkastet § 31.

² Det tas gebyrer når måleredskaper ikke kan justeres fordi de ikke oppfyller fastsatte krav. Dette er imidlertid ikke en økonomisk reaksjon for å sikre etterlevelse av regelverket, men har som formål å dekke Justervesenets kostnader ved undersøkelsen av redskapet.

Justervesenet foreslår imidlertid kun hjemmel for å pålegge tvangsmulkt ved enkeltvedtak og ikke noen automatisk iverksatt tvangsmulkt ved regelbrudd. Bakgrunnen er at brudd på regelverket kan ha mange årsaker, og at det i enkelte tilfeller kan være sterkt urimelig at tvangsmulkt skal løpe med en gang det ulovlige forholdet oppstår/oppdages. Det bør derfor være en mulighet for å vurdere i det enkelte tilfelle om det er hensiktsmessig og rettferdig at tvangsmulkt skal påløpe.

Sanksjonsutvalget har foreslått en mønsterbestemmelse om tvangsmulkt som kan tas inn i særlover. I tillegg er det foreslått nye generelle regler om tvangsmulkt i forvaltningsloven. En del vesentlige spørsmål knyttet til tvangsmulkt, som for eksempel hvem tvangsmulkten skal tilfalle og når den skal begynne å løpe, er foreslått regulert i forvaltningsloven. I mønsterbestemmelsen til særlov henvises det til disse nye reglene i forvaltningsloven. På dette tidspunktet er det uvisst om disse foreslåtte bestemmelsene i forvaltningsloven blir vedtatt uten endringer, og i så fall når. Mønsterbestemmelsen er derfor sett hen til i den grad den kan brukes på det nåværende tidspunkt. I Justervesenets forslag til bestemmelse om tvangsmulkt er enkelte elementer fra den foreslåtte bestemmelsen i forvaltningsloven tatt inn, mens andre forhold bare er kommentert i spesialmerknadene til bestemmelsen.

14.1.1.5 Offentliggjøring og annen informasjon

Offentliggjøring av hvem som overtrer de plikter som følger av regelverket, er en effektiv måte å sikre etterlevelse på. En offentliggjøring kan nok oppfattes som en påføring av et onde, men hovedhensikten med å offentliggjøre er å sikre etterlevelse av regelverket og informere dem som skal beskyttes av regelverket, for eksempel forbruker.

Med mindre det er i strid med regler om taushetsplikt om for eksempel forretningshemmeligheter, er det ikke noen rettslige hindringer for å offentliggjøre informasjon om hvem som ikke oppfyller pålagte krav. Justervesenet antar at det sjelden vil være tale om taushetsbelagte opplysninger innenfor måleteknikkområdet. At en vekt i en produksjonslinje av ferdigpakninger eller en bensinpumpe ikke er iht. til regelverkets krav, kan ikke betraktes som forretningshemmeligheter. Sanksjonsutvalget foreslår i sin utredning en ny bestemmelse i forvaltningsloven som skal presisere at opplysninger om vedtak om administrative sanksjoner eller lovovertrødelser, normalt ikke er underlagt taushetsplikt. I kapittel 12.9.2 i Sanksjonsutval-

gets utredning uttales følgende i forhold til fvl. § 13 annet ledd:

«Dette gjør det klart at et sanksjonsvedtak eller opplysning om lovovertrødelse i seg selv ikke skal kunne regnes som et slikt drifts- eller forretningsforhold som omfattes av taushetsplikten i nr. 2, noe det i utgangspunktet heller ikke antas grunnlag for etter gjeldende rett, jf. punkt 5.6.4.3.»

Justervesenet foreslår på denne bakgrunn ikke noen spesiell bestemmelse om offentliggjøring i loven, men Justervesenet mener at dette er et reaksjonsmiddel som bør vurderes benyttet av myndigheten for måleteknikk. Det bør da utarbeides interne rutiner for når og hvordan opplysninger skal offentliggjøres. Tilstrekkelig kvalitetssikring av den informasjonen som legges ut, er for øvrig en selvfølge og helt avgjørende for å kunne sette i verk et slikt system.

14.1.1.6 Virksomhetskarantene

Virksomhetskarantene er å nedsette forbud mot å utøve en virksomhet som det i utgangspunktet er full frihet til å utøve. Et slikt forbud skiller seg derfor fra et forbud mot å drive virksomhet som følger av at en godkjenning trekkes tilbake eller ikke blir gitt, da en godkjenning i disse tilfellene er en forutsetning for å utøve virksomheten. En virksomhetskarantene har et sterkt preg av å være en sanksjon selv om hovedformålet er å hindre videre brudd på regelverket. Hvis virksomhetsforbud nedlegges, må det derfor vurderes om det vil betraktes som straff i forhold til EMK³.

En virksomhetskarantene er en streng reaksjon som Justervesenet mener kun bør benyttes i helt spesielle tilfeller. Sanksjonsutvalget anbefaler ikke bruk av virksomhetsforbud og uttaler følgende:

«Etter utvalgets syn bør man fortsatt være tilbakeholden med å gi slike bestemmelser. Det må åpenbart kreves mer for at forvaltningen skal kunne begrense borgernes alminnelige handlingsfrihet som reaksjon mot en overtrødelse, enn for å gi et forvaltningsorgan adgang til å trekke tilbake en tillatelse organet tidligere har gitt.»

Det kan reises spørsmål ved om de forhold som reguleres av den nye loven er av en slik karakter at de berettiger en virksomhetskarantene. Justervesenet mener at de fleste brudd på loven ikke vil

kunne berettige en slik reaksjon. Det kan imidlertid være tenkelig med en slik reaksjon hvor det forsettelig foretas gjentatte og alvorlige brudd på regelverket. Alvorlige tilfeller kan være hvor et brudd på regelverket vil få store konsekvenser for enkeltpersoner (for eksempel i helsesammenheng) eller hvor store grupper blir berørt (for eksempel omfattende økonomisk kriminalitet).

Til tross for at det en sjelden gang kan oppstå situasjoner som kan tilsi en virksomhetskarantene, går Justervesenet likevel ikke inn for å fastsette bestemmelser om virksomhetsforbud i denne omgang. De reaksjonsmidlene som er skissert ovenfor, antas å være tilstrekkelig for å sikre etterlevelse av regelverket. I alvorlige tilfeller ved domfellelse for straffbart forhold, vil også straffelovens bestemmelser om fradømming av retten til å drive virksomhet kunne anvendes, jf. strl. §§ 29 og 48a. Dersom disse reaksjonsmidlene viser seg ikke å være tilstrekkelige, bør det heller senere vurderes å ta inn en bestemmelse om virksomhetskarantene i loven.

14.1.2 Reaksjonsmidler i ny lov- sanksjoner

Sanksjoner er av Sanksjonsutvalget definert på følgende måte:

«En sanksjon er en negativ reaksjon som kan ilegges av offentlig myndighet med hjemmel i lov, som retter seg mot en begått overtrødelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som har et hovedsakelig eller vesentlig pønalt formål.»

Sanksjoner deles i administrative sanksjoner og straffesanksjoner. I tillegg kommer andre sanksjoner, som for eksempel formell advarsel. Sanksjonsutvalget deler de administrative sanksjonene i to hovedgrupper: Økonomisk forpliktelse og tap av rettighet. De administrative sanksjonene som er drøftet av utvalget er følgende:

- Overtrødelsesgebyr
- Tilleggsbetaling
- Tap av offentlig ytelse
- Administrativ inndragning
- Administrativt rettighetstap
- Formell advarsel

Tap av offentlig ytelse og tilleggsbetaling er etter Justervesenets syn ikke relevante sanksjoner for den nye loven og drøftes ikke nærmere. Administrativ inndragning blir heller ikke drøftet nærmere da dette ikke anses som en hensiktsmessig og praktisk reaksjon på det måletekniske området.

³ Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (Europeiske menneskerettskonvensjonen) implementert i norsk rett ved lov 21. mai 1999 nr. 30 § 2.

Når det gjelder rettighetstap, er dette aktuelt i forhold til tilbakekalling av godkjenninger. I og med at tilbakekalling av godkjenninger også er et forvaltningstiltak (formål om å hindre uheldige forhold), ønsker ikke Justervesenet i tillegg å foreslå dette som en sanksjon. Hvis en godkjenning trekkes tilbake, kan det være tvil om dette er en sanksjon eller forvaltningstiltak. Justervesenet mener at forholdene blir mer ryddige hvis et slikt rettighetstap kun benyttes med tanke på å hindre uheldige forhold og ikke for å påføre noen et onde.

14.1.2.1 Overtredelsesgebyr

Sanksjonsutvalget uttaler i sin utredning at bøtStraff og forenklet forelegg i mange tilfeller bør kunne erstattes av overtredelsesgebyr. Overtredelsesgebyr er ikke en straff i strafferettslig forstand, men har et pønalt formål dvs. har som formål å påføre den det gjelder et onde som følge av en overtredelse av regelverket.

I utvalgets terminologi karakteriseres et overtredelsesgebyr ved at forvaltningen pålegger en person eller et foretak å betale et pengebeløp til det offentlige som følge av at personen eller noen som identifiseres med foretaket, har overtrådt en handlingsnorm (et forbud eller et påbud) fastsatt i lov eller forskrift i medhold av lov, eller i individuell avgjørelse (enkeltvedtak).

Justervesenet foreslår at det tas inn en bestemmelse om overtredelsesgebyr i loven, jf. lovutkastet § 32. Dette er en sanksjon som i mange tilfeller vil være mer hensiktsmessig enn straffeforfølgning. Det kan være riktig å påføre lovovertrederen et onde, men det er ikke alltid at et slikt brudd bør være kriminalisert. Overtredelsesgebyr er videre også mindre tungvint å få gjennomført og forutsetter ikke påtalemyndighetens og domstolens medvirkning.

Justervesenet mener altså at det er behov for en hjemmel for overtredelsesgebyr i tillegg til en bestemmelse om bøter. Justervesenet mener imidlertid at det ikke er behov for bestemmelse om forenklet forelegg i tillegg til overtredelsesgebyret.

Den foreslåtte bestemmelsen om overtredelsesgebyr i Justervesenets lovutkast § 32 er formulert etter Sanksjonsutvalgets mønsterbestemmelse om administrative sanksjoner, med noen mindre endringer. Bestemmelsen er imidlertid begrenset til overtredelsesgebyr alene, i og med at dette er den eneste administrative sanksjonen som foreslås i en nye loven. Videre er aspekter fra Sanksjonsutvalgets forslag til ny § 45 i forvaltningsloven om overtredelsesgebyr tatt med i bestemmelsen.

Justervesenet viser til at de overtredelser som skal kunne rammes av et overtredelsesgebyr, må være å anse som så alvorlige at det er ønskelig å påføre den ansvarlige et onde, men ikke så alvorlige at de tilsier en strafferettslig reaksjon. Det vil derfor være naturlig å la flere overtredelser rammes av overtredelsesgebyr enn straff. De fleste materielle bestemmelsene i loven bør kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Samme bestemmelse vil kunne ramme ulike handlinger av ulik alvorlighetsgrad, for eksempel kan et ulovlig måleredskap ha en mer eller mindre vesentlig feil i forhold til måleresultatet. Selv om muligheten til overtredelsesgebyr foreligger for de fleste bestemmelser, bør en slik sanksjon følgelig kun benyttes når det etter et forholdsmessighetsprinsipp anses som en riktig reaksjon. Justervesenet mener imidlertid at et brudd på de generelle minstestandardene i lovutkastet §§ 7 og 8 uansett ikke bør medføre overtredelsesgebyr. De er derfor ikke tatt med i oppramsingen i lovutkastet § 32.

På denne bakgrunn foreslås at brudd på følgende bestemmelser kan rammes av overtredelsesgebyr (paragrafene refererer til Justervesenets lovutkast):

- § 4 Målenheter
- § 9 Krav til merking av måleredskaper
- §§ 10-12 Krav til måleredskaper ved salg
- §§ 15-17, jf. §§ 13 og 14 Krav ved bruk
- § 18 Krav til angivelse av måleresultat
- § 19 Krav til produkters kvantitative innhold
- § 20 Plikter for å sikre etterlevelse
- § 21 Plikter for andre
- § 24 Uhindret adgang
- § 25 Rett til opplysninger
- § 26 Praktisk bistand
- § 27 Opplysninger for å vurdere behov

Flere av lovbestemmelsene er fullmaktsbestemmelser som overlater til forskrifter eller enkeltvedtak å avgjøre om det skal fastsettes krav og eventuelt hvilke krav som skal stilles. Justervesenet viser til at det da er nødvendig å fastsette i forskriften at brudd på forskriftsbestemmelsene skal medføre overtredelsesgebyr. Selv om det kan fastsettes nærmere krav i forskriftene, kan det imidlertid for enkelte lovbestemmelser allerede før det er presisert i forskrift være klart at brudd på bestemmelsen bør medføre overtredelsesgebyr. Brudd på enkeltvedtak fattet med direkte hjemmel i lovbestemmelsen vil alltid falle direkte inn under bestemmelsen.

Utmålingen av overtredelsesgebyret kan baseres på faste satser eller det kan avgjøres konkret i det enkelte tilfelle. Justervesenet foreslår at det

åpnes for begge muligheter i loven. Det foreslås videre at det i loven gis noen veiledende momenter som det skal legges vekt på ved fastsettelse av størrelsen på overtredelsesgebyr. Videre foreslås det at det fastsettes en hovedregel om oppfyllelsesfrist, og om at gebyrene er tvangsgrunnlag for utlegg. Det foreslås ikke noen bestemmelse om maksimumsbeløp på overtredelsesgebyret i selve loven, men det kan gis forskrifter om dette. Slikt maksimumsbeløp kan være mer aktuelt å fastsette når man får litt mer erfaring med hvordan loven etterleves og hvilke typer overtredelser som gjør seg gjeldende.

Straffesanksjoner kan pålegges foretak, jf. strl. §§ 48a og 48b. Justervesenet mener at det er et behov for tilsvarende mulighet ved sanksjoner som pålegges av forvaltningen. Det foreslås derfor bestemmelser om at bestemmelsene i strl. §§ 48a første og annet ledd og § 48b kommer tilsvarende til anvendelse ved ilegging av henholdsvis overtredelsesgebyr og formell advarsel.

14.1.2.2 Formell advarsel

Sanksjonsutvalget gir følgende beskrivelse av formell advarsel:

«Formell advarsel innebærer at forvaltningen med hjemmel i lov treffer vedtak om å tildele en person eller et foretak en advarsel som følge av en overtredelse »

Formell advarsel anbefales som sanksjon fordi det bidrar til å gjøre det administrative sanksjonssystemet mer fleksibelt og er et godt alternativ til mer «alvorlige» sanksjoner som overtredelsesgebyr. Justervesenet antar at advarsler om at sanksjoner vil bli satt inn kan gis uformelt og uavhengig av lovhjemmel, men en *formell* advarsel understreker ytterligere hvor alvorlig myndigheten ser på saken. Videre vil en formell advarsel gi myndigheten bedre dokumentasjon på at det tidligere har foreligget en overtredelse ved senere brudd på regelverket. Det kan også ha betydning i forhold til gjentagelsesbestemmelsen i Justervesenets lovutkast § 34 første ledd annet punktum om straff. Formell advarsel må følges opp av en egen registrering av dette hos myndigheten. I og med at det formelt pålegges en sanksjon, og at det dermed formelt konstateres en overtredelse, bør formell advarsel anses som et enkeltvedtak.

Justervesenet foreslår på denne bakgrunn at det gis hjemmel for en slik reaksjon i loven. Av fremstillingsmessige årsaker foreslår Justervesenet at formell advarsel reguleres i en egen bestemmelse, jf. lovutkastet § 33. Ved utarbeidelse av

bestemmelsen er det sett hen til Sanksjonsutvalgets forslag til ny § 50 i forvaltningsloven og mønsterbestemmelsen om administrativ sanksjon.

Justervesenet mener at det bør kunne gis formell advarsel ved overtredelser både ved forsettlig og uaktsom handling. Videre mener Justervesenet at det bør kunne gis formell advarsel ved brudd på de samme bestemmelser som medfører overtredelsesgebyr. Justervesenet mener imidlertid at det må foretas en konkret vurdering av om det er tilstrekkelig med en formell advarsel eller om det bør iverksettes tyngre sanksjoner som overtredelsesgebyr og straffefølgning med en gang.

14.1.2.3 Straff

Sanksjonsutvalget fremholder at straff bare bør anvendes ved alvorlige overtredelser. I tillegg anfører utvalget at det bør ses hen til følgende momenter når det vurderes om en handling/unnlattelse bør kriminaliseres:

- *Nødvendighet* (konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle).
- *Subsidiaritet* (er andre sanksjoner tilstrekkelige?).
- *De vernede interesser* (hvor viktige er de?).
- *Håndheving* (vil straffen bli håndhevet i praksis?).

Justervesenet foreslår at det gås bort fra dagens ordning i lov om mål og vekt om at alle brudd på loven, eller på bestemmelser i medhold av den, er straffbare. Det foreslås i stedet en oppregning av de bestemmelser som skal kunne medføre straff ved overtredelse. Det foreslås i stor grad at de samme overtredelser som kan medføre overtredelsesgebyr, i utgangspunktet også skal kunne medføre straff. Når det gjelder krav til bruk av gjeldende målenheter (lovutkastet § 4) og plikt til å gi opplysninger for kunne vurdere behov for nye regler mv. (lovutkastet § 27), er dette imidlertid overtredelser som Justervesenet mener at ikke bør kriminaliseres, men som det bare bør kunne gis overtredelsesgebyr for.

Tatt i betraktning Sanksjonsutvalgets momenter over, mener Justervesenet at det er klart at ikke alle brudd på de straffesanksjonerte bestemmelsene bør medføre straffereaksjon, men at visse overtredelser av bestemmelsene kan være av en slik karakter at straff er rett reaksjonsmiddel. Justervesenet mener at det derfor må foretas en konkret vurdering av overtredelsen i hvert enkelt tilfelle. Sanksjonsutvalget foreslår at det stilles et kvalifikasjonskrav for å kunne anvende straff, og at kvalifikasjonskravet gjennomføres ved at straffebe-

stemmelsen begrenses til å ramme *vesentlige* eller *gjentatte* overtredelser. Det oppstilles derfor et vesentlighetskriterium eller kriterium om gjentakelse for bruk av straff i utvalgets forslag til mønsterbestemmelse om straff. Ved vurderingen av om noe er vesentlig, skal det blant annet legges vekt på omfanget og virkningen av overtredelsen, om overtredelsen er egnet til å skade de interesser som skal beskyttes av bestemmelsen og utvist skyld hos overtrederen.

Justervesenet foreslår at Sanksjonsutvalgets forslag til lovbestemmelse om straff følges med enkelte endringer. I motsetning til Sanksjonsutvalgets forslag, avgrenses de tilfeller hvor overtredelse av forskriftsbestemmelser kan gjøre straffbare, til de tilfeller hvor overtredelse av hjemmelbestemmelsen i loven er gjort straffbar. Straffebestemmelsen er tatt inn i Justervesenets lovutkast § 34.

Strafferammen for overtredelser foreslås å ligge på samme nivå som i dag, dvs. tre måneder. Justervesenet mener imidlertid at det bør kunne reageres sterkere ved gjentakelse av vesentlige overtredelser. Justervesenet foreslår derfor at det i slike tilfeller kan gis fengselsstraff i inntil 1 år.

I tillegg vil brudd på bestemmelsene i loven kunne rammes av strengere straffebud enn det som følger loven selv, for eksempel straffelovens bestemmelser om bedrageri.

14.2 Høringsinstansenes syn

Justisdepartementet bemerker at kapittelet om reaksjoner ved regelbrudd er omfattende, og ber Nærings- og handelsdepartementet vurdere grundig om det er et reelt behov for hvert av disse sanksjonsmidlene.

Energibedriftenes landsforening (EBL) mener at Justervesenet i sitt forslag til § 28 går for langt i «å hjemle inngrepskompetanse for myndighetene for måleteknikk». EBL uttaler også om Justervesenets lovutkast § 32 at det synes lite rimelig at forskriftshjemmelen i tredje ledd omfatter bestemmelser om at «også andre enn den som er ilagt sanksjonen er ansvarlig for at dette blir betalt». EBL mener dette synes lite rimelig, og kan ikke se at det er godt nok begrunnet i utredningen.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) uttaler i tilknytning til Justervesenets lovutkast § 32 at de er opptatt av at bruk av overtredelsesgebyr kombineres med mulighet for administrativ overprøving av gebyrvedtaket. NHO anbefaler derfor at det sies noe eksplisitt om klageadgangen i bestemmelsen. NHO mener videre at det bør for-

håndsvarsles før det fattes vedtak om overtredelsesgebyr, samt at vedtak om overtredelsesgebyr bør gis oppsettende virkning, slik at det ikke må betales gebyr før klagen er avgjort.

14.3 Departementets vurdering

Departementet har vurdert Justervesenets forslag til bestemmelser om reaksjoner i lys av høringsuttalelsene fra Justisdepartementet, EBL og NHO.

Departementet mener, i likhet med Justisdepartementet, at det omfanget av reaksjoner som Justervesenet legger opp til, er for omfattende. Etter en nærmere vurdering har departementet kommet til at de administrative sanksjonene som foreslås i utredningen fra Justervesenet, i tilstrekkelig grad sikrer at regelverket etterleves. Erfaringen med eksisterende lov viser også at det i svært liten grad har vært aktuelt med strafferettslige sanksjoner. I de svært få tilfellene det har vært aktuelt har det straffbare forholdet vært prøvd i forhold til brudd på straffelovens bestemmelser, ikke i forhold til straffebestemmelsen i lov om mål og vekt alene. Dette trekker i retning av at bøte- eller fengselsstraff med hjemmel i lov om mål og vekt ikke har hatt særlig selvstendig betydning. Det er etter departementets oppfatning heller ikke grunn til å tro at dette bildet vil endre seg nevneverdig som følge av den nye loven. På denne bakgrunn går departementet ikke inn for at bestemmelsene i Justervesenets lovutkast §§ 33 og 34 (bestemmelsene om formell advarsel og straff) tas inn i departementets lovforslag.

Departementet ser imidlertid ikke behov for å begrense Justervesenets «inngrepskompetanse» etter Justervesenets lovutkast § 28 (om retting, stansing og ubrukbgjøring), slik EBL antyder i sin høringsuttalelse. (Bestemmelsen fastsetter at stansing eller ubrukbgjøring bare skal benyttes som reaksjonsmidler dersom det ulovlige forholdet er vesentlig. Bestemmelsen presiserer også at stansing ikke skal benyttes som reaksjonsmiddel dersom det anses som sterkt urimelig. Som det fremgår av bestemmelsen, stilles det forholdsvis strenge betingelser for at ubrukbgjøring skal kunne benyttes som reaksjonsmiddel. Det er nærmere redegjort for dette i spesialmerknadene til bestemmelsen.)

Ileggelse av overtredelsesgebyr vil være et enkeltvedtak som kan påklages etter forvaltningslovens regler. Departementet har vurdert NHOs anførsel om at klager på vedtak om overtredelsesgebyr bør gis oppsettende virkning, slik at det ikke må betales gebyr før klagen er avgjort. Hovedrege-

len etter forvaltningsloven § 42 er at en klage ikke har slik oppsettende virkning, men at forvaltningsorganet kan beslutte at klagen skal ha det. Departementet har kommet til at det ikke foreligger grunn til å fravike forvaltningslovens hovedregel. Departementet går derfor ikke inn for at det i den nye loven eksplisitt skal uttrykkes at en klage over vedtak om overtredelsesgebyr skal gis oppsettende virkning. Det kan imidlertid, i medhold av forvaltningsloven § 42, foretas en konkret vurdering i den enkelte sak av om det skal gis oppsettende virkning for det ilagte overtredelsesgebyret.

Også forvaltningslovens øvrige saksbehandlingsregler, herunder bestemmelsene om forhåndsvarsling og klageadgang, vil gjelde for vedtak om overtredelsesgebyr. Etter departementets vurdering er det verken nødvendig eller behov for at dette fremgår eksplisitt av bestemmelsen. Det presiseres for øvrig i særmerknadene at forvaltningslovens saksbehandlingsregler gjelder ved illeggelse av overtredelsesgebyr, se avsnitt 19.8 nedenfor.

Departementet viser til lovforslaget kapittel 8, §§ 26–30.

15 Utfyllende bestemmelser

15.1 Justervesenets forslag

15.1.1 Ansvarlige etter loven

Hvem som er ansvarlig etter loven, vil gå fram av den enkelte bestemmelse etter en konkret tolkning. Se også Justervesenets utredning kapittel 13.3 for en nærmere redegjørelse. Justervesenet går ikke inn for å presisere nærmere i selve loven hvem som er å anse som ansvarlig etter de ulike bestemmelsene. En uttømmende presisering i loven kan medføre at de som bør ha et ansvar ikke blir omfattet, fordi de ikke er direkte nevnt i loven. Det kan derimot være naturlig å si noe om hvem som er å anse som ansvarlig i de enkelte forskriftene til loven.

Det kan ikke utelukkes at det i praksis kan oppstå tvilstilfeller som ikke umiddelbart lar seg løse gjennom tolkning. Justervesenet foreslår derfor en bestemmelse i lovutkastet § 35 som gir departementet hjemmel til å presisere nærmere hvem som skal anses som pliktsubjekt i henhold til de enkelte bestemmelser i loven.

Den foreslåtte bestemmelsen vil i tvilstilfeller være viktig for å kunne plassere ansvaret etter loven når det er uklart hvem som er ansvarlig, slik at det ikke blir noen tvil om hvem de materielle reglene retter seg mot. Avklaring av ansvarsforhold er også en forutsetning for iverksetting av reaksjoner ved brudd på regelverket. Bestemmelsen vil således ha betydning i forhold til hvem det kan bli aktuelt å iverksette reaksjoner mot hvis ansvarsforholdet ellers ville vært uklart. Klare ansvarsforhold gjør også loven mer forutsigbar da de ansvarlige ikke kan være i tvil om at de materielle reglene er rettet mot dem.

15.1.2 Myndighet

Den nye loven må regulere hvem som skal være myndighet iht. de enkelte av lovens bestemmelser. Det må i den forbindelse tas stilling til på hvilket myndighetsnivå avgjørelser og aktiviteter skal utføres. Justervesenet har vurdert to ulike alternativer for regulering.

Første alternativ er ikke å ta noen direkte beslutning i loven om hvem som skal fatte de ulike

avgjørelser. Det lages i stedet et felles begrep for alle som har myndighet etter loven, og så overlates det til Kongen å avgjøre hvem som skal fatte avgjørelse/utføre aktiviteter iht. alle bestemmelsene i loven. Før loven trer i kraft, må Kongen fatte en beslutning om hvem som skal avgjøre/utføre hva (Kongen selv, departement, måleteknisk myndighet osv.).

Det andre alternativet er å fastsette direkte i loven hvem som skal være myndighet iht. hver enkelt bestemmelse (for eksempel departement eller direktorat). Hvor det er usikkert på hvilket nivå myndigheten i forhold til en bestemmelse bør ligge, legges den til det høyeste av de aktuelle nivåer. Hvis det etter hvert viser seg behov for endringer, kan myndigheten delegeres til riktig myndighetsnivå/-organ.

Justervesenet har etter en vurdering valgt å anbefale det sistnevnte alternativ. Justervesenet legger i sin begrunnelse vekt på at loven dermed vil gi et bedre bilde av hvem som har myndighet etter loven. Det legges videre vekt på at det vil være lettere å vurdere lovforslaget i sammenheng med en klarlagt myndighetsstruktur. I tillegg er det fra en praktisk synsvinkel en fordel at det ikke er behov for å sette i gang et eget arbeid med vurdering av myndighetsspørsmålet før loven trer i kraft.

15.1.3 Myndighetsoppgaver etter loven

Myndighetsoppgavene i henhold til den nye loven kan deles i tre ulike hovedoppgaver:

1. Måleteknisk infrastruktur og nasjonale realiseringer av målenheter.
2. Utarbeidelse av forskrifter og enkeltvedtak.
3. Tilsynsvirksomhet og iverksettelse av reaksjoner på forhold som avdekkes under tilsynet.

I tillegg kommer oppgaver som er aktuelle for alle disse funksjonene, for eksempel informasjonsvirksomhet og internasjonalt samarbeid og kontakt.

Når det gjelder ansvar for måleteknisk infrastruktur (pkt.1), er det i Justervesenets utredning kapittel 8 beskrevet at det bør utpekes et nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ som skal sørge for

nødvendig realisering av målenheter, og at Kongen bør utpeke dette organet.

Når det gjelder pkt. 2 og 3, gis det nedenfor en vurdering av hvem som bør utføre de ulike myndighetsoppgaver og hvordan dette bør reguleres i loven. Ved vurderingen av hvilket myndighetsnivå de ulike oppgaver skal ligge på, må det i tillegg til de generelle retningslinjene som er beskrevet i kapittel 14.2, ses hen til den myndighetsfordelingen som ligger i dagens lov og de spesielle behov som foreligger på det måletekniske området.

15.1.4 Myndighetsfordelingen i ny lov

15.1.4.1 Aktuelle organer

Aktuelle organer for myndighet er fortsatt først og fremst Kongen, Nærings- og handelsdepartementet og Justervesenet. Det kan imidlertid ikke utelukkes at andre organer i framtiden bør kunne ha en rolle i forhold til den nye loven. Ved å bruke det generelle begrepet «departementet» i lovteksten er ikke myndigheten bundet til et spesielt departement. Kongen (regjeringen) står da fritt til å flytte oppgaver etter loven mellom departementene, hvis dette blir aktuelt.

Når det gjelder fagmyndigheten på området, så bør dette fortsatt være Justervesenet. Etaten har den fagkompetanse, uavhengighet osv. som er nødvendig for å kunne utføre faglige oppgaver etter loven, jf. nedenfor. Justervesenet anbefaler imidlertid ikke at «Justervesenet» brukes som betegnelse i loven, men foreslår å innføre begrepet «måleteknisk myndighet» for fagmyndigheten (direktoratsnivå). Dette er et nøytralt begrep som har to fordeler. For det første er det mulig å peke ut andre organer som måleteknisk myndighet på visse områder hvis utviklingen viser at dette er ønskelig. I dag anses det imidlertid ikke som sannsynlig at andre enn Justervesenet skal være måleteknisk myndighet etter loven. Den andre fordel er at endret navn og organisering av etaten kan foretas uten at dette medfører behov for lovendring.

Justervesenet har i lovutkastet § 36 første ledd foreslått en bestemmelse om at Kongen fastsetter hvem som er nasjonal måleteknisk myndighet. Videre kan Kongen utpeke andre enn den nasjonale måletekniske myndigheten som måleteknisk myndighet for særskilte områder i loven.

15.1.4.2 Forskrifter og enkeltvedtak

Myndigheten til å utarbeide *forskrifter* bør etter Justervesenets syn som hovedregel legges til departementet. Unntak fra dette er forskrifter med

teknisk/faglig karakter. I disse tilfellene bør myndigheten legges til den måletekniske myndigheten. Der hvor det er eller kan være sektorovergripende interesser, bør myndigheten legges til Kongen.

Når det gjelder enkeltvedtak, bør dette etter Justervesenets syn som hovedregel legges til den måletekniske myndigheten. Noen enkeltvedtak kan imidlertid være aktuelle å legges til Kongen eller departementet, for eksempel hvis de har et klart politisk eller sektorovergripende innhold. I flere tilfeller gir samme bestemmelse hjemmel for både forskrift og enkeltvedtak. Der hvor myndighet for både enkeltvedtak og forskrifter er satt i samme bestemmelse og myndigheten bør være på ulikt nivå for disse to avgjørelsestypene, legges myndigheten til det høyeste myndighetsnivået, men det forutsettes at myndigheten delegeres videre for så vidt angår myndigheten til å fatte enkeltvedtak.

Hvilket myndighetsnivå som foreslås i de enkelte bestemmelser, er beskrevet sammen med vurderingen av de aktuelle bestemmelser i utredningen når det anses nødvendig å begrunne valg av myndighet nærmere.

15.1.4.3 Tilsyn og reaksjoner

Det er naturlig at tilsynsoppgavene og iverksettelse av reaksjoner legges til direktoratsnivå. Justervesenet foreslår at myndigheten som skal utføre disse oppgavene også betegnes som «måleteknisk myndighet» og ikke «tilsynsmyndighet» i loven. Det kan lett virke «rotete» med mange ulike myndighetsbetegnelser i loven. Spesielt gjelder dette fordi det i praksis ofte vil være det samme organ (Justervesenet) som fatter både forskrifts- og enkeltvedtak på direktoratsnivå, og som fører tilsyn og iverksetter reaksjoner. Det er imidlertid ikke noe i veien for at disse oppgavene kan legges til ulike organer dersom det i framtiden viser seg at dette er ønskelig.

15.1.5 Krav til den måletekniske myndigheten

15.1.5.1 Måleteknisk kompetanse og sporbarhet

For å sikre tilstrekkelig tillit til norske målinger, må den måletekniske myndigheten ha nødvendig måleteknisk kompetanse og sporbarhet i de målinger den foretar. God måleteknisk kompetanse er en grunnleggende forutsetning for å kunne utføre nødvendige tiltak som utredning av regelverk og ikke minst tilsyn. Det foreslås derfor i Justervesenets lovutkast § 36 annet ledd at det skal være et krav til den måletekniske myndigheten at den har

nødvendig måleteknisk kompetanse og sporbarhet i sine målinger.

Det kan være behov for nærmere presisering av egenskaper som den måletekniske myndigheten må ha. Justervesenet foreslår derfor i samme bestemmelse at departementet kan fastsette nærmere krav til den måletekniske myndighets kompetanse og andre forhold av betydning for myndighetens måletekniske virksomhet.

15.1.5.2 *Habilitet*

Den måletekniske myndigheten vil utføre en rekke myndighetsoppgaver og fatte myndighetsavgjørelser. Både av hensyn til de som berøres av myndighetenes aktiviteter og av hensyn til tilliten til myndigheten, er det viktig at det ikke kan stilles spørsmål ved habiliteten til de som utfører myndighetsoppgaver etter loven.

Forvaltningsloven (fvl.) har regler om habilitet som skal sikre disse hensynene. Fvl. § 6 første ledd inneholder absolutte bestemmelser om hvem som anses som inhabile i en forvaltningssak. Den omfatter blant annet de personer som i dag er inhabile iht. lov om mål og vekt § 15. Videre foreligger inhabilitet etter forvaltningsloven når andre sær egne forhold er egnet til å svekke tilliten til tjenestemannens upartiskhet.

Justervesenet mener at forvaltningslovens bestemmelser om habilitet i utgangspunktet burde være tilstrekkelig for å regulere habilitetsspørsmålet. Habilitetskrav i standarder som er relevante på måleteknikkområdet, vil måtte være veiledende ved vurderingen av om det foreligger særegne forhold som medfører inhabilitet etter forvaltningsloven. Det foreslås derfor ikke noen direkte regulering av habilitet i den nye loven. Når det gjelder NAMOs¹ utpeking av nasjonale laboratorier og den måletekniske myndighetens utpeking av organer som skal utføre tilsynsoppgaver på vegne av myndigheten, kan det som en del av vilkårene for utpekingen settes spesielle krav til habilitet.

15.1.5.3 *Den måletekniske myndighetens (Justervesenets) framtidige rolle*

Justervesenet finner det riktig å gi en kort vurdering av Justervesenets framtidige rolle som forvaltningsorgan da Justervesenet (måleteknisk myndighet) antas å ville få mange viktige oppgaver både direkte og indirekte som følge av loven. Den fleksible tilnærmingen når det for eksempel gjelder tilsynsoppgaver, gir nye utfordringer for etaten.

Justervesenet har flere ulike oppgaver og roller både i forhold til forskning, næringsliv og ulike allmenne interesser innenfor området måleteknikk. Justervesenet og Nærings- og handelsdepartementet arbeider for øvrig kontinuerlig med å videreutvikle målsetninger og strategier for virksomheten. Etaten har i flere år fokusert mye på tekniske spørsmål og rollen som tjenesteyter, selv om myndighetsrollen har blitt stadig mer lagt vekt på etter hvert. En slik utvikling av fokus og kompetanse er nødvendig for å kunne gjennomføre de løsningene som til enhver tid er å anse som nødvendige for å nå målet om tillit til måleresultater i Norge. For å kunne utnytte lovens fleksible rammer til å nå dette målet, er det også nødvendig at Justervesenet til enhver tid har den nødvendige sammensetning av fagpersoner.

I tillegg til å opprettholde et nødvendig faglig teknisk nivå, må det forventes at direktoratet fortsetter å utvikle seg til en etat med bred kompetanse som i større grad kan foreta samfunnsøkonomiske vurderinger og andre vurderinger. Disse vurderingene vil danne grunnlag for regelverksutvikling og iverksettelse av andre virkemidler for å nå målene om tillit til måleresultater på ulike områder. Justervesenet bør blant annet fungere som en viktig premissleverandør og gi anbefalinger til politiske organer der det skal fattes avgjørelser på det måletekniske området som i stor grad innebærer avveining av ulike interesser

15.1.5.4 *Finansiering*

Dagens lov om mål og vekt har en rekke bestemmelser om finansiering av de oppgaver Justervesenet utfører. Justervesenets lovregulerte virksomhet er i dag 100 % selvfinansiert gjennom gebyrer fra selgere og brukere av måleredskaper. Lov om mål og vekt kapittel 7 om gebyrer (§§ 35- 37) inneholder flere bestemmelser om gebyrer som skal dekke Justervesenets kostnader. Lovens § 35 første ledd hjemler gebyrer for justering, undersøkelse og merking. Det kan imidlertid også kreves gebyrer når justering blir forsøkt foretatt, men ikke kan gjennomføres av ulike årsaker, for eksempel fordi redskapet er mangelfullt. Selve gebyrene er fastsatt i forskrift om justergebyrer. Grunngebyrene er de samme i hele landet, men tilleggsgebyrer for transportkostnader varierer.

Lov om mål og vekt § 37 hjemler i tillegg krav på kost- og skyssgodtgjørelse når det utføres rekvirert utejustering. I henhold til lov om mål og vekt § 31 skal bruker av måleredskap også «bære alle omkostninger vedkommende justeringen, så som transport fram og tilbake av normaler og annet

¹ Nasjonalt ansvarlig måleteknisk organ.

utstyr». Det presiseres i lov om mål og vekt § 32 at plikten til å betale disse omkostningene også gjelder selv om justering ikke er rekvirert av bruker, men utføres som såkalt serierevisjon, dvs. at alle måleredskaper i et område justeres på samme reise av en justertjenestemann.

Det tas videre betalt for typegodkjenning i medhold av lov om mål og vekt § 22, jf. forskrift om justering § 15. I lovens § 19 gis det hjemmel til å ta betalt for skriftlige uttalelser angående justertekniske spørsmål. Lov om mål og vekt § 50 første ledd bokstav d gir hjemmel til å i forskrift fastsette betaling for kontroll og godkjenning av produkters vekt og volumverdi mv. Lov om mål og vekt § 35 annet ledd hjemler for øvrig fastsettelse av forskrifter om betaling for de tjenester Norsk Akkreditering utfører, se nærmere i Justervesenets utredning kapittel 18.

Det har ikke ligget i Justervesenets mandat å foreslå konkrete finansieringsordninger for den måletekniske virksomheten. Det er underveis i utredningsarbeidet avklart med Nærings- og handelsdepartementet, som har utarbeidet mandatet for lovarbeidet, at det som ligger til Justervesenets oppgave, er å sikre at den nye loven gir mulighet for å videreføre en ordning med brukerfinansiering. Det er ikke noe som tilsier at brukerfinansieringen bør falle bort. Dette er en ordning som har vært gjeldende i mange år og som er innarbeidet og allment akseptert i bransjen.

Justervesenet viser imidlertid til at den nye loven bør være en fleksibel lov når det gjelder virkemidler for å nå lovens formål, og at det i den forbindelse bør være åpning for fleksible ordninger knyttet til finansieringen av disse virkemidlene. Justervesenet peker på at det bør fastsettes hjemmel til å kunne pålegge både avgifter og gebyrer, med bakgrunn i at det både kan være aktuelt å fastsette generelle avgifter som skal dekke utgifter til måleteknisk virksomhet, og gebyrer knyttet til konkrete ytelser. Justervesenet mener likevel at de nærmere bestemmelsene om når og hvordan det skal fastsettes avgift/gebyr bør fastsettes i forskrift.

Der tilsynsmyndigheten inspiserer alle brukere av en type måleredskap i likt omfang, slik som i dag, bør kostnadene kunne belastes den enkelte som *gebyr*. Også godkjenninger, for eksempel e-merkegodkjenninger, uttalelser ut over den alminnelige veiledningsplikten og andre spesielle saksbehandlingsoppgaver bør det kunne tas betalt for i form av gebyr. Når det gjelder mer tilfeldig kontroll, som stikkprøvekontroll, kan det imidlertid være mer aktuelt å pålegge alle brukere en årlig eller annen type *avgift*, for å fordele utgiftene mer

rettferdig². Hvordan den måletekniske virksomheten skal finansieres, er et spørsmål som fortløpende vil måtte bli vurdert.

Justervesenet foreslår på denne bakgrunn i lovutkastet § 37 en hjemmel til å kunne fastsette avgifter eller gebyrer. Justervesenet mener at det bør være en klar forutsetning at det kun kan kreves avgifter og gebyrer i den grad det er nødvendig for å dekke myndighetens utgifter ved utførelse av oppgaver knyttet til måleteknikk. Ved fastsettelse av gebyrer bør det ikke bare kunne tas betalt for de kostnader som direkte kan spores tilbake til det forhold det tas betalt for, for eksempel kostnader som direkte kan knyttes til et tilsynsoppdrag. De indirekte kostnadene ved tilsynet må også kunne dekkes av gebyret. Dette vil for eksempel være kostnader til opprettholdelse av sporbarhet på målereferansene, vedlikehold av kompetanse, administrasjon, juridisk arbeid og informasjonsvirksomhet.

Videre er det nødvendig å ha bestemmelser som skal sikre inndrivelse av gebyrene og avgiftene. Slike bestemmelser er også foreslått i Justervesenets lovutkast § 37.

15.2 Høringsinstansenes syn

Energibedriftenes landsforening (EBL) uttaler vedrørende § 37 at det legges opp til brukerfinansieringer, med hjemmel til å fastsette gebyrer og avgifter. EBL understreker at det er viktig at Justervesenet ser de totale samfunnsmessige kostnadene når de vurderer hvorvidt det skal fastsettes måletekniske krav.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) uttaler at de er opptatt av at gebyrlegging av tilsynstjenester gir aktørene økonomiske insitamenter til å etterleve regelverket og utføre egenkontroll. NHO mener også at ikke alle deler av tilsynsvirksomheten bør finansieres gjennom brukerbetaling, og nevner forskriftsarbeid som et eksempel som ikke bør finansieres på denne måte.

15.3 Departementets vurdering

Departementet har foretatt endringer i de utfyllende bestemmelsene basert på de drøftinger om hvem som skal være ansvarlig myndighet etter

² I Sverige er det pålagt en ekstra avgift på hver verifikasjon (justering) av måleredskaper som utføres. Avgiften skal dekke SWEDACs utgifter til tilsyn. SWEDAC er svensk myndighet for akkreditering og teknisk kontroll.

loven, som ble gjort i proposisjonens kapittel 5.3. Dette innebærer at det ikke lenger er behov for § 35 i Justervesenets lovutkast. Det legges i stedet opp til at det skal fremgå direkte av lovteksten at Justervesenet er nasjonal måleteknisk myndighet.

Etter en vurdering har departementet flyttet bestemmelsen om myndighet (§ 36 i Justervesenets lovutkast) til kapittel 1 om formål og interesser. Det vises til departementets lovforslag § 3.

Departementet har, i likhet med EBL, kommet til at Justervesenet bør ta hensyn til de totale samfunnsmessige kostnadene ved vurderingen av hvorvidt det skal settes måletekniske krav. Departementet er imidlertid prinsipielt uenig med NHO i at brukerbetalingsen av tilsynsvirksomheten ikke skal dekke kostnader knyttet til for eksempel forskriftsarbeid. Departementet viser til lovforslaget § 31.

16 Forholdet til annet regelverk

16.1 Justervesenets forslag

16.1.1 Lov om normaltids

Dagens lov om mål og vekt § 1 gir hjemmel for å fastsette hvilke standard målenheter vi skal ha i Norge. Slike bestemmelser er gitt i forskrift om målenheter. En av disse målenhetene er målenheten for tid. I forskriften er det fastslått at hovedenheten for tid er sekund. Videre er det fastsatt at et minutt er 60 sekunder, en time 3600 sekunder og et døgn 86 400 sekunder. Bestemmelser om nasjonale standard målenheter er foreslått videreført i medhold av den nye loven, jf. Justervesenets lovutkast § 4 og omtale i Justervesenets utredning kapittel 8.2.

Lov om normaltids er en liten lov på to paragrafer som fastsetter den norske normaltids, dvs. det lovliges klokkeslettet i Norge. Norsk normaltids er ifølge lovens § 1 «...middeltids fyr den meridianen, som ligg 15 grader austanfyrr Greenwich...». Videre gir loven hjemmel for å fastsette avvikende normaltids for særskilte årstider. I praksis vil dette si sommertids, som er fastsatt i forskrift 26. oktober 2001 nr. 1223 om sommertids.

I Lovstrukturutvalgets delutredning II¹ er det foreslått å inkorporere lov om normaltids i lov om mål og vekt. Utvalget uttaler at det er en klar innholdsmessig sammenheng mellom de to lovene i og med at lov om mål og vekt regulerer tidsmåling og lov om normaltids regulerer klokken. Som argument for å slå sammen de to lovene, anføres videre at lov om normaltids er en forlengelse av bestemmelsene om tid som er hjemlet i lov om mål og vekt. Utvalget påpeker også at det er en fordel at en liten lov kan inkorporeres i annen lovgivning når forholdene ligger til rette for det. Mot en sammenslåing peker utvalget på at lovene ikke har helt samme formål, spesielt gjelder det sommertidsbestemmelsene. Endringer av standardklokkeslettet har ikke måletekniske formål, men er begrunnet ut i fra velferdsmessige og/eller landbruksmessige aspekter.

Etter en presentasjon av disse argumentene konkluderer utvalget slik:

«...At ulike formål ivaretas innen for rammen av én og samme lov er nokså vanlig i vår lovgivning. Utvalget legger større vekt på likhetene mellom disse to lovene. Begge lovene har standardisering av måleangivelse som tema. Informasjonsmessige hensyn taler derfor for at de to lovene slås sammen.»

Justervesenet støtter Lovstrukturutvalgets syn på at disse to lovene bør slås sammen i én lov, da dette vil bidra til et forenklet regelverk. Det er naturlig å foreta en slik sammenslåing i forbindelse med utarbeidelse av ny lov til erstatning for lov om mål og vekt. Det er uansett nødvendig å gjøre forandringer i lov om normaltids fordi definisjonen av normaltids ikke lenger er i tråd med dagens definisjon av tidspunkter. I dag brukes koordinert universaltids, betegnet UTC (Coordinated Universal Time), og ikke Greenwich Mean Time, som utgangspunkt for å fastsette det nøyaktige lokale klokkeslettet. Lov om normaltids foreslås derfor opphevet og erstattet av en ny bestemmelse i Justervesenets lovutkast § 6. Se nærmere om dette i Justervesenets utredning kapittel 8.4.

16.1.2 Svalbardloven

Bestemmelsene i dagens lov om mål og vekt gjelder ifølge svalbardloven (svalbl.) § 3 også på Svalbard. Justervesenet har ikke foreslått noen egen bestemmelse om geografisk virkeområde i den nye loven, jf. Justervesenets utredning kapittel 7.3.2. Det forutsettes der en videreføring av gjeldende rett, dvs. at bestemmelsene i ny lov om målenheter, måling og normaltids skal gjelde på Svalbard i medhold av svalbardloven, slik som bestemmelsene i lov om mål og vekt gjør i dag.

Justervesenet har etter kontakt med Polaravdelingen i Justisdepartementet fått opplyst at svalbardloven må forstås slik at det er *saksområdet* «mål og vekt» som dekkes av svalbl. § 3, og ikke selve *loven* om mål og vekt. Det vil dermed ikke være nødvendig å endre svalbardloven på dette punktet, siden også den nye loven vil omfatte «mål og vekt».

I forslag til ny lov er det også tatt inn bestemmelser om normaltids, jf. Justervesenets lovutkast § 6. Bestemmelser om *tid* omfattes imidlertid ikke

¹ NOU 1992:32 Bedre struktur i lovverket s. 127.

naturlig av begrepet «mål og vekt». Dagens lov om normaltids omfattes derfor ikke av svalbl. § 3, slik at reglene om normaltids ikke gjelder på Svalbard i medhold av denne bestemmelsen, se også Justervesenets utredning kapittel 7.3.1.

Svalbard har i praksis samme tid som fastlands-Norge, og bestemmelsen om normaltids bør også gjelde på Svalbard. Det foreslås derfor at svalbl. § 3 endres slik at det blir klart at også bestemmelser om tid gjelder på Svalbard, jf. Justervesenets lovutkast § 41.

16.1.3 Forvaltningsloven mv.

Lov om mål og vekt har enkelte regler som kan betraktes som saksbehandlingsregler knyttet til spesielle forhold. En mer generell bestemmelse som hjemler fastsettelse av nærmere saksbehandlingsregler finnes i lov om mål og vekt § 50 annet ledd. Bestemmelsen fastsetter at departementet kan gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av loven. Hjemmelen er blant annet brukt til å fastsette bestemmelser om behandling av typegodkjenningssøknader, jf. forskrift om justering § 13.

Myndigheten for måleteknikk og andre som har myndighetsoppgaver etter loven, må for øvrig forholde seg til de alminnelige reglene for opptreden i forvaltningssaker. Først og fremst må reglene i forvaltningsloven² og offentlighetsloven³ følges, men også ulovfestede prinsipper på området kommer til anvendelse.

Justervesenet mener at de alminnelige saksbehandlingsregler også bør gjelde på måleteknikkområdet, og ser ikke behov for avvikende saksbehandlingsregler i den nye loven. Det kan imidlertid være behov for å kunne presisere nærmere hvordan saker etter loven skal behandles innenfor de rammer som settes av forvaltningsloven mv. Det kan blant annet være hensiktsmessig å presisere hvordan forvaltningen skal opptre, for eksempel hvilke rutiner som skal gjelde for behandling av søknader og henleggelse av disse. Det kan også være behov for å fastsette presiserende regler om hvordan den enkelte skal opptre i forhold til forvaltningen, for eksempel hvordan søknader skal utformes og hvilke opplysninger som skal gis. Justervesenet foreslår derfor at det tas inn en bestemmelse som gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere regler om behandlingen av saker etter loven, jf. Justervesenets lovutkast § 38.

16.1.4 Kjøpsrettslige regler ved salg av måleredskaper

Når måleredskapet er salgsvare, vil kjøpsrettslige regler gjelde i tillegg til de bestemmelser som er foreslått i Justervesenets lovutkast § 7 om generelle krav til måleredskaper som selges og lovutkastet §§ 10-12 hvor det er fastsatt nærmere krav til måleredskapet før det selges. Se nærmere i Justervesenets utredning kapittel 10. Det er også i Justervesenets lovutkast § 20 gitt adgang til å pålegge selger særlige plikter, for eksempel plikt til å gi opplysninger til kjøper.

Begrunnelsen for de foreslåtte reglene er at offentlige myndigheter har en egeninteresse i at måleredskaper som selges skal være pålitelige, uavhengig av partenes interesser. Kjøpsloven regulerer imidlertid forholdet mellom partene og deres interesser.

Mangler

Dersom måleredskaper som selges ikke oppfyller de krav som er fastsatt i eller i medhold av loven, vil dette være et moment i vurderingen av om det foreligger en mangel ved måleredskapet i forhold til kjøpsloven⁴ § 17. Det følger også av forbrukerkjøpsloven⁵ § 15 annet ledd bokstav f at tingen skal være i samsvar med offentligrettslige krav som stilles i lovgivningen eller offentlig vedtak i medhold av lov på den tid kjøpet inngås.

Etter kjøpsloven § 17 første ledd er det imidlertid avtalen mellom selger og kjøper som er avgjørende. Kjøpsrettslige regler er fravikelige, slik at partene fritt kan avtale andre krav til måleredskapet enn det som følger av offentligrettslige regler. Det samme gjelder etter forbrukerkjøpsloven § 15 dersom forbrukeren har til hensikt å anvende tingen på en slik måte at de offentligrettslige krav er uten betydning.

I slike situasjoner kan selger av måleredskapet likevel holdes ansvarlig for brudd på de foreslåtte bestemmelsene i Justervesenets lovutkast §§ 10-12.

Reklamasjon

Etter lov om mål og vekt § 48 annet ledd kan kjøper av måleredskap forlange handelen omgjort senest fire år etter handelens avslutning. Bestemmelsen fremstår som en særlig reklamasjonsregel for kjøpere av måleredskaper. Forutsetningen for at bestemmelsen skal få anvendelse, er at selger har

² Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

³ Lov 19. juni 1970 nr. 69 om offentlighet i forvaltningen.

⁴ Lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp.

⁵ Lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp.

brutt sin opplysningsplikt om at måleredskapet er underlagt obligatorisk periodisk revisjon, jf. første ledd, og at kravet er fremsatt innen én måned etter at kjøper fikk kjennskap til forholdet.

Ved salg av måleredskaper som er underlagt obligatorisk periodisk revisjon, vil kjøperen bli påført en regelmessig kostnad i form av justergebyr. Det fremgår av motivene til lov om mål og vekt § 48 at selgers opplysningsplikt etter første ledd, var begrunnet i at kjøper ikke skulle påføres en uforutsett kostnad ved salget. For vekter var revisjonsperioden tre år, og den absolutte fristen for å forlange handelen omgjort etter annet ledd, ble derfor satt til fire år.

Etter kjøpsloven § 32 annet ledd er den absolutte reklamasjonsfristen to år for salg mellom profesjonelle parter. Justervesenet har vurdert om det dermed ville være hensiktsmessig å beholde den spesielle regelen i lov om mål og vekt § 48 annet ledd om at handelen kan kreves omgjort senest innen fire år.

I Justervesenets lovutkast er ordningen med periodisk revisjon ikke foreslått videreført som hovedregel. Den begrunnelsen som er anført i motivene til lov om mål og vekt § 48 vil dermed ikke være like aktuell i forhold til det nye lovforslaget. Det forekommer imidlertid i praksis at selger ikke sørger for at måleredskaper som selges, oppfyller regelverkets krav. Dette medfører i neste omgang problemer for kjøper/bruker av måleredskapet. For å bedre kjøper/brukers rettsstilling ovenfor selger, kunne det derfor være hensiktsmessig å videreføre regelen i lov om mål og vekt § 48 annet ledd i en noe annen form.

Justervesenet mener imidlertid at den nye loven bare bør inneholde regler av offentligrettslig karakter, slik at forholdet mellom partene reguleres av kjøpsrettslige regler. Justervesenet mener at det heller ikke er grunn til at kjøpere av måleredskaper skal stilles bedre enn kjøpere av andre varer, som må forholde seg til den absolutte reklamasjonsfristen som fremgår av kjøpsloven § 32 annet ledd. Det foreslås derfor ingen egen reklamasjonsbestemmelse i Justervesenets lovutkast.

16.1.5 Regelverk om angivelse av mål og vekt

Lov om mål og vekt § 50 bokstav b gir hjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om kontroll og *beregning* av produkters vekt, volumverdi eller alkoholinnhold, og om *merking* av produkter som underkastes slik kontroll. Denne bestemmelsen gir blant annet hjemmel for forskrift om e-merking. Bestemmelsen er foreslått videreført, jf. Juster-

vesenets lovutkast § 19. Se nærmere i Justervesenets utredning kapittel 11.6.

Det finnes imidlertid også flere bestemmelser i annet regelverk om krav til angivelse av mål og vekt. De bestemmelsene som omtales nedenfor stiller i hovedsak krav til produkter.

16.1.6 Næringsmidler

For *næringsmidler*, gir lov 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler mv. (næringsmiddeloven) § 1 nr. 3 hjemmel for å fastsette forskrifter som tar sikte på å forebygge uriktige forestillinger om varens mengde. I forskrift 21. desember 1993 nr. 1385 om merking mv. av næringsmidler § 4 nr. 3 er det fastsatt at ferdigpakkede næringsmidler som frembys, skal være merket med nettoinnhold. I forskriftens § 5 er det fastsatt at merkingen ikke skal villedle kjøper med hensyn til mengde.

Mer konkrete krav til mengdeinnholdet for næringsmidler er ikke fastsatt i lov eller forskrift. I Mattilsynets veiledning til forskriften fremgår det at nettoinnholdet som angis, skal være korrekt ved frambud, dvs. at det ved fylling av pakningen skal tas hensyn til endring i vekt/volum under lagring. Videre fremgår det at gjennomsnittlig vekt angis innenfor visse toleranser for negativt mengdeavvik. Kravene i forskrift om e-merking er retningsgivende.

Bestemmelsen Justervesenets lovutkast § 19 vil, som dagens bestemmelse, innebære en viss grad av dobbelregulering fordi den gir hjemmel til å pålegge merking av kvantitativt innhold for alle type produkter, også næringsmidler. En slik dobbeltregulering er i utgangspunktet uheldig, og det vil kreve at det ved fastsettelse av forskrifter på området er kontakt og samarbeid mellom de ulike etater, slik at unødig dobbelregulering unngås i praksis. Som det framgår av Justervesenets utredning kapittel 11.6, anbefales imidlertid at det under høringen innhentes synspunkter på i hvilken grad annet regelverk skal stille krav til angivelse av mål og vekt og krav til produkters kvantitative innhold. Justervesenet foreslår derfor ikke noen endring i regelverket om næringsmidler nå, men mener at dette er et forhold som det bør ses nærmere på når en bred høring er foretatt.

16.1.7 Salg av varer til forbruker

Det er også gitt en del bestemmelser om merking av mengde på *varer som selges til forbruker*. I lov 18. desember 1981 nr. 90 om merking av forbruksvarer § 3 gis det hjemmel til å påby merking av «...vekt, mål, volum, størrelse, antall eller lig-

nende...» Det er imidlertid ikke gitt bestemmelser om slik merking i medhold av loven.

Også etter lov 11. juni 1993 nr. 65 om konkurranse i ervervsvirksomhet (konkurranseloven) § 4-1 er det gitt hjemmel til å fastsette bestemmelser om mål og vekt i forbindelse med ervervsdrivendes salg av varer til forbruker. Dette er for å lette bedømmelsen av prisen på varer. I forskrift 6. desember 1999 nr. 1256 om prisopplysning for varer § 4 er det fastsatt at angivelse av enhetspris kan oppgis/beregnes ut fra standardmengden på pakningene (dvs. ferdigpakninger hvor vekt/volum ikke varierer fra pakning til pakning). Det er da et krav at de individuelle avvikene i den enkelte pakning ligger innenfor 5% av standardmengden eller innenfor de toleransegrensene som er fastsatt i e-merkeforskriften.

Justervesenet antar at disse bestemmelsene også innebærer en dobbeltregulering i forhold til lovutkastet § 19. En slik dobbeltregulering forutsetter at det er kontakt og samarbeid mellom de ulike etater. Det foreslås følgelig ingen endringer i disse regelverkene i denne utredningen.

16.1.8 Andre generelle bestemmelser

Det finnes også en rekke mer generelle lover som også kan få anvendelse i forhold til mengdeangivelse og merking av produkter. Etter lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven) § 2 første ledd er det gitt et generelt forbud mot villedende markedsføring. Dette må også omfatte uriktig fremstilling av mengdeinnholdet i en vare.

Kjøpsloven regulerer salg mellom likeverdige parter, dvs. mellom næringsdrivende eller mellom private parter. Lovens § 17 første ledd fastsetter at salgstingen skal være i samsvar med de krav til mengde som følger av avtalen. Brudd på denne forutsetningen er en mangel ved tingen, jf. tredje ledd. Det samme gjelder for forbrukerkjøp, jf. forbrukerkjøpsloven § 16.

Justervesenet ser det slik at disse generelle bestemmelsene ikke innebærer noen direkte dobbeltregulering i forhold til bestemmelsen som er foreslått i lovutkastet § 19.

16.1.9 Lov om edelmetaller

I en del andre land, for eksempel Sverige, Danmark og Nederland, anses regelverk om edelmetaller som et måleteknisk regelverk. Bestemmelser om edelmetaller er likevel fastsatt i egne lover. Det er imidlertid samme myndighet som har

overordnet ansvar for edelmetaller og måleteknikk.

I Norge er det et klart skille mellom måleteknikk og edelmetaller både når det gjelder lovgivning og myndighet. Det er ikke den nasjonale myndigheten for måleteknikk, dvs. Justervesenet, som har ansvaret for edelmetaller. Det er Edelmetallkontrollen (underlagt Barne- og familiedepartementet) som fører kontroll med edelmetallers finhet mv. i medhold av lov 6. juni 1891 nr. 2 om Guld-, Sølv- og Platinavarers Finhed og Stempling m.v., jf. forskrift 27. november 2000 nr. 1193 om Edelmetallkontrollens organisasjon, virksomhet og finansiering. I forskrift 29. november 1985 nr. 1997 om hvordan finheten av varer av edelt metall skal bestemmes, om bruk av lodde-metall, om stempling m.v., om varer pålagt edelt metall, er det i §§ 1 og 2 fastsatt hvilken finhetsgrad edelt metall og loddemetall skal ha. I forskriften § 3 er det fastsatt hvordan finheten skal kontrolleres, dvs. hvilke analysemetoder som skal brukes.

På begynnelsen av 1990-tallet ble det vurdert om Justervesenet skulle overta Edelmetallkontrollens oppgaver. Det daværende Nærings- og energidepartementet konkluderte i 1994 med at det ikke var naturlig og hensiktsmessig å legge Edelmetallkontrollens virksomhet til Justervesenet. Det ble lagt vekt på at Justervesenet på den tiden ikke hadde egnede laboratoriefasiliteter eller faglig kompetanse på området. Videre ble det påpekt at Justervesenet ikke hadde ressurser til overta oppgavene til Edelmetallkontrollen.

Mandatet som ligger til grunn for denne utredningen, nevner ikke forholdet til lov om edelmetaller. Mandatet åpner imidlertid for å vurdere annet regelverk der dette er naturlig. Sett på bakgrunn av departementets tidligere standpunkt i saken mener Justervesenet at mandatet må tolkes slik at vesentlige endringer i lovgivning om edelmetaller og myndighetsansvar ikke skal foreslås i denne lovutredningen.

Justervesenet foreslår på denne bakgrunn ingen endringer i lovgivningen og myndighetsfordelingen i forholdet mellom måleteknikk og edelmetallkontroll. Så lenge skillet mellom edelmetallkontroll og annen måleteknikk skal videreføres, ser ikke Justervesenet noe behov for endringer i lov om edelmetaller med tilhørende forskrifter. Justervesenet har imidlertid funnet det riktig å nevne sammenhengen som finnes mellom disse to områdene. Dette sikrer at det i den videre behandlingen av lovforslaget er klargjort for høringsinstansene at en nærmere kontakt mellom disse to områdene kan være aktuell.

16.2 Høringsinstansenes syn

Barne- og familiedepartementet (BFD) uttaler at det:

«...i lov om merking av forbruksvarer mv. § 3 (merkeloven) finnes hjemmel til å påby merking av «...vekt, mål, volum, størrelse, antall eller lignende» og i § 3 a i markedsføringsloven er det gitt hjemmel til å fastsette bestemmelser om mål og vekt for varer som frambyes for salg».

BFD uttaler videre at de mener bestemmelsene i merkeloven og markedsføringsloven bør opprettholdes. BFD viser til at formålet med markedsføringsloven og merkeloven er hensynet til forbrukerne og at disse skal få et best mulig grunnlag for bedømmelse og valg av varer.

BFD uttaler også at de merker seg at Justervesenet ikke foreslår noen endringer i forhold til Edelmetallkontrollen.

Energibedriftenes landsforening (EBL) uttaler at lovforslaget har en grenseflate mot NVEs regelverk:

«Når Justervesenet ønsker å skaffe seg kompetanse på hele måleverdikjeden, innebærer dette at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Justervesenet må trekke opp klare ansvarslinjer seg imellom.

(...)

Ansvarsforholdet mellom NVE og Justervesenet må være tydelig og kommuniserbart, slik at nettselskapene ikke opplever et dobbelt sett av forskrifter og unødvendig koordinering, for å håndtere og kvalitetssikre måleverdikjeden.»

Fiskeridirektoratet uttaleler følgende om forholdet mellom deres ansvarsfelt og lovforslaget:

«...det [er] klart at Justervesenet og den lovgivningen dette organet forvalter har en viktig rolle i forvaltningen av de norske fiskeressursene. Denne rollen fremstår som spesiell i forhold til andre forvaltningsområder. Fiskeridirektoratet har over de senere år hatt et godt samarbeid med Justervesenet.»

Fiskeridirektoratet nevner spesielt forskrift av 22. januar 2003 om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk, som nært knyttet til lovforslaget. Særlig gjelder dette § 7 om veielykt i forskriften hvor det vises eksplisitt til de krav som stilles av Justervesenet.

Olje- og energidepartementet (OED) mener at følgende forhold må avklares; hvorvidt loven får anvendelse i forhold til petroleumsvirksomhet, at Oljedirektoratet fortsatt vil være måleteknisk myndighet og hvordan forholdet mellom lov om målenheter, måling og normaltids og petroleums-

loven vil være. OED uttaler i den forbindelse følgende:

«I utredningen om ny lov om måling legges det i pkt. 7.3.1.5 (s. 51) til grunn at en eventuell ny lov om måling også vil komme til anvendelse innen petroleumsvirksomheten. Dette er et utgangspunkt som Olje- og energidepartementet slutter seg til.

(...)

OED forutsetter at en eventuell ny lov om måling sikrer at OD [Oljedirektoratet] også i fremtiden er den relevante myndighet hva gjelder måling innen petroleumsvirksomheten.

OED forutsetter videre at forholdet avklares i lovteksten eller i forarbeidene til ny lov om måling og at det gjøres klart at ODs rolle som måleteknisk myndighet innen petroleumsvirksomheten videreføres ved at OD oppnevnes som særskilt måleteknisk myndighet i medhold av ny lov om måling § 36.»

Oljedirektoratet (OD) viser til at de er måleteknisk myndighet og kontrollorgan underlagt OED for måling av petroleum for fiskale formål og for beregning av CO₂ avgift for anlegg underlagt petroleumsloven, og uttaler følgende:

«Forholdet til annet regelverk er etter vår mening ikke utdypet godt nok i utredningen. Det vi særlig savner er en klar beskrivelse av ODs rolle og virksomhet innenfor måling, og den betydningen ny lov om mål og vekt og et nasjonalt måleteknisk organ er tiltenkt i forhold til eksisterende måleteknisk regelverk under petroleumsloven og etter lov om avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomheten.

(...)

Petroleumsloven er det sentrale lovverket knyttet til petroleumsvirksomhet knyttet til undersjøiske petroleumsforekomster. Petroleumsloven § 1-5 første ledd første punktum må forstås slik at når petroleumsloven selv regulerer et forhold, kommer ikke annen norsk rett til anvendelse dersom denne lovgivningen har tilsvarende og konkurrerende regulering med et mer generelt virkeområde.»

Luftfartstilsynet uttaler at de forutsetter at unntaket i gjeldende forskrift om målenheter pkt 2.2 videreføres for luftfartens vedkommende og at Luftfartstilsynet konsulteres ved eventuelle endringer av dette.

16.3 Departementets vurdering

Departementet har her vurdert høringsuttalelsene om forholdet til annet regelverk. Departementet viser for øvrig til vurderingene omkring normaltids

i avsnitt 7 ovenfor og vurderingene omkring anvendelsesområdet og Svalbard i avsnitt 5 ovenfor.

Vedrørende BFDs merknader til grenseflatene mot merkeloven og markedsføringsloven viser departementet til at disse grenseflatene, og dobbeltreguleringen, også foreligger med dagens lovgivning. Lovforslaget innebærer at denne dobbeltreguleringen videreføres.

Tanken bak den nye loven er at dette er en lov som skal kunne regulere alle forhold knyttet til målinger. Det er ikke noen begrensninger i hvilke interesser som kan ivaretas gjennom loven, slik at den nye loven kan bidra til å ivareta viktige interesser som forbrukerhensyn og næringslivets behov, på samme måte som i dag. Interesser skal ivaretas i den utstrekning dette anses som effektiv bruk av samfunnets ressurser eller for øvrig er nødvendig for å ivareta beskyttelsesverdige interesser.

Departementet mener at dette forholdet best håndteres ved at Justervesenet involverer relevante myndigheter når det vurderes regelverk som berører disse grenseflatene. Justervesenet bør også involveres når det vurderes eller iverksettes reguleringer i medhold av disse lovene. Departementet kan i denne anledning ikke se behov for endringer i verken det foreliggende lovforslaget, merkeloven eller markedsføringsloven på grunn av dette forholdet.

EBL er opptatt av grenseflatene mot NVE. Departementet viser til at dette skyldes at Justervesenet i medhold av loven vil kunne stille krav til andre deler av måleverdikjeden enn bare til selve elektrisitmåleren. Departementet kan ikke se at Justervesenets anledning til nærmere regulering av andre elementer i måleverdikjeden med hjemmel loven vil være problematisk i forhold til NVE. Departementet forutsetter at Justervesenet i et eventuelt forskriftsarbeid vil samarbeide med NVE om løsninger.

Departementet har registret at Fiskeridirektoratets regelverk krever at fangstmengde skal veies. Det fastsettes videre at de som mottar fisk, skal ha egnet vekt godkjent av Justervesenet. Godkjent vekt innebærer at vekten har en gyldig justering. I henhold til det nye lovforslaget kreves i utgangspunktet ikke at vekter skal godkjennes. Det som kreves er at den enkelte bruker selv sørger for at

vekten oppfyller de fastsatte krav. Justervesenet skal utføre et risikobasert tilsyn for å sikre at kravene til vektene etterleves.

For å sikre etterlevelse av de krav som stilles, kan det i medhold av departementets lovforslag § 17 (§ 20 i Justervesenets lovutkast) stilles krav om godkjenningsordninger for måleredskaper under bruk. Departementet legger til grunn at Justervesenet tar initiativ til en dialog med Fiskeridirektoratet for å avklare om det er behov for eventuelle godkjenningsordninger og hvorvidt det er behov for overgangsordninger. Departementet viser til at justering kan videreføres som en overgangsordning med hjemmel i departementets lovforslag § 35 (§ 39 i Justervesenet lovutkast).

Når eventuelle forskrifter om hvilke krav som skal gjelde til samsvar mellom angitt og reelt måleresultat skal utarbeides, vil det også være naturlig at Justervesenet samarbeider med Fiskeridirektoratet, i de tilfeller dette har betydning for fiskerisektoren.

I likhet med OED, legger departementet som et utgangspunkt til grunn at den nye loven også vil komme til anvendelse på området for petroleumsvirksomhet. Departementet anser imidlertid ikke at vedtakelsen av loven medfører en endring av forholdet mellom regelverkene som Justervesenet og Oljedirektoratet forvalter, eller en endring av oppgave- og ansvarsfordelingen mellom de to etatene. Departementet legger til grunn at Justervesenet må være spesielt oppmerksomme på grenseflatene mot petroleumregelverket ved utformingen eller endringen av forskriftene til den nye loven. Justervesenet og Oljedirektoratet har siden 1990 hatt en samarbeidsavtale som frem til i dag har regulert samarbeidet mellom dem. Departementet forutsetter at de to etatene fortsetter å vurdere den mest hensiktsmessige løsningen på dette samarbeidet.

Unntaket for bruk av målenheter i luftfart skal, som Luftfartsdirektoratet viser til, videreføres i medhold av den nye loven.

Departementet slutter seg for øvrig til Justervesenets vurdering i forhold til forvaltningsloven og behandlingen av saker etter ny lov om målenheter, måling og normaltids. Departementet viser til lovforslaget § 32.

17 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

17.1 Justervesenets forslag

17.1.1 Ikrafttredelse

Justervesenet anser det som mest hensiktsmessig og praktisk at den nye loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Dette er foreslått i Justervesenets lovutkast § 40. Det foreslås videre at lov om mål og vekt og lov om normaltid oppheves fra samme tid, jf. lovutkastet § 40 annet ledd og § 41.

17.1.2 Overgangsbestemmelser

Justervesenet peker på at de forskriftene som er fastsatt med hjemmel i gjeldende lov om mål og vekt, vil være uten rettslig virkning dersom hjemmel for disse ikke videreføres i den nye loven. Justervesenet skal gå igjennom disse forskriftene, men det er foreløpig uvisst om en full gjennomgang lar seg gjennomføre innen ikrafttredelsen av den nye loven.

Justervesenets lovutkast overlater i stor grad de materielle kravene til forskrifter. Det vil i hovedsak være behov for å videreføre de gjeldende tekniske forskrifter, som for eksempel inneholder de tekniske kravene til måleredskaper, i den nye loven. Det samme gjelder de øvrige forskrifter om målenheter, e-merking mv. Justervesenet mener derfor at det er viktig å sikre at disse forskriftene blir videreført inntil det blir foretatt ny vurdering av om det er behov for disse reglene. Det er også behov for å videreføre forskrift om sommertid som er fastsatt med hjemmel i lov om normaltid. Justervesenet foreslår derfor at forskrifter som er fastsatt med hjemmel i lov om mål og vekt og lov om normaltid skal fortsette å gjelde hvis de også kunne vært gitt med hjemmel i den nye loven, jf. lovutkastet § 39 første ledd.

Forskrift om justering står i en særstilling da denne forskriften i stor grad utfyller og presiserer dagens lov. Hvilke måleredskaper som det gjelder krav til etter dagens lov reguleres for eksempel i lov om mål og vekt § 9 sammenholdt med forskrift om justering §§ 21 og 23. Justervesenet anbefaler at denne forskriften oppheves helt eller delvis sam-

tidig med at loven trer i kraft, og at det i stedet fastsettes en overgangsforskrift som regulerer hvilke måleredskaper det skal stilles krav til.

Etter Justervesenets lovutkast §§ 10 og 13 skal det fastsettes i forskrift når nærmere krav etter loven skal gjelde. Justervesenet viser imidlertid til at det ikke er realistisk å forvente at det kan foretas en fullstendig vurdering av om krav fortsatt skal gjelde i de tilfeller hvor krav gjelder i dag, før loven trer i kraft. Justervesenet mener at det mest hensiktsmessige vil være at dagens krav videreføres inntil det er foretatt en ny vurdering. Det foreslås derfor at departementet i forskrift skal fastsette hvilke måleredskaper som det skal videreføres krav til, og i hvilke situasjoner, i en overgangsperiode, jf. Justervesenets lovutkast § 39 annet ledd. Justervesenet mener at krav bør videreføres i de tilfeller hvor det i praksis stilles krav i dag.

Det kan videre være andre behov for overgangsordninger når loven trer i kraft. Det kan for eksempel oppstå spørsmål om hva som skjer med typegodkjenninger, som normalt gjelder for 10 år, når disse er gitt med hjemmel i den gamle loven og der kravene endres. Det kan også tenkes at loven selv stiller andre krav eller at innholdet i forskriftene endres. Justervesenet viser til at det i slike tilfeller vil være behov for å fastsette overgangsbestemmelser for den som allerede har innrettet seg i forhold til gjeldende rett. Det kan virke inngripende og unødig tyngende overfor parter og aktører på området dersom de må tilpasse seg de nye og endrede krav.

En annen problemstilling oppstår der gjeldende forskrifter som videreføres, bruker begreper som «justering» og «revisjon», da det i forslaget til ny lov ikke foreslås en hovedregel om justering men åpner for at lignende ordninger kan fastsettes særskilt. Det vil da være behov for å avklare hvordan disse begrepene skal forstås i de tekniske forskriftene som videreføres.

På bakgrunn av at det er viktig å sikre rimelige og hensiktsmessige overgangsordninger, foreslår Justervesenet at departementet gis hjemmel til å fastsette særskilte overgangsregler, jf. lovutkastet § 39 tredje ledd.

17.2 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene har merknader til bestemmelsen om ikrafttredelse eller overgangsbestemmelsene.

17.3 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Justervesenets vurdering av ikrafttredelse og oppheving av lov om mål og vekt. Det vises til lovforslaget § 33 og § 34 første ledd.

Departementet slutter seg videre til Justervesenets vurdering av behovet for overgangsbestemmelser. Det vises til lovforslaget § 35.

18 Økonomiske og administrative konsekvenser

18.1 Innledning

Kapittelet tar for seg forventede økonomiske og administrative konsekvenser av lovforslaget. Alle konsekvenser av lovforslaget kan imidlertid ikke overskues før blant annet nærmere krav til måleredskaper fastsettes gjennom forskrifter.

Lovregulert måling omfatter mange bransjer som til dels har forskjellig historikk og filosofi med hensyn til bruk av måleredskaper og måleresultater. Lovforslagets mulighet til bedre å kunne optimalisere tilsynsordningen innenfor lovregulert måling, vil derfor kunne gi forskjellig resultat avhengig av bransje og bruksområde. Det vil være nødvendig med tilpassede tilsyns- og kontrollopplegg avhengig av den enkelte bransjes forutsetninger og fokus på korrekte måleverdier. Dette vil være vesentlig for å sikre optimal utnyttelse av tilsynsressursene.

18.2 Konsekvenser av de enkelte endringsforslag

18.2.1 Justervesenet som ansvarlig for realisering av målenheter

Lovforslaget forutsetter at Justervesenet har ansvar for at behovet for realisering av målenheter er dekket i Norge. Justervesenet kan igjen utpeke andre laboratorier som er ansvarlig for realisering av bestemte målenheter.

For å være en aktør i den nødvendige nasjonale og internasjonale måletekniske infrastrukturen, forutsettes det at de nasjonale laboratoriene som realiserer målenheter, opprettholder tilstrekkelig nøyaktighet og sikrer tilliten til det norske systemet gjennom kontakt med meterkonvensjonen og andre internasjonale organer. I dagens situasjon er dette arbeidet i begrenset grad brukerfinansiert. Det gis et tilskudd over statsbudsjettet på ca. 20 millioner kroner. Denne finansieringsordningen medfører at alle kalibreringer som er nødvendig å utføre på beste nøyaktighetsnivå i Norge med sporbarhet til de internasjonale SI-enhetene, har en tilsvarende kostnad for brukere i Norge som i de øvrige europeiske land. Også i de øvrige EØS-landene

blir finansieringen av disse oppgavene i stor grad dekket av staten, typisk bidrag er 0,02 – 0,07 promille av BNP. Lovforslaget gir ingen føringer med tanke på annen finansiering av disse oppgavene, og de må også i framtiden i hovedsak dekkes ved direkte tilskudd fra myndighetene.

For *brukerne* av nasjonale laboratorier (kalibreringslaboratorier, forskning, industri), vil muligheten til å utpeke andre laboratorier på enkelte målenheter medføre at det vil være mulig å få utført tilfredsstillende kalibreringer på disse områdene i Norge, istedenfor å være avhengig av å gå til utlandet. Dette vil redusere kostnader og tidsforbruk, men det er vanskelig å si noe om i hvilket omfang uten å foreta en konkret utredning.

For *Justervesenet* vil en slik utpeking og oppfølging overfor meterkonvensjonens MRA om gjensidig aksept av nasjonale realiseringer, kreve at Justervesenet har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å forestå dette arbeidet. Det nøyaktige behovet for ressurser vil avhenge av på hvor mange områder Justervesenet skal forestå slik koordinering. Dagens situasjon tilsier ikke at Justervesenet har behov for økte ressurser på dette området.

18.2.2 Nærmere krav til målinger

Forslaget åpner for at det kan fastsettes nærmere krav til målinger. Loven vil kunne benyttes som hjemmelsgrunnlag for regulering innenfor flere departementers ansvarsområder. Loven åpner for at det kan stilles krav på nye områder, og at områder hvor det i dag stilles krav kan falle bort etter den nye loven.

For at det skal kunne fastsettes nærmere krav til måleredskaper stiller formålsparagrafen som krav at det skal bidra til samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Således ligger det i lovens grunnleggende innretning at krav som stilles med hjemmel i loven, ikke gir samfunnsøkonomiske kostnader.

For *eierne av måleredskaper* vil innføring av krav til målinger på nye områder kunne medføre økte kostnader for å oppfylle kravene. De som allerede har gode systemer for å sikre god kvalitet på sine målinger, vil bli mindre påvirket. Dersom krav skulle falle bort etter den nye loven, kan dette på

den annen side medføre reduserte kostnader for de som blir berørt.

For *Justervesenet* innebærer lovforslaget at etaten må ha tilstrekkelig kompetanse og ressurser til utredninger av om krav skal innføres og i tilfelle hvilke krav. Det er ofte lite data tilgjengelig – også internasjonalt – når det skal vurderes å fastsette krav på nye områder. Det kan derfor være nødvendig med prosjekter både på mulig datainnsamling og for å skaffe bedre viten om feilkilder og feilhyppighet for aktuelle situasjoner før det kan gjennomføres en analyse og risikovurdering som grunnlag for en beslutning om å fastsette nærmere krav. Det må antas at ressursbehovet vil være stort i tiden rundt ikrafttredelse av den nye loven fordi det må forventes en del forskriftsarbeid i denne perioden.

Andre myndigheter (enn *Justervesenet*) vil kunne nyttiggjøre seg *Justervesenets* kompetanse på det måletekniske området, inkludert *Justervesenets* internasjonale nettverk, for å vurdere hvilken regulering som er hensiktsmessig på deres områder. Det er imidlertid vanskelig å si noe konkret om dette vil medføre økt eller redusert ressursbehov for de myndigheter som anser regulering av måletekniske forhold som nødvendig.

18.2.3 Økt ansvarliggjøring av bruker/eier

Forslaget forsterker ansvaret som eier har for at måleresultatene til enhver tid tilfredsstillende fastsatte krav. Dette forutsetter økt bruk av egenkontroll og at det kan pålegges bruker nærmere plikter som skal sikre samsvar med de fastsatte krav.

For *eierne* av måleredskaper kan lovforslaget medføre økt krav til egenkontroll og kvalitetsoppfølging. Dette vil øke kostnadene for eierne i den grad systemer for egenkontroll ikke allerede er etablert. Krav til egenkontroll og kvalitetssikring må vurderes separat for den enkelte bransje for ikke å øke kostnadene for eierne uforholdsmessig mye.

Ved kjøp av tjenester for i større grad å ivareta kravet om egenkontroll, kan det vise seg at tjenester på enkelte områder vil være både kostbart og vanskelig tilgjengelig. For spesielt små og mellomstore bedrifter kan det å forholde seg til ulike regelverk og pålegg være ressurskrevende. Disse kostnadene vil måtte inngå i en vurdering av de totale samfunnsøkonomiske kostnadene. Loven skal i utgangspunktet praktiseres slik at krav som stilles bidrar til samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Bruk av og forståelse for egenkontroll hos brukerne vil imidlertid på sikt kunne øke kvalitetsbevisstheten hos brukerne av måleredskaper. Dette vil igjen kunne redusere *Justervesenets* tilsyns-

virksomhet, og dermed redusere eierne kostnader knyttet til tilsynet i den grad dette er brukerfinansiert.

For *Justervesenet* vil økt bruk av egenkontroll hos brukerne medføre redusert behov for tilsyn, og derved redusert ressursbehov. Samtidig vil mulige pålegg til eierne øke *Justervesenets* behov for ny kompetanse til å vurdere kontrollopplegg og kvalitetssikring hos brukerne. I hovedsak forventes at dette kan skje med opplæring av eksisterende personell, men behov for nytt personell kan ikke utelukkes for å oppnå nødvendig kompetanse.

Innenfor dagens omfang av krav til måleredskaper forventes ikke endret kapasitetsbehov da frigjorte ressurser til dagens tilsynsopplegg vil kunne benyttes til eksempelvis revisjon av bedriftens eget kontrollopplegg og til kompetanseøkning for brukerne. Det forventes imidlertid at samme ressursbruk vil gi en økt måloppnåelse.

18.2.4 Krav til bruk av måleredskapet og angivelse av måleresultatet

Lovforslaget gir mulighet til å stille krav til både bruk/installasjon av måleredskapet og presentasjonen av måleresultatet.

For *eierne* av måleredskaper vil forslaget medføre mer konkrete krav til installasjon/bruk og behandling av måleresultatet. Dette vil kunne lette eierne arbeid med å spesifisere hva som er nødvendig overfor leverandører av måleredskaper, og vil dessuten redusere risikoen for manipulering av måleresultatet. Dette bør bidra til økt tillit fra eierne egne kunder. Selv om dagens lov ikke direkte regulerer dette, har *Justervesenet* i lang tid arbeidet for å oppnå fokus og forståelse hos de som bruker måleredskapene for at disse forholdene er viktige. For de eierne som i dag har fokus på korrekte målinger, vil situasjonen i stor grad være tilfredsstillende. Forslaget antas derfor ikke å ha økonomiske konsekvenser for disse. Eierne som ikke har hatt forståelse for problemstillingen, vil kunne måtte sette i verk nye tiltak som kan medføre økte kostnader. Dette vil gjelde for enkelteiere innenfor alle bransjer.

For *Justervesenet* vil muligheten til å stille slike krav kunne lette de bestrebelsene som allerede i dag gjøres for å sikre at måleredskapet blir installert og brukt på en forsvarlig måte, og at måleresultatet blir korrekt presentert. For bedre å kunne følge opp dette, vil det kunne tenkes behov for økt kompetanse, for eksempel på dataoverføring og signalbehandling. Det tas sikte på at dette i hovedsak kan skaffes gjennom opplæring av eksisterende personell.

18.2.5 Krav til justering og tilhørende gyldighetsperiode opphører som hovedregel

Lovforslaget medfører at krav til det justering bortfaller som hovedregel. Justering erstattes av ulike typer tilsyn, tilpasset ulike behov. Forslaget gir mulighet for tilsyn basert på risikoanalyser.

For *eierne* av måleredskaper betyr dette at måleredskapet ikke blir ulovlig i bruk fordi gyldighetsperioden går ut, slik tilfellet er i dag. At bestemmelsen fjernes, vil sikre at eierne ikke kommer i en «ulovlig» situasjon dersom det har vært praktiske vanskeligheter ved å gjennomføre fornyet justering (for eksempel ved sesongavhengig produksjon). Hvilken intensitet tilsynet skal ha, vil måtte avgjøres ut fra en risikoanalyse. Dette vil medføre at eiers kostnader ved tilsynsvirksomheten (i den grad dette er brukerfinansiert) blir redusert der risikoen er lav, mens kostnadene vil kunne øke i motsatt fall.

For *Justervesenet* gir forslaget mulighet til en mer hensiktsmessig utnyttelse av tilsynsressursene. Det vil kunne brukes økte ressurser på områder der det er høy risiko for feil eller feil vil få store konsekvenser, og tilsvarende reduserte ressurser der risikoen vurderes som lav. Risikoens betydning vil kunne være forskjellig avhengig av hvilke interesser det tas hensyn til. Som eksempel, basert på dagens feilsituasjon, vil feil på bensinpumpene ha liten økonomisk risiko for den enkelte forbruker mens den som driver en bensinstasjon kan oppfatte den samme risikoen som vesentlig. Slike analyser må derfor vurdere alle parters risiko før en beslutning om akseptabel risiko tas. Denne må så danne grunnlaget for tilsynsopplegget. Totalt sett stiller lovens formål krav om at de krav som stilles skal bidra til mer effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Et fleksibelt tilsynsopplegg vil kreve god planlegging og logistikkfunksjon for å holde de totale kostnadene nede. Likevel kan det ikke ses bort fra at for eksempel økte reisekostnader vil påløpe. Samlet sett bør imidlertid Justervesenets ressursbehov til tilsynsvirksomhet på nåværende områder kunne reduseres på sikt.

18.2.6 Tilpassede tilsynsordninger

Forslaget gir stor fleksibilitet i forhold til hvordan Justervesenet skal gjennomføre sin tilsynsvirksomhet. Hvordan tilsynet skal utføres, må vurderes konkret for de enkelte områder, både bransjer og type måleredskaper.

For *eierne* av måleredskap vil det være en fordel at det gjennomføres en best mulig tilpasset tilsynsmetodikk og kontrollopplegg fra Justervesenets side. Der hvor det bransjemessig kan define-

res en avgrensning, bør også bransjen kunne gi innspill til effektive kontroll- og tilsynsmetoder.

Der risikoen ved feilmåling vurderes som liten eller der eierne har egne gode kontrollopplegg, vil behovet for tilsyn, og derved kostnader som skal dekkes, kunne reduseres. Ved økt risiko eller manglende troverdig egenkontroll, vil det medføre økte kostnader. Det er ikke mulig å si noe om de samlede konsekvenser for bruker før det er gjennomført en vurdering og beslutning om de konkrete egenkontroll- og tilsynsopplegg for de enkelte bransjer og bruksområder. Brukers kostnader ved egenkontroll- og tilsynsopplegget vil videre være avhengig av hvilken finansieringsordning som velges.

For *Justervesenet* medfører forslaget behov for kompetanse og kapasitet til å foreta vurderinger av hensiktsmessige tilsyns- og kontrollopplegg. Det vil også være behov for kompetanse på revisjon av kvalitetssystemer og bedriftens egne kontrollopplegg. Dette behovet antas i stor grad å kunne dekkes ved opplæring av eksisterende personell, men det kan likevel være behov for nye tilsetninger av personer med nødvendig kompetanse. Slike tilsetninger antas å kunne skje ved naturlig utskiftning. Det totale ressursbehovet antas ikke å øke da behovet for kapasitet til annen tilsynsvirksomhet kan reduseres.

18.2.7 Krav til måleredskaper pga. plassering bortfaller som hovedregel

I dag er hovedregelen at det i enkelte tilfeller gjelder krav til måleredskaper utelukkende på grunn av deres plassering. Det er mulig etter dagens regelverk å søke om at slike måleredskaper blir unntatt fra krav. Denne bestemmelsen er forslått endret slik at det ikke stilles krav til måleredskaper kun på grunn av plassering. Bare dersom det er fare for forveksling med måleredskaper som det stilles krav til, kan det stilles krav også til det aktuelle måleredskapet.

For *eierne* vil systemet med søknad om unntak falle bort. Dette vil gjøre det enklere for brukerne å forholde seg til regelverket.

For *Justervesenet* vil forslaget medføre at behandling av slike søknader om unntak faller bort.

18.3 Oppsummering

18.3.1 Økonomiske konsekvenser

Det er vanskelig å si noe presist om hvilke økonomiske konsekvenser lovforslaget vil få for brukere

og myndighetene før utfyllende forskrifter er vedtatt og tilsynsopplegg samt finansieringsordning er vurdert. Det må antas at myndighetenes utgifter til tilsyn vil kunne gå ned, mens utgiftene for eierne av måleredskapene det stilles krav til kan tenkes å gå noe opp, avhengig av bransje og eksisterende rutiner. Lovforslaget forventes å gi grunnlag for bedre utnyttelse av samfunnets ressurser, enn hva som er tilfellet med dagens lov.

18.3.2 Administrative konsekvenser

Lovforslaget vil medføre behov for en utvidelse av kompetansen i Justervesenet, ettersom nye tilsynsmetoder blir tatt i bruk. Dessuten kreves det kom-

petanse og ressurser til utredning og tekniske undersøkelser knyttet til om det skal fastsettes krav, i forbindelse med forskriftsarbeid og til å vurdere i hvilken grad det bør utpekes andre laboratorier til å realisere målenheter. I en overgangsfase vil det kunne være behov for noe ekstra ressurser til dette arbeidet.

Justervesenet vil for øvrig ha behov for ny kompetanse i forbindelse med tilsyn og vurdering av egenkontroll. Beregnet ut fra dagens omfang av lovregulering, forventes dette å kunne dekkes ved opplæring av eksisterende personell. I den grad nye tilsetninger er nødvendig, antas dette i stor grad å kunne skje gjennom naturlig utskiftning.

19 Spesialmerknader

19.1 Innledning

Merknader til § 1 Formål

Bestemmelsen fastsetter hva som er formålet med loven.

Formålsbestemmelsen må legges til grunn ved tolking, anvendelse og skjønsmessige vurderinger av lovens øvrige bestemmelser. Formålsbestemmelsens betydning for vedtak etter loven er spesielt fremhevet i §§ 7 og 10.

Første ledd fastsetter for det første at lovens formål er å sørge for en måleteknisk infrastruktur som har nasjonal og internasjonal tillit. Internasjonal tillit vil blant annet innebære at vi må følge de forpliktelsene som pålegges gjennom internasjonale avtaler, for eksempel EØS-avtalen. Begrepet måleteknisk infrastruktur er et overordnet begrep som er ment å omfatte alle deler av det nasjonale systemet som fører til sammenlignbare og tillitsvekkende måleresultater. For eksempel er både målenheter, system for realisering av målenheter, sporbarhet i målinger og kontrollsystemer viktige bestanddeler i en måleteknisk infrastruktur. Hvilken lovregulering som foreligger på området, vil også være en del av den måletekniske infrastrukturen, herunder krav til måleresultater og måleredskaper.

Første ledd fastslår videre at loven skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser. Dette innebærer at de tiltak og reguleringer som iverksettes i medhold av loven, som utgangspunkt må vurderes i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Det må i den sammenheng legges vekt på å foreta vurderinger av alle viktige og relevante forhold. Hvor grundige utredninger som skal foretas, vil blant annet bero på omfanget og viktigheten av den aktuelle saken. Det vil i den sammenheng også være viktig å føre dialog med myndigheter som forvalter regelverk som har grenseflater til den nye loven.

Annet ledd fastslår at loven skal bidra til tilfredstillende nøyaktighet i målinger og måleresultater når dette anses nødvendig for å sikre effektiv bruk av samfunnets ressurser. Dette innebærer at det som et utgangspunkt må foretas en samfunnsøkonomisk vurdering av hvilke tiltak som er nødvendige for å sikre målinger og måleresultater. Det er imidlertid ikke sikkert at alle interesser som tren-

ger særlig beskyttelse, vil være økonomisk målbar (jf. begrepet effektiv ressursbruk). Eksempler på forhold som det vanskelig kan settes økonomisk verdi på, er rettssikkerhet og verdien av et menneskeliv. Behovet for å sikre målinger og måleresultater må derfor i visse tilfeller også vurderes ut fra ikke-økonomiske kriterier. Det er således presisert at loven, i tillegg til å sikre en effektiv bruk av samfunnets ressurser, også skal bidra til ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser.

Loven er ikke begrenset til ivaretagelse av spesielt angitte interesser, men noen av de interesser som det i dag fremstår som mest aktuelt å bidra til å sikre gjennom denne loven, er like konkurransevilkår, forbrukervern, liv og helse, rettssikkerhet og miljø (i den utstrekning dette anses nødvendig ut i fra målet om effektiv bruk av samfunnets ressurser eller anses nødvendig for øvrig). Loven åpner også for å kunne beskytte eventuelle nye interesser som med tiden blir betraktet som viktig å beskytte ved hjelp av krav til målinger og måleresultater.

Merknader til § 2 Virkeområde og definisjoner

Bestemmelsen angir de generelle rammene for lovens virkeområde. *Første ledd første punktum* gir en beskrivelse av lovens system som er at loven ikke stiller krav til måleredskaper, målinger, angivelse av måleresultater og produkters kvantitative innhold med mindre det er bestemt at krav skal gjelde etter §§ 7, 10, 15 (jf. § 10) og 16. Hvorvidt krav skal gjelde, vurderes etter disse bestemmelsene sammenholdt med de vurderingskriteriene som følger av lovens formålparagraf.

Første ledd annet punktum avgrensner lovens virkeområde mot målinger og bruk av måleresultater som har et rent privat formål. At noe er til «privat bruk», behøver ikke bety at den personen som foretar målingen er den eneste som har interesse av måleresultatet. Innenfor naturlige fellesskap, for eksempel en familie eller en bedrift, kan det foretas målinger som ikke berører noen andre ut over dette fellesskapet.

Det kan i enkelte tilfeller oppstå tvil om en måling eller et måleresultat skal være til «privat bruk». Det må da foretas en konkret vurdering. Et moment vil være om økonomien er felles og hvilken

avtale som gjelder om fordeling av utgifter. Ved tolkning av hva som menes med privat bruk i lovbestemmelsen, må det også legges vekt på om dette er målinger som i stor grad berører flere, om noen andre enn den som foretar målingen har sterke interesser i resultatet, og om det er behov for å stille nærmere krav til denne type målinger og måleresultater. Måleredskaper som det stilles krav til pga. deres plassering, jf. § 14, vil ofte rent faktisk kunne falle inn under begrepet «privat bruk». Dersom det stilles krav til disse måleredskapene etter § 14, vil dette likevel ikke kunne betraktes som privat bruk.

Et praktisk eksempel på målinger som ikke kan anses som målinger til privat bruk, er fordeling av elektrisitetsutgifter innenfor et borettslag. Et borettslag har ofte en fellesmåler for måling av elektrisitet som avgjør borettslagets samlede elektrisitetsutgifter i forhold til leverandøren av elektrisitet. Dersom det i tillegg er installert egne elektrisitetsmålere for hver enkelt leilighet/husstand for å fordele borettslagets elektrisitetsutgifter på den enkelte husstand etter dens faktiske (målte) bruk, er dette ikke å anse som målinger til privat bruk. Det avgjørende er at utgiftene skal belastes forholdsmessig på den enkeltes privatøkonomi og ikke på borettslagets fellesøkonomi.

Bestemmelsens *annet ledd* gir en definisjon av hva som skal forstås med begrepet «måling» etter loven. I *første punktum* defineres måling som bruk av måleredskaper eller målemetoder som har som formål å bestemme den kvantitative størrelsen, måleresultatet, på det som måles. Det foregår målinger på stort sett alle områder i samfunnet. De mest åpenbare eksemplene på målinger som berører oss, er når vi kjøper matvarer basert på vekt og volum og når vi fyller bensin. Oppgjøret for slike forbruksvarer baseres direkte på måleresultater. Mange målinger har stor betydning også utover det rent økonomiske, både for den enkelte og for samfunnet generelt. For eksempel blir måling av kjørehastighet og puste- eller blodprøver for å påvise påvirkning av alkohol eller narkotiske stoffer lagt til grunn i vurderingen av om det foreligger et straffbart forhold. Innenfor helsesektoren foretas det en rekke målinger som vil ha betydning for den enkeltes liv og helse. Slike målinger omfatter alt fra måling av pasienters feber, puls og vekt til laboratorietester av blodprøver og annet for å avdekke eventuelle sykdommer. Andre eksempler er måling av forurensende utslipp til luft og vann.

Annet punktum viser til at det med måleresultat ikke bare menes målinger hvor resultatet angis i målenheter, men at også andre typer angivelser som prosent og antall anses å falle inn under begrepet måleresultat. De målenhetene som gjelder i

Norge blir fastsatt i forskrift, jf. lovens § 4. Måleresultatet ved måling av bensin angis for eksempel i målenheten liter.

Tredje ledd første punktum definerer hva som er et «måleredskap» i lovens forstand. Det sentrale for om noe skal anses for å være et måleredskap, er om det brukes for å framskaffe et måleresultat.

Begrepet «måleredskap» må forstås vidt. Ethvert redskap, utstyr, instrument eller system som brukes for å fremskaffe et måleresultat skal regnes som «måleredskap», uansett hva som måles eller hvilken type måleredskap det er tale om. Mer avanserte instrumenter eller systemer som ikke faller inn under begrepet «måleredskap» rent språklig sett, omfattes altså likevel av definisjonen så lenge det brukes for å fremskaffe et måleresultat. Alle de komponenter som er nødvendig for å få frem måleresultatet må regnes som deler av måleredskapet.

Tredje ledd annet punktum gir Justervesenet adgang til å gjøre mer konkrete avgrensinger i forhold til hva som skal forstås som «måleredskap» etter loven. Det kan for det første oppstå tvil om et redskap i det hele tatt benyttes til å fremskaffe et måleresultat. Ved mer avanserte målesystemer, kan det også oppstå tvil om hvilke deler som egentlig er nødvendig for å fremskaffe måleresultatet. I begge tilfeller kan Justervesenet avklare spørsmålet enten i forskrift eller enkeltvedtak.

Tredje ledd tredje punktum gir departementet hjemmel for å bestemme at redskaper som normalt vil falle inn under definisjonen av måleredskap, likevel ikke skal betraktes som måleredskap etter loven. Dette kan fastsettes både i forskrift og enkeltvedtak.

Merknader til § 3 Myndighet

Bestemmelsens første ledd viderefører Justervesenet som måleteknisk myndighet.

Bestemmelsens *første ledd første punktum* fastsetter at Justervesenet er måleteknisk myndighet. Bestemmelsen gir videre hjemmel for at Kongen kan fastsette at andre skal være måleteknisk myndighet på særskilte områder, jf. *annet punktum*. Både andre offentlige og private organer kan utpekes. Organet kan utpekes som måleteknisk myndighet generelt på et område, eller for spesifiserte oppgaver. Der myndighet etter de enkelte bestemmelser i loven er gitt til Justervesenet, vil den som er utpekt som myndighet på særskilte områder ha den samme myndighet etter disse bestemmelsene som Justervesenet, med mindre myndigheten er begrenset til spesifiserte bestemmelser i loven. Dette følger av bestemmelsen i første ledd *siste punktum*.

Når det gjelder tilsynsoppgaver, kan Justervervesenet (eller annen utpekt myndighet etter første ledd) på eget initiativ overlate slike oppgaver til andre organer, jf. § 20 annet ledd.

Annet ledd fastsetter grunnleggende krav til myndigheten (Justervervesenet eller andre som utpekes). Det kan ikke utpekes andre organer til å være myndighet hvis de ikke tilfredsstillende disse kravene til måleteknisk kompetanse og sporbare målinger. Etter *annet punktum* kan departementet fastsette nærmere krav til den måletekniske kompetansen og andre forhold av betydning for den måletekniske virksomheten etter loven. Det kan blant annet stilles nærmere krav til kvalitetssystemer.

19.2 Grunnleggende måleteknisk infrastruktur

Merknader til § 4 Målenheter

Første ledd gir Kongen hjemmel til å fastsette hvilke målenheter som skal gjelde i Norge. Ved fastsettelse av gjeldende målenheter, må det sørges for at de er i samsvar med det internasjonale enhetssystemet for målenheter og for øvrig er i tråd med EUs rådsdirektiv 80/181/EØF om målenheter med senere endringer. De gjeldende målenheter er fastsatt i forskrift 10. juni 1977 nr. 1 om målenheter. Bestemmelsen gir hjemmel for å videreføre denne forskriften.

At målenhetene «gjelder», innebærer at disse enhetene skal brukes i Norge. Andre enheter er ikke tillatt, med mindre de kun anvendes til privat bruk, jf. § 2. Det er derfor ikke tillatt å bruke måleredskaper som måler og veier i andre enheter, foreta målinger i andre enheter eller angi andre enheter for et måleresultat enn de som er fastsatt som gjeldende, se imidlertid bestemmelsens annet ledd. Bestemmelsen gir hjemmel for at det i forskrift kan fastsettes at ulike målenheter skal gjelde generelt, eller at bruk av visse målenheter skal begrenses til visse områder. Dette er for eksempel gjort i forskrift om målenheter pkt. 2.2 som angir enkelte målenheter som bare kan anvendes i spesielle tilfeller.

Bestemmelser om symbolene for målenheter og hvordan disse skal skrives og trykkes kan også fastsettes i medhold av denne bestemmelsen.

Annet ledd presiserer at Kongen i forskrift kan fastsette at andre målenheter enn de som gjelder i Norge, kan angis som tilleggsangivelser. Enhetene kan ikke angis alene, men kommer i tillegg til de gjeldende målenhetene. At de kan angis, innebærer at de kan påføres for å beskrive måleresultatet. Selve målingen må imidlertid foretas i de gjel-

dende enhetene. En angivelse i ikke-gjeldende målenheter vil derfor alltid være resultat av en omregning fra gjeldende enheter.

Retten til å bruke tilleggsangivelser i andre målenheter godtas bare i spesielle tilfeller, for eksempel når dette er en forutsetning for eksport av varer. Ved fastsettelse av forskrifter i medhold av denne bestemmelsen, må det sørges for at bestemmelsene er i tråd med direktivet om målenheter som også fastsetter hvilke målenheter som kan godtas som tilleggsangivelser.

Merknader til § 5 Realisering av målenheter

Første ledd første punktum skal sikre den delen av den måletekniske infrastrukturen som innebærer at målenhetene må kunne realiseres med en slik nøyaktighet at målinger som bygger på disse realiseringene, har den nødvendige tillit og aksept. Bestemmelsen må også ses i sammenheng med § 1 første ledd.

Det sentrale med bestemmelsen er å fastslå at det i Norge skal foreligge et system som sikrer nasjonale referanser som har en tilfredsstillende nøyaktighet. Det må med andre ord være mulig å hente sporbarhet fra tilstrekkelig nøyaktige realiseringer av en målenhet. Bestemmelsen sier ikke noe om hvordan behovet skal dekkes og åpner for en fleksibel virkemiddelbruk. Hva som er behovet, må ses på ut i fra en totalvurdering av de nasjonale behov med utgangspunkt i en samfunnsøkonomisk vurdering, og vil kunne variere over tid. Det må blant annet legges vekt på hvilket behov lovregulert virksomhet, industrien og forskning har for nasjonale referanser.

Første ledd annet punktum slår fast at Justervervesenet har ansvar for å sette i verk nødvendige tiltak for å sikre at det nasjonale behovet for nasjonale referanser er dekket. Justervervesenet vil ha hovedansvar for å sikre tilgjengeligheten av nasjonale referanser. Det vises også til § 3 som fastslår at Justervervesenet er nasjonal måleteknisk myndighet.

Annet ledd første punktum fastsetter at dersom Justervervesenet ikke selv realiserer de målenheter det er behov for, kan Justervervesenet utpeke laboratorier som skal ha ansvar for realiseringen av en eller flere målenheter som skal være nasjonale referanser, dvs. øverste ledd i den norske sporbarhetskjeden. Både offentlige og private laboratorier kan utpekes ved enkeltvedtak. En utpeking bør utføres i samråd med det aktuelle laboratoriet og andre berørte interesser, for eksempel industrien og myndighetsorganer.

Justervervesenet må vurdere hvilke krav som skal stilles til de utpekte laboratoriene, basert på de foreliggende behov for blant annet nøyaktighet i de

realiseringer laboratoriet skal utføre. Laboratoriet må for eksempel dokumentere at det kan fremstille den aktuelle referansen med den nøyaktighet som Justervesenet mener er nødvendig. Dette vil stille krav til kompetanse og utstyr, blant annet målenormaler, hos laboratoriet. Et annet krav må være at laboratoriet har en plikt til å tilby kalibreringer mot den nasjonale referansen for målenheten. Det er fastsatt i annet ledd *annet punktum* at Justervesenet kan stille vilkår for utpekingen. Utpeking av et laboratorium kan også trekkes tilbake eller endres dersom det er nødvendig. Slik tilbaketrekking kan for eksempel være påkrevd fordi det aktuelle laboratoriet ikke lenger oppfyller det nøyaktighetsnivå som anses nødvendig, enten fordi kravene er høynet eller laboratoriet har fått en dårligere kvalitet. En annen grunn kan være at det ikke lenger er behov for å ha et nasjonalt laboratorium for den aktuelle målenheten.

Tredje ledd gir Kongen hjemmel til å fastsette forskrift om kriterier for utpeking av laboratorier samt om endring og tilbaketrekking av utpeking, hvis det viser seg behov for dette. I en slik forskrift vil det blant annet være aktuelt å fastsette krav om at det utpekte laboratoriet skal tilby den nødvendige kalibrering og krav til dokumentasjon av nødvendig kompetanse.

Merknader til § 6 Norsk normaltids

Bestemmelsen viderefører Log 29. juni 1894 nr. 1 um sams normaltids fyr kongeriket Norge § 1.

Første ledd fastsetter hva normaltids er i Norge. Normaltiden vil også gjelde på Svalbard, se forslag til endring av svalbl. § 3 i lovens § 34.

Annet ledd gir Kongen adgang til å fastsette en annen normaltids for særskilte årstider. Dette er grunnlaget for å fastsette sommertids. Når lov om normaltids oppheves, jf. lovens § 34, vil forskrifter om sommertids kunne videreføres i medhold av denne nye bestemmelsen, jf. også lovens § 35 første ledd.

19.3 Krav ved salg mv. av måleredskaper

Merknader til § 7 Krav til måleredskapers egenskaper ved salg mv.

Bestemmelsen regulerer hvilke måleredskaper det skal være krav til når de tilbys for salg eller selges og hvilke krav disse måleredskapene i så fall skal oppfylle. Bestemmelsen regulerer offentligrettslige krav ved salg av måleredskaper og innebærer ingen regulering av det kjøpsrettslige forholdet mellom selger og kjøper av måleredskaper.

Hovedregelen er at det ikke foreligger krav til måleredskaper med mindre dette er fastsatt av Kongen i forskrift, jf. *første ledd*. Det kan fastsettes at det skal være krav til måleredskaper som tilbys for salg hvis ett av vilkårene i første ledd bokstavene a til c er oppfylt.

Etter *bokstav a* kan det fastsettes at det skal stilles krav til måleredskaper som selges dersom det er krav til disse når de er i bruk, jf. § 10. I de fleste tilfeller bør det stilles krav ved salg hvis det skal være krav under bruk, og i praksis vil spørsmålet om det skal stilles krav til måleredskap ved salg og under bruk vurderes samtidig.

Videre kan det bestemmes at krav skal gjelde dersom vi har en forpliktelse til å innføre slike krav i henhold til internasjonale avtaler, jf. *bokstav b*. Gjennom EØS-avtalen er vi for eksempel forpliktet til å stille krav til ikke-automatiske vekter, jf. rådsdirektivet om ikke-automatiske vekter.

Til sist kan det etter *bokstav c* bestemmes at det skal stilles krav dersom det ellers vil sikre lovens formål, jf. § 1. Et viktig formål med loven er å sikre at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige når dette anses nødvendig for å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser, jf. § 1 annet ledd. I vurderingen må det først foretas en risikovurdering av hvilke konsekvenser det kan ha at det ikke stilles krav. Det må blant annet ses på hva redskapet antas brukt til (hvilke interesser som er berørt), i hvor stort omfang målinger av denne typen foretas, generell kvalitet på redskapet samt hvilke og hvor store feil som kan oppstå. Når det er foretatt en slik risikovurdering, må det foretas en videre avveining i forhold til kostnader og andre ulemper som vil følge med fastsettelse av krav. For å sikre lovens formål kan det også være nødvendig å stille krav til måleredskaper som selges for å sikre generell tillit til måleredskaper selv om det ikke anses hensiktsmessig å stille krav til disse under bruk (jf. § 10).

Hvilke måleredskaper det skal stilles krav til, kan avgrenses på en rekke ulike måter. Det kan for eksempel gjøres avgrensninger i forhold til type redskap, hva som skal måles med redskapet, hvilke interesser som blir berørt av målinger med redskapet og hvor måleredskapet skal anvendes.

Kravene skal være oppfylt fra det tidspunktet måleredskapet «tilbys for salg». Dersom det skulle oppstå feil på måleredskapet i tidsrommet mellom tilbudstidspunktet og salgstidspunktet, presiserer ordlyden at kravene fortsatt skal være oppfylt når måleredskapet «selges».

Når det først er avgjort etter første ledd at det skal være nærmere krav til måleredskaper som til-

bys for salg eller selges, fastsettes de kravene som måleredskapene skal oppfylle av Justervesenet, jf. *annet ledd*. Dersom det finnes direktiver som regulerer hvilke krav som skal stilles, må kravene stilles i samsvar med disse. For en rekke måleredskaper er det også utarbeidet internasjonale rekommandasjoner om hvilke krav som bør stilles.

I *tredje ledd* gis det hjemmel til å bestemme at også andre former for overdragelse skal likestilles med salg etter første ledd, dvs. at det også kan stilles krav til måleredskaper ved andre typer overdragelser. Dette er for eksempel aktuelt når måleredskaper gis eller leies bort.

Merknader til § 8 Samsvarsvurdering

Bestemmelsen regulerer hvilke krav som gjelder til kontroll og godkjenning av måleredskaper som skal tilbys for salg eller selges, eventuelt avhendes på annen måte, når det er bestemt etter § 7 at krav skal gjelde (førmarkeds kontroll).

Første ledd første punktum presiserer at samsvarsvurdering (beslutning om samsvar) skal være gjennomført før måleredskapet tilbys for salg, med mindre annet er bestemt av Justervesenet. Det kan gis generelle unntak, eller det kan gis unntak i det enkelte tilfelle.

Bestemmelsens første ledd *annet punktum* definerer hva som må forstås med begrepet «samsvarsvurdering» i loven. Med samsvarsvurdering menes en vurdering som avgjør om måleredskapenes egenskaper er i samsvar med de krav som stilles i loven her eller i medhold av loven, jf. § 7. Begrepet er ment å innebære det samme som «conformity assessment», et begrep som blant annet brukes i flere EU-direktiv. Begrepet i lovforslaget må imidlertid forstås slik at også rent nasjonale krav til samsvarsvurderinger, dvs. krav som ikke gjennomfører internasjonalt regelverk, omfattes. Definisjonen av begrepet «samsvarsvurdering» i denne loven er dermed noe videre enn definisjonen i lov 16. juni 1994 nr. 20 om tekniske kontrollorgan.

Annet ledd første punktum gir Justervesenet myndighet til å fastsette i forskrift hva slags samsvarsvurdering som skal gjennomføres for å dokumentere at måleredskaper oppfyller de fastsatte krav, for eksempel hvilke tester som skal foretas. Videre kan det fastsettes hvilke prosedyrer som skal gjennomføres for å sikre at samsvarsvurderingen er pålitelig nok. De prosedyrer som kreves, vil kunne variere fra måleredskap til måleredskap. For visse redskaper kan det være tilstrekkelig med egenerklæring fra fabrikant. I andre tilfeller kan det være behov for vurdering av uavhengig tredje-

part, for eksempel av teknisk kontrollorgan, eller offentlig myndighetsgodkjenning i form av typegodkjenning og førstegangsverifikasjon. Ofte vil det være fastsatt i direktiver hvilke prosedyrer som skal følges, og de norske forskriftene må da utarbeides i samsvar med direktivenes bestemmelser.

I særlige tilfeller kan Justervesenet fastsette i enkeltvedtak hvilke krav som gjelder, jf. annet ledd *annet punktum*. Særlig tilfelle vil for eksempel foreligge dersom det ikke er utarbeidet forskrifter for denne typen redskap fordi det er tale om redskaper som er sjeldne eller tale om nye typer redskaper.

Merknader til § 9 Bortfall av beslutning om samsvar

Bestemmelsen korresponderer i stor grad med § 13.

I *første ledd første punktum* fastsettes at en beslutning om samsvar kan gis begrenset gyldighetstid. Dette betyr at det må utføres ny samsvarsvurdering av denne typen måleredskap før måleredskapet igjen kan tilbys for salg og selges. Bestemmelse om begrenset gyldighetstid kan gis i forskrifter, for eksempel i de tekniske forskriftene, eller i enkeltvedtak, for eksempel i typegodkjenningsvedtak. Et praktisk eksempel er den gyldighetsperioden på 10 år som i dag er vanlig å sette i typegodkjenningsvedtak. I *annet punktum* presiseres hvilke krav som skal legges til grunn ved en fornyet beslutning om samsvar. Det er de krav som gjelder til måleredskapet, beslutning om samsvar og prosedyrer på fornyelsestidspunktet som skal legges til grunn når fornyet beslutning om samsvar skal foretas, dvs. de krav som er fastsatt i medhold av §§ 7 annet ledd og 8.

Annet ledd regulerer det forhold at gyldigheten på beslutningen om samsvar ikke er utløpt, men at det likevel er behov for å gjøre den gyldig. *Første punktum* fastslår at en beslutning om samsvar kan bli ugyldig hvis de krav som beslutningen er grunnet på, er klart mangelfulle. For eksempel kan det vise seg at den plomberingen som er tillatt på redskapet, ikke sikrer tilstrekkelig mot manipulering av måleredskapet.

Før vedtak om at en beslutning er å anse som ugyldig, skal det ha vært varslet i Norsk lysningsblad eller på en annen hensiktsmessig måte om at dette vil skje. Varsel skal gis senest ett år før vedtak fattes av Justervesenet, jf. *annet punktum*. Hva som er hensiktsmessig, vil måtte vurderes av Justervesenet. Bestemmelsen hindrer ikke at varsling kan skje i form av melding på internett eller e-post hvis dette er hensiktsmessig. Dersom det er en klart avgrenset gruppe som vil bli berørt, for eksempel en leverandør eller produsent, kan det være til-

strekkelig å varsle denne direkte. Dersom det er mer uklart hvem som vil bli berørt, kan det være aktuelt å sette inn varsel i Norsk lysningsblad eller varsle bransjeorganisasjoner. Et varsel i Norsk lysningsblad er alltid tilstrekkelig til å oppfylle lovens krav om varsel.

Annet ledd *trede punktum* gjør unntak for kravet om ett års varsel når videre tilbud og salg kan få store samfunnsmessige konsekvenser. I slike tilfeller kan beslutningens gyldighet bortfalle umiddelbart. Dette er en bestemmelse som må brukes med forsiktighet og kun i helt spesielle tilfeller. Bestemmelsen kan tenkes brukt når det for eksempel er tale om måleredskaper som har egenskaper som kan medføre alvorlig fare for sikkerhet, liv og helse eller miljø. Vedtak om umiddelbart bortfall av gyldighet fattes av departementet.

Vedtak om bortfall vil i de fleste tilfeller være enkeltvedtak, men må bedømmes konkret i det enkelte tilfelle ut fra forvaltningslovens regler.

19.4 Krav ved bruk av måleredskaper (målinger)

Merknader til § 10 Krav til målinger for å sikre tilstrekkelig nøyaktige måleresultater

Bestemmelsen regulerer når det skal gjelde nærmere krav til måleredskaper i bruk og forhold knyttet til bruken av disse for å sikre tilstrekkelig nøyaktige måleresultater. Hvilke krav som i så fall skal gjelde, fastsettes i medhold av bestemmelsens tredje ledd og øvrige bestemmelser i lovens kapittel 4.

Etter bestemmelsens *første ledd* fastsetter Kongen i forskrift i hvilke tilfeller det skal stilles krav til bruk av måleredskaper og forhold knyttet til bruken av disse. Kongen kan delegere denne myndigheten på vanlig måte.

Kongen kan for det første fastsette for hvilke typer bruksformål det skal gjelde krav. Med bruksformål menes formålet med målingen, dvs. hva måleresultatet som fremkommer skal anvendes til, jf. første ledd *annet punktum*. Bruksformålet kan avgrenses og defineres mer eller mindre detaljert. Det kan for eksempel beskrives så generelt som at krav skal gjelde for målinger av betydning for «økonomisk oppgjør» eller «vurdering av miljøkrav». Det kan også beskrives svært detaljert for eksempel at det skal gjelde krav for målinger av betydning for økonomisk oppgjør i spesielle bransjer og mellom spesielle parter i konkrete geografiske områder.

Kongen kan også fastsette at det skal gjelde krav ved bruk av måleredskaper eller målemeto-

der. Dette kan også fastsettes mer eller mindre detaljert. Kongen kan for eksempel fastsette at det skal stilles krav til vekter generelt eller at det skal stilles krav til spesielle typer vekter.

I de fleste tilfeller vil det være hensiktsmessig å kombinere krav til bruksformål og krav til type måleredskap og målemetode, for eksempel at det stilles krav til «vekter» som brukes til «økonomisk oppgjør». Forutsetningen for å kunne bestemme at det skal gjelde krav er som nevnt over at det anses nødvendig å stille nærmere krav, jf. første ledd, jf. § 1, og ved å kombinere både bruksformål og måleredskap/-metode vil det være enklere å avgrense krav til de tilfeller hvor det anses nødvendig å stille krav.

Se for øvrig § 35 om at gjeldende krav til måleredskaper kan videreføres ved overgangsbestemmelser, selv om det ikke fastsettes i forskrift etter bestemmelsen her at krav skal gjelde.

Når det etter første ledd er bestemt at krav skal gjelde, fastsetter Justervesenet de krav som skal gjelde til måleredskaper og forhold knyttet til bruken av disse i medhold av *annet ledd*. Annet ledd bokstav a og b regulerer krav til selve måleredskapet. Bokstav c regulerer andre forhold som kan påvirke målingen og dermed måleresultatet.

Krav til måleredskapers egenskaper vil kunne stilles konkret i form av enkeltvedtak eller i form av forskrift. Det er også mulig å stille generelle krav i forskrift og i tillegg stille konkrete krav til det enkelte redskap eller grupper av redskaper i enkeltvedtak, for eksempel i et typegodkjenningsvedtak.

Etter *bokstav a* gis det bestemmelser om hvilke egenskaper måleredskaper skal ha under bruk. Kravene som kan stilles, er krav som er nødvendig for å sikre at man kan stole på måleresultatene. For å sikre tilfredsstillende og tillitsvekkende måleresultater, er det ikke bare tilstrekkelig å sikre et redskaps måletekniske egenskaper. Det er også viktig å sikre andre forhold som er nødvendig for å fremskaffe et tilfredsstillende måleresultat, for eksempel krav til brukervennlighet og visningsanordning. Det kan også være nødvendig å stille krav om at kunden skal kunne se måleresultatet på måleredskapet hvis måleredskapet for eksempel brukes til salg av varer over disk.

Bestemmelsen anses å hjemle fastsettelse av alle krav til måleredskaper som skal fastsettes i medhold av internasjonale avtaler (EU-direktiver og OIML-rekommendasjoner). Krav som stort sett alltid vil være aktuelt å fastsette, er for eksempel hvor nøyaktig et redskap skal være, hvordan redskapet skal reagere på forskjellig typer påvirkning, at redskapet skal være tilstrekkelig sikret mot

manipulering og at redskapet skal være stabilt. At redskapene skal måle i gjeldende målenheter, følger av § 4.

Bestemmelsen i *bokstav b* gir hjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om måleredskapers tillatte bruksformål. Når Kongen har spesifisert det overordnede bruksformålet etter første ledd, kan Justervesenet gi nærmere presiseringer innenfor dette bruksformålet. Fordi ulike måleredskaper har ulike egenskaper og derfor egner seg mer eller mindre bra for ulike typer bruk, kan det være viktig å fastsette slike presiseringer. Det kan blant annet være aktuelt å fastsette under hvilke klimaforhold måleredskaper kan brukes, om måleredskapet kan brukes inne eller ute, hva som kan måles med redskapet og hvilke bransjer måleredskapet kan brukes i. Justervesenet kan også presisere nærmere innenfor hvilket geografisk område et måleredskap er tillatt brukt, slik som det gjøres for en del vekter i dag. Det sentrale er at begrensningen anses nødvendig ut i fra formålet om gode nok måleresultater.

Bokstav a og b regulerer krav til selve måleredskapet. *Bokstav c* regulerer alle andre faktorer som kan påvirke måleresultatet, altså selve bruken av måleredskapet og forhold rundt måleredskapet.

For å bedre synliggjøre hva det kan stilles krav til etter bestemmelsen, er det oppregnet noen eksempler på hva som kan være bruksforhold som påvirker måleresultatet, men dette er ikke en uttømmende oppregning. For det første er krav til selve bruken oppregnet. Krav til bruk kan for eksempel være krav til betjening av måleredskapet. Videre er installasjon av måleredskapet, vedlikehold og omgivelser nevnt i lovteksten. Krav til omgivelser kan for eksempel være krav til temperatur, vibrasjon, og lokaler.

Tredje ledd angir hvilke kriterier som må være oppfylt for at det skal kunne stilles krav etter første og annet ledd. Det kan stilles krav kun når det anses nødvendig for å sikre tilstrekkelig nøyaktige målinger og måleresultater. Bestemmelsen presiserer at det kun kan stilles krav når dette er nødvendig for å sikre lovens formål. Et viktig formål med loven er å sikre at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige ut fra formålet om effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser, jf. § 1 annet ledd. Det vises til merknadene til § 1 hvor det er nærmere beskrevet hva som legges i disse begrepene. I vurderingen av om det er nødvendig å stille krav til måleredskaper i bruk og forhold knyttet til disse, må det først foretas en risikovurdering av hvilke konsekvenser som kan følge av at det ikke stilles krav. Det må blant annet ses hen til

hva måleredskapet skal brukes til (hvilke interesser som er berørt), i hvor stort omfang målinger av denne typen foretas, samt hvilke og hvor store feil som kan oppstå. Når det er foretatt en slik risikovurdering, må det foretas en videre avveining i forhold til kostnader og andre ulemper som vil følge med fastsettelse av krav.

Merknader til § 11 Krav til bruk av særskilte måleredskaper og målemetoder

Bestemmelsen gir hjemmel for å fastsette at bare visse typer måleredskaper og målemetoder er tillatt brukt til angitte bruksformål. Bestemmelsen kommer kun til anvendelse når det i medhold av § 10 første ledd er bestemt at det skal stilles krav ved målinger til det aktuelle bruksformålet.

Når det gjelder krav til hvilke måleredskaper som kan anvendes, kan det for eksempel gis en avgrensning i form av å definere spesielt hvilke egenskaper et måleredskap skal ha for å kunne foreta målinger med et visst formål. En annen avgrensningsmetode kan være å konkret utpeke de typer måleredskap som skal kunne brukes. I medhold av bestemmelsen kan det også fastsettes at et måleredskap må tilfredsstillende et visst nøyaktighetsnivå for å kunne anvendes til et bruksformål.

Når det gjelder krav til målemetode, kan det for eksempel være aktuelt å stille krav til at spesielle produkter skal veies og ikke måles etter volum, fordi volummåling som målemetode vil gi for unøyaktige måleresultater.

Merknader til § 12 Krav til måleredskaper som allerede er tatt i bruk

Bestemmelsen regulerer det forhold at det fastsettes nye krav til måleredskapers egenskaper som ikke oppfylles av måleredskaper som allerede er tatt i bruk. Hovedregelen er at nye krav gjelder jf. *første punktum*, men Justervesenet kan bestemme i hvilken grad disse kravene likevel ikke skal gjelde for redskaper som allerede er tatt i bruk, jf. *annet punktum*. Det kan for eksempel fastsettes at krav ikke skal gjelde for en viss periode (overgangsperiode), at bare noen av de nye kravene skal gjelde, eller at de nye kravene ikke skal gjelde for måleredskaper som brukes i utvalgte situasjoner. Det kan også fastsettes at ingen av de endrede kravene skal gjelde.

Ved vurderingen av om de nye kravene skal gjelde eller ikke, må det ses hen til hvor viktig det er at de nye kravene oppfylles, for eksempel hvor stor betydning dette har for nøyaktigheten på måleresultatet. Fordelen med å innføre nye krav må deretter veies opp mot de ulemper, herunder kostnader, de nye kravene medfører for brukere av

måleredskapet, for eksempel om det er nødvendig å kaste måleredskapet eller om det er tilstrekkelig å foreta en liten endring.

Merknader til § 13 Krav til gyldig beslutning om samsvar

Bestemmelsen regulerer krav til gjennomført samsvarsvurdering for måleredskaper i bruk i de situasjoner hvor det er bestemt at krav gjelder etter § 10 første ledd. *Første punktum* fastslår at dersom det er krav om typegodkjenning ved salg mv. av måleredskapet, jf. § 8, så er dette også et krav for å kunne bruke måleredskapet i disse situasjonene. Dvs. at bruker av et måleredskap er ansvarlig for å sikre at det foreligger en beslutning om samsvar med de fastsatte krav for måleredskapet. Justervesenet kan gjøre unntak fra kravet om beslutning om samsvar, jf. *annet punktum*.

Tredje punktum fastslår at dersom en gyldig samsvarsvurdering ikke lenger er gyldig etter § 9 annet ledd, dvs. bortfall av gyldighet fordi de kravene som samsvarsvurderingen er basert på er klart mangelfulle, er det ikke lenger tillatt å bruke de aktuelle redskapene. Bortfall av gyldigheten, og dermed retten til å bruke måleredskapene, inntrer som hovedregel tidligst ett år etter varsel om dette er gitt, eller umiddelbart i spesielle faresituasjoner.

Merknader til § 14 Krav på grunn av måleredskapets plassering

Lovens hovedregel er at krav etter lovens kapittel 4 bare gjelder når dette er bestemt i medhold av § 10 første ledd. Måleredskaper som befinner seg på samme sted og som kan forveksles med måleredskaper som det stilles krav til etter § 10 første ledd, skal imidlertid også oppfylle de aktuelle kravene i kapittel 4, uansett hva måleredskapene rent faktisk brukes til.

Bestemmelsen inneholder to kumulative vilkår for at den skal komme til anvendelse. For det første er det krav etter *bokstav a* om at det aktuelle måleredskapet må befinne seg på «samme sted» som andre måleredskaper det stilles krav til i medhold av § 10 første ledd. Hva som må anses som «samme sted», vil bero på en konkret vurdering. Et moment vil være hvor enkelt eller vanskelig det vil være å flytte det aktuelle måleredskapet. Et annet moment kan være hvor lett tilgjengelig måleredskapet er. At måleredskapet befinner seg i de samme lokaler, vil alltid anses som samme sted, men det kan også tenkes at et større område, med for eksempel flere lagerhaller må kunne anses som «samme sted» etter bestemmelsen.

I tillegg til at måleredskapet må befinne seg på «samme sted», må det etter *bokstav b* også være

mulighet for at det aktuelle måleredskapet kan forveksles med andre måleredskaper som det stilles krav til etter § 10 første ledd. Både muligheten for bevisst og ubevisst forveksling av måleredskaper dekkes av bestemmelsen. Dersom det aktuelle måleredskapet enten er av en slik art eller en slik konstruksjon at det klart skiller seg fra de øvrige måleredskapene som omfattes av § 10 første ledd, vil det ikke bli omfattet av denne bestemmelsen fordi det da ikke er fare for forveksling. Det kan for eksempel tenkes en vekt for veiing av pakker i en bedrift som ellers selger varer etter volum. I slike tilfeller vil det ikke gjelde noen krav til vekten.

Når krav skal gjelde i medhold av denne bestemmelsen, vil krav til selve bruken av måleredskapet normalt ikke være aktuelt å stille, mens det kan være aktuelt å stille krav til for eksempel vedlikehold og omgivelser fordi dette kan påvirke måleredskapets egenskaper.

19.5 Krav ved angivelse av måleverdier

Merknader til § 15 Krav ved angivelse av måleresultater

Bestemmelsen regulerer det siste leddet i måleprosessen som er anvendelsen av måleresultatet. Krav til hvor nøyaktig selve måleresultatet skal være, vil følge av kravene i medhold av lovens kapittel 4.

Bestemmelsen kommer kun til anvendelse hvis det i medhold av § 10 første ledd er bestemt at det skal stilles nærmere krav målingen og måleresultatet.

Bestemmelsens *første ledd* fastslår at det skal være samsvar mellom det reelle måleresultatet og det som angis. Begrepet «samsvar» må tolkes strengt, men bestemmelsen krever ikke at angivelsen skal være «identisk» med måleresultatet. Hva som er akseptabelt avvik, vil variere med type måling og etter hva som er allment akseptert og forventet. Det må blant annet være mulig å foreta avrundinger av et måleresultat hvis måleresultatet som er fremskaffet har mange desimaler i resultatet, og disse desimalene ikke har noen stor betydning fordi målingene er foretatt på en mer nøyaktig vekt enn det som kreves.

Etter *annet ledd* kan Justervesenet fastsette nærmere krav til hvordan rett angivelse skal sikres. Dette kan gjøres i forskrift eller enkeltvedtak. Det kan blant annet være aktuelt å stille krav til hvordan prosessen knyttet til angivelsen skal foregå, for eksempel kvalitetssikringsrutiner. Videre kan det fastsettes nærmere hva som skal anses som «samsvar», for eksempel hvilke regler som skal gjelde for avrundning av måleresultatet. Et

annet praktisk spørsmål som kan oppstå, er i hvilken grad det kan gjøres korrigeringer for endringer man vet vil skje med det målte i ettertid, for eksempel pga. fordamping og krymping.

Ved fastsettelse av nærmere krav, bør Justervesenet rådføre seg med andre offentlige myndigheter som også har myndighet til å stille krav til angivelse av måleresultater, slik at det ikke oppstår motstridende krav.

Merknader til § 16 Krav til produkters kvantitative innhold

Bestemmelsen hjemler forskrift om e-merking og forskrift om obligatoriske vekt og volumstørrelser som er gjennomføring av rådsdirektiv 75/106/EØF, 76/211/EØF og 80/232/EØF. Videre hjemler bestemmelsen forskrift om alkoholtabeller som er gjennomføring av rådsdirektiv 76/766/EØF.

Bestemmelsen er en forskriftshjemmel for fastsettelse av krav til produkters kvantitative innhold. Bestemmelsen selv stiller ingen krav. Selv om produkter generelt omfattes, har bestemmelsen sin største praktiske betydning i forhold til ferdigpakkede produkter (ferdigpakninger). Bestemmelsen regulerer offentligrettslige krav til produkters kvantitative innhold, og innebærer i og for seg ingen kjøpsrettslig regulering av forholdet mellom kjøper og selger av produktene.

I medhold av *første ledd bokstav a* kan departementet fastsette at produkter bare kan omsettes i bestemte kvantitative størrelser. Denne bestemmelsen hjemler for eksempel gjeldende forskriftsbestemmelser om at vin og brennevin bare kan selges i visse volumstørrelser.

Første ledd bokstav b fastsetter at departementet kan stille krav om at vekt, volum, alkoholinnehold eller annet kvantitativt innhold skal merkes på produkter. Annet kvantitativt innhold/egenskaper som skal angis kan for eksempel være lengde eller tykkelse.

Når det foreligger krav eller hjemmel til å stille krav til slik merking i annet regelverk, slik situasjonen er for næringsmidler, må det vurderes hvilken hjemmel som er mest hensiktsmessig å bruke. Aktuelle myndigheter må sørge for tilstrekkelig samarbeid slik at krav om merking blir tilstrekkelig samordnet.

Annet ledd gir Justervesenet hjemmel til å fastsette i forskrift ulike krav av måleteknisk art, dvs. krav til mengdeinnholdet og kontroll av dette, samt krav til selve merkingen av produkter når det kvantitative innholdet angis. Det er uten betydning om mengdeinnhold er angitt på produktet på frivillig grunnlag eller om det er angitt fordi det følger av første ledd eller annet regelverk. Bestemmelsen

kommer til anvendelse uansett grunnen til at mengdeinnholdet angis. Det er ikke noe krav om at det kvantitative innholdet må være merket på selve produktet. Det er tilstrekkelig at det er angitt på en eller annen måte, for eksempel muntlig.

Etter *annet ledd bokstav a* kan det i forskrift fastsettes nærmere krav til produkters kvantitative innhold. For det første vil det kunne fastsettes hvilke krav som gjelder til samsvar mellom det enkelte produkts kvantitative innhold og det som er angitt. Det kan for eksempel stilles krav til minimumsinnehold i hver ferdigpakning eller stilles som krav at gjennomsnittet av innholdet i pakningene i en produksjonsserie skal være i tilstrekkelig samsvar med det angitte innholdet. I bestemmelsen presiseres det at det også kan bestemmes hvordan mengdeinnholdet skal beregnes i medhold av bestemmelsen. Det vil blant annet være bestemmelser om hvilken metode som skal brukes for å sørge for riktig innhold, for eksempel hvordan en stikkprøvekontroll skal utføres eller om alle pakninger skal sjekkes individuelt. Krav til hvordan alkoholinnehold skal beregnes, for eksempel ved å fastsette alkoholtabeller, hjemles også i denne bestemmelsen.

Etter *annet ledd bokstav b* kan det fastsettes krav til kontroll av produkters kvantitative innhold. Det kan både fastsettes krav om kontroll før produkter selges (førmarkedskontroll) og etter at salg er foretatt. Det presiseres at godkjennelsesordninger også kan pålegges etter bestemmelsen. Bestemmelsen avgjør ikke hvem som skal utføre kontrollen. Dette må bestemmes når det fastsettes krav til kontroll. Det kan for eksempel fastsettes både krav til myndighetskontroll, egenkontroll av produsent eller av andre. Det kan både fastsettes krav til at kontroll skal gjennomføres og hvordan den skal gjennomføres.

Etter *annet ledd bokstav c* kan det fastsettes krav til merking som skal gi informasjon om produkters kvantitative innhold. Det presiseres videre i bestemmelsen at det kan fastsettes særlige krav til produkter som er underlagt kontroll/godkjennelsesordninger etter bestemmelsen i bokstav b, for eksempel merking som skal dokumentere at kontroll er foretatt. Det er kun når det kvantitative innholdet angis at bokstav c hjemler nærmere krav til merkingen. Bestemmelsen hjemler ikke i seg selv at merking av det kvantitative innholdet skal foretas. Dette må eventuelt bestemmes i medhold av første ledd.

Det kan stilles krav til all merking som er ment å gi informasjon om det kvantitative innholdet, for eksempel merking med symboler. Det er altså ikke bare angivelsen av det kvantitative innholdet (tall

og målenhet) det kan stilles krav til. Det kan blant annet stilles krav til hvilken type merking som er tillatt eller påbudt, for eksempel hvilke symboler som kan eller skal påføres og forutsetninger for dette. Det kan også stilles krav til hvordan merkingen skal utformes på produktet, for eksempel hvilken størrelse og plassering merkingen skal ha.

De tre ulike kategoriene krav i annet ledd må ses i sammenheng, og det vil ofte være nødvendig å fastsette krav etter alle alternativene for å oppnå hensiktsmessige ordninger. Alle tre kravtypene vil for eksempel være nødvendig å bruke for å videreføre e-merkeordningen.

19.6 Særlige plikter og krav

Merknader til § 17 Plikter for å sikre etterlevelse av regelverket

Utgangspunktet i lovforslaget er at de ansvarlige etter loven på eget initiativ skal oppfylle regelverkets krav, og at de selv er ansvarlige for hvordan de velger å sørge for at dette blir gjort. Bestemmelsens *første ledd første punktum* er i så måte et unntak fra dette utgangspunktet i og med at den gir hjemmel for departementet til å fastsette hvordan pliktsubjektene skal sørge for at de oppfyller regelverkets krav. Hvem som er ansvarlig etter loven, vil følge av en fortolkning av de enkelte bestemmelsene i loven. Den som for eksempel selger et måleredskap, vil være ansvarlig for at de krav som stilles til måleredskaper som selges (jf. kapittel 3) er oppfylt.

Det er kun plikter som har som formål å sikre at regelverkets krav blir oppfylt, som kan fastsettes i medhold av bestemmelsen. Det kan for eksempel være aktuelt å gi forskrifter om hvordan egenkontrollen skal foretas og hvor ofte.

Det kan etter *annet punktum* også kreves at måleredskaper skal ha godkjennelse under bruk. Bestemmelsen gir dermed mulighet til å videreføre dagens ordning med periodisk godkjennelse av måleredskaper på visse områder.

Annet ledd inneholder en konkret bestemmelse om at de ansvarlige etter loven skal sørge for at det er praktisk mulig å gjennomføre kontroll med at lovens krav er oppfylt. Dette må forstås slik at det alltid skal være mulig å føre kontroll med at lovens vilkår er oppfylt. Det skal være praktisk mulig både for den ansvarlige selv og for tilsynsmyndigheten å gjennomføre en slik kontroll. Det må for eksempel være mulig å komme til måleredskapet, det må være montert slik at det er mulig å utføre tester, legge på lodd, osv. Hva som kreves i det enkelte til-

felle, må avgjøres ut fra en konkret vurdering. Justervesenet kan også gi utfyllende bestemmelser i forskrift eller enkeltvedtak om hva som kreves, jf. *annet punktum*.

Tredje ledd første punktum gir hjemmel til å pålegge den som selger måleredskaper (for eksempel produsent, importør eller forhandler) eller den som på annen måte overdrar måleredskaper (se § 7 tredje ledd), særlige plikter.

Etter tredje ledd *bokstav a* kan selger pålegges å gi kjøperen av måleredskapet informasjon. Innholdet i opplysningsplikten går ut på å informere om at måleredskapet er underlagt krav ved bruk. Dette er tale om en offentligrettslig pålagt opplysningsplikt med formål å sikre etterlevelse av de krav som stilles ved bruk av måleredskaper. Bestemmelsen er ikke ment å regulere det rent kjøpsrettslige forholdet mellom selger og kjøper av måleredskaper. Det er ikke et krav etter bestemmelsen at opplysningene må gis skriftlig, men selger vil måtte kunne dokumentere at han har overholdt opplysningsplikten ved at han har gitt enten skriftlig eller muntlig informasjon til bruker.

Etter tredje ledd *bokstav b*, kan selger pålegges meldeplikt til Justervesenet ved salg av måleredskaper. Dersom Justervesenet for eksempel ønsker å basere kontrollopplegg og tilsyn på et statistisk utvalg, kan det være aktuelt å stille krav om at selger må melde til Justervesenet hvor varepartier av måleredskaper selges, slik at det kan foretas et statistisk utplukk blant alle måleredskaper av denne typen.

Merknader til § 18 Plikter for andre som har oppgaver i forhold til måleredskaper og målinger

Bestemmelsen retter seg mot andre aktører enn dem det er naturlig å anse som ansvarlige etter loven. Disse aktørene er ikke brukere av måleredskapene og målingene, men vil ha ulike oppgaver i forhold til for eksempel vedlikehold, installasjon osv.

Første ledd slår fast at slike aktører skal ha tilstrekkelig kompetanse, og denne skal kunne dokumenteres på forespørsel fra Justervesenet. Det kan være tale om teknisk kompetanse eller særlig kunnskap med hensyn til hva regelverket krever. Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak presisere hva som skal anses som tilstrekkelig kompetanse. Bestemmelsen gir også hjemmel for departementet til å fastsette krav om at slike aktører skal ha godkjennelse for å kunne utføre oppgaver knyttet til måleredskaper eller målinger. Godkjenningsordninger kan iverksettes når dette anses nødvendig for å sikre tilstrekkelig kompetanse, dvs. i de

tilfeller hvor det i tillegg til å stille klare kompetansekrav også anses nødvendig å kontrollere særlig at kravene faktisk etterleves. Det kan for eksempel være aktuelt å innføre godkjenningsordninger på områder hvor det er ekstra viktig med god kompetanse eller på områder hvor det viser seg at kravene til kompetanse i liten grad etterleves.

Annet ledd gir departementet hjemmel til også å pålegge de aktuelle aktørene plikt til å melde fra til Justervesenet om oppdrag knyttet til målinger og måleredskaper.

Merknader til § 19 Krav til merking av måleredskaper

Denne bestemmelsen gjelder generelt for alle måleredskaper uavhengig av om det er stilt krav til måleredskapene etter §§ 7 og 10 eller ikke. Bestemmelsen er kun en forskriftshjemmel for å fastsette krav til merking. Den pålegger ikke i seg selv krav om merking. Den konkrete beslutningen om det skal pålegges merking, vil kunne fastsettes i enkeltvedtak eller forskrift.

Etter *bokstav a* kan det for det første stilles krav om godkjenningsmerker. En rekke EU-direktiver pålegger krav om merking, for eksempel CE-merket, godkjenningsmerket til teknisk kontrollorgan og identifikasjonsnummeret til teknisk kontrollorgan. Bestemmelsen gir hjemmel for slik merking. Bestemmelsen gir også hjemmel for å videreføre dagens ordning med godkjenningsmerker ved periodisk kontroll. Det kan også stilles krav om at merkingen må henvise til godkjenningsdokument, for eksempel typegodkjenningsdokumentet, slik det er krav om etter direktiv om ikke-automatiske vekter.

Det kan også fastsettes krav til kontrollmerker, dvs. merker som gir opplysninger om at et måleredskap er kontrollert av for eksempel bruker, servicefirma eller offentlig myndighet uten at dette innebærer noen formell godkjenning av måleredskapet.

Etter *bokstav b* kan det fastsettes krav om at måleredskaper må merkes med produkttekniske spesifikasjoner, slik som for eksempel maksbelastning, nøyaktighetsklasse, etc. Det stilles krav om dette i EU-direktiver i dag.

Bokstav c gir hjemmel for å fastsette at måleredskaper skal merkes med betingelser for bruken. Slike betingelser kan være hvilke bruksformål det er tillatt brukt til, for eksempel at måleredskapet kan være godkjent for bruk i apotek, eller at det ikke kan brukes i kjøp og salg. Det kan også kreves merket med betingelser om at måleredskapet bare er godkjent for bruk i visse geografiske områder, slik tilfellet ofte er med ikke-automatiske vekter.

Etter *bokstav d* kan det også stilles krav om at måleredskaper merkes med navn på produsent eller leverandør, og at måleredskapet påføres identifikasjonsnummer. Også dette er krav som blant annet følger av direktiv om ikke-automatiske vekter.

19.7 Tilsyn

Merknader til § 20 Tilsyn

Første ledd fastsetter at Justervesenet skal føre tilsyn med at lovens bestemmelser og bestemmelser i medhold av loven etterleves. Dette omfatter både det regelverket som er nedfelt i selve loven, forskrifter fastsatt i medhold av loven, enkeltvedtak og andre typer avgjørelser i medhold av loven. Tilsyn innebærer undersøkelser av kjente forhold og aktiviteter man på forhånd vet faller inn under loven, for eksempel på steder man vet det foretas målinger. Tilsynsoppgaven går imidlertid også ut på å foreta undersøkelser av om det faktisk foreligger aktivitet som det stilles krav til i eller i medhold av loven.

Hvordan tilsynet skal utføres, for eksempel hvilke tilsynsaktiviteter som skal utføres og omfanget av aktiviteten, må tilsynsorganet vurdere ut i fra flere momenter. Blant annet må det legges vekt på hva det skal føres tilsyn med, for eksempel type måleredskap, hvor stor fare det er for at regelverket ikke etterleves og hvor viktig det er for ulike samfunnsinteresser at regelverket følges.

Annet ledd første punktum åpner for at Justervesenet kan overlate til andre å utføre utvalgte tilsynsoppgaver i stedet for å utføre dem selv. Både mer generelle tilsynsoppgaver og mer spesifiserte oppgaver kan utføres av andre. En slik overføring av oppgaver medfører ikke at Justervesenet avskjærer sin egen adgang til å føre tilsyn med eller utøve retten til å instruere det organet som skal utføre tilsynsoppgaven på vegne av myndigheten. Å iverksette reaksjoner der det avdekkes brudd på regelverket er ikke å regne som en tilsynsoppgave i denne sammenheng. Rett og plikt til å iverksette reaksjoner vil fortsatt tilligge Justervesenet med mindre det foreligger annet grunnlag som gir det organet som utfører tilsyn, fullmakt til å iverksette konkrete reaksjoner.

Både offentlige og private organer kan gis tilsynsoppgaver. Det kan for eksempel være aktuelt å la andre tilsynsmyndigheter utføre slikt tilsyn eller å overlate oppgaven til et privat kalibreringslaboratorium. Det er videre en forutsetning at den som får en tilsynsoppgave, har en særlig kompetanse til

å utføre oppgaven. Dette innebærer at det minimum må dokumenteres god fagkompetanse, men det kan også være nødvendig å stille andre typer krav til kompetanse. Hva som skal kreves av kompetanse, vil variere etter hva det skal føres tilsyn med. Videre kreves det at organer som skal utføre tilsyn, har tilstrekkelig uavhengighet. Hva som er tilstrekkelig, må vurderes i det enkelte tilfelle, men krav i for eksempel standarder for inspeksjonsorganer kan gi god veiledning med hensyn til hva som bør kreves.

Det må videre være anledning for Justervesenet til å sette øvrige vilkår for å overlate tilsynsoppgaver til noen andre.

I *annet ledd annet punktum* presiseres at de reglene som gjelder for gjennomføring av tilsynet, jf. §§ 22–24, også gjelder i forhold til det organet som er tillagt tilsynsoppgaver av Justervesenet. Dvs. at slike organer også skal ha uhindret adgang, krav på opplysninger og krav på annen bistand fra de det føres tilsyn med. En begrensning i denne retten kan imidlertid fastsettes av Justervesenet. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom organet er tildelt svært spesifikke oppgaver som ikke medfører behov for alle de rettighetene loven gir den som fører tilsyn.

Merknader til § 21 Justervesenets utførelse av kontroll på anmodning

Bestemmelsen omhandler den situasjonen hvor den som etter regelverket er forpliktet til å holde et måleredskap i en viss stand, selv ønsker at Justervesenet skal foreta en konkret kontroll av redskapets tilstand i forhold til kravene i regelverket. Under visse forutsetninger kan Justervesenet foreta en slik kontroll etter anmodning, jf. *første ledd*. Det er Justervesenet som selv må avgjøre om det er ønskelig å utføre kontrollen. Dersom Justervesenet beslutter å ikke etterkomme ønsket om å utføre kontroll, er dette å anse som en faktisk handling som ikke er bestemmende for vedkommendes rettigheter og plikter etter forvaltningsloven. Bestemmelsen kan altså ikke oppfattes som en rettighet for brukeren til å få et måleredskap kontrollert, men regulerer utelukkende Justervesenets mulighet for å etterkomme slike ønsker.

En slik kontroll er noe annet enn tilsyn, som utelukkende baserer seg på Justervesenets egen vurdering av hvilke undersøkelser som må foretas (tilsynsintensitet), uavhengig av den enkeltes egne ønsker. Justervesenets kontroll etter bestemmelsen innebærer ingen formell godkjenning av redskapet, men er kun en objektiv vurdering av redskapets tilstand.

Første ledd bokstav a fastsetter at Justervesenet kan utføre en kontroll av om et måleredskap oppfyller de fastsatte krav dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig for den enkelte å få kontrollert dette på annen måte. En situasjon etter første ledd bokstav a kan for eksempel foreligge når antallet måleredskaper er så lite og/eller hvor det kreves så spesialisert kontrollutstyr, at de etablerte firmaer innenfor bransjen ikke har sett det som formålstjenlig å etablere noe eget kontrolltilbud, og hvor brukerne derfor ikke har noen reell mulighet til å få utført kontroll.

Etter *første ledd bokstav b* kan anmodet kontroll også foretas når det foreligger andre særskilte årsaker som tilsier en slik kontroll. Det kan for eksempel være tilfelle når bruker av et redskap ønsker en bekreftelse på at det arbeidet en reparatør, et kalibreringsfirma eller andre har utført på redskapet, holder mål i forhold til kravene i regelverket. Dette kan være særlig aktuelt når det bare finnes én tilbyder av disse tjenestene. Et annet tilfelle kan foreligge når brukers forretningsforbindelser ønsker en myndighetsdokumentasjon på at måleredskapet som brukes i økonomisk oppgjør, er tilfredsstillende.

Annet ledd fastslår at det skal betales fullt ut for de kostnader Justervesenet har knyttet til kontrollarbeidet. Det er imidlertid bare de kostnader som kan relateres direkte til kontrollen som kan belastes rekvirenten.

Merknader til § 22 Uhindret adgang

Bestemmelsens *første ledd* sikrer Justervesenet nødvendig adgang til steder og innretninger i forbindelse med tilsynsarbeidet. Det er ikke satt noen begrensninger på type steder som det kan kreves tilgang til. Det er tilstrekkelig at Justervesenet anser det nødvendig å foreta nærmere inspeksjoner på stedet, eller av innretningen, ut i fra de krav som stilles i eller i medhold av loven. Det må med andre ord ses på sannsynligheten for at det kan foregå virksomhet som faller inn under lovens virkeområde, og det er dette som er avgjørende for om det skal være adgang. Aktuelle steder vil være produksjonslokaler, butikklokaler, laboratorier, kontorlokaler til virksomheter som driver med målinger osv. Det er ikke et krav om at det må foreligge en konkret mistanke om brudd på regelverket eller andre spesielle grunner for at Justervesenet skal ha adgang. Justervesenet må på generell basis kunne foreta undersøkelser der det er grunn til å tro at det kan foregå aktivitet eller oppbevares gjenstander som faller innenfor lovens bestemmelser.

At Justervesenet har en rett til uhindret adgang, innebærer også at myndigheten i utgangspunktet skal ha adgang på de tidspunkter de selv bestemmer innenfor rimelighetens grense.

Selv om Justervesenet har rett til adgang, kan det etter bestemmelsen ikke brukes makt for å oppnå denne retten, med mindre det foreligger en annen hjemmel for en slik handling. I *annet ledd* er det presisert at Justervesenet kan kreve bistand fra politiet i tilfeller hvor det er nødvendig, for eksempel hvis myndigheten fysisk blir hindret adgang.

Tredje ledd fastslår at Justervesenet ikke har adgang til private hjem med mindre det foreligger annet rettsgrunnlag. Slikt rettsgrunnlag vil typisk kunne være samtykke.

Merknader til § 23 Rett til opplysninger

Etter *første ledd* kan Justervesenet kreve opplysninger som er av betydning for tilsynet. Dette omfatter både skriftlige og muntlige opplysninger. Bestemmelsen gir for eksempel grunnlag for dokumentinnsyn og intervjuer hos et tilsynsobjekt. Alle opplysninger som antas å ha relevans i forhold til tilsynsarbeidet, faller inn under denne bestemmelsen. I hvilket omfang det er behov for opplysninger, vurderes av Justervesenet. Mens det et sted kan være nødvendig å gå grundig til verks, for eksempel å gå gjennom loggbøker for produksjon og regnskap, kan det i en annen situasjon være tilstrekkelig å stille noen enkle spørsmål.

Behovet for opplysninger er begrenset av ulovfestede forvaltningsrettslige regler, for eksempel forbudet mot myndighetsmisbruk. Når det foreligger mistanke om et straffbart forhold, vil også selvkrimineringsforbudet sette skranker for hvorvidt opplysninger som er innhentet med hjemmel i denne bestemmelsen, kan legges til grunn i en senere straffesak. Opplysningsplikten begrenses også av lovpålagt taushetsplikt. Etter alminnelig tolkning, må imidlertid en lovpålagt opplysningsplikt gå foran taushetsplikt fastsatt i avtale. Justervesenet som tilsynsmyndighet kan derfor kreve fremlagt opplysninger, selv om det foreligger taushetsplikt med hjemmel i avtale.

Det er først og fremst den som er tilsynsobjekt etter loven som pålegges opplysningsplikt, altså produsenter, importører, forhandlere og andre som overdrar produkter og måleredskaper samt brukere av måleredskaper. I tillegg pålegges aktører som har særlige oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper opplysningsplikt, og denne gruppen må avgrenses på samme måten som i § 18. I *annet ledd* er det presisert at også ansatte og andre som opptrer på vegne av de aktørene som er nevnt i første ledd har opplysningsplikt.

Justervesenet kan etter *tredje ledd* også fastsette nærmere i hvilken form opplysninger skal gis. Det kan for eksempel være aktuelt å pålegge tilsynsobjekter å gi informasjon på spesielle skjemaer eller til spesielle tider.

Merknader til § 24 Praktisk bistand og tilretteleggelse for tilsynsarbeidet

Første ledd fastslår plikten til å sørge for praktisk tilretteleggelse for tilsynsorganets arbeid. Det kan for eksempel være tale om å stille lokaler til disposisjon og å sørge for hjelpemidler og materialer som er nødvendig for å gjennomføre tilsynet. Det foreligger videre en plikt til å gi bistand under selve tilsynet. Det kan for eksempel være nødvendig at noen gir en omvisning, viser fram de måleredskaper som finnes på stedet, hjelper til med transport og løfting av tunge gjenstander eller viser hvordan en måleprosess foretas.

Det følger av *annet ledd* at tilsynsobjektet selv må dekke de utgifter som det påføres som følge av nødvendig tilsyn. Det kan for eksempel være produktprøver som destrueres, arbeidskostnader og fraktomkostninger. Påregnelige kostnader, dvs. kostnader som er en naturlig følge av tilsynet, kan altså ikke kreves dekket av Justervesenet.

Tredje ledd gir hjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om hvordan pliktene etter første ledd skal oppfylles. Det kan fastsettes generelle bestemmelser i forskrift for tilsyn som foregår i mer standardiserte former, eller det kan utarbeides mer konkrete krav til en spesiell virksomhet.

Videre kan det være aktuelt å pålegge eier, bruker, selger eller andre som har et ansvar eller en funksjon i forhold til det som det føres tilsyn med, å være tilstede under tilsynet. Det kan for eksempel være naturlig å kreve at driftsleder, eier eller kvalitetsansvarlig er til stede under tilsynet. Bestemmelsen gir også hjemmel for å kreve at måleredskaper, produkter og andre gjenstander som tilsynsorganet finner det nødvendig å undersøke, bringes til tilsynsorganets lokaler eller et annet sted hvor kontroll av gjenstandene skal gjennomføres.

Merknader til § 25 Opplysninger for å vurdere behovet for nye regler mv.

Bestemmelsen gir i *første punktum* Justervesenet hjemmel til å kreve fremlagt opplysninger om faktiske forhold som anses nødvendig for å kunne vurdere om det er behov for å sette i verk tiltak for å sikre lovens formål. Justervesenet kan etter denne bestemmelsen også selv undersøke de faktiske forhold.

Undersøkelser og opplysninger kan bare kreves i rimelig utstrekning. Det må ikke være uforholdsmessig tyngende å gi de opplysninger som kreves, men det må kunne kreves en del hvis det er spesielt viktig å innhente opplysningene. Det må være en forholdsmessighet mellom det som kreves og det som oppnås ved innhenting av opplysningene. Hva som faktisk kan kreves, må imidlertid vurderes i det konkrete tilfelle. Bestemmelsen kan for eksempel innebære en plikt til å svare på et spørreskjema om de måleredskaper vedkommende bruker. I annet punktum er det nevnt en del eksempler på opplysninger som det kan være aktuelt å innhente, uten at oppramsingen kan anses uttømmende.

Opplysninger og undersøkelser kan bare foretas i den hensikt å vurdere om det foreligger behov for nytt regelverk eller andre virkemidler, for eksempel informasjonskampanjer, støtteordninger eller andre virkemidler som kan sikre lovens formål.

19.8 Reaksjoner ved brudd på regelverket

Merknader til § 26 Retting, stansing og ubrukbargjøring

Første ledd fastslår at Justervesenet kan pålegge retting dersom det oppdages brudd på loven, forskrifter, enkeltvedtak eller andre bestemmelser i medhold av loven. Retting er å bringe det ulovlige forholdet i orden, for eksempel å få reparert et måleredskap, sørge for riktig merking, fjerne ulovlig merking eller sikre rett angivelse av måleresultat. Det skal i så fall fastsettes en frist for når forholdet skal være rettet. Justervesenet må i hvert enkelt tilfelle foreta en konkret vurdering av hvor lang frist som skal gis. Når det kun gis pålegg om retting, kan den ulovlige virksomheten/bruken fortsette inntil det fattes vedtak om noe annet. Dersom retting ikke foretas innen fastsatt frist, vil tvangsmulkt begynne å løpe hvis dette er fastsatt iht. § 29. Eventuelt kan Justervesenet pålegge stansing i medhold av annet ledd ved fristoversittelse. En oversittelse av fristen vil alltid kunne anses som grunn til å pålegge stansing, selv om det forhold som utløste krav om retting i seg selv ikke gir grunn for umiddelbar stansing, jf. *annet ledd annet punktum*.

Dersom det foreliggende rettsbruddet anses vesentlig, kan det imidlertid ikke utelukkende vedtas krav om retting etter første ledd, jf. *annet ledd første punktum*. Da skal det i tillegg vedtas umiddelbar stansing, med mindre det anses sterkt urimelig å pålegge slik stansing. Ved vurderingen av om det

aktuelle regelbruddet er vesentlig, må det blant annet legges vekt på hvilke interesser som blir berørt (for eksempel helse eller økonomisk oppgjør overfor forbruker), hvor mange som blir berørt av dette, hvor store avvik det dreier seg om (for eksempel hvor mye feil en vekt viser) og om det foreligger et bevisst brudd på regelverket. Stansingsgrunner kan være av ulik art, og det er ikke bare rene tekniske feil som kan tilsi stansing. Også andre feil, som gal oppstilling og manglende merking av måleredskaper, kan i seg selv tilsi stansing i konkrete situasjoner.

Ved vurderingen av om en stansing likevel er sterkt urimelig, må det ses på hvilke negative konsekvenser en stansing vil få. Dersom en produksjonsbedrift må legges totalt ned for en lengre periode eller den ansvarlige i stor grad er uskyldig i den situasjonen som er oppstått, kan dette være forhold som tilsier at andre virkemidler tas i bruk i stedet. Om en stansing er sterkt urimelig, må uansett alltid ses i forhold til hvor vesentlig regelbruddet er.

Annet ledd *tredje punktum* hjemler at det som en del av stansingsvedtaket kan presiseres hvordan måleredskaper eller andre innretninger som presenterer et måleresultat (for eksempel maskiner som merker et produkt med mengdeinnhold) skal tas ut av bruk (ubrukbargjøres).

I *tredje ledd* slås det fast at Justervesenet selv fysisk kan ubrukbargjøre et måleredskap. Dette er aktuelt når det er grunn til å tro at den ansvarlige ikke vil gjennomføre stansing eller at det av andre grunner er hensiktsmessig at myndigheten foretar stansing. Dette er for eksempel aktuelt hvis det under tilsyn oppdages måleredskaper som ikke er i orden og den ansvarlige ikke er til stede (for eksempel selvbetjente bensinstasjoner). Hvis det er bestemt at et måleredskap skal merkes ved stansing, kan det også være mest hensiktsmessig at tilsynsmyndigheten har egne merker til å sette på redskapet. Myndighetens kostnad ved gjennomføring av stansing dekkes direkte av den ansvarlige.

Fjerde ledd gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om når stansing skal foretas, for eksempel presisere hva som skal anses som «vesentlig» eller «sterkt urimelig» etter annet ledd. Slike forskrifter kan relatere seg til enkelte måleredskaper eller målinger, eller gi generelle anvisninger på stansingsgrunner.

Merknader § 27 Omsetningsforbud og tilbaketrekking

Bestemmelsen angir ytterligere reaksjonsmidler når produkter eller måleredskaper som omsettes, ikke tilfredsstillende de fastsatte krav. De reaksjons-

midlene som kan iverksettes, er omsetningsforbud, jf. *første punktum*, og krav om tilbaketrekking av produkt eller måleredskap, jf. *annet punktum*. Det må foretas en skjønnsmessig vurdering i det enkelte tilfelle om disse reaksjonsmidlene skal benyttes og i hvilken utstrekning, eller om andre reaksjonsmidler skal tas i bruk i stedet. Konsekvensene av ikke å stoppe omsetningen må vurderes opp mot konsekvensene av en omsetningsstopp.

Selv om måleredskap er et produkt, er det likevel presisert at bestemmelsen også gjelder for måleredskaper som er gjenstand for omsetning. Begrepet omsetning omfatter ikke bare salg, men også bytte, leie, gave og lignende. Det siste er aktuelt hvis det er ønskelig å hindre at ulovlige måleredskaper blir tatt i bruk, jf. §§ 7-9.

I *tredje punktum* presiseres at det kan stilles omsetningsforbud for hele varepartier, produksjonsserier o.l. Dette gjelder selv om det bare er avdekket feil ved enkeltgjenstander i partiet.

På samme måte som ved stansing etter § 26 tredje ledd, kan Justervesenet under visse forutsetninger selv iverksette omsetningsstopp eller foreta tilbaketrekking og belaste utgiftene på den ansvarlige, jf. *fjerde punktum*.

Merknader til § 28 Tilbakekall av godkjenning

Bestemmelsen hjemler tilbakekalling av en godkjenning dersom det er begått en overtredelse av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven. Tilbakekall av godkjenning som følge av endrede faktiske forhold eller vurderinger, omfattes ikke av denne bestemmelsen. Bestemmelsen omhandler kun tilbakekall som konsekvens av en overtredelse.

Det er ikke et vilkår at det er begått et brudd på bestemmelser som har direkte sammenheng med godkjenningen eller brudd på vilkår i selve godkjenningen som det er aktuelt å kalle tilbake. Det sentrale er om det som en følge av overtredelsen, anses uforsvarlig å la vedkommende fortsette å inneha den aktuelle godkjenningen. Det at vedkommende ikke kjenner til eller ikke respekterer regelverket, kan for eksempel være grunn til å anta at vedkommende heller ikke har den nødvendige kompetanse eller den tillit som anses nødvendig.

At en godkjenning kalles tilbake, innebærer ikke at vedkommende ikke kan få en godkjenning senere. Det må da foretas en ny vurdering av om overtredelsens karakter tilsier at det fortsatt ikke er forsvarlig med en godkjenning, eller om forholdene anses endret slik at godkjenning kan gis.

Merknader til § 29 Tvangsmulkt

Bestemmelsen gir i *første ledd første punktum* Justervesenet hjemmel til å ilegge tvangsmulkt dersom lovens krav eller krav i bestemmelser fastsatt i medhold av loven (for eksempel forskrifter, enkeltvedtak og andre pålegg), ikke blir oppfylt. Ut fra tvangsmulktenes formål, som er å sikre etterlevelse av regelverket og ikke straffe tidligere «synder», er det en forutsetning at det fortsatt foreligger en ikke-oppfylt plikt når tvangsmulkt ilegges. Hvis det til tross for ulovlig redskap eller bruk, gis en brukstillatelse med forutsetning om retting innen en viss tid og denne rettefristen så oversittes, vil det for eksempel være naturlig å vedta at tvangsmulkt skal påløpe. Hvis et måleredskap stenges, jf. § 26 annet ledd, vil det normalt ikke være behov for å pålegge tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan ikke begynne å løpe før vedkommende som blir ilagt tvangsmulkt har hatt tilstrekkelig tid etter fastsetting av tvangsmulkt til å innrette seg i samsvar med den aktuelle regelen eller pålegget. Ilegging av tvangsmulkt er et enkeltvedtak som kan påklages på vanlig måte til overordnet organ. Tvangsmulkten går inn i statskassen.

Ved vurderingen av om tvangsmulkten skal ilegges som et engangsbeløp eller som en løpende mulkt, jf. *annet punktum*, må det vurderes hva som gir best effekt i forhold til formålet, som er å sikre etterlevelse av de gjeldende krav og plikter. Størrelsen på tvangsmulkten må ikke være urimelig, men samtidig være så stor at det heller ikke lønner seg økonomisk å neglisjere de forhold som utløste tvangsmulkten.

I *annet ledd* er det fastsatt at Justervesenet helt eller delvis kan frafalle krav på tvangsmulkt. Justervesenet må foreta en skjønnsmessig vurdering av om det foreligger forhold som tilsier ettergivelse. Ved vurderingen av om krav skal ettergis, må det vurderes om det foreligger forhold som gjør mulkten sterkt urimelig. Momenter i vurderingen kan være årsaken til at beløpet er blitt stort, for eksempel om det er forhold som ligger utenfor den ansvarliges mulighet for påvirkning som gjør at tvangsmulkten har løpt ekstra lenge, og den økonomiske situasjonen til den ansvarlige. Det kan også være urimelig å kreve hele beløpet hvis det har vist seg umulig å få reparert et måleredskap innen «normal» tid fordi det ikke er mulig å få tak i deler eller komponenter til redskapet. Det hviler imidlertid en sterk bevisbyrde på den som krever ettergivelse.

Tredje ledd gir Kongen hjemmel til å gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt. Det kan

blant annet fastsettes regler om når tvangsmulkt kan begynne å løpe.

Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsl. § 7-2 bokstav d.

Merknader til § 30 Overtredelsesgebyr

Bestemmelsen er i stor grad i samsvar med Sanksjonsutvalgets forslag¹ til bestemmelse om administrative sanksjoner (men er avgrenset til å omfatte overtredelsesgebyr) og utvalgets forslag til ny bestemmelse om overtredelsesgebyr i forvaltningsloven § 45.

Det er konkret angitt hvilke av lovens bestemmelser som det skal kunne pålegges overtredelsesgebyr ved overtredelse av, jf. *første ledd første punktum*. Brudd på enkeltvedtak fattet med direkte hjemmel i disse bestemmelsene vil være grunnlag for overtredelsesgebyr. I *annet punktum* er det også presisert at det i forskrift kan angis at brudd på forskrifter (nye handlingsnormer) i medhold av disse bestemmelsene skal kunne sanksjoneres på samme måte. Dersom en handlingsnorm følger direkte av loven selv og det kun gis en presisering av denne normen i forskriften, er det ikke nødvendig å fastsette særlige bestemmelser om overtredelsesgebyr i den presiserende forskriften. Det bør imidlertid uansett angis bestemmelser om overtredelsesgebyr i forskriften dersom det er ønskelig å kunne pålegge slik sanksjon, da det kan oppstå tvil om det dreier seg om en presisering eller ny handlingsnorm.

Det må vurderes i det enkelte tilfelle om overtredelsesgebyr skal pålegges. Ulike overtredelser av samme bestemmelse kan være av ulik alvorlighetsgrad og ha ulike årsaker. Det må vurderes om et overtredelsesgebyr er en forholdsmessig reaksjon i forhold til den overtredelsen som er foretatt. For eksempel kan forskjellige feil på et måleredskap være mer eller mindre alvorlige og ha svært ulike konsekvenser, til tross for at det er brudd på samme bestemmelse om krav til måleredskaper, jf. § 10 tredje ledd bokstav a.

Annet ledd gir nærmere bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr. *Første punktum* gir bestemmelser om frist for betaling av overtredelsesgebyr. Fristen for betaling er fire uker, men annet kan fastsettes i forskrift eller i enkeltvedtak. *Annet punktum* fastslår at Kongen i forskrift skal fastsette nærmere regler om utmålingen av overtredelsesgebyret.

Det skal enten fastsettes kriterier for utmålingen sammen med et maksimumsbeløp, eller fastsettes faste satser for overtredelsesgebyret, jf.

tredje punktum. Eksempler på utmålingskriterier kan være at det må tas hensyn til overtredelsens omfang, virkninger av denne og utvist skyld. I medhold av *fjerde punktum* kan det i forskriften også fastsettes bestemmelser om renter og tilleggsgebyr hvis overtredelsesgebyret ikke blir betalt til rett tid. Det kan være naturlig å delegere forskriftsmyndigheten etter bestemmelsen her til departementet for forskrifter som kun har konkret betydning for måleteknikkområdet.

Tredje ledd fastslår at endelig overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsl. § 7-2 bokstav e. Overtredelsesgebyret er endelig når det ikke lenger kan påklages.

Fjerde ledd fastslår at foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som handlet på vegne av foretaket. Ansatte og oppdragstakere er eksempler på hvem som kan anses for å ha handlet på vegne av foretaket. *Annet punktum* fastslår at overtredelsesgebyr kan ilegges foretaket selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyret. Dette innebærer at både anonyme og kumulative feil omfattes. Hva som skal anses som et foretak er definert i *tredje punktum*.

Femte ledd gir en oppregning av hvilke momenter det særlig skal legges vekt på ved avgjørelsen av om et foretak skal ilegges overtredelsesgebyr. Oppregningen er ikke uttømmende.

For vedtak etter § 30 gjelder forvaltningslovens alminnelige saksbehandlingsregler.

19.9 Utfyllende bestemmelser

Merknader til § 31 Gebyrer og avgifter

Første ledd hjemler fastsettelse av gebyrer for de oppgaver Justervesenet eller andre, utfører i henhold til bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven. I motsetning til avgifter, vil gebyrer være knyttet opp til en konkret aktivitet/ytelse som er utført i forhold til den som skal betale gebyret. Etter *første punktum* kan det tas gebyrer for godkjenninger og andre vedtak som fattes i medhold av loven selv eller i medhold av bestemmelser gitt med hjemmel i loven. *Annet punktum* hjemler gebyrer for tilsyns- og kontrollaktiviteter.

I *tredje punktum* presiseres at gebyrene skal dekke kostnadene ved den måletekniske virksomheten. Dette innebærer at kostnadene ikke bare kan knyttes til det konkrete forhold det tas gebyr for, men at det også kan tas betalt for de indirekte kostnadene som den måletekniske virksomheten medfører. Dette er for eksempel kostnader til opprettholdelse av sporbarhet på målereferansene,

¹ NOU 2003:15 Fra bot til bedring.

vedlikehold av kompetanse, administrasjon, juridisk arbeid og informasjonsvirksomhet.

Ved beregning av gebyrer, er det ikke noe krav at alle kostnader (både direkte og indirekte) skal kunne spores tilbake til den enkelte aktivitet det tas betalt for. Det kan være vanskelig å beregne helt eksakt hvilke kostnader som kan føres tilbake til en kontroll eller godkjenning, og det sentrale er at gebyrene totalt sett kun skal dekke kostnadene ved den måletekniske virksomheten.

Annet ledd nedfeller retten til å fastsette generelle avgifter for måleteknisk virksomhet når det ikke er hensiktsmessig å pålegge den enkelte direkte gebyrer. Dette er for eksempel aktuelt når det er tilfeldig hvem som blir underlagt tilsyn (stikkprøvekontroll). I disse tilfellene vil det kunne være urettferdig å belaste de som tilfeldigvis blir kontrollert med gebyrer, slik at utgiftene i stedet bør fordeles på flere gjennom avgifter. Avgifter kan også anses for å være mest hensiktsmessig av rent praktiske årsaker.

Tredje ledd gir hjemmel til å kreve gebyrer for Norsk Akkrediterings tjenester og er en direkte videreføring av bestemmelsen i lov om mål og vekt § 35 annet ledd.

Etter *fjerde ledd* pålegges forsinkelsesrenter i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. for gebyrer og avgifter som ikke betales. Videre er pålegg om gebyrer og avgifter tvangsgrunnlag for utlegg, jf. også tvangsl. § 7-2 bokstav e, jf. *femte ledd*.

Det kan også tas betalt for tjenester som utføres av myndigheten på frivillig basis, jf. for eksempel § 21. Andre eksempler på ikke lovpålagt aktivitet er kurs, opplæring og tekniske uttalelser ut over den alminnelige veiledningsplikten. Krav om betaling for slike tjenester baserer seg imidlertid på alminnelige avtalevilkår og reguleres ikke av denne bestemmelsen om gebyrer og avgifter.

For vedtak etter § 31 gjelder forvaltningslovens alminnelige saksbehandlingsregler.

Merknader til § 32 Saksbehandlingsregler

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere saksbehandlingsregler for saker som behandles etter loven. Det kan gis utfyllende bestemmelser både for myndighetenes, partenes eller andres opptreden i forbindelse med saker etter loven. Det kan for eksempel gis bestemmelser om rutiner for saksbehandling for ulike typer enkeltvedtak etter loven. Et annet eksempel er bestemmelser om innholdet i søknader om typegodkjenning.

Bestemmelsen gir ikke adgang til å fastsette bestemmelser som er i strid med saksbehandlings-

regler fastsatt i forvaltningsloven. Det kan kun foretas presiseringer og utfyllinger innenfor de rammer som følger av forvaltningsloven.

19.10 Avsluttende bestemmelser

Merknader til § 33 Ikrafttredelse

Bestemmelsen gir Kongen hjemmel til å fastsette når loven skal tre i kraft. Ved ikrafttredelse må også en del forskrifter være på plass.

Merknader til § 34 Oppheving og endring av andre lover

Log 29. juni 1894 nr. 1 um sams normaltids fyr kongeriket Norig er nå innarbeidet i lovutkastet § 6, og loven oppheves derfor når den nye loven om målenheter, måling og normaltids trer i kraft.

Samtidig som loven trer i kraft, oppheves også lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt i sin helhet.

Videre endres lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard § 3 til også å omfatte «tid». Denne endringen medfører at også lovutkastet § 6, som hjemler normaltids, får anvendelse på Svalbard. Også forskrifter gitt i medhold av § 6 annet ledd vil gjelde på Svalbard.

Merknader til § 35 Overgangsbestemmelser

Første ledd slår fast at forskrifter gitt i medhold av tidligere lov, fortsatt skal gjelde. Dersom slike forskrifter har et innhold som direkte strider mot bestemmelser i den nye loven, vil lovens bestemmelser gå foran med mindre annet uttrykkelig er sagt, for eksempel ved overgangsbestemmelse gitt etter tredje ledd.

Annet ledd hjemler en spesiell overgangsfor-skrift som det er helt nødvendig å fastsette før loven trer i kraft. Det må i forskriften fastsettes hvilke av de måleredskapene som det stilles krav til i dag (etter lov om mål og vekt § 9 sammenholdt med forskrift om justering §§ 21 og 23), som det fortsatt skal stilles nærmere krav til i en overgangsperiode etter at den nye loven trer i kraft, dvs. inntil det er foretatt en ny vurdering av om nærmere krav skal gjelde ved salg og bruk av disse måleredskapene, jf. §§ 7 første ledd og 10 første ledd. Bestemmelsen hjemler kun krav til måleredskaper som det etter gammel lov og forskrift stilles krav til, jf. begrepet «videreføres». Det kan ikke i overgangsfor-skriften fastsettes at nærmere krav skal gjelde til måleredskaper som ikke er omfattet av krav i dag. Krav til nye måleredskaper og ved nye bruksformål må fastsettes i forskrift i medhold av §§ 7 og 10.

Tredje ledd gir departementet hjemmel til å fastsette særskilte overgangsregler i forbindelse med ikrafttredelse av den nye loven. Bestemmelsen er bare aktuell å bruke i en overgangsperiode for å sikre en hensiktsmessig overgang fra gammelt til nytt system. Bestemmelsen kan for eksempel anvendes til å klargjøre hvordan begreper som «justering» og «revisjon» skal forstås i de tekniske forskriftene som videreføres. Bestemmelsen kan også brukes til å fastsette nærmere overgangsregler for dem som allerede har innrettet seg i for-

hold til gjeldende regelverk, for eksempel der det er truffet vedtak om typegodkjenning.

Nærings- og handelsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om målenheter, måling og normaltids.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

st a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om målenheter, måling og normaltids i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om målenheter, måling og normaltids

Kapittel 1 Innledning

§ 1 *Formål*

Lovens formål er å sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt samt å bidra til en effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Loven skal bidra til at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige ut fra formålet om effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av beskyttelsesverdige interesser.

§ 2 *Virkeområde og definisjoner*

Denne lov stiller bare krav til måleredskaper, målinger (bruk av måleredskaper), angivelse av måleresultater og produkters kvantitative innhold når dette er særlig bestemt i eller i medhold av denne lov. Loven gjelder ikke for målinger og anvendelse av måleresultater til privat bruk.

Med måling forstås i denne lov bruk av måleredskaper eller målemetoder med det formål å bestemme den kvantitative størrelsen på det som måles. Den kvantitative størrelsen (måleresultatet) angis i målenheter, prosent eller antall.

Med måleredskap forstås i denne lov ethvert redskap, utstyr, instrument eller system som brukes for å fremskaffe et måleresultat. Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere bestemmelser om hva som skal anses som måleredskap eller deler av et måleredskap etter første punktum. Departementet kan på samme måte også fastsette at noe som er et måleredskap etter loven, likevel ikke skal betraktes som måleredskap.

§ 3 *Myndighet*

Justervesenet er nasjonal måleteknisk myndighet. Kongen kan fastsette at andre enn Justervesenet skal være måleteknisk myndighet på særskilte områder. Myndigheten har på disse særskilte områdene samme myndighet som den Justervesenet er gitt i denne lov, med mindre annet er bestemt.

Myndigheten skal ha nødvendig måleteknisk kompetanse og dokumentert sporbarhet for de

målinger myndigheten foretar. Departementet kan fastsette nærmere krav til myndighetens kompetanse og andre forhold av betydning for myndighetens måletekniske virksomhet etter loven.

Kapittel 2 Grunnleggende måleteknisk infrastruktur

§ 4 *Målenheter*

Kongen fastsetter i forskrift de målenheter som gjelder i Norge.

Kongen kan i forskrift tillate at andre målenheter i særlige tilfeller kan angis i tillegg til de gjeldende målenheter.

§ 5 *Realisering av målenheter*

Det nasjonale behovet for realisering av målenheter skal være dekket. Justervesenet skal sette i verk nødvendige tiltak for å sikre dette.

Dersom Justervesenet ikke selv realiserer de målenheter det er behov for, kan Justervesenet utpeke laboratorier som skal ha ansvar for å realisere en eller flere målenheter som skal være nasjonal referanse for andre målinger. Justervesenet kan stille vilkår for utpekingen samt endre eller trekke tilbake utpekingen.

Kongen kan i forskrift fastsette kriterier for utpeking, endring og tilbaketrekking av utpeking av laboratorier.

§ 6 *Norsk normaltids*

Normaltiden i Norge er én time foran koordinert universaltid (UTC+1).

Kongen kan fastsette en avvikende normaltids for særskilte årstider.

Kapittel 3 Krav ved salg mv. av måleredskaper

§ 7 *Krav til måleredskapers egenskaper ved salg mv.*

Kongen kan i forskrift bestemme at det skal fastsettes nærmere krav til måleredskaper som tilbys for salg eller selges, når det

a) stilles krav til slike måleredskaper når de brukes, jf. kapittel 4,

- b) følger av internasjonale forpliktelser at krav skal stilles eller
- c) ellers anses nødvendig for å sikre lovens formål, jf. § 1.

De nærmere krav som skal stilles til disse måleredskapenes egenskaper, fastsettes av Justervesenet i forskrift eller enkeltvedtak.

Kongen kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette at også andre former for overdragelse skal likestilles med salg etter denne lov.

§ 8 *Samsvarsvurdering*

Samsvarsvurdering som fastslår at måleredskapet oppfyller fastsatte krav (beslutning om samsvar), skal være gjennomført og dokumentert før måleredskapet tilbys for salg, med mindre annet er bestemt av Justervesenet. Med samsvarsvurdering forstås i denne lov en vurdering som avgjør om et måleredskap har slike egenskaper at det oppfyller de kravene som er fastsatt i eller i medhold av denne lov.

Justervesenet fastsetter i forskrift hvilke samsvarsvurderinger som skal foretas og prosedyrer for gjennomføring av samsvarsvurderinger. I særlige tilfeller kan Justervesenet fastsette krav til samsvarsvurderinger og prosedyrer for samsvarsvurderinger i enkeltvedtak.

§ 9 *Bortfall av beslutning om samsvar*

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak bestemme at beslutning om samsvar skal ha begrenset gyldighetstid. Ved fornyet beslutning om samsvar skal de krav som foreligger på fornyelsestidspunktet legges til grunn, med mindre særlige forhold tilsier noe annet.

Beslutning om samsvar kan også bli ugyldig før gyldighetstidens utløp dersom det viser seg at de krav som ligger til grunn for beslutningen, er klart mangelfulle. Endelig vedtak om at beslutningen er ugyldig, kan tidligst fattes av Justervesenet ett år etter at varsel om ugyldigheten er gitt i Norsk lysningsblad eller på annen hensiktsmessig måte. Dersom videre tilbud og salg av måleredskapet kan få store samfunnsmessige konsekvenser, kan departementet vedta at beslutningen umiddelbart skal erklæres ugyldig.

Kapittel 4 Krav ved bruk av måleredskaper (målinger)

§ 10 *Krav til målinger for å sikre tilstrekkelig nøyaktige måleresultater*

Kongen fastsetter i forskrift hvilke bruksformål som de nærmere kravene til måleredskaper og målemetoder fastsatt i medhold av kapittelet her, skal gjelde for. Med bruksformål menes hva det måleresultatet som er fremskaffet ved målingen, skal anvendes til.

I de tilfeller krav skal gjelde, jf. første ledd, fastsetter Justervesenet i forskrift eller enkeltvedtak

- a) nærmere krav til måleredskapers egenskaper når de er i bruk,
- b) nærmere bestemmelser om måleredskapers tillatte bruksformål og
- c) krav til bruk, installasjon, vedlikehold, omgivelser og andre forhold som kan påvirke det måleresultatet som fremskaffes ved bruk av et måleredskap.

Krav etter bestemmelsen her kan kun fastsettes når dette anses nødvendig for å sikre lovens formål om tilstrekkelig nøyaktige målinger og måleresultater.

§ 11 *Krav til bruk av særskilte måleredskaper og målemetoder*

Når det etter § 10 er bestemt at det skal stilles krav til målinger foretatt for bestemte bruksformål, kan Justervesenet i forskrift eller enkeltvedtak fastsette hvilke måleredskaper og målemetoder som skal være tillatt brukt ved måling for disse bruksformålene.

§ 12 *Krav til måleredskaper som allerede er tatt i bruk*

Krav til måleredskaper gjelder også for måleredskaper som allerede er i bruk når kravene fastsettes. Justervesenet fastsetter i forskrift eller enkeltvedtak i hvilken grad nye krav til måleredskaper likevel ikke skal gjelde for måleredskaper som allerede er tatt i bruk.

§ 13 *Krav til gyldig beslutning om samsvar*

Dersom måleredskap er underlagt krav om beslutning om samsvar etter § 8, er måleredskapet kun tillatt å bruke når det foreligger slik beslutning. Justervesenet kan gi unntak fra dette kravet. I de tilfeller der beslutningen er ugyldig i medhold av § 9 annet ledd, er måleredskapet ikke lenger tillatt å bruke.

§ 14 *Krav på grunn av måleredskapets plassering*

Bestemmelsene i dette kapittelet kommer også til anvendelse på måleredskaper som det ikke gjelder nærmere krav til etter § 10, dersom

- a) måleredskapet befinner seg på samme sted som måleredskaper det stilles nærmere krav til, og
- b) måleredskapet kan forveksles med de måleredskapene som er underlagt nærmere krav.

Kapittel 5 Krav ved angivelse av måleverdier

§ 15 *Krav ved angivelse av måleresultater*

Det skal være samsvar mellom det reelle måleresultatet og det måleresultatet som angis, i de tilfeller hvor det stilles krav til målingen og måleresultatet etter kapittel 4, jf. § 10.

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere krav til hvordan tilfredsstillende angivelse av måleresultater skal sikres og når samsvar anses å foreligge.

§ 16 *Krav til produkters kvantitative innhold*

Departementet kan i forskrift fastsette

- a) at produkter bare kan markedsføres eller selges i bestemte kvantitative størrelser, og
- b) at et produkts vekt, volum, alkoholinhold eller annet kvantitativt innhold skal angis på produktet.

Når det kvantitative innholdet angis for et produkt, kan Justervesenet i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke krav som skal gjelde til

- a) produktets kvantitative innhold, herunder hvordan det kvantitative innholdet skal beregnes,
- b) kontroll av produktets kvantitative innhold, herunder krav om godkjenningsordninger, og
- c) merking som skal gi informasjon om produktets kvantitative innhold, herunder særlige krav til merking av produkter som er underlagt kontroll etter bestemmelsen her.

Kapittel 6 Særlige plikter og krav

§ 17 *Plikter for å sikre etterlevelse av regelverket*

Departementet kan i forskrift bestemme at de ansvarlige etter denne lov selv skal iverksette konkrete tiltak for å sikre etterlevelse av regelverket. Departementet kan også stille krav om godkjenningsordninger for måleredskaper under bruk.

De ansvarlige etter denne lov skal sørge for at det er mulig å gjennomføre kontroll med at lovens krav er oppfylt. Justervesenet kan gi nærmere bestemmelser om dette i forskrift eller enkeltvedtak.

Departementet kan i forskrift pålegge den som selger eller på annen måte overdrar måleredskaper

- a) å informere kjøper av et måleredskap om at måleredskapet er underlagt spesielle krav etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven, og
- b) å rapportere til Justervesenet ved salg av måleredskaper.

§ 18 *Plikter for andre som har oppgaver i forhold til måleredskaper og målinger*

Reparatør, installatør, den som vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper som er underlagt krav fastsatt i eller i medhold av denne lov, må ha tilstrekkelig kompetanse for de oppgavene de utfører. Kompetansen må kunne dokumenteres på forespørsel fra Justervesenet. Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak presisere nærmere hva som er tilstrekkelig kompetanse. Departementet kan i forskrift stille krav til godkjenningsordninger når dette anses nødvendig for å sikre tilstrekkelig kompetanse hos disse aktørene.

Departementet kan i forskrift også fastsette at slike aktører må gi melding til Justervesenet ved utføring av oppdrag knyttet til målinger og måleredskaper.

§ 19 *Krav til merking av måleredskaper*

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette at måleredskaper skal merkes med

- a) godkjennings- eller kontrollmerke, herunder krav om henvisning til godkjenningsdokument,
- b) produkttekniske spesifikasjoner,
- c) gjeldende betingelser for bruk av måleredskapet og
- d) hvem som er leverandør eller produsent av måleredskapet og identifikasjonsnummer på måleredskapet.

Kapittel 7 Tilsyn

§ 20 *Tilsyn*

Justervesenet fører nødvendig tilsyn med at bestemmelsene fastsatt i eller i medhold av denne lov etterleves.

Justervesenet kan overlate til andre med særlig kompetanse og tilstrekkelig uavhengighet å utføre tilsynsoppgaver på sine vegne. Bestemmelsene i §§ 22-24 gjelder tilsvarende for den som utfører tilsynsoppgaver på vegne av Justervesenet, med mindre Justervesenet bestemmer noe annet.

§ 21 *Justervesenets utførelse av kontroll på anmodning*

Justervesenet kan på anmodning kontrollere tilstanden til et måleredskap i forhold til regelverket dersom

- a) det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å få kontrollert at redskapet oppfyller de fastsatte krav på annen måte, eller
- b) det foreligger andre særskilte grunner som tilsier en slik kontroll.

Merkostnader som Justervesenet har ved å utføre kontrollen, skal belastes rekvirenten fullt ut.

§ 22 *Uhindret adgang*

Justervesenet skal ha uhindret adgang til steder og innretninger når dette anses nødvendig for å føre tilsyn etter denne lov.

Om nødvendig kan det kreves bistand fra politiet for å sikre slik adgang.

Justervesenet har ikke adgang til private hjem med mindre det foreligger annet rettsgrunnlag.

§ 23 *Rett til opplysninger*

Justervesenet kan kreve at produsenter, importører, forhandlere og andre som overdrar produkter og måleredskaper, brukere av måleredskaper, reparatører, installatører, den som vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper legger fram opplysninger som er av betydning for tilsynet.

Tilsvarende opplysningsplikt gjelder for ansatte og andre som opptrer på vegne av den som omfattes av første ledd.

Justervesenet kan fastsette nærmere bestemmelser om hvordan opplysningene skal gis.

§ 24 *Praktisk bistand og tilretteleggelse for tilsynsarbeidet*

Enhver som underlegges tilsyn etter denne lov, skal sørge for å legge forholdene til rette for at tilsynet praktisk kan gjennomføres og gi den nødvendige bistand under tilsynet.

Den som det føres tilsyn med, kan ikke kreve å få dekket kostnader som er påført under utførelse av nødvendig tilsyn.

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere bestemmelser om hvordan forholdene skal legges til rette for utførelse av tilsynet.

§ 25 *Opplysninger for å vurdere behovet for nye regler mv.*

Justervesenet kan i rimelig utstrekning kreve opplysninger om og undersøke faktiske forhold

som anses nødvendig for å vurdere om det foreligger behov for å iverksette nye regler eller virkemidler som skal sikre lovens formål. Slike opplysninger vil kunne omfatte teknisk tilstand på måleredskaper, rutiner og prosedyrer for målemetoder og statistikk.

Kapittel 8 Reaksjoner ved brudd på regelverket

§ 26 *Retting, stansing og ubrukbargjøring*

Ved brudd på bestemmelsene i denne lov eller på bestemmelser fastsatt i medhold av loven kan Justervesenet kreve forholdet rettet innen en fastsatt frist.

Dersom det ulovlige forholdet er vesentlig, skal Justervesenet kreve at det ulovlige forhold umiddelbart stanses med mindre stansing må anses sterkt urimelig. Når retting etter første ledd ikke er foretatt innen fastsatt frist, kan dette i seg selv medføre at forholdet anses som vesentlig. Ved pålegg om stansing kan Justervesenet også kreve at måleredskaper eller innretninger som presenterer et måleresultat, skal merkes, forsegles, fjernes eller på annen måte ubrukbargjøres inntil forholdet er rettet.

Dersom det er grunn til å tro at den ansvarlige ikke selv vil etterfølge kravet om stansing, eller det av andre grunner anses hensiktsmessig, kan Justervesenet selv iverksette nødvendig tiltak for å hindre det ulovlige forholdet, herunder merke, forsegle, midlertidig fjerne eller på annen måte ubrukbargjøre måleredskapet. Kostnadene ved Justervesenets gjennomføring av stansing dekkes av den ansvarlige.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om når stansing skal pålegges.

§ 27 *Omsetningsforbud og tilbaketrekking*

Dersom produkter og måleredskaper ikke tilfredsstiller krav fastsatt i eller i medhold av denne lov, kan Justervesenet vedta forbud mot omsetning av disse produktene og måleredskapene. Justervesenet kan også kreve at produkter og måleredskaper som allerede er lagt ut for salg eller annen type omsetning, blir trukket tilbake. Omsetningsforbud og pålegg om tilbaketrekking kan vedtas for enkeltprodukter og enkeltredskaper eller for angitte varepartier, produksjonsserier o.l. Bestemmelsen i § 26 tredje ledd gjelder tilsvarende ved vedtak etter denne bestemmelsen.

§ 28 *Tilbakekall av godkjenning*

Justervesenet kan kalle tilbake en godkjenning gitt etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven dersom:

- a) den som har godkjenningen, eller en som opptrer på dennes vegne, overtrer bestemmelser i denne lov eller bestemmelser fastsatt i medhold av loven, og
- b) det anses uforsvarlig å la godkjenningen fortsatt gjelde.

§ 29 *Tvangsmulkt*

Justervesenet kan ilegge tvangsmulkt for å sikre at plikter etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven blir oppfylt. Tvangsmulkt kan ilegges som en engangsmulkt eller løpende mulkt inntil det forhold som begrunner tvangsmulkten er opphørt.

Justervesenet kan frafalle påløpt tvangsmulkt helt eller delvis.

Kongen kan gi forskrifter om tvangsmulktens størrelse og varighet og eventuelle andre bestemmelser om fastsettelse og gjennomføring.

§ 30 *Overtredelsesgebyr*

Justervesenet kan ilegge den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i §§ 4, 7-9, 10 annet ledd og 11-13 (jf. §§ 10 første ledd og 14), 15-19 og 22-25 overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av disse bestemmelsene når det i forskriften er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelse kan medføre slik administrativ sanksjon.

Når ikke annet er fastsatt, er fristen for å betale overtredelsesgebyret fire uker. Kongen gir forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr. Det fastsettes enten kriterier for utmåling av overtredelsesgebyret og et maksimumsbeløp eller faste satser som overtredelsesgebyret utmåles etter. Forskriften kan også inneholde bestemmelser om rente og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyr ikke blir betalt ved forfall.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr etter bestemmelsen her når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr. Med foretak mener her selskap, enkeltpersonforetak, forening eller annen sammenslutning, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om et foretak skal ilegges overtredelsesgebyr, skal det særlig legges vekt på

- a) overtredelsens grovhet,
- b) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
- c) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,
- d) om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
- e) om det foreligger gjentakelse og
- f) foretakets økonomiske evne.

Kapittel 9 *Utfyllende bestemmelser*

§ 31 *Gebyrer og avgifter*

Departementet kan gi forskrifter om gebyrer for behandling av godkjenninger og andre vedtak fastsatt etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven. Departementet kan også i forskrift pålegge gebyrer for tilsyn og kontroll som gjennomføres for å sikre at loven eller bestemmelser fastsatt i medhold av loven blir fulgt. Gebyrene skal gå til å dekke kostnadene ved den måletekniske virksomheten.

Dersom det ikke anses hensiktsmessig å pålegge den enkelte gebyrer direkte, kan departementet i forskrift fastsette en generell avgift som skal dekke kostnadene ved den måletekniske virksomheten.

Departementet kan gi forskrifter om betaling for de tjenester som utføres av Norsk Akkreditering.

Ved forsinket betaling av gebyrer og avgifter, skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Pålegg om gebyrer og avgifter er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 32 *Saksbehandlingsregler*

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter om saksbehandling etter denne lov.

Kapittel 10 *Avsluttende bestemmelser*

§ 33 *Ikrafttredelse*

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 34 *Oppheving og endring av andre lover*

Når denne loven trer i kraft, oppheves følgende lover:

1. Log 29. juni 1894 nr. 1 um sams normaltids fyr kongeriket Norig.
2. Lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt.

Fra samme tid skal lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard:

§ 3 lyde:

Lovene om offentlige tjenestemenn, om betaling for offentlige forretninger, om mynt, mål og vekt, *om tid*, om formidling av landsdekkende post-sendinger, om elektronisk kommunikasjon, om arbeidervern og om arbeidstvister skal gjelde for Svalbard med de endringer som Kongen fastsetter av hensyn til de stedlige forhold.

§ 35 *Overgangsbestemmelser*

Forskrifter gitt med hjemmel i lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt og log 29. juni 1894 nr. 1

um sams normaltid fyr kongeriket Norig gjelder også etter at loven her har trådt i kraft, med mindre de strider mot bestemmelser i denne lov eller bestemmelser fastsatt i medhold av loven.

Departementet fastsetter i forskrift hvilke måleredskaper som det skal videreføres nærmere krav til, og i hvilke situasjoner, i en overgangsperiode inntil ny vurdering av om nærmere krav skal gjelde er foretatt i medhold av §§ 7 og 10.

Departementet kan også fastsette andre særskilte overgangsregler i forskrift.

